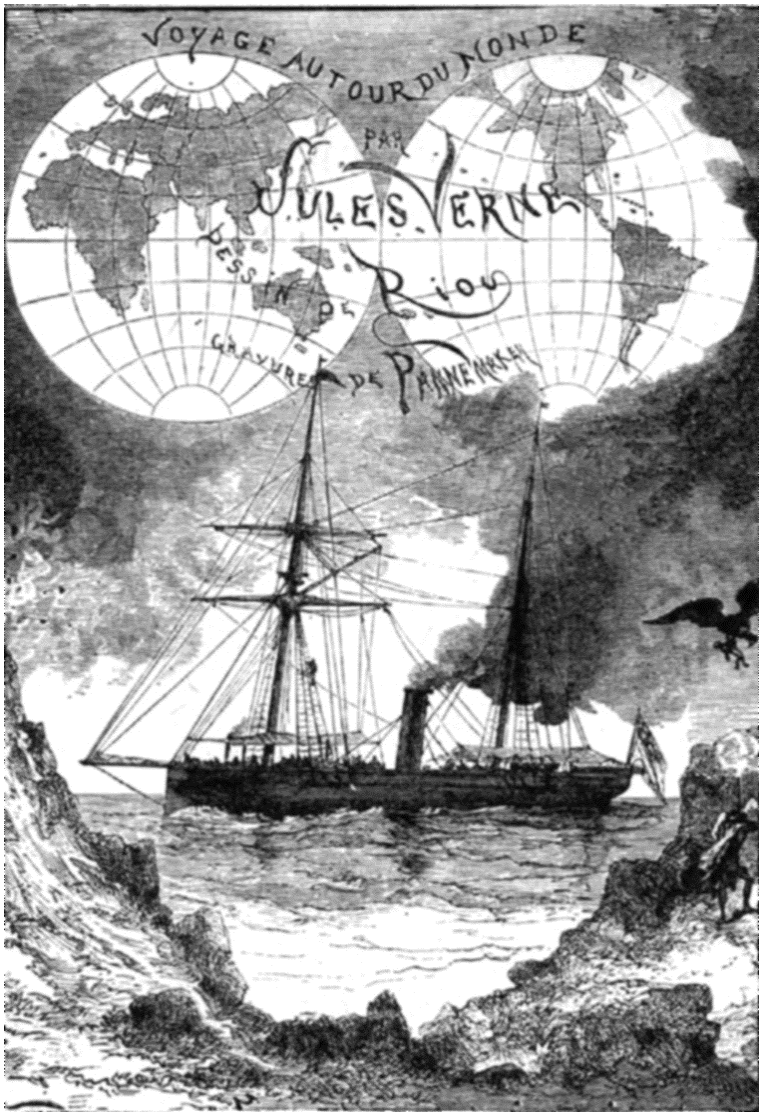
Děti kapitána Granta
2. díl

Jules Verne

Kapitola 1 – Opět na palubě

První okamžiky byly zasvěceny šťastnému shledání. Lord Glenarvan nechtěl, aby neúspěchy v pátrání pokazily radost jeho přátel. Proto jeho první slova byla:

„Jen důvěru, přátelé, důvěru! Kapitán Grant není s námi, ale máme jistotu, že ho nalezneme."

A takové ujištění stačilo, aby cestující Duncana opět nabyli naděje.

Vždyť lady Helena a Mary Grantová protrpěly tisícerou úzkost, když se člun pomalu přibližoval k jachtě. Ze zádové nástavby se snažily spočítat, kolik mužů se na loď vrací. Hned propadala dívka zoufalství, hned se jí naopak zdálo, že vidí Harryho Granta. Srdce jí bušilo, nemohla mluvit a sotva se přemáhala. Lady Helena ji objímala. John Mangles stál vedle ní a mlčky se díval; jeho námořnické oko bylo uvyklé hledět do dálky a už z dálky věci rozeznávat, ale kapitána nevidělo.

„Je tam! Otec přijíždí!" šeptala dívka.

Bárka se však pozvolna blížila a teď už nebylo možno se mýlit. Cestovatelé byli sotva sto sáhů od lodi, když nejenom John Mangles a lady Helena, ale i sama Mary, s očima zalitýma slzami, ztratila veškerou naději. Byl nejvyšší čas, že lord Glenarvan přišel a pronesl svá povzbuzující slova.

Když se všichni přivítali, seznámil Glenarvan lady Helenu, Mary Grantovou a Johna, Manglese s hlavními příhodami výpravy, a především s novým výkladem obsahu listin, za nějž vděčili Paganelovu ostrovtipu. Pochvalně se též zmínil o Robertovi, že Mary mohla být na bratra právem hrdá. Jeho odvahu, věrnost a nebezpečí, jimiž prošel, vyzdvihl Glenarvan natolik, že chlapec by se byl snad studem propadl, kdyby byl nenalezl útočiště v sestřině náruči.

„Nemusíš se pro to červenat, Roberte," řekl John Mangles, „choval ses jako skutečný syn kapitána Granta!"

Při těch slovech ho objal a políbil na obě tváře, ještě zvlhlé od dívčiných slz.

Jenom pro úplnost se zde zmíníme o tom, jak byli přivítáni major a zeměpisec, i o tom, jak vděčně všichni vzpomínali na šlechetného Thalkáva. Lady Helena litovala, že nemohla stisknout věrnému Indiánovi ruku. Mac Nabbs se ihned po prvních projevech radosti odebral do kabiny, kde se klidnou a pevnou rukou oholil. Naproti tomu Paganel poletoval od jednoho k druhému jako čmelák a sbíral med obdivu a úsměvů. Toužil zobjímat všechno osazenstvo Duncana, a protože k němu počítal jak lady Helenu, tak Mary Grantovou, začal u nich a skončil u Mr Olbinetta.

Stevard se domníval, že za takovou pozornost se může odvděčit jenom tím, že ohlásí snídani.

„Snídaně?"

„Ano, pane Paganele," odpověděl Mr Olbinett.

„Opravdová snídaně, na opravdovém a prostřeném stole a s příbory?"

„Ovšem, pane Paganele."

„A nebudeme jíst ani sušené maso, ani vejce natvrdo, ani pštrosí řízky?"

„Ale pane Paganele!" zarazil se správce kuchyně, protože učencova slova se nelibě dotkla jeho kuchařského umění.

„Nechtěl jsem vás urazit, příteli," řekl učenec s úsměvem. „Ale už celý měsíc náš jídelní lístek nevypadal jinak a my jsme nesnídali u stolu, ale vleže na zemi, pokud jsme neseděli rozkročmo na stromě. Proto se mi snídaně, kterou jste právě ohlásil, jevila jako sen, přelud a mámení!"

„Pojďme si tedy ověřit, je-li to skutečnost, pane Paganele," odpověděla lady Helena, nemohouc se už udržet smíchy.

„Přijmete mé rámě?" otázal se galantní zeměpisec.

„Nedáte, mylorde, žádné rozkazy pro Duncana?" zeptal se John Mangles.

„Po snídani si, milý Johne, pobesedujeme o plánu naší nové výpravy," odpověděl Glenarvan.

Cestující jachty a mladý kapitán sestoupili do jídelny. Strojníkovi byl dán rozkaz udržovat dostatečný tlak, aby loď mohla okamžitě vyplout. Čerstvě oholený major a spěšně převléknutí cestující zaujali místo u stolu.

Všem přišla Olbinettova snídaně k chuti. Prohlásili ji za znamenitou, a dokonce za výtečnější, než byly hostiny v pampách. Paganel si vzal od každého chodu dvakrát, „z roztržitosti", jak říkal.

Toto nešťastné slovo připomnělo lady Glenarvanové, aby se otázala, zdali milý Francouz někdy neupadl opět do svého obvyklého hříchu. Major a Glenarvan na sebe s úsměvem pohlédli. Ale Paganel se srdečně rozesmál a zavázal se „na svou čest“, že se za celou cestu už nedopustí ani jediné roztržitosti. Potom začal velice zábavným způsobem vyprávět o své nehodě a o svých hlubokých studiích Camoésova díla.

„Ale celkem vzato,“ dodal nakonec, „každé zlo je vždycky k něčemu dobré, a já svého omylu nelituji.“

„A proč ne, vážený příteli?“ otázal se major.

„Protože umím nejenom španělsky, ale i portugalsky. Ovládám dva jazyky místo jednoho!“

„Na mou věru, na to jsem nepomyslil,“ odpověděl Mac Nabbs. „Blahopřeji, Paganele, upřímně blahopřeji!“

Tleskali Paganelovi, ale ten se nijak nedával rušit ve svém hodování. Jedl a mluvil zároveň. Nepovšiml si však jedné věci, jež zato neunikla Glenarvanovi: pozornosti Johna Manglese k jeho sousedce Mary Grantové. Nenápadné znamení lady Heleny poučilo jejího muže, že „už tomu tak je“: Glenarvan se díval na oba mladé lidi s láskyplným porozuměním a oslovil Johna Manglese. Ovšem ve věci zcela jiné.

„A jak probíhala vaše cesta, Johne?“ otázal se ho.

„Výborně!“ odpověděl kapitán. „Jenom bych vám chtěl oznámit, že jsme se nevraceli Magalhäesovou úžinou.“

„Cože!“ zvolal Paganel. „Vy jste pluli kolem mysu Hoorn a já při tom nebyl?“

„Honem se jděte oběsit!“ řekl major.

„Sobče! To mi radíte proto, že byste si chtěl vzít z mé oprátky provaz pro štěstí!“ odsekl zeměpisec.

„Ale milý Paganele,“ odpověděl Glenarvan, „člověk přece není všudypřítomný. Když jste projížděl pampskými pláněmi, nemohl jste současně plout kolem mysu Hoorn.“

„Přesto toho mohu jen litovat,“ odvětil učenec.

Nechali jej však už na pokoji, a tak zůstalo při této odpovědi. Pak se ujal slova John Mangles a vylíčil svou cestu. Plul podél amerického pobřeží a prohledal všechny západní ostrovy, ale nikde nenalezl stopy po Britannii. Když dorazil k mysu Pilares u vjezdu do úžiny a zjistil, že má proti sobě vítr, plul dále na jih. Duncan plul kolem ostrovů Desolación, dorazil až na šedesátý sedmý stupeň jižní šířky, obeplul mys Hoorn, proplul kolem Ohňové země, a když za sebou nechal Lemairovu úžinu, sledoval patagonské pobřeží. Tam se dostal nedaleko mysu Corrientes do strašné vichřice, která přepadla za povodně i naše cestovatele. Ale jachta se držela dobře a John Mangles už třetí den křižoval na moři, když mu výstřely z pušky oznámily, že netrpělivě očekávaný oddíl dorazil na místo schůzky. Co se týkalo lady Glenarvanové a miss Grantové, nemohl být kapitán tak nespravedlivý a nevyzdvihnout jejich neobyčejnou neohroženost. Bouře se nezalekly a jediné obavy měly o své nejbližší a přátele, kteří putovali pláněmi Argentinské republiky.

Tak skončilo vyprávění Johna Manglese a lord Glenarvan mu za vše poděkoval. Pak se lord obrátil k Mary Grantové:

„Drahá slečno,“ řekl, „vidím, že kapitán John vysoce hodnotí vaše vlastnosti, a těší mě, že se vám líbí na jeho lodi!“

„Jak by tomu mohlo být jinak?“ odpověděla Mary a podívala se na lady Helenu a snad i na mladého kapitána.

„Moje sestra vás má velice ráda, pane Johne,“ zvolal Robert, „a já také!“

„I já tě mám rád, milý chlapče,“ odpověděl John Mangles, ale Robertova slova ho přivedla poněkud do rozpaků, protože Mary Grantová se při nich lehce zarděla.

Potom převedl John Mangles hovor na méně ožehavé pole a dodal:

„Skončil jsem vyprávění o plavbě Duncana a vy, mylorde, nám snad nyní povíte podrobněji o cestě napříč Amerikou a o činech našeho malého hrdiny.“

Nemohlo být příjemnějšího vyprávění pro lady Helenu a miss Grantovou.

Proto lord Glenarvan chvátal upokojit jejich zvědavost. Příhodu za příhodou vylíčil celou cestu od jednoho oceánu k druhému. Přechod přes Andské pohoří, zemětřesení, Robertovo zmizeni, přílet

kondora, Thalkávův výstřel, příběh s rudými vlky, chlapcovu obětavost, setkání se seržantem Manuelem, povodeň, útulek na ombu, blesk, požár, kajmany, smršť, noc na březích Atlantiku a všechny ty rozmanité veselé i strašlivé podrobnosti, jež postupně vyvolávaly radost i úděs posluchačů. Mnoho a mnoho věcí bylo popsáno a sestra i lady Helena nejednou přitom zahrnuly Roberta svou láskou. Žádné dítě snad ještě nebylo zlíbáno nadšenějšími přáteli.

Když lord Glenarvan skončil své vyprávění, dodal:

„A teď, přátelé, mysleme na přítomnost. Minulost už se nevrátí, ale budoucnost je naše. Vrátíme se ke kapitánu Grantovi!“

Snídaně byla u konce. Stolovníci se odebrali do zvláštního salónku lady Glenarvanové, usedli kolem stolu plného map a plánů a vzápětí se rozpředl rozhovor.

„Drahá Heleno,“ řekl Glenarvan, „hned po svém příchodu na palubu jsem vám řekl, že i když se trosečníci z Britannie s námi nevracejí, máme teď více než kdy jindy naději, že je nalezneme. Z cesty napříč Amerikou jsme si přinesli přesvědčení, či lépe jistotu, že k neštěstí nedošlo ani na tichomořském, ani na atlantském pobřeží. Z toho přirozeně vyplynulo, že výklad listin byl mylný ve slově Patagonie. Ještě že náš přítel Paganel byl tak šťastně osvícen a poznal náš omyl. Dokázal, že jsme šli po špatné stopě, a vyložil listiny takovým způsobem, že nás všechny přesvědčil. Jde o listinu napsanou francouzsky a prosím pana Paganela, aby ji zde vyložil ještě jednou, aby nikdo nemohl mít v tomto směru žádné pochybnosti.“

Učenec se okamžitě ujal výkladu. Nejpřesvědčivějším způsobem pojednal o slovech gonie a indi; ze slova austral přesně vyvodil slovo Austrálie; dokázal, že když kapitán Grant opustil peruánské pobřeží, aby se vrátil do Evropy, mohl být na poškozené lodi zahnán jižními tichomořskými proudy až k australskému pobřeží. Nakonec byly jeho důmyslné domněnky i jeho vtipné vývody naprosto schváleny i Johnem Manglesem. A to byl náročný sudí v takovýchto otázkách, nebol neměl ve zvyku poddávat se planým domněnkám.

Když Paganel dokončil své pojednání, oznámil Glenarvan, že Duncan se okamžitě vydá na cestu do Austrálie.

Avšak než byl vydán rozkaz vyplout na východ, požádal major, aby mohl učinit malou poznámku.

„Mluvte, Mac Nabbsi,“ odpověděl Glenarvan.

„Nemám vůbec v úmyslu,“ řekl major, „oslabovat vývody přítele Paganela, a už teprve ne je odmítat. Pokládám je za vážné, důvtipné, takže si zasluhují veškerou naši pozornost, a právem z nich musíme vycházet při dalším pátrání. Přál bych si však, abychom je ještě naposledy přezkoušeli, aby jejich platnost byla zcela nepopíratelná a také nepopíraná.“

Nikdo nevěděl, kam obezřetný Mac Nabbs míří, a tak mu jeho posluchači naslouchali s jistou úzkostí.

„Pokračujte, majore,“ řekl Paganel. „Jsem připraven odpovědět na všechny vaše otázky.“

„Je to zcela prosté,“ rozhovořil se major. „Když jsme před pěti měsíci zkoumali v Clydské zátoce tyto tři listiny, pokládali jsme jejich výklad za nepochybný. Dějištěm ztroskotání nemohlo být žádné jiné pobřeží než západní pobřeží Patagonie. Neměli jsme v této věci sebemenší pochybnosti.“

„Zcela správná připomínka,“ odpověděl Glenarvan.

„Později,“ pokračoval major, „když se Paganel dík šťastné roztržitosti dostal na naši palubu, byly mu listiny předloženy a on bezvýhradně schválil naše pátrání na americkém pobřeží.“

„To připouštím,“ odpověděl zeměpisec.

„A přece jsme se mýlili,“ řekl major.

„Mýlili,“ opakoval Paganel. „Ale mýliti se je lidské, Mac Nabbsi, kdežto setrvávat v omylu je bláznovství.“

„Počkejte, Paganele,“ odvětil major, „nerozčilujte se! Nechci tím nikterak říci, že bychom měli pokračovat v pátrání v Americe.“

„Co tedy chcete dokázat?“

„Abyste uznali jedinou věc, nic víc: že místem ztroskotání Britannie se nám nyní zdá právě tak nepochybně Austrálie, jako se nám dříve zdála Amerika.“

„To rádi uznáváme," odpověděl Paganel.

„Což také zaznamenávám," řekl major, „a využívám toho, abych varoval vaši představivost a upozornil, že musíme přihlížet k těmto postupným a protichůdným nepochybnostem. Kdo ví, zdali po Austrálii nám neposkytne jiná země stejnou jistotu a zda po opětovném marném pátrání se nám nebude zdát ‚nepochybné', že máme začít pátrat zase jinde?"

Glenarvan a Paganel na sebe pohlédli. Správnost majorových poznámek je zarážela.

„Přál bych si proto," pokračoval Mac Nabbs, „abychom vše před odjezdem do Austrálie ještě naposledy přezkoumali. Zde jsou listiny a mapy. Prozkoumejme postupně všechna místa, jimiž třicátá sedmá rovnoběžka probíhá, a podívejme se, jestli se nenajde jiná země, o které by se listiny jasně zmiňovaly."

„Nic snazšího a nic kratšího," odpověděl Paganel, „na této šířce není naštěstí mnoho zemí."

„Podívejme se tedy," řekl major a rozvinul anglickou mapu světa v Mercatorově průměru*[1], která zobrazovala celý zemský povrch.

Mapa byla rozevřena před lady Helenou a všichni ostatní se postavili tak, aby mohli sledovat Paganelův výklad.

„Jak jsem vám už řekl," pravil zeměpisec, „když třicátý sedmý stupeň šířky proběhne Jižní Amerikou, přetíná ostrovy Tristan da Cunha. Nuže, já tvrdím, že ani jedno slovo z listin se nemůže vztahovat k těmto ostrovům."

Listiny byly pečlivě prozkoumány a všichni museli uznat, že Paganel má pravdu. Souostroví Tristan da Cunha bylo jednomyslně zavrženo.

„Pokračujme," ujal se opět slova zeměpisec. „Atlantik opouštíme dva stupně pod mysem Dobré naděje a přecházíme do Indického oceánu. Na naší cestě je jediné souostroví, a to Amsterdam. Podrobme je téže zkoušce jako ostrovy Tristan da Cunha."

Po bedlivém porovnání byly vyloučeny i ostrovy Amsterdam. Žádné slovo, ať už celé nebo ne, francouzské, anglické nebo německé, nehodilo se na toto souostroví v Indickém oceánu.

„Nyní docházíme k Austrálii," pokračoval Paganel. „Třicátá sedmá rovnoběžka vchází na tento kontinent na mysu Bernouilliho a opouští jej v zátoce Twofold. Jistě připustíte jako já, a bez jakéhokoliv překrucování textu, že anglické slovo sira a francouzské slovo austral mohou platit o Austrálii. Věc je tak zřejmá, že ji ani nedokazuji."

Každý souhlasil s Paganelovým závěrem. Všechny okolnosti mluvily pro tento názor.

„Pojďme dále," řekl major.

„Prosím," odpověděl zeměpisec, „cesta je snadná. Když opustíme zátoku Twofold, překročíme mořskou úžinu prostírající se na východ od Austrálie a přicházíme na Nový Zéland. Především bych vám chtěl připomenout, že slovo contin ve francouzské listině znamená naprosto zřejmě continent. Kapitán Grant tedy nemohl najít útulek na Novém Zélandě, protože to je jenom ostrov. Prozkoumejte, porovnejte, přeházejte slova jakýmkoli způsobem a uvidíte, že je nemožné, aby se nějak týkala této další země."

„Rozhodně ne," odpověděl John Mangles, když podrobně porovnal listiny a mapu světa.

„Ne," řekli Paganelovi posluchači i sám major, „ne, nemůže jít o Nový Zéland."

„A nyní," pokračoval zeměpisec, „na celé obrovské rozloze mezi tímto velikým ostrovem a americkým pobřežím protíná třicátá sedmá rovnoběžka jenom jediný neúrodný a pustý ostrůvek."

„A ten se jmenuje…?" otázal se major.

„Podívejte se na mapu. Je to ostrov Maria-Theresa a na toto jméno v žádné ze tří listin nic neukazuje."

„Nic," řekl Glenarvan.

„Nechávám teď na vás, přátelé, abyste rozhodli, nemluví-li vše s největší pravděpodobností, neřku-li jistotou, pro australský kontinent."

„Nesporně mluví," odpověděli jednohlasně cestující a kapitán Duncana.

„Johne," obrátil se Glenarvan k Manglesovi, „máte dost potravin a uhlí?"

---

[1] *Nejběžnější způsob promítání kulovitého povrchu Země do rovné plochy mapy.*

„Mám, mylorde, důkladně jsem se zásobil v Talcahuanu, nehledě k tomu, že v Kapském Městě si budeme moci palivo snadno doplnit.“

„Pak tedy dejte rozkaz…“

„Ještě poznámku,“ přerušil major svého přítele.

„Prosím, Mac Nabbsi.“

„I když nám Austrálie dává nesporné vyhlídky na úspěch, nebylo by vhodné zastavit se na den nebo dva na ostrovech Tristan da Cunha a Amsterdam? Leží na naší cestě, takže to nebude znamenat zajížďku. Dovíme se tak, zdali tam Britannia nezanechala stopy po svém ztroskotání.“

„Nevěřící major,“ zvolal Paganel, „a nevzdá se a nevzdá!“

„Jen bych se nerad vracel, kdyby náhodou Austrálie nesplnila naše naděje.“

„Myslím, že taková opatrnost je na místě,“ odvětil Glenarvan.

„A já vás rozhodně, nemíním od něčeho takového zrazovat,“ odtušil Paganel.

„Naopak.“

„Nuže, Johne,“ řekl Glenarvan, „vyplujte k ostrovům Tristan da Cunha.“

„Okamžitě, mylorde,“ odpověděl kapitán a odešel na palubu, zatímco Robert a Mary Grantová zahrnuli lorda Glenarvana nejvřelejšími slovy díků.

Za chvíli se už Duncan vzdaloval od amerického pobřeží na východ a rozrážel svou hbitou přídí vlny Atlantského oceánu.

JIŽNÍ
AMERIKA
Mendoza
Talca
Talcahuano
Concepcion
Arauco
Los Angeles
Neuquén
Villarica
Rio Negro
Rio Colorado
Carmen de Patagones
San Antonio
Mys Corrientes
BUENOS AIRES
MONTEVIDEO
Rio de la Plata
Parana
Uruguay
Tandil
Ostrovy Falklandské
Mys Pilares
Punta Arenas
Ohňová země
Mys Hoorn
Poloostrov Brunšvický
Lemairova
Desolación
TICHÝ OCEÁN
ATLANTICKÝ OCEÁN
ARGENTINA
PATAGONIE

Kapitola 2 – Tristan Da Cunha

Kdyby byla jachta plula po rovníku, bylo by sto devadesát šest stupňů, jež dělí Austrálii od Ameriky, či lépe řečeno mys Bernouilliho od mysu Corrientes, znamenalo jedenáct tisíc sedm set šedesát zeměpisných mil. Ale na třicáté sedmé rovnoběžce představuje těchto sto devadesát šest stupňů délky v důsledku tvaru naší zeměkoule jenom devět tisíc čtyři sta osmdesát mil. Od amerického pobřeží na ostrovy Tristan da Cunha je to dva tisíce jedno sto mil a John Mangles doufal, že tuto vzdálenost urazí za deset dní, pokud nebudou rychlost jachty brzdit východní větry. Mohl však být zcela spokojen. K večeru se vítr znatelně utišil a pak se obrátil, takže Duncan mohl na klidném moři rozvinout všechny své vynikající vlastnosti.

Cestující se ještě téhož dne vpravili do všech zvyklostí života na palubě. Ani se jim nezdálo, že nebyli celý měsíc na lodi. Po vodách Pacifiku prostíraly se nyní před jejich zraky vody Atlantiku a všechna moře jsou si až na nějaký nepatrný odstín velmi podobná. Živly, které podrobily Glenarvana a jeho druhy tolikerým zkouškám, jako by se teď spojily, aby jim pomáhaly. Oceán byl klidný, vítr vál z příznivé strany a všechno plachtoví, dmoucí se v západním větru, napomáhalo neúnavné páře nashromážděné v lodním kotli.

Cesta uběhlá tedy rychle a bez jakýchkoliv příhod či nehod. S nadějí hleděli všichni vstříc australským břehům. Předpoklady se měnily v jistotu. Všichni mluvili o kapitánu Grantovi, jako kdyby ho měla jachta vzít na palubu v určeném přístavu. Jeho kabina a lůžka jeho dvou druhů byla už připravena. Marta Grantová mu vše sama přichystala a vyzdobila. Kabinu pro něho uvolnil Mr Olbinett. Přestěhoval se do pokoje paní Olbinettové. Tato kabina sousedila se slavným číslem šest, které si na palubě Scotie zamluvil Jacques Paganel.

Tam byl učený zeměpisec skoro stále zavřený. Od rána do večera pracoval na díle nazvaném Nádherné prožitky zeměpisce v argentinských pampách. Bylo ho slyšet, jak si vzrušeně deklamuje svá elegantní souvětí, a nejednou se zpronevěřil Múze dějin Klió, aby ve svém zanícení vzýval božskou Kalliopé, která inspiruje veliká díla epická.

Paganel se tím ostatně netajil. Cudné sestry Apollónovy pro něho rády opouštěly vrcholky Parnasu nebo Helikónu*[2]. Lady Helena mu k tomu upřímně blahopřála.Rovněž major mu gratuloval k těmto mytickým návštěvám.

„Ale hlavně, milý Paganele," dodal, „žádné roztržitosti, a kdybyste si náhodou zamanul učit se australsky, ne abyste se tomu učil z čínské mluvnice!"

Na palubě bylo tedy všechno v nejlepším pořádku. Lord a lady Glenarvanovi s porozuměním pozorovali Johna Manglese a Mary Grantovou. Nespatřovali v jejich citech nic závadného, a zvláště když John o věci nemluvil, bylo lépe nevšímat si toho.

„Co by tomu řekl kapitán Grant?" poznamenal jednoho dne Glenarvan.

„Řekl by, že John je Mary hoden, milý Edvarde, a nijak by se nemýlil."

Jachta se zatím blížila k cíli. Pět dní po tom, kdy ztratila z dohledu mys Corrientes, 16. listopadu, začaly vanout příznivé západní větry, jichž zhusta využívají proti pravidelným jihovýchodním větrům lodě obeplouvající jižní cíp Afriky. Duncan rozvinul plachty po levém boku a závratnou rychlostí plul pod svou veleplachtou, besanem, plachtou košovou, brámovou a vrcholovou i pod závětrovkami a stěhovkami. Lodní šroub nestačil zabírat do ubíhajících vln, jež příď lodi rozrážela, jako kdyby závodila s rychlými jachtami Královského temžského jachtklubu.

Příštího dne spatřili, že oceán je pokryt nesmírnými chaluhami jako obrovský rybník zarostlý trávou. Vyhlížel jako sargasové moře*[3], zaplněné zbytky stromů a rostlin, vyrvaných z okolních pastvin. Duncan tady klouzal jako po nějaké dlouhé prérii, kterou Paganel správně přirovnával k pampám. Loď poněkud zpomalila rychlost.

---

[2] *Podle řeckého bájesloví řídily prý všechnu duševní činnost lidí sestry Apollova, zvané Múzy. Bylo jich devět a sídlily na řeckých horách Parnasu a Helikónu.*

[3] *Sargasově moře - část Atlantského oceánu zarostlá plovoucí loukou hnědých řas, jejichž latinský název je Sargassum.*

Dvacet čtyři hodiny poté zahalekal za svítání hlídkující námořník.

„Země!“ zvolal.

„Kterým směrem?“ zeptal se Tom Gustin, který měl službu.

„Po větru,“ odpověděl námořník.

Po tomto výkřiku vždycky nastává rozruch, a tak se paluba jachty okamžitě zaplnila. Vzápětí se vynořil ze zádové nástavby dalekohled a hned za ním Jacques Paganel.

Učenec zamířil svůj přístroj udaným směrem a neviděl nic, co by se podobalo zemi.

„Podívejte se do oblak,“ řekl mu John Mangles.

„Opravdu,“ odpověděl Paganel, „vypadá to jako nějaký horský hrot, ale není ho téměř ani vidět.“

„To je Tristan da Cunha,“ dodal John Mangles.

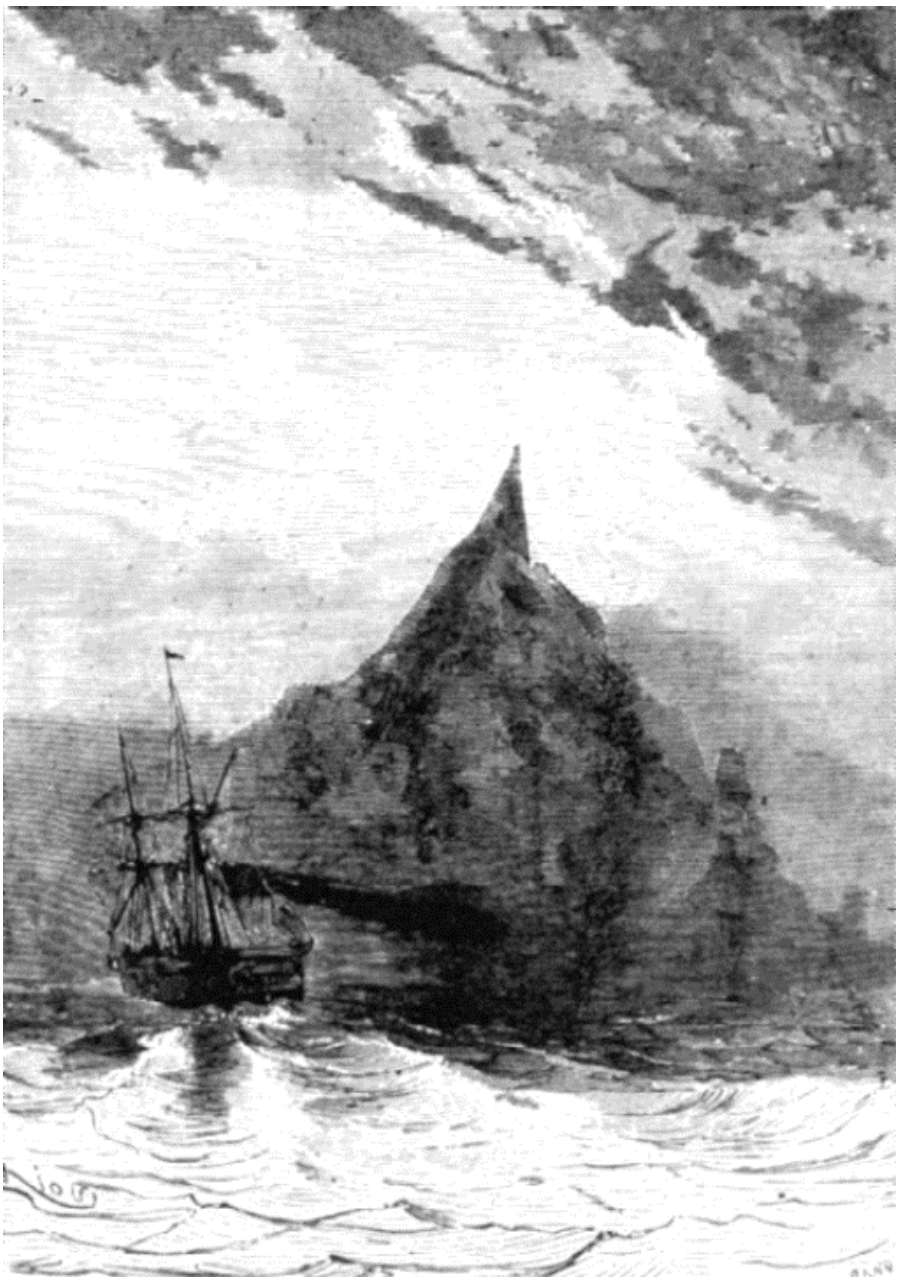
„Mám-li tedy dobrou paměť,“ odvětil učenec, „jsme od něho vzdáleni přes osmdesát mil, protože sedm tisíc stop vysoký špičák Tristanu je z této vzdálenosti viditelný.“

„Zcela správně,“ odpověděl kapitán John.

O několik hodin později bylo již docela dobře vidět na obzoru vysoké a srázné souostroví. Kuželovitý vrchol Tristanu se černě rýsoval na zářivém pozadí nebe, zbarveném paprsky vycházejícího slunce. Zanedlouho vynikl ze spousty skal hlavní ostrov, jenž dal celému souostroví jméno a leží na vrcholu trojúhelníka tvořeného souostrovím.

Tristan da Cunha leží na 37°8' jižní šířky a 10°44' západní délky od greenwichského poledníku*[4]. Ostrov Innaccessible, osmnáct mil na jihovýchod, a ostrov Nightingale, deset mil na jihovýchod, doplňují osamělé souostroví v této části oceánu. Okolo poledne již rozeznali oba hlavní orientační body, jimiž se řídí námořníci, totiž v rohu ostrova Innaccessible skálu, která se velmi podobá plachetní lodi, a na špici ostrova Nightingale dva ostrůvky, podobné troskám pevnůstky. Ve tři hodiny vplouval Duncan do zátoky Falmouth u ostrova Tristan da Cunha, chráněné proti západním větrům mysem Help čili mysem Pomoci.

[4] *Greenwichský poledník je nultý poledník. Prochází londýnskou hvězdárnou v Greenwichi.*

Obr. 1 – Ostrov Tristan da Cunha.

Tam kotvilo několik velrybářských člunů, určených pro lov tuleňů a jiných mořských živočichů, jichž je u břehů ostrova nesmírně mnoho.

John Mangles vyhlížel vhodné místo k zakotvení, protože pro tyto otevřené rejdy bývají severozápadní a severní větry velmi nebezpečné. Právě tady se v roce 1829 potopila anglická briga Julia s celým mužstvem i nákladem. Duncan se přiblížil na půl míle ke břehu a zakotvil v hloubce dvaceti sáhů na skalnatém dně. Cestující ihned nasedli do velkého člunu a vystoupili na hebký černý písek, přejemné to zbytky vápencových skal ostrova.

Hlavním městem celého souostroví Tristan da Cunha je vesnička ležící v zátoce na velkém, zurčivém potoce. Bylo tam na padesát dosti úhledných domů, rozložených s geometrickou pravidelností, která se zdá posledním slovem anglické architektury. Za miniaturním městem se prostíralo patnáct set hektarů plání, ohraničených spoustami lávy. Nad touto plošinou se zvedal kuželovitý vrchol sopky do výše sedmi tisíc stop.

Lorda Glenarvana přijal guvernér, který spadá pod anglickou kolonii v Kapsku. Glenarvan se ho ihned dotázal na Harryho Granta a na Britannii. Obě jména tu byla naprosto neznámá. Ostrovy Tristan da Cunha jsou stranou lodních cest, a proto jsou jen málo navštěvovány. Od slavného neštěstí Blendon-Hallu, který narazil na skály ostrova Innaccessible, ztroskotaly u hlavního ostrova

jenom dvě lodi, Primauguet v roce 1845 a americký trojstěžník Philadelphia v roce 1857. Statistika námořních neštěstí, k nimž došlo na těchto březích, omezuje se jenom na tyto tři případy.

Glenarvan ani nečekal, že tady získá nějaké bližší zprávy, a ptal se guvernéra ostrovů jenom proto, aby učinil zadost svému svědomí. Dokonce vyslal i lodní čluny, aby obepluly ostrov, jehož obvod měří necelých sedmnáct mil. Londýn nebo Paříž by se na něj nevešly, i kdyby byl třikrát větší.

Během tohoto pátrání se cestující Duncana procházeli po vesnici a po sousedním pobřeží. Obyvatelstvo ostrova Tristan da Cunha nemá ani sto padesát hlav. Jsou to Angličané a Američané a jejich manželkami jsou černošky nebo Hotentotky z Kapska.

Procházka našich turistů, šťastných, že cítí pevnou půdu pod nohama, vedla podél pobřeží sousedícího s velikou obdělanou plání, jedinou na celém ostrově. Všude jinde tvoří pobřeží strmé a vyprahlé lávové útesy, kde žijí statisíce velkých albatrosů a hloupých tučňáků.

Když si cestující prohlédli skály sopečného původu, vraceli se na planinu. Tu a tam zurčely četné a bystré prameny, napájené věčnými horskými sněhy.Zelenalo se zde mnoho keřů, na nichž bylo ptáků snad víc než květů. Nad zelenými pastvinami vyčníval jediný obrovský strom, dvacet stop vysoký druh phylica. Popínavé acaeny s pichlavými bobulemi, statné lomarie s propletenými vlákny, merlíky, jejichž balšámovou vůní těžce a pronikavě voněl přímořský vítr, mechy, planý celer a kapradiny tvořily nečetnou, ale hojnou květenu ostrova. Bylo vidět, že tento vyvolený ostrov je pod blahodárným vlivem věčného jara. Paganel tvrdil, že zde je řeckou mytologií vybájená Ogygie, ostrov obydlený vílami. Navrhoval lady Glenarvanové, aby si vyhlédla nějakou jeskyni a představovala tam královnu víl Kalypsó, při čemž sám by se prý spokojil úlohou „některé víly z její družiny“.

Za takového hovoru se výletníci, plni obdivu, vraceli na jachtu, až když se začalo stmívat. Kolem vesnice se pásla stáda volů a skopců. Bohaté lány obilí,kukuřice a zeleniny, dovezených sem před čtyřiceti lety, sahaly téměř až do ulic hlavního města.

V okamžiku, kdy lord Glenarvan vystupoval na palubu, přirazily k lodi i čluny z Duncana. V několika hodinách obepluly celý ostrov. Za jízdy nikde nenarazily na žádnou stopu po Britannii. Jejich okružní plavba měla tedy jenom ten výsledek, že mohli s konečnou platností škrtnout ostrov Tristan da Cunha z dalšího pátrání.

Duncan mohl nyní opustit toto africké souostroví a pokračovat v cestě na východ. Neodjel téhož večera jen proto, že Glenarvan dovolil mužstvu uspořádat lov na četné tuleně, známé pod jmény mořská telata, lvi, medvědi a sloni. Bylo jich na březích zátoky Falmouth nespočetně. Kdysi se ve vodách ostrova rády zdržovaly i dobromyslné velryby, ale pronásledovalo je a lovilo tolik rybářů, že tu už téměř žádné nebyly. Jmenovaných obojživelníků tu však byla naopak celá stáda. Mužstvo jachty se rozhodlo, že v noci bude lovit a příštího dne zpracovávat jejich tuk do zásoby. Proto byl odjezd Duncana odložen na pozítří 20. listopadu.

Při večeři uvedl Paganel několik velmi zajímavých podrobností o ostrovech Tristan da Cunha. Jeho posluchači se dověděli, že souostroví bylo objeveno v roce 1506 Portugalcem Tristanem da Cunhou, druhem Albuquerquovým, a že zůstalo po více než sto let zcela neprozkoumáno. Ostrovy byly pokládány, a to zcela právem, za hromosvod bouří a neměly lepší pověst než Bermudy. Nebyly tedy téměř vyhledávány a žádná loď u nich nepřistávala, pokud k nim nebyla zahnána atlantskými orkány.

V roce 1697 přistaly u souostroví tři holandské lodi z Indické společnosti a stanovily jeho zeměpisné souřadnice, které pak v roce 1700 ověřil velký astronom Halley. V letech 1712 a 1767 je navštívilo několik francouzských mořeplavců a zejména La Pérouse, kterého sem za jeho slavné cesty v roce 1785 zavedl vědecký zájem.

Ostrovy, do té doby tak málo navštěvované, zůstávaly stále neobydlené, až se v roce 1811 pokusil o jejich kolonizaci Američan Jonathan Lambert. Přistal zde s dvěma druhy a statečně se pustil do pionýrské práce. Když se anglický guvernér z mysu Dobré naděje dověděl, že si vedou úspěšně, nabídl jim anglický protektorát. Jonathan souhlasil a vztyčil na své chýši anglickou vlajku. Zdálo se, že bude v klidu a míru vládnout „svým poddaným“, jednomu starému Italovi a jednomu portugalskému míšenci, ale jednoho dne se při průzkumu pobřeží své říše utopil anebo byl utopen,

což se přesně neví. Nadešel rok 1816. Napoleon byl uvězněn na Svaté Heleně, a aby byl lépe střežen, vyslala Anglie posádku na ostrov Ascension a na další ostrov Tristan da Cunha. Posádku na Tristanu tvořila dělostřelecká setnina z Kapska a oddíl Hotentotů. Zůstala tady až do roku 1821 a po smrti vězně ze Svaté Heleny byla převezena zpět do Kapska.

„Jediný Evropan," dodal Paganel, „desátník, Skot…"

„Cože! Skot!" zvolal major, protože jeho krajané ho vždycky obzvláště zajímali.

„Jmenoval se William Glass," odpověděl, „a zůstal na ostrově se svou ženou a s dvěma Hotentoty. Krátce poté se ke Skotovi připojili dva Angličané, jeden námořník a jeden temžský rybář, bývalý dragoun argentinské armády, a koncem roku 1821 nalezl útočiště na ostrově Tristan ještě jeden z trosečníků z Blendon-Hallu se svou ženou. Tak měl ostrov v roce 1821 šest mužů a dvě ženy. V roce 1829 měl už sedm mužů, šest žen a čtrnáct dětí. V roce 1835 dosáhl počet čtyřiceti a nyní je trojnásobný."

„A aby byla historie ostrova Tristan da Cunha úplná," pokračoval Paganel, „dodal bych ještě, že si zaslouží právě tak jako ostrov Juan Fernandez pověst ostrova robinzonů, Jestliže totiž na Fernandezu byli postupně nuceni žít o samotě dva námořníci, pak na Tristanu se stalo málem totéž dvěma vědcům. V roce 1793 tu zbloudil jeden z mých krajanů, přírodopisec Aubert Dupetit-Thouars, při vášnivém sběru rostlin a podařilo se mu dostihnout loď až v okamžiku, kdy kapitán zvedal kotvy. V roce 1824 zůstal na ostrově osm měsíců opuštěn váš krajan, milý Glenarvane, výborný malíř August Earle. Jeho kapitán zapomněl, že je malíř na souši, a odplul do Kapska."

„Tady se dá mluvit o roztržitém kapitánovi," odpověděl major. „Nebyl to náhodou váš příbuzný, Paganele?"

„Sice nebyl, ale zasluhoval by si to."

Zeměpiscovou odpovědi rozhovor skončil.

Mužstvo Duncana mělo v noci dobrý úlovek a padesát velkých tuleňů se muselo rozloučit se životem. Když Glenarvan povolil jednou lov, nemohl zakázat zužitkování ulovených zvířat. Příští den se tedy sbíral tuk a zpracovávaly kůže užitečných obojživelníků. Cestující přirozeně i druhý den zastávky podnikli nový výlet na ostrov. Glenarvan a major si vzali s sebou pušky, aby zkusili lovecké štěstí na zvěři. Při této návštěvě došli až k úpatí hory, kde je půda poseta zvětralými spoustami, vyvřelinami, pórovitou a černavou lávou a různými sopečnými úlomky. Úpatí hory bylo zavaleno změtí nepevných skalisk. Nebylo možno pochybovat o povaze tohoto obrovského kužele a anglický kapitán Carmichael jej právem označil za vyhaslou sopku.

Lovci zpozorovali několik kanců. Jednoho z nich skolila majorova kulka. Glenarvan sestřelil jen několik párů černých koroptví, z nichž měl palubní kuchař udělat znamenité ragú. Na výše položených plošinách spatřili lovci mnoho koz. Krásné, nebojácné a statné divoké kočky zde byly nebezpečné i psům a dalo se předpokládat, že se z nich jednou vyvinou velice vzácné šelmy.

V osm hodin se všichni vrátili na palubu a v noci opustil Duncan ostrov Tristan da Cunha, aby jej už nikdy nespatřil.

Obr. 2 – Mužstvo Duncana mělo v noci dobrý úlovek.

Kapitola 3 – Ostrov Amsterdam

John Mangles měl v úmyslu doplnit svou zásobu uhlí na mysu Dobré naděje. Musel se tedy poněkud vzdálit od sedmatřicáté rovnoběžky a dostat se o dva stupně severněji. Duncan byl nyní v pásmu pasátních větrů a zachytil silné západní větry, velmi příznivé jeho plavbě. V necelých šesti dnech urazil třináct set mil, které dělí ostrov Tristan da Cunha od jižního cípu Afriky. 24. listopadu ve tři hodiny odpoledne spatřili Stolovou horu a o něco později ukazoval John horu Signálovou, která vyznačuje vjezd do zátoky. Vplul do ní před osmou hodinou a zakotvil v přístavu Kapského Města.

Paganel jako člen Zeměpisné společnosti přirozeně věděl, že jižní hranice Afriky byla poprvé spatřena v roce 1486 portugalským admirálem Bartolomeem Diazem a obepluta až v roce 1497 slavným Vaskem da Gamou. Jak by to byl Paganel nevěděl, když Camoés opěvuje tohoto velkého mořeplavce ve svých Lusovcích. Při té příležitosti však učinil zajímavou poznámku, že kdyby byl Diaz v roce 1486, tedy šest let před první cestou Kryštofa Kolumba, obeplul mys Dobré naděje, bylo by se tím objevení Ameriky odsunulo na neurčito. Vždyť cesta kolem tohoto mysu byla nejkratší a nejpřímější cestou do Východní Indie. A co jiného hledal velký janovský mořeplavec, když se pustil na západ, ne-li kratší cestu do země koření? Jakmile by byl mys obeplut, stala by se Kolumbova výprava bezúčelnou a možná že by ji byl nepodnikl.

Kapské Město, ležící na jihu Kapské zátoky, bylo založeno roku 1652 Holanďanem Van Riebeckem. Bylo hlavním městem důležité kolonie, která připadla podle smlouvy z roku 1815 Anglii. Cestující Duncana využili zastávky, aby si město prohlédli. Měli na procházku jenom dvanáct hodin, protože kapitán John potřeboval na doplnění zásob pouze jediný den a protože se chtěl vydat na další cestu 26. listopadu ráno.

Ostatně ani nepotřebovali víc času na prohlídku pravidelných čtverečků této šachovnice, která se jmenuje Cape Town – Kapské Město. Tak se aspoň vyjádřil Paganel. Když člověk zhlédne zámek tyčící se na jihovýchodě města, vládní palác a zahradu, burzu, muzeum, kamenný kříž, který tam v dobách svého objevu postavil Bartolomeo Diaz, a když popije sklenku pontajského, nejlepšího vína ze zdejších vinic v Constancii, nezbývá než odjet. Duncan vyplul pod kosatkou, létavkou, veleplachtou a košovkou a za několik hodin poté obeplul slavný mys Bouří, jemuž dal optimistický portugalský král Jan II. zcela nevhodné jméno mys Dobré naděje.

Dva tisíce devět set mil dělících mys od ostrova Amsterdamu bylo na klidném moři a za příznivého větru záležitostí dvanácti dní. Mořeplavci si nemohli stěžovat na živly, neboť jim byly víc nakloněny než cestovatelům v pampách. Vzduch a voda, které se proti nim spikly na pevné zemi, hnaly je nyní spojenými silami vpřed.

„Ach moře, moře!“ opakoval Paganel. „Na tomto poli se znamenitě uplatňují lidské síly a loď je skutečný dopravní prostředek civilizace! Jen považte, přátelé! Kdyby zeměkoule byla jedinou obrovskou pevninou, neznali bychom z ní v devatenáctém století ještě ani tisícinu! Podívejte se, jak to vypadá v nitru velikých území. Do sibiřských stepí, do plání Střední Asie, do afrických pouští, do amerických prérií, do rozlehlých končin Austrálie, do zamrzlých samot pólů se člověk sotva odvažuje; nejsmělejší tam couvá a nejstatečnější padá. Nelze tudy projít. Dopravní prostředky jsou nedostačující. Horko a nemoci, divocí domorodci, to všechno jsou nepřekonatelné překážky. Dvacet mil pouští dělí lidi více než pět set mil oceánu! Lidé na dvou protilehlých pobřežích jsou sousedy, ale jsou cizinci, jakmile je dělí les! Anglie je spojena s Austrálií, kdežto Egypt se například zdá na milióny mil vzdálen od Senegalu a Peking protinožcem Petrohradu! Přes moře se dnes dostaneme snáze než přes sebemenší Saharu a jen moři vděčíme, že se mezi pěti částmi světa vytvořily příbuzenské vztahy.“

Paganel mluvil se zápalem a ani major nemohl vytknout jediné slovo tomuto chvalozpěvu na oceán. Kdyby bylo při pátrání po Harrym Grantovi nutno sledovat sedmatřicátou rovnoběžku po pevnině, nemohli by se o takovou věc pokusit. Bylo zde však moře a to unášelo statečné zachránce od jedné pevniny ke druhé, takže se před nimi 6. prosince za rozbřesku dne vynořila z lůna vln nová hora.

By1 to ostrov Amsterdam, ležící na 37°47' jižní šířky a na 77°24' západní délky, jehož vysoký vrcholek je za jasného počasí viditelný na padesát mil. V osm hodin se jeho ještě neurčitý tvar dosti přesně podobal Tenerifu.

„A proto se," řekl Glenarvan, „podobá ostrovu Tristan da Cunha."

„Velmi správný závěr," odpověděl Paganel, „podle oné geometrografické zásady, že dva ostrovy podobající se ostrovu třetímu jsou si také navzájem podobné. Dodám ještě, že ostrov Amsterdam je a byl stejně bohatý na tuleně a robinzony jako Tristan da Cunha."

„Robinzoni se tedy vyskytují všude?" otázala se lady Helena.

„Na mou věru, mylady," odpověděl Paganel, „znám jen málo ostrovů, které nebyly svědky podobného dobrodružství, a náhoda napsala román vašeho nesmrtelného krajana Daniela Defoea dávno před ním."

„Pane Paganele," řekla Mary Grantová, „dovolil byste mi jednu otázku?"

„Třebas dvě, drahá miss, a rád vám na ně odpovím."

„Dobře," pokračovala dívka, „vyděsilo by vás hodně, kdybyste se octl zcela sám na pustém ostrově?"

„Mne?" zvolal Paganel.

„Prosím vás, příteli," řekl major, „snad nám nechcete říci, že je to vaše nejvroucnější přání!"

„To netvrdím," odvětil zeměpisec, „ale takové dobrodružství by mi celkem ani nebylo proti mysli. Zařídil bych si nový život. Lovil bych zvěř a ryby, v zimě bych se usídlil v jeskyni a v létě na stromě, pro své zásoby bych si zřídil sýpky, zkrátka bych ostrov kolonizoval."

„Jenom pro sebe?"

„Jenom pro sebe, když by to bylo nutné. Ostatně kdy je člověk doopravdy sám? Cožpak si nemůže zvolit přátele z říše živočišné, ochočit si užitečnou kozičku, žvatlaného papouška nebo roztomilou opičku? A kdyby vám náhoda přivedla takového druha, jako byl věrný Pátek, co byste chtěla víc? Dva přátelé na skále, vždyť nemůže být šťastnějších lidí! Představte si majora a mne…"

„Děkuji," odpověděl major, „nemám ani v nejmenším chuť hrát úlohu Robinsona a hrál bych ji velmi špatně."

„Drahý pane Paganele," odpověděla lady Helena, „už se zase necháváte svou obrazotvorností unášet do říše fantazie. Já si však myslím, že skutečnost se hodně liší od snu. Básníte jenom o těch smyšlených robinzonech, kteří byli vrženi na pečlivě vybrané ostrovy a s nimiž příroda jednala jako s mazlíčky! Vidíte jenom příjemnou stránku celé věci!"

„Jakže, mylady! Vy nesouhlasíte s tím, že by člověk mohl být šťasten na pustém ostrově?"

„Vůbec ne. Člověk je tvor společenský, a nikoli samotářský. Samota může vést jenom k zoufalství. To je otázka času. Je možně, že hmotné starosti a životní potřeby zaměstnávají nešťastníka, který se stěží zachránil z vln, a že okamžité požadavky mu zakrývají budoucí hrozby. Ale co si asi myslí, jak asi trpí, když pocítí svou samotu, když je tak vzdálen ode všech lidí a nemá naději, že kdy spatří svou vlast a své nejmilejší? Takový ostrůvek je celý jeho svět. Z celého lidstva zůstává jen on samojediný, a když přijde smrt, děsivá smrt v takové samotě, umírá jako poslední člověk v poslední den světa. Věřte mi, pane Paganele, lépe je nebýt na místě takového člověka!"

Paganel, ač nerad, kapituloval před důvody lady Heleny. Ale hovor o přednostech a nevýhodách samoty pokračoval až do chvíle, kdy Duncan zakotvil na míli od břehu ostrova Amsterdamu.

Toto osamělé souostroví v Indickém oceáně tvoří dva samostatné ostrovy, vzdálené od sebe asi třiatřicet mil. Oba ostrovy leží na stejném poledníku jako Indický poloostrov. Na severu je ostrov Amsterdam neboli Saint Pierre, na jihu ostrov Saint Paul. Nutno však poznamenat, že zeměpisci a mořeplavci tyto dva ostrovy často zaměňovali.

Ostrovy byly objeveny v prosinci 1796 Holanďanem Vlamingem a potom prozkoumány Entrecasteauxem, který vedl výpravu lodí Espérance a Recherche na pomoc La Pérousovi. Od této výpravy se právě datuje zaměňování obou ostrovů. Mořeplavec Barrow, Beautemps-Beaupré v Entrecasteauxově atlasu, dále Horsburg, Pinkerton a jiní zeměpisci neustále popisovali ostrov Saint Pierre jako ostrov Saint Paul a naopak. Důstojníci rakouské fregaty Novara se v roce 1859 při cestě

kolem světa tohoto omylu vyvarovali a Paganel si vytkl jako svůj zvláštní úkol uvést tyto omyly na správnou míru.

Ostrov Saint Paul, ležící na jih od ostrova Amsterdamu, je jenom neobydlený ostrůvek, jejž tvoří kuželovitá hora, patrně vyhaslá sopka. Naproti tomu ostrov Amsterdam, k němuž se cestující Duncana vypravili v člunu, má asi dvanáct mil v obvodu. Je obýván několika dobrovolnými vyhnanci, kteří si zvykli na smutný život. Jsou to hlídači rybářské stanice, jež patří jako celý ostrov jistému panu Otovanovi, obchodníku z Réunionu. Tento panovník, který nebyl dosud uznán evropskými velmocemi, přichází zde na pětasedmdesát až osmdesát tisíc franků ročního důchodu, a to pouhým výlovem, solením a prodejem „cheilodactyla“, známého pod méně učeným názvem treska.

Ostrovu Amsterdamu bylo jinak souzeno, aby se stal a zůstal francouzským. Zprvu náležel právem prvního osidlovatele panu Caminovi, loďaři ze Saint Denisu na ostrově Bourbonu, což je starší název ostrova Réunionu. Pak byl na základě jakési mezinárodní smlouvy postoupen jistému Polákovi, který jej obdělával s madagaskarskými otroky. Ale nakonec se z polského ostrova stal opět ostrov francouzský v rukou páně Otovanových.

Když u něho 6. prosince 1864 Duncan přistal, čítalo jeho obyvatelstvo tři duše, jednoho Francouze a dva míšence, kteří byli zaměstnáni u obchodníka a majitele ostrova. Paganel tedy mohl stisknout ruku svému krajanovi panu Viotovi, tehdy již značně letitému. Tento „dobrý kmet“ je velice přívětivě uvítal na svém ostrově. Šťastný den pro něho, že mohl přivítat tak milé cizince. Saint Pierre navštěvují jenom lovci tuleňů a nečetní velrybáři, vesměs lidé hrubšího zrna.

Pan Viot představil také oba mulaty. S několika kanci žijícími uvnitř ostrova a s několika tisíci hloupých tučňáků byli jediným živým obyvatelstvem ostrova. Domek, v němž žili tři ostrované, stál na konci přirozeného přístavu na jihozápadě, vytvořeného sesutím části hory.

Ostrov Saint Pierre byl útočištěm trosečníků ještě před vládou Otovana I. Paganel vzbudil živý zájem svých posluchačů tím, že první vyprávění začal slovy: Příběh dvou Skotů opuštěných na ostrově Amsterdamu.

Obr. 3 – Domek stál na konci přirozeného přístavu.

Bylo to v roce 1827. Anglická loď Palmira, plující kolem ostrova, spatřila, že tam stoupá do vzduchu kouř. Kapitán se přiblížil ke břehu a po chvíli uviděl dva muže, kteří na loď zoufale mávali. Vyslal na ostrov člun a ten přivezl dvaadvacetiletého Jakuba Paina a čtyřicetiosmiletého Roberta Proudfoota. Oba nešťastníci se už ani nepodobali lidem. Osmnáct měsíců zde živořili v bídě, nedostatku a utrpení, téměř bez potravin a bez sladké vody, živíce se škeblemi, rybami, které ulovili na mizerný ohnutý hřebík, a kanečky, které se jim občas podařilo chytit v běhu. Mnohdy byli bez jediného sousta i tři dni, bděli jako vestálky u ohně, zapáleného posledním kouskem troudu, nenechávali oheň nikdy vyhasnout a nosili jej s sebou při všech výpravách jako nejdrahocennější věc. Paina a Proudfoota vysadil na ostrově škuner, který zde lovil tuleně. Podle zvyku rybářů zde měli měsíc zůstat a zpracovat do návratu lodi zásobu tuku a koží. Škuner se už neukázal. Po pěti měsících přirazila k ostrovu Hope, vracející se do Van Diemenu, ale její kapitán odmítl z nevysvětlitelného barbarského rozmaru vzít oba Skoty na palubu. Odplul, nezanechav jim jediný suchar, jedinou zápalku, a oba nešťastníci by byli jistě zanedlouho zahynuli, kdyby je byla při své cestě kolem ostrova nevzala na palubu Palmira.

Druhý příběh, o němž se zmiňují dějiny ostrova Amsterdamu – pokud taková skála může mít dějiny –, je příběh kapitána Pérona, tentokrát Francouze. Tento příběh ostatně začíná i končí stejně jako příběh obou Skotů; dobrovolný pobyt na ostrově, loď se nevrátí a cizí loď, kterou větry náhodou zanesou k souostroví, zachraňuje trosečníky po čtyřicetiměsíční robinzonádě. Ale pobyt kapitána Pérona se vyznačuje krvavým dramatem, které se v mnohém ohledu podobá smyšleným příhodám Defoeova hrdiny po jeho návratu na ostrov.

Kapitán Péron se dal vysadit na ostrov se čtyřmi námořníky, dvěma Angličany a dvěma Francouzi. Měl zde patnáct měsíců lovit tuleně. Lov byl úspěšný. Když však uplynulo patnáct měsíců a loď se nevracela, začaly dostávat mezinárodní vztahy trhliny, protože se pomalu ztenčovala zásoba potravin. Oba Angličané se proti kapitánovi Péronovi vzbouřili a ten by byl jejich rukou zahynul, kdyby mu nepomohli jeho krajané. Od té doby se obě strany ve dne v noci střežily, bez ustání zůstávaly ozbrojené, hned nabývala vrchu jedna, hned druhá, a tak žili všichni ve strašlivé bídě a úzkosti. A jistě by byla nakonec jedna strana zničila druhou, kdyby tyto nebožáky, kteří se pro mizernou národnostní otázku znepřátelili na holé skále v Indickém oceáně, neodvezla do vlasti jakási loď.

Takové to byly příhody. Dvakrát se tak stal ostrov Amsterdam domovem opuštěných námořníků a dvakrát je náhoda zachránila před bídou a smrtí. Od těch dob však neztroskotala u ostrovních břehů žádná loď. Trosky lodi by moře jistě vyvrhlo na pobřeží a trosečníci by se byli dostali na rybářskou stanici pana Viota. A stařec žil na ostrově již dlouhá léta a nikdy se mu nenaskytla příležitost, aby mohl prokázat obětem moře své pohostinství. O Britannii a kapitánu Grantovi nic nevěděl. Ani ostrov Amsterdam, ani ostrůvek Saint Paul, kam rybáři často dojížděli, nebyl dějištěm neštěstí Britannie.

Glenarvan nebyl ani překvapen, ani zarmoucen Viotovou odpovědí. Jeho druhové a on na těchto rozličných zastávkách nehledali místa, kde kapitán Grant byl, nýbrž kde nebyl. Chtěli si prostě ověřit, že na těchto různých místech rovnoběžky nikdy nebyl. Odjezd Duncana byl tedy stanoven na příští den.

Až do večera si cestující prohlíželi ostrov, který je napohled velice zajímavý. Ale jeho zvířena a květena by nevydaly ani na osmerkový sešitek toho nejrozvláčnějšího přírodopisce. Třídy čtvernožců, ptáků, ryb a kytovců zde zastupovalo jenom několik divokých kanců, sněhových buřňáků, albatrosů, okounů a tuleňů. Z černavé lávy místy unikaly a nad sopečnou půdou se táhly husté páry horkých vřídel – a železitých pramenů. Několik těchto pramenů dosahovalo velmi vysoké teploty. John Mangles ponořil do jednoho Fahrenheitův teploměr a ten ukázal sto sedmdesát šest stupňů*[5]. Ryby ulovené několik kroků odtud v moři uvařily se v této téměř vroucí vodě pramenů za pět minut. Z toho důvodu se Paganel v prameni raději nevykoupal.

[5] *80° C. (Pozn. aut.)*

Navečer po pěkné procházce se Glenarvan s přívětivým panem Viotem rozloučil. Každý přál starci na jeho opuštěném ostrůvku vše nejlepší. Pan Viot na oplátku popřál cestovatelům mnoho zdaru při jejich výpravě a člun Duncana odvezl cestující zpět na palubu.

Obr. 4 – Z černavé lávy unikaly páry horkých vřídel

Kapitola 4 – Jak se Jacques Paganel a major Mac Nabbs sázeli

Ve tři hodiny ráno 7. prosince to již v lodních kotlech Duncana vřelo. Zarachotilo vratidlo. Kotva se napřímila, uvolnila se z písčitého dna, vyhoupla se k rumpálu, šroub začal pracovat a jachta vyplula na širé moře. Když cestující vystoupili v osm hodin na palubu, ztrácel se už ostrov Amsterdam v mlhách obzoru. Začínal poslední úsek cesty po třicáté sedmé rovnoběžce a k australskému pobřeží zbývalo tři tisíce mil. Povane-li západní vítr ještě dvanáct dnů a zůstane-li moře klidné, dosáhne Duncan cíle své cesty.

Mary Grantová a Robert se s dojetím dívali do vln, které Britannia pravděpodobně brázdila několik dní před svým ztroskotáním. Zde možná kapitán Grant na své poškozené lodi s hrstkou námořníků zápolil se strašnými vichřicemi Indického, moře a byl unášen nezadržitelnou silou k pobřeží. John Mangles ukazoval dívce mořské proudy vyznačené na lodní mapě a vysvětloval jí jejich směr. Jeden z těchto proudů směřuje napříč Indickým oceánem a jeho účinek je pochován právě tak na Pacifiku jako na Atlantiku. A Britannia bez stěžňů a bez kormidla, tedy bezbranná proti moři a větru, byla tak nejspíš hnána proti pobřeží a roztříštila se na něm.

Zde však vyvstávala jedna otázka. Poslední zprávy o kapitánu Grantovi se datovaly z Callaa 30. května 1862, jak uváděly Obchodní a lodní zprávy. Jak se mohla Britannia octnout v Indickém oceáně už 7. června 1862, to je týden po vyplutí od peruánských břehů? Paganel podal tak pravděpodobné vysvětlení této věci, že uspokojilo i největší pochybovače.

Bylo to 12. prosince večer, šest dní po odjezdu z ostrova Amsterdamu. Lord a lady Glenarvanovi, Robert a Mary Grantovi, kapitán John, Mac Nabbs a Paganel se bavili na zádové nástavbě. Jako obvykle se mluvilo o Britannii. Na palubě se nemyslilo na nic jiného. A právě v té chvíli byla bezděčně otázka nadhozena a to mělo okamžitě za následek, že naděje všech účastníků výpravy rázem poklesly.

Paganel při této neočekávané Glenarvanově poznámce živě zvedl hlavu. Potom odešel bez jediného slova pro listiny. Když se vrátil, jenom pokrčil rameny jako člověk, který se stydí za to, že se nechal na okamžik zarazit „takovou maličkostí“.

„Ale milý příteli,“ řekl Glenarvan, „dejte nám přece aspoň nějakou odpověď!“

„Ne,“ odpověděl Paganel. „Položím jenom jedinou otázku, a to kapitánu Johnovi.“

„Prosím, pane Paganele,“ souhlasil John Mangles.

„Může dobrá loď vykonat cestu mezi Amerikou a Austrálii přes Tichý oceán za necelý měsíc?“

„Ovšem, pojede-li rychlostí dvě stě mil denně.“

„Je to nějaká mimořádná rychlost?“

„Vůbec ne. Plachetní lodi dosahují často větších rychlostí.“

„Tak prosím,“ pokračoval Paganel, „místo 7. června můžeme na listině číst, za předpokladu, že moře smazalo první číslici data, 17. června nebo 27. června a všechno bude jasné.“

„Skutečně,“ zvolala lady Helena, „od 31. května do 27. června…“

„Kapitán Grant mohl přeplout Tichý oceán a dostat se do oceánu Indického!“

Paganelův závěr byl přijat s živým uspokojením.

„Další objasněný bod!“ řekl Glenarvan. „A to díky našemu příteli. Zbývá tedy jenom dorazit k Austrálii a vypátrat na jejím západním pobřeží stopy po Britannii.“

„Anebo na jejím východním pobřeží,“ dodal John Mangles.

„Vlastně máte pravdu, Johne. V listinách nic nenaznačuje, že k neštěstí došlo právě na západních březích, a nikoli na březích východních. Naše pátrání se musí soustředit na obě místa, jež protíná třicátá sedmá rovnoběžka.“

„Jsou tedy, mylorde,“ řekla dívka, „v této věci nějaké pochybnosti?“

„Ne, ne, slečno,“ pospíšil si s odpovědí John Mangles, neboť chtěl rozptýlit obavy Mary Grantové. „Lord Glenarvan chtěl jistě dodat, že kdyby byl kapitán Grant dorazil k východním břehům Austrálie, byl by nalezl téměř okamžitě pomoc a podporu. Celá tato část, možno říci, je anglická a osídlená kolonisty. Mužstvo Britannie by bylo neušlo ani deset mil a bylo by našlo krajany.“

„Správně, kapitáne Johne," odvětil Paganel. „Připojuji se k vašemu názoru. Na východním pobřeží by byl Harry Grant v zátoce Twofold, ve městě Edenu, nalezl v anglické osadě nejen útulek, ale i možnosti k návratu do Evropy."

„Nemohli snad trosečníci," řekla lady Helena, „najít stejnou pomoc v té části Austrálie, k níž nás unáší Duncan?"

„Nikoliv, mylady," odpověděl Paganel, „pobřeží je zde pusté. Nevedou odtud žádné cesty do Melbourne ani do Adelaide. Jestliže Britannia narazila na útesy, které je lemují, pak nemohla najít nikde pomoc právě tak, jako kdyby ztroskotala na nehostinných afrických plážích."

„Co se pak ale stalo za ta dvě léta s mým otcem?"

„Drahá Mary," odpověděl Paganel, „předpokládáte, že kapitán Grant se po ztroskotání jistě dostal na australské území, ano?"

„Ovšem, pane Paganele," odvětila dívka.

„Dobrá, co se tedy stalo s kapitánem Grantem, když se dostal na pevninu? Není zde mnoho možností. Jsou jenom tři. Buď se kapitán Grant a jeho tři námořníci dostali do anglických osad, nebo padli do rukou domorodců, anebo konečně zbloudili v nesmírných australských pustinách."

Paganel se odmlčel a hledal v očích svých posluchačů souhlas se svými vývody.

„Pokračujte, Paganele," řekl Glenarvan.

„Prosím," odpověděl Paganel. „A především zavrhují první předpoklad. Harry Grant se nemohl dostat do anglických osad, protože to by znamenalo jeho záchranu a už dávno by byl u svých dětí v jeho krásném Dundee."

„Chudák tatínek!" zašeptala Mary Grantová. „Dva roky nás neviděl!"

„Nech mluvit pana Paganela, Mary," řekl Robert, „jistě nám poví…"

„Bohužel ne, milý chlapče! Mohu tvrdit jenom tolik, že kapitán Grant je buď zajatcem australských domorodců, nebo…"

„Ale – tito domorodci…?" otázala se vzrušeně lady Glenarvanová.

„Upokojte se, mylady," odpověděl učenec, neboť pochopil, co lady Helena myslí, „tito domorodci jsou divocí, někdy krutí, stojí na nejnižším stupni lidské vzdělanosti, ale jsou mírní a nejsou krvelační jako jejich sousedé z Nového Zélandu. Jestliže zajali trosečníky z Britannie, nechali je žít, o tom vás mohu ujistit. Všichni cestovatelé se shodují v tom, že australští domorodci mají hrůzu z prolévání krve a mnohokrát v nich nalezli věrné spojence proti útokům uprchlých trestanců, kteří jsou mnohem krutější."

„Slyšela jste, co říkal pan Paganel," odvětila lady Helena, obracejíc se k Mary Grantové. „Jestliže je váš otec v rukou domorodců, což ostatně naznačují i listiny, nalezneme ho."

„A jestliže zmizel v té nesmírné zemi?" odpověděla dívka a tázavě pohlédla na Paganela.

„Pak," zvolal zeměpisec přesvědčivě, „pak ho najdeme také! Že ano, přátelé?"

„Samozřejmě," souhlasil Glenarvan, neboť chtěl dát rozhovoru radostnější směr. „Nepřipouštím, že by člověk mohl zmizet…"

„Já také ne," dodal Paganel.

„Je Austrálie veliká?" otázal se Robert.

„Austrálie, chlapče, má jenom pouhých sedm set sedmdesát pět miliónů hektarů, to je tolik jako čtyři pětiny Evropy."

„Přesně tolik?" řekl major.

„Ano, Mac Nabbsi, až na nějaký ten metr. Souhlasíte, že taková země má plné právo na označení ‚kontinent', jak je tomu v listinách?"

„Zajisté, Paganele."

„Dodám ještě tolik," pokračoval učenec, „že známe jen málo cestovatelů, kteří v těchto končinách zmizeli beze stopy. Ba tuším, že Leichardt je jediný, o jehož osudu se neví, a to jsem ještě dostal krátce před svým odjezdem ze Zeměpisné společnosti zprávu, že Mac Intyre patrně objevil jeho stopu."

„Austrálie tedy není křížem krážem procestována?" otázala se lady Glenarvanová.

„Není, mylady," odpověděl Paganel, „zdaleka ještě ne! Tato pevnina není o nic lépe prozkoumána než africké vnitrozemí, přestože zde nechyběli odvážní cestovatelé. V letech 1606 až 1862 se jich snažilo prozkoumat Austrálii ve vnitrozemí a na pobřeží více než padesát."

„Prosím vás! Padesát?" řekl major nedůvěřivě.

„Ano, Mac Nabbsi, právě tolik. Rozumím tím mořeplavce, kteří přes nebezpečí plavby neznámými moři vymezili australské pobřeží, a cestovatele, kteří se pustili přes tento kontinent."

„I tak je padesát trochu moc," odvětil major.

„A já půjdu ještě dále, Mac Nabbsi," odsekl zeměpisec, který se jako vždycky začínal rozčilovat, když mu major odporoval.

„Jděte, Paganele."

„Když mi nebudete věřit, tak vám těch padesát jmen bez váhání vypočítám."

„Ale, ale!" řekl klidně major. „Tohle jsou ovšem vědci! O ničem nepochybují!"

„Majore," pokračoval Paganel, „vsadíte svou pušku Purdey, Moore & Dickson proti mému Secretanovu dalekohledu?"

„Proč ne, Paganele, jak je libo," odpověděl Mac Nabbs.

„Platí, majore!" zvolal učenec. „S tou puškou už sotva kdy půjdete na kamzíky nebo na lišky, pokud vám ji ovšem nepůjčím. Ale to vždycky rád učiním!"

„Paganele," odpověděl major chladně, „až budete potřebovat můj dalekohled, bude vám vždycky k dispozici."

„Začněme," odtušil Paganel. „Paní a pánové, vy budete tvořit soudcovský sbor. A ty, Roberte, budeš počítat body."

Lorda i lady Glenarvanovou, Mary i Roberta, majora i Johna Manglese spor bavil, a tak se chystali vyslechnout zeměpisce. Šlo zde ostatně o Austrálii, k níž je Duncan vezl, a proto jen vítali, že se dovědí něco o jejích dějinách. Přítomní tedy Paganela vybídli, aby neotálel a předvedl, jak dokonalou má paměť.

„Mnémosyno," zvolal, „bohyně paměti, matko cudných Múz, osviť svého věrného a horlivého zbožňovatele! Před dvěma sty padesáti osmi lety byla, přátelé, Austrálie ještě neznámá. Ale už tehdy se dobře vědělo, že existuje nějaký velký jižní kontinent. Dvě mapy zachované v knihovně, vašeho Britského muzea, Glenarvane, a datované z roku 1550 se zmiňují o zemi ležící na jih od Asie a nazývají ji Velkou portugalskou Jávou. Tyto mapy však nejsou zcela autentické. Přecházím tedy k XVII. století, k roku 1606. Toho roku objevil španělský mořeplavec Quiros zemi, kterou nazval Australia de Espiritu Santo. Někteří badatelé tvrdí, že šlo o souostroví Nových Hebrid, a nikoliv o Austrálii. Nebudu otázku rozebírat. Započítej toho Quirose, Roberte, a přejděme k dalšímu."

„Jeden," řekl Robert.

„Téhož roku pokračoval v průzkumu nových zemí dále na jih Luiz Vaz de Torrez, který byl Quirosovým náměstkem nad jeho loďstvem. Avšak sláva velkého objevu připadá Holanďanovi Theodoriku Hertogovi. Přistál u západního pobřeží Austrálie na 25° jižní šířky a nazval je Eendracht, tedy podle své lodi. Po něm mořeplavců přibývá. V roce 1618 prozkoumal Zeachen země Arnhemskou a Diemenovu na severním pobřeží. V roce 1619 se plaví Jan Edels podél západního pobřeží a křtí je svým jménem. V roce 1622 sestupuje Leuwen k mysu, který se jmenuje po něm. V roce 1627 doplňují de Nuitz a de Witt výzkumy svých předchůdců na západ a na jih a po nich následuje kapitán Carpentar a proniká se svou lodí až do velkého půlkruhovitého zálivu, který se po něm jmenuje záliv Carpentarský. V roce 1642 obeplouvá konečně Van Diemenův ostrov slavný mořeplavec Tasman, domnívá se o něm, že je součástí pevniny, a dává mu jméno po Diemenovi, generálním guvernérovi Batávie; ale potomstvo jméno ostrova zcela právem změnilo na Tasmánii. Australská pevnina byla nyní obepluta a vědělo se, že ji obklopují vody Indického a Tichého oceánu, a v roce 1665, tedy právě v době, kdy již končila éra holandských mořeplavců, bylo tomuto velkému jižnímu ostrovu dáno jméno Nové Holandsko. Ale toto jméno nemělo ostrovu zůstat. K jakému číslu jsme došli?"

„K deseti," řekl Robert.

„Dobrá," pokračoval Paganel, „uděláme si křížek a přejdeme k Angličanům. V roce 1686 dorazil náčelník mořských lupičů, pirát a jeden z nejslavnějších flibustýrů*[6] jižních moří Williams Dampier po četných příjemných i trudných dobrodružstvích na své lodi Cygnet k severozápadnímu pobřeží Nového Holandska, a to na 16°50' jižní šířky. Navázal styky s domorodci a podal zevrubný popis jejich mravů, chudoby i duševní úrovně. V roce 1699 se vrátil do téže zátoky, v níž vystoupil na břeh Hertoge, a to ne už jako flibustýr, ale jako kapitán Roebucka, lodi královského loďstva. Až do té doby měl objev Nového Holandska jenom zeměpisný význam. Ani se nepomýšlelo na jeho kolonizaci a po tři čtvrtiny století, od roku 1699 do roku 1770, nepřistal u této země žádný mořeplavec. Ale potom přišel nejslavnější námořník celého světa kapitán Cook a zanedlouho se nová pevnina otevřela evropským přistěhovalcům. Na třech slavných cestách plavil se Cook podél zemí Nového Holandska a přistal zde poprvé 31. Března 1770. Když se Cookovi poštěstilo pozorovat na Tahiti přechod Venuše přes slunce*[7], zamířil se svou malou lodí Endeavour na západ do Tichého oceánu. Obeplul Nový Zéland a dorazil do zátoky na západním australském pobřeží, kde nalezl tolik nových rostlin, že jí dal jméno Botanická zátoka. Je to dnešní Botany Bay. ‚Jeho setkání s domorodci nás málo zajímají. Plul dále na sever a na 16° šířky uvízl Endeavour u mysu Utrpení na korálových útesech. Bylo to ve vzdálenosti osmi mil od pobřeží a hrozilo nebezpečí, že se pod potopí. Potraviny a děla byly vrženy do moře, ale následující noci nadzdvihl příliv odlehčenou loď a ta se nepotopila jen proto, že úlomek korálu dostatečně ucpal proraženou trhlinu. Cook mohl loď dopravil do malé zátoky při ústí říčky, kterou nazval po své lodi Endeavour. Tam se Angličané celé tři měsíce, kdy opravovali loď, snažili navázat užitečné styky s domorodci, avšak s malým úspěchem. Odpluli tedy a Endeavour pokračoval v cestě na sever. Cook chtěl zjistit, je-li mezi Novou Guinejí a Novým Holandskem nějaká úžina. Po nových a nových, nebezpečích, která hrozila jeho lodi, otevřelo se před ním na jihozápadě širé moře. Úžina existovala! Propluli jí. Cook přistal u malého ostrůvku, ujal se jménem Anglie panství dlouhého pásu při pobřeží, které prozkoumal, a dal mu velice britské jméno Nový Jižní Wales. O tři roky později velel smělý námořník lodím Aventure a Résolution. Kapitán Furneaux jel na Aventure prozkoumat pobřeží Van Diemenovy země a vrátil se v domnění, že toto území je součástí Nového Holandska. Teprve v roce 1777, tedy při své třetí cestě, zakotvil Cook s loďmi Résolution a Découverte v zátoce Aventure Van Diemenovy země a odtamtud vyjel o několik měsíců později na Sandwichovy ostrovy, kde zemřel."

„Byl to velký muž," řekl Glenarvan.

„Byl to nejlepší námořník, jaký kdy žil. Právě Cookův druh Banks přivedl anglickou vládu na myšlenku založit v Botany Bay kolonii. Po Cookovi sem kvapí mořeplavci všech národností. La Pérouse oznamuje ve svém posledním dopise psaním z Botany Bay 7. února 1787, že má v úmyslu navštívit záliv Carpentarský a celé pobřeží Nového Holandska až k zemi Van Diemenově. Nešťastný námořník vyplouvá, aby se už nevrátil. V roce 1788 zakládá kapitán Phillip v Port Jacksonu první anglickou osadu. V roce 1792 se vydává Vancouver na pozoruhodnou plavbu kolem jižních břehů nové pevniny. V roce 1792 podniká d'Entrecasteaux pátrání po La Pérousovi a obeplouvá Nové Holandsko západním a jižním směrem, přičemž objevuje neznámé ostrovy. V roce 1795 a 1797 se vydávají dva mladí odvážní muži Flinders a Bass v člunu dlouhém osm stop na průzkum jižních pobřeží a v roce 1797 projíždí Bass mezi zemí Van Diemenovou a Novým Holandskem úžinu, která dostala jeho jméno. Téhož roku prozkoumává objevitel ostrova Amsterdamu Vlaming na východních březích Austrálie Swan River – labutí řeku, na níž žijí černé labutě nejkrásnějšího druhu. Flinders pokračuje v roce 1801 ve svých zajímavých objevech a na 138°58' východní délky a 35°40' jižní šířky setkává se v zátoce Setkání s dvěma francouzskými loďmi Géographe a Naturaliste, jimž veleli kapitáni Baudin a Hamelin."

„Ale? Kapitán Baudin?" řekl major.

„Ano. Proč se ptáte?" otázal se Paganel.

„Jen tak. Pokračujte, drahý Paganele."

---

[6] *Flibustýři byli piráti v anglických službách a přepadávali španělské lodi.*

[7] *K přechodu Venuše přes slunce došlo asi v r. 1769. Tento dosti vzácný úkaz upoutal velký zájem hvězdářů. Měl totiž umožnit přesný výpočet vzdálenosti Země od Slunce. (Pozn. aut.)*

„Pokračuji tedy a ke jménům mořeplavců připojím ještě jméno kapitána Kinga, který v letech 1817 až 1822 doplnil průzkum subtropických břehů Nového Holandska.“

„To jsou celkem dvacet čtyři jména,“ řekl Robert.

„Výborně,“ odpověděl Paganel, „mám už polovinu majorovy pušky. Teď když jsem se vypořádal s námořníky, přejděme k cestovatelům.“

„Znamenitě, pane Paganele,“ pochválila ho lady Helena. „Komu čest, tomu čest, máte opravdu úžasnou paměť.“

„Což je skutečně zvláštní,“ dodal Glenarvan, „u člověka tak…“

„Tak roztržitého,“ pospíšil si s odpovědí Paganel. „Mám prostě paměť jenom na data a fakta, a to je to celé.“

„Dvacet čtyři.“

„Tak dvacet pět, poručík Daws. Bylo to v roce 1789, rok po založení osady v Port Jacksonu. Mořeplavci novou pevninu obepluli, ale nikdo nemohl říci, co je v jejím nitru. Dlouhé pásmo hor, táhnoucí se rovnoběžně podél východního pobřeží, zdánlivě znemožňovalo přístup do nitra země. Po devítidenní cestě se musel poručík Daws vrátit zpátky do Port Jacksonu. Téhož roku se pokusil překonat toto vysoké pohoří kapitán Tench, ale také bezúspěšně. Oba tyto neúspěchy odvrátily cestovatele na tři léta od podobných pokusů. V roce 1792 se však setkal s nezdarem při obdobném pokusu plukovník Patterson, odvážný africký badatel. Následujícího roku dostal se prostý ubytovatel anglického námořnictva, statečný Hawkins, dvacet mil za čáru, kterou jeho předchůdci nedokázali překročit. Za dalších osmnáct let mohu uvést jenom dvě jména; totiž slavného námořníka Basse a koloniálního inženýra Bareillera, kteří nebyli o nic šťastnější než jejich předchůdci, a docházím k roku 1813, kdy byl objeven na západ od Sydney průsmyk. Guvernér Macquarie se odvážil tímto průsmykem projít a za Modrými horami bylo založeno město Bathurst. Potom Throsby v roce 1819, Oxley, který pronikl na tři sta mil do nitra země, Howel a Hune, jejichž výchozím bodem byla právě zátoka Twofold, protínaná třicátou sedmou rovnoběžkou, a kapitán Sturt, který v letech 1829 a 1830 prozkoumal tok Darlingu a Murraye, ti všichni obohatili zeměpis novými poznatky a přispěli k rozvoji osad.“

„Třicet šest,“ hlásil Robert.

„Výborně! Držím se dobře,“ odpověděl Paganel. „Jenom mimochodem uvedu Eyra a Leichardta, kteří procestovali část země v letech 1840 a 1841, Sturta v roce 1845, bratry Gregoryovy a Helpmanna v roce 1846 v Západní Austrálii, Kennedyho v roce 1847 na řece Victoria a v roce 1848 v severní Austrálii, Gregoryho v roce 1852, Austina v roce 1854, Gregoryovy v letech 1855 až 1858 na severozápadě země, Babbagea od jezera Torrensova k jezeru Eyreovu a konečně přicházím ke slavnému cestovateli australských análů Stuartovi, který třikrát vykonal odvážnou cestu napříč australskou pevninou. Jeho první výprava se uskutečnila roku 1860. Později, budete-li chtít, vám povím, jak byla třikrát procestována Austrálie z jihu na sever. Dnes se omezuji jenom na tento dlouhý výčet; od roku 1860 do roku 1862 uvedu jen jména četných průkopníků vědy, a to bratry Dampsterovy, Clarksona a Harpera, Burka a Willse, Neilsona, Walknera, Landsborougha, Mac Kinleyho, Howitta…

„Padesát šest!“ zvolal Robert.

„Prosím, majore,“ pokračoval Paganel, „dám vám ještě přívažek, protože jsem neuvedl ani Duperreyho, ani Bougainvilla, ani Fitz-Roye, ani Wickama, ani Stokese…“

„Dost,“ řekl major, zdrcený takovým množstvím jmen.

„Ani Péroua, ani Quoye,“ pokračoval Paganel, který se rozjel jako rychlík, „ani Bennetta, ani Cuninghama, ani Nutchella, ani Tierse…“

„Milost…!“

„Ani Dixona, ani Strzeleckého, ani Reida, ani Wilkese, ani Mitchella…“

„Zadržte, Paganele,“ řekl Glenarvan, který se z plna hrdla smál, „nezničte nešťastného Mac Nabbse. Buďte velkomyslný! Přiznává svou porážku.“

„A jeho puška?“ otázal se zeměpisec vítězoslavně.

„Je vaše, Paganele,“ odpověděl major, „a bude mi opravdu chybět. Ale vy máte paměť, že byste vyhrál celý dělostřelecký arzenál.“

„Není prostě možné," řekla lady Helena, „znát Austrálii lépe. Ani jedno jméno, ani jediná podrobnost…"

„Nu, s těmi podrobnostmi…," řekl major, potřásaje hlavou.

„Cože, Mac Nabbsi?" zvolal Paganel.

„Myslím, že všechny příhody, které se vztahují k objevům v Austrálii, vám přece jen snad nebudou známy."

„Prosím vás!" řekl Paganel naprosto sebevědomě.

„A kdybych vám uvedl jednu, kterou byste neznal, vrátil byste mi mou pušku?" otázal se Mac Nabbs.

„Okamžitě, majore."

„Platí?"

„Platí."

„Dobrá. Víte, Paganele, proč Austrálie nepatří Francii?"

„No, myslím…"

„Anebo jak to aspoň odůvodňují Angličané?"

„Ne, majore, to nevím," odpověděl Paganel rozmrzele.

„Je to prostě proto, že kapitán Baudin, který jinak nebyl naprosto bázlivý, se v roce 1802 tolik polekal kvákání australských žab, že co nejrychleji zdvihl kotvy a uprchl, aby se už nikdy nevrátil."

„Cože!" zvolal učenec. „Tohle že se říká v Anglii? To je ale špatný vtip!"

„Velmi špatný, to uznávám," odpověděl major, „ale ve Spojeném království je historickým faktem."

„To je hanebnost!" zvolal vlastenecký zeměpisec. „A to se tam říká docela vážně?"

„Musím to potvrdit, milý Paganele," odpověděl Glenarvan za všeobecného smíchu. „Vy jste o tom opravdu nevěděl?"

„Vůbec ne. Ale musím protestovat! Vždyť sami Angličané nám Francouzům říkají, že ‚jíme žáby'! A člověk se přece obvykle nebojí toho, co jí."

„Málo platné, ale říká se to, Paganele," odpověděl major se skromným úsměvem.

A tak se stalo, že znamenitá puška Purdey, Moore & Dickson zůstala majetkem Mac Nabbse.

Kapitola 5 – Bouře v Indickém oceáně

Za dva dni po této rozmluvě oznámil John Mangles, když provedl poslední měření, že Duncan je na 113°37' východní délky. Cestující si prohlédli lodní mapu a shledali ke své velké radosti, že je od mysu Bernouilliho dělí necelých pět stupňů.

Mezi tímto mysem a mysem Entrecasteauxovým opisuje australské pobřeží oblouk, pod nímž se táhne třicátá sedmá rovnoběžka. Kdyby byl nyní Duncan odbočil k severu, byl by zanedlouho spatřil mys Chathamův, ale takto jej nechával sto dvacet mil severněji. Loď plula nyní v oné části Indického oceánu, která je chráněna australskou pevninou. Mohli tedy očekávat, že za čtyři dni se objeví na obzoru mys Bernouilliho.

Západní vítr byl dosavadní plavbě jejich jachty příznivý, ale již několik dní slábl a pozvolna ustával. 13. prosince utichl úplně a bezvládné plachty visely ze stěžňů dolů. Nebýt mocného šroubu lodi, byl by Duncan zůstal trčet uprostřed ztichlého oceánu.

Takové počasí se mohlo udržet hodně dlouho. Večer o tom hovořil Glenarvan s Johnem Manglesem. Mladý kapitán viděl, že se mu rychle tenčí zásoba uhlí, a zřejmě ho zlobilo, že nastalo bezvětří. Dal napnout všechny plachty své lodi, dal vytáhnout její závětrovky i stěhovky. Tak chtěl využít sebemenšího větérku, ale podle námořnického úsloví „nebylo z čeho nabrat".

„Přesto si nemusíme naříkat," řekl Glenarvan, „lepší je bezvětří než protivítr."

„Máte pravdu, mylorde," odpověděl John Mangles, „ale právě takovéto bezvětří bývá předzvěstí změny počasí. Toho se také obávám, plujeme v pásmu monzunů*[8], které od října do dubna vanou od severovýchodu, a jakmile se proti nám zdvihnou, mohou nás značně zdržet."

„Co naplat, Johne? I když narazíme na takovou překážku, budeme se s ní muset smířit. Koneckonců to bude znamenat jenom zdržení."

„Ovšem, pokud se k tomu nepřidá ještě bouře."

„Obáváte se, že se počasí zhorší?" řekl Glenarvan, prohlížeje si nebe, které bylo zatím od obzoru až k nadhlavníku bez jediného mráčku.

„Ano," odpověděl kapitán, „vám to prozradím, mylorde, ale nerad bych lekal lady Glenarvanovou a slečnu Grantovou."

„To je správné. A co vám dělá starosti?"

„Určité příznaky velké bouře. Nedejte se mýlit vzhledem oblohy, mylorde. Nic není tak klamné. Už dva dny barometr hrozivě klesá. Dnes klesl na dvacet sedm palců*[9]. Takovou výstrahu nemohu přehlížet. A zvláště mám obavy z jihomořských bouří, protože ty jsem už zažil. Páry srážející se na obrovských ledovcích kolem jižní točny vyvolávají neobyčejně silný vzduchový proud. Tak vznikají srážky polárních a rovníkových větrů a z nich pak cyklóny, tornáda a všechny ty nesčetné druhy bouří, s nimiž loď svádí nerovný boj."

„Johne," odpověděl Glenarvan, „ Duncan je spolehlivá loď a jeho kapitán zkušený námořník. Přijde-li bouře, budeme se umět bránit!"

Když John Mangles pronášel tyto obavy, řídil se pudem námořníka. Byl totiž podle anglického úsloví dobrý „weatherwise", to je znalec počasí. Barometr nepřestával klesat a John byl nucen učinit na palubě nezbytná opatření.

Očekával silnou bouři, a přestože na nebi po ní nebylo ještě ani stopy, nenechával ho jeho neomylný přístroj na pochybách. Z oblastí, kde teploměr ukazuje vysokou teplotu, hrnou se vzduchové proudy do těch oblastí, kde ukazuje nízkou. Čím blíže jsou tato místa u sebe, tím rychleji se vyrovnává úroveň vzdušných vrstev a tím větší je rychlost větru.

John zůstal na palubě celou noc. Kolem jedenácté hodiny se nebe na jihu zatáhlo. John povolal všechno mužstvo na palubu a dal stáhnout malé plachty. Ponechal jenom veleplachtu, beran, košovku a kosatky. O půlnoci se zdvihl vítr. Byl to silný vítr, protože molekuly vzduchu byly hnány

---

[8] *Neobyčejně silné větry vanoucí v Indickém oceánu. Jejich směr se mění podle roční doby a letní monzuny vanou obvykle opačným směrem než monzuny zimní.*

[9] *73,09 centimetru. Normální výše tlakového sloupce je 76 cm. (Pozn. aut.)*

rychlostí šesti sáhů za vteřinu. Praskání stěžňů, pleskot lanoví, suché údery plachet, které se nejednou samy přivrátily k větru, i chvění vnitřních příček prozradily cestujícím to, co dosud nevěděli. Paganel, Glenarvan, major a Robert vyšli nahoru na palubu, jedni ze zvědavosti, druzí proto, aby pomohli. Po obloze, která večer byla průzračná a hvězdnatá, valila se hustá mračna, oddělená pruhy, jež byly posety skvrnami jako leopardí kůže.

„Uragán?“ otázal se prostě Glenarvan Johna Manglese.

„Ještě ne, ale bude,“ odpověděl kapitán.

V té chvíli dal rozkaz, aby byla košová plachta ubrána k spodnímu pásu. Námořnicí vyběhli do návětrných úpon a jen s největší námahou zmenšili plochu plachty tím, že ji na provazcích svinuli k spuštěnému ráhnu. John Mangles chtěl nechat co možná nejvíce rozvinutého plachtoví, jen aby se jachta o ně mohla opírat a tolik se nekymácela.

Když byla tato opatření provedena, dal rozkaz Austinovi a kormidelníkovi, aby všechno zajistili, protože uragán musel každým okamžikem propuknout. Vazáky, poutající čluny a náhradní kulatinu, byly zdvojeny. Boční kladkostroje u děla byly zesíleny. Spodní i čnělkové úpony přitaženy. Průvleky zabedněny. John, jako důstojník na výpadové výspě, neopouštěl vůbec palubu a ze zádové nástavby se snažil vyrvat bouřlivému nebi jeho tajemství.

V té chvíli klesl tlakoměr na dvacet šest palců a tak hluboko klesá tlakový sloupec jen velmi zřídka; „stormglass“*[10] ukazoval na bouři.

Byla jedna hodina po půlnoci. Lady Helena a miss Grantová pociťovaly ve své kabině tak prudké otřesy, že se přišly podívat na palubu. Vítr dul nyní rychlosti čtrnácti sáhů za vteřinu. Divoce hvízdal v pevném lanoví. Kovová lana hrála jako struny hudebního nástroje pod doteky gigantického smyčce. Kladky o sebe narážely. Lana řezavě svištěla ve vyběhaných smyčkách. Plachty burácely jako děla. A už se na jachtu valily obrovské vlny. Loď tančila po jejich zpěněném hřebeni jako mořská víla.

Když kapitán John spatřil obě ženy, rychle k nim přišel a prosil je, aby se vrátily do kajut. Několik vln se převalilo přes brlení a paluba mohla být každým okamžikem zaplavena. Burácení živlů bylo už tak prudké, že lady Helena mladému kapitánovi stěží rozuměla.

„Nehrozí nám nebezpečí?“ mohla se ho však přesto zeptat ve chvíli, kdy se hluk trochu utišil.

„Ne, mylady,“ odpověděl John Mangles, „ale vy nemůžete zůstat na palubě, ani slečna Mary.“

Lady Glenarvanová a miss Grantová se nevzpíraly rozkazu, jenž se podobal spíše prosbě, a vrátily se dovnitř ve chvíli, kdy se přes záď převalila mocná vlna a zalomcovala tabulkami v okénkách jejich kajut. Prudkost větru nyní zesílila, stěžně se prohýbaly pod tahem plachet a jachta se nad vlnami přímo vznášela.

„Skasej veleplachtu!“ křičel John Mangles. „Spusť košovku a kosatky!“

Námořníci se vrhli na svá místa v lanoví. Povolili spouště; přitáhli kasouny a spustili kosatky s takovým lomozem, že to přehlušilo i bouři. Duncan chrlil ze svého komína proudy černého dýmu a jen nepravidelně zabíral do moře křídly svého šroubu, který se chvílemi vynořoval z vln.

Glenarvan, major, Paganel a Robert pozorovali zápas jachty s mořem se smíšenými pocity obdivu a hrůzy. Křečovitě se drželi lešnic a brlení, nemohli na sebe promluvit jediné slovo a dívali se na hejna buřňáků, sýčků mořských bouří, kteří poletovali v běsnících vichrech.

V tom okamžiku zazněl do burácení uragánu ohlušující hvizd. Pára prudce vyrazila, ale nikoli komínem, nýbrž ventily kotle. Poplašná píšťala neobyčejně prudce hvízdla. Jachta se hrozivě naklonila a Wilson, obsluhující kormidlo, byl sražen nečekaným nárazem jeho kola. Duncan najížděl na vlny bokem a nebyl nikým ovládán.

„Co se stalo?“ zvolal John Mangles, spěchaje na nástavbu.

„Loď se pokládá!“ odpověděl Tom Austin.

„Porouchalo se kormidlo?“

„Do strojovny! Do strojovny!“ křičel strojník.

---

[10] *Skleněná roura s chemickou směsí, která mění barvu podle směru větru a elektrického napětí v ovzduší.*

John pospíšil ke strojovně a spustil se dovnitř po žebříku. Místnost byla plná kouře. Písty nehybně trčely ve válcích. Páky nepřenášely na hřídel šroubu sebemenší pohyb. Když strojník viděl, že síla kotlů se hromadí naprázdno, zavřel přívody, aby kotle nepraskly, a vypustil páru komínem.

„Co se vlastně stalo?“ otázal se kapitán.

„Šroub se buď zlomil, nebo zasekl,“ odpověděl strojník. „Nepracuje.“

„Cože! A nedá se uvolnit?“

„Vyloučeno.“

Neměli čas zkoušet, zda by se nedala porucha nějak odstranit. Nesporné bylo, že šroub se nemohl točit a že nevyužitá pára unikala ventily pryč. John musel opět. spoléhat jenom na plachty a vzít na pomoc vítr, svého nejnebezpečnějšího nepřítele.

Vrátil se nahoru a stručně vylíčil lordu Glenarvanovi situaci. Pak na něho naléhal, aby s ostatními cestujícími odešel do kajut, ale Glenarvan chtěl zůstat na palubě.

„Ne, mylorde,“ odpověděl John Mangles pevně, „musím zde být sám se svým mužstvem. Jděte dovnitř! Voda může loď zaplavit a vlny by vás pak nelítostně smetly.“

„Můžeme však nějak pomoci…“

„Jděte dovnitř, mylorde, jděte dovnitř, je to nutné! Jsou chvíle, kdy jsem na lodi pánem! Prosím, odejděte!“

Situace musela být krajně nebezpečná, když John Mangles mluvil tak velitelsky. Glenarvan pochopil, že on sám musí dát příklad kázně. Odešel tedy z paluby a za ním jeho tři druhové. Vrátil se k oběma ženám, které s úzkostí čekaly na rozuzlení tohoto zápasu s živly.

„Náš statečný John je energický muž!“ řekl Glenarvan, když vcházel do jídelny.

„Opravdu,“ odpověděl Paganel, „připomínal mi lodníka vašeho velikého Shakespeara, když v dramatu Bouře křičí na palubě na svého krále: ‚Pryč odtud! Ticho! Do kajut! Když neumíš umlčet živly, zmlkni! Z cesty, pravím‘!“

Zatím John Mangles neztrácel ani okamžik. Musel dostat loď z nebezpečné situace, která vznikla zaseknutím šroubu. Rozhodl se přiléhat k větru, aby se co nejméně vzdálil od směru plavby. Musel použít plachet a stočit je šikmo, aby loď byla bokem ke směru bouře. Dal vykasat košovku k spodnímu pásu, napnout kosatku na velestěhu a kormidlo postavit po větru.

Jachta byla znamenité plavidlo, poskočila jako rychlý kůň, když ucítí ostruhu, a natočila se proti valícím se vlnám bokem. Vydrží to nepatrné plachtoví? Bylo z nejlepšího plátna. Ale jaká látka může odolat takové síle? Pro loď byla boční plavba výhodná. Nastavovala vlnám nejpevnější části jachty a přitom se neodchylovala od původního směru. Bylo s tím však spojeno také jisté nebezpečí, protože loď mohla uvíznout ve velkých prohlubních mezi vlnami a nemusela z nich už více vyplout. Ale John Mangles neměl na vybranou. Rozhodl se, že bude k větru přiléhat, pokud to stožáry a plachty vydrží. Jeho mužstvo se drželo nablízku, aby se mohlo vrhnout tam, kde by toho bylo třeba. John, drže se úpon, pozoroval rozvzteklené moře.

Tak uplynul zbytek noci. Doufali, že ráno se bouře utiší. Marně. Kolem osmé hodiny byl vítr ještě prudší, dosahoval rychlosti osmnácti sáhů za vteřinu a změnil se v orkán.

John nic neříkal. Ale strachoval se o svou loď a o ty, které vezla. Duncan se hrozivě nakláněl. V palubních podpěrách to praskalo.

Nejednou švihly bidélce veleplachty po hřebenech vln. V jedné chvíli si mužstvo myslilo, že se jachta už nenapřímí. Plachty se utrhly z obrubních lan a uletěly jako obrovští albatrosové: námořníci se vzápětí vrhli se sekyrami k úponám hlavního stěžně, aby je přesekli.

Duncan se však napřímil. Ale neseděl už pevně na vlnách, neměl pevný směr a byl zmítán tak strašlivě, že se jeho stěžně hrozily zlomit až v samé stožárové botce. Loď nemohla dlouho vydržet takové kymácení, kolébala se z boku na bok a zanedlouho by se jí jistě vyviklalo oplaňkování, protrhly spáry a vlny by si prorazily cestu dovnitř.

John Mangles měl nyní jenom jediný prostředek: vytáhnout bouřkovou kosatku a nechat se hnát větrem. Podařilo se mu to až po několika hodinách, kdy vítr dvacetkrát strhl jejich sotva započatou práci. Teprve ve tři hodiny odpoledne byla kosatka vytažena na přední stěh a vystavena větru.

Obr. 5 – Pod tím kouskem plátna byl Duncan hnán.

Pod tímto kouskem plátna byl Duncan hnán a letěl po větru nevypočitatelnou rychlostí. Plul k severovýchodu, kam jej nesla bouře. Bylo nutno udržet co největší rychlost, protože jenom na té závisela záchrana jachty. Někdy předháněla vlny unášené zároveň s ní, zařezávala se do nich svou štíhlou přídí, nořila se do nich jako obrovský kytovec a vlny pak zaplavovaly její palubu po celé délce od přídě k zádi. Jindy zas se její rychlost rovnala rychlosti vln, lodní kormidlo bylo bezmocné a lod' se začala natáčet, jako kdyby se měla každým okamžikem položit na bok. Konečně se stávalo i to, že vlny hnané vichřicí letěly rychleji než Duncan, valily se přes loď a zalévaly nezadržitelně celou palubu od zádě až k přídi.

Za takových hrozivých okolností, za střídavých nadějí a beznadějí uplynul 15. prosinec i následující noc. John Mangles neopouštěl ani na chvíli své místo. Nevzal sousta do úst. Doléhaly naň těžké obavy, ačkoli jeho chladnokrevná tvář nic neprozrazovala, jen jeho zrak se tvrdošíjně snažil proniknout mlhami nakupenými na severu.

Mohl se vskutku obávat nejhoršího. Duncan, stržený ze své dráhy, hnal se k australskému pobřeží rychlostí, kterou nic nemohlo zmírnit. John Mangles zcela instinktivně vycítil, že je unášen strašlivým proudem. Každým okamžikem se obával, že narazí na nějaké úskalí, o něž se jachta roztříští na tisíc kusů. Odhadoval, že pobřeží bude nanejvýš dvanáct mil po větru. A země znamenala ztroskotání, znamenala zkázu lodi. Tisíckrát lepší byl nyní nesmírný oceán, proti jehož

běsnění se může loď bránit, byť jenom tím, že se mu poddá. Jakmile ji však bouře vrhne na břeh, je ztracena.

John Mangles vyhledal lorda Glenarvana, vzal ho stranou a vylíčil mu s naprostou otevřeností, jak vážná situace nastala. Hleděl mylordovi pevně do očí jako chladnokrevný námořník, připravený na vše, a uzavíral slovy, že snad bude nucen vrhnout Duncana na břeh.

„Abych zachránil ty, kteří jsou na jeho palubě, mylorde."

„Budiž, Johne," odpověděl Glenarvan.

„A lady Helena? Slečna Grantová?"

„Řeknu jim o všem až v posledním okamžiku, až nebude žádná naděje, že bychom se mohli udržet na moři. Upozorníte mě."

„Upozorním, mylorde."

Glenarvan se vrátil k oběma ženám. I ony cítily hrozící nebezpečí, třebaže neznaly jeho dosah. Projevovaly však statečnost, která se jistě rovnala statečnosti jejich druhů. Paganel se pouštěl do zcela nevhodných výkladů o vzdušných proudech a Robertovi, který ho poslouchal, vysvětloval zajímavé rozdíly mezi tornády, cyklóny a přímočarými vichřicemi. Major pak čekal na konec s fatalismem muslima.

Kolem jedenácté hodiny se uragán poněkud utišil, vlhké mlhy se rozptýlily a při náhlém vyjasnění spatřil John nízké pobřeží, vzdálené šest mil po větru.

Hnali se přímo proti němu. Obrovské vlny se vzdouvaly do závratné výše padesáti i více stop. John pochopil, že vlny se jistě opírají o pevnou zem, jinak by se nevzdouvaly tak vysoko.

„Jsou tam jesepy," řekl Austinovi a ukázal, v kterých místech nejspíše ležely nebezpečné písečné přesypy.

„Také myslím," odpověděl jeho zástupce.

„Jedině náhoda nás může zachránit," pokračoval John.

„Nebude-li mezi jesepy nějaká vhodná úžina a nebude-li nám přát štěstí, jsme ztraceni."

„Příliv je právě největší, kapitáne, možná že bychom se mohli za jesepy dostat."

„Jen se podívejte, Austine, na to zuřivé vlnobití. Která loď by mu mohla vzdorovat?"

Zatím se Duncan pod svou bouřkovou kosatkou hnal děsivou rychlostí k pobřeží. Zanedlouho byl už jenom dvě míle od okraje jesepů. Co chvíli zakrývaly mlhy zem.Přesto se Johnovi zdálo, že za zpěněným pomezím zahlédl klidnější zátočinu. Tam by byl Duncan v poměrném bezpečí. Ale jak se do ní dostat? John poslal pro cestující, aby přišli na palubu, neboť nechtěl, aby v okamžiku ztroskotání byli uzavřeni v nástavbě. Glenarvan a jeho druhové pohlíželi na hrozivé moře. Mary Grantová zbledla.

„Johne," řekl Glenarvan potichu mladému kapitánovi. „Pokusím se zachránit svou ženu, anebo zahynu s ní. Postarej se o slečnu Grantovou."

„Ano, mylorde," odpověděl John Mangles a se zvlhlýma očima stiskl lordovi ruku.

Duncan byl jenom několik set metrů od jesepů. Moře bylo nyní vysoké a pod kýlem jachty by jistě zůstalo dost vody, aby se loď dostala přes nebezpečnou mělčinu. Ale obrovské vlny, které budou loď postupně vynášet do výše nebo srážet dolů, nutně přitlačí kýl jachty na mělčinu. Bylo tedy možno nějakým způsobem ztišit vlnobití, zmírnit pohyb vodních molekul, zkrátka uklidnit toto rozbouřené moře?

V poslední chvíli dostal John Mangles nápad.

„Olej!" zvolal. „Hoši, rychle pro olej! Pro olej!"

Celé mužstvo jeho slovům okamžitě porozumělo. Měli užít prostředku, který někdy vedl k záchraně. Rozbouřené vlny je možno uklidnit, pokryjí-li se vrstvou oleje. Tato vrstva se drží na jejich povrchu, láme nárazy vln a činí vlny kluzkými. Účinky se dostaví okamžitě, ale rychle pominou. Jakmile loď přepluje toto umělé moře, rozběsní se vlny s dvojnásobnou silou a běda lodi, která by se za předchozí odvážila.

Mužstvo, jehož síly se znásobovaly nebezpečím, hbitě vytáhlo sudy s tulením tukem na příďový nástavek. Tam prorazilo dna sudů sekerami, aby pak sudy vyklopilo přes brlení po obou bocích lodi.

„Pozor!" vzkřikl John Mangles a čekal na pravý okamžik.

Ve dvaceti vteřinách byla jachta u hrdla úžiny, které bylo zahrazeno vysoko vzdutým ječícím příbojem. Rozhodující okamžik nastal.

„Teď!“ křikl mladý kapitán.

Sudy byly naráz překoceny a z jejich útrob se vyvalily proudy oleje. Mastná vrstva takřka rázem zarovnala zpěněnou mořskou hladinu.

Duncan přeletěl uklidněné vody a vzápětí se octl v klidné zátočině za nebezpečnými jesepy. V téže chvíli protrhl oceán svá pouta a vzepjal se za lodí s nepopsatelnou zběsilostí.

Obr. 6 – „Teď!“ křikl mladý kapitán.

Kapitola 6 – Mys Bernouilliho

Ze všeho nejdříve se John Mangles staral o to, aby si loď důkladně sedla na dvou kotvách. Zakotvil v hloubce pěti sáhů. Dno bylo dobré, z hrubého písku, a kotvy v něm znamenitě držely. Nemuseli se obávat, že se kotvy při odlivu vytrhnou nebo že jachta lehne na mělčinu. Po tolika nebezpečných hodinách se Duncan tedy octl v jakési zátočině, chráněné proti mořským větrům půlkruhovitým chobotem.

Lord Glenarvan stiskl ruku mladému kapitánovi a prostě řekl:

„Díky, Johne!“

Pro Johna byla tato dvě slova velikou odměnou.

Glenarvan neprozradil nic o jeho obavách, a ani lady Helena, ani Mary Grantová neměly tušení o tom, jak vážnému nebezpečí všichni právě unikli.

Bylo nutno objasnit ještě jeden důležitý bod. Na které místo pobřeží byl Duncan touto strašlivou bouří vržen? Kdy se opět dostane na svou rovnoběžku? Jak daleko na jihovýchod odtud ležel mys Bernouilliho? Takovými otázkami byl John Mangles zahrnut nejdříve. Proto ihned začal zjišťovat souřadnice lodi a výsledky svého zkoumání zanášel do lodní mapy.

Celkem se Duncan od své cesty příliš neodchýlil, jenom o necelé dva stupně.

Byl na 136°12' východní délky a 35°07' jižní šířky, u mysu Zkázy, který leží na jednom z jihoaustralských výběžků a na tři sta mil od mysu Bernouilliho.

Protějškem mysu Zkázy, mysu s tak zlověstným jménem, je mys Borda, který tvoří výběžek Klokaního ostrova. Mezi těmito dvěma mysy se rozevírá úžina Investigator, jež tvoří bránu k dvěma dosti hlubokým zálivům, k zálivu Spencerovu na severu a k zálivu svatého Vavřince na jihu. Do pobřeží tohoto jižnějšího zálivu se zařezává přístav Adelaide, hlavní město provincie Jižní Austrálie. Toto město, založené v roce 1836, mělo čtyřicet tisíc obyvatel a bylo tu k dostání téměř všechno, co člověk potřebuje. Jeho obyvatelé se však zabývají více obděláváním úrodné půdy a pěstováním révy a pomerančovníků než výstavbou velkých průmyslových podniků. Mezi městským obyvatelstvem je také víc zemědělců než inženýrů, a vůbec se zde málo tíhne k obchodnímu podnikání a k řemeslům.

Bude možno Duncana opravit? To bylo nutno zjistit. John Mangles chtěl vědět, jak tomu je. Poslal k zádi jachty potápěče a ti zjistili, že jedno křídlo šroubu je poroucháno a že se zaseklo do kormovce*[11], takže se šroub nemůže otáčet. Loď byla tedy poškozena těžce, ba natolik těžce, že k opravě bylo třeba nářadí, jaké v Adelaide patrně nebudou mít.

Glenarvan a kapitán John se po zralé úvaze rozhodli, že Duncan popluje pod plachtami podél australského pobřeží a při tom bude hledat stopy po Britannii. Zastaví se u mysu Bernouilliho, kde se výprava pokusí získat zprávy o trosečnících, a loď pak bude pokračovat v cestě na jih až do Melbourne, kde bude moci být snadno opravena. Jakmile bude šroub v pořádku, odpluje Duncan k východním břehům, kde dokončí své pátrání.

Tento plán byl schválen. John Mangles se rozhodl, že vypluje při prvním závanu příznivého větru. Dlouho nečekal. K večeru se vichřice úplně utišila. Vystřídal ji dobrý, od jihozápadu vanoucí vítr. Byly vykonány přípravy k odplutí. K ráhnům byly připevněny nové plachty. Ve čtyři hodiny ráno začali lodníci točit vratidlem.

Za okamžik se kotva napřímila, vytrhla se ze dna a Duncan, využívaje australského pobřežního proudění vzduchu, vyplul s plným větrem pod veleplachtou, košovkou, brámovkou, kosatkami, besanem a plachtou vrcholovou, vyloženými na pravý bok.

Za dvě hodiny zmizel mys Zkázy z dohledu a Duncan vplul do úžiny Investigator. Večer obeplul mys Borda a ve vzdálenosti necelého kilometru minul Klokaní ostrov. To je největší australský ostrůvek a často se na něj uchylují uprchlí trestanci. Na ostrov byl krásný pohled. Široko daleko pokrýval jeho zvrásněné skály travnatý koberec. V lesích i po pláních se prohánělo – právě tak jako v době objevení ostrova ruku 1802 – nesčetná stáda klokanů. Druhého dne lavíroval

[11] *Dřevěný trám na konci lodní zádi. (Pozn. aut.)*

Duncan u jeho břehů, zatímco čluny odpluly prozkoumat kraje na břehu. Duncan byl nyní na třicáté šesté rovnoběžce a Glenarvan nechtěl nechat až k třicátému osmému stupni jediný neprozkoumaný bod.

Obr. 7 – Čluny odpluly prozkoumat kraje na břehu.

18. prosince se plavila jachta se stranovým větrem, a napínajíc všechny plachty jako opravdový clipper, jela podél břehů zátoky Setkání. Do této zátoky dorazil v ruce 1828 cestovatel Sturt, když objevil Murray, největší řeku Jižní Austrálie. Zde nebyly zelenající se břehy Klokaního ostrova, ale neúrodné pahorky, místy přerušující jednotvárnost nízkého a rozervaného pobřeží, tu a tam nějaký šedý útes nebo písečný ostroh, zkrátka naprostá nehostinnost jako v nějaké polární krajině.

Čluny měly při této plavbě tvrdou službu. Námořníci si však nenařikali. Téměř vždy je doprovázel Glenarvan, jeho nerozlučný Paganel a mladý Robert. Na vlastní oči se chtěli přesvědčit, nejsou-li zde nějaké stopy po Britannii. Ale ani pečlivé pátrání jim o ztroskotání vůbec nic neprozradilo. Australské břehy byly právě tak němé jako pobřeží patagonská. Nebylo však důvodu ztrácet naději, dokud nedosáhli místa přesně označeného v listině. Počínali si takto jenom z přemíry opatrnosti, nic nechtěli ponechávat náhodě. Na noc Duncan plachty svíjel, aby se pokud možno udržel na místě, a ve dne cestovatelé pečlivě prohledávali pobřeží.

Tak dorazili 20. prosince k mysu Bernouilliho, který uzavírá záliv Lacepédův, ale nikde nenalezli žádné stopy. Nezdar pátrání nijak nemluvil proti kapitánovi Britannie. Vždyť za dva roky, které uplynuly od neštěstí, moře mohlo, ba muselo rozmetat a rozleptat zbytky trojstěžníku a servat je ze skalisek, nemluvě o tom, že domorodci cítí neštěstí jako sup mrtvolu, a tak by byli jistě posbírali i nejnepatrnější zbytky. A Harry Grant i jeho dva druhové, zajatí ve chvíli, kdy je vlny vrhly na břeh, byli nepochybně odvlečeni do vnitrozemí.

Pak se ale Paganel v něčem přece mýlil. Pokud šlo o argentinské území, mohl zeměpisec právem tvrdit, že číslice na listině se netýkají dějiště ztroskotání, ale přímo místa zajetí. Velké řeky v pampách a jejich četné přítoky mohly skutečně zanést vzácné listiny do moře. Ale v této části Austrálie neprotíná příliš mnoho vodních toků třicátou sedmou rovnoběžku. A Rio Colorado a Rio Negro se kromě toho vlévají do moře na opuštěných, neobyvatelných a neobývaných pobřežích, kdežto hlavní australské řeky, Murray, Yarra, Torrens a Darling, vlévají se buď jedna do druhé, nebo mají do oceánu ústí, která se změnila v živé rejdy a přístavy s čilým plavebním ruchem. Jaká je potom pravděpodobnost, že se křehká láhev dostala po proudu těchto ustavičně brázděných vod až do Indického oceánu?

Tato nesrovnalost nemohla uniknout tak důvtipným lidem. Paganelova domněnka, pravděpodobná v argentinských provinciích Patagonie, byla tedy v Austrálii nesprávná. Paganel to uznal v diskusi, kterou o této věci rozpředl major Mac Nabbs. Bylo zřejmé, že stupně udané v listině vztahují se jenom k místu neštěstí a že láhev byla vhozena do moře tam, kde Britannia ztroskotala, totiž na – západním pobřeží Austrálie.

Ale jak správně poznamenat Glenarvan, tento konečný výklad nevylučoval domněnku o zajetí kapitána Granta. Vždyť on sám to ve své listině naznačoval slovy tak výmluvnými: kde padnou do zajetí krutých domorodců. Nyní však nebyl žádný důvod k tomu, aby hledali zajatce právě na třicáté sedmé rovnoběžce, a ne na nějaké jiné.

Tato otázka byla dlouho probírána, až se došlo ke konečnému řešení a k takovýmto závěrům: jestliže výprava nenalezne stopy po Britannii ani na mysu Bernouilliho, nezbude lordovi Glenarvanovi než vrátit se do Evropy. Jeho pátrání by bylo bezúspěšné, třebaže svou povinnost splnil statečně a svědomitě.

To přirozeně zarmucovalo cestující jachty a přivádělo k zoufalství Mary a Roberta Grantovy. Když se obě kapitánovy děti ubíraly s lordem a lady Glenarvanovými, s Johnem Manglesem, Mac Nabbsem a Paganelem na břeh, říkaly si, že nyní se rozhodne s konečnou platností o tom, bude-li jejich otec zachráněn. Lze říci, že s konečnou platností, protože Paganel při předchozí diskusi nezvratně dokázal, že trosečníci by byli dávno ve vlasti, kdyby jejich loď byla ztroskotala na východním pobřeží.

„Jen neztrácet naději! Nikdy neztrácet naději!“ opakovala lady Helena dívce sedící vedle ní v člunu, který je odvážel na pevninu.

„Ano, miss Mary,“ řekl kapitán John, „lidé nemají nikdy ztrácet naději. Mnohdy se jim právě ve chvíli největšího zoufalství zcela neočekávaně otvírají cestu nové.“

„Kéž by tomu tak bylo, pane Johne!“ odpověděla Mary Grantová.

Břeh byl už vzdálen jenom tři sta metrů. Tvořily jej dosti mírné svahy mysu vysunutého na dvě míle do moře. Člun přistal v malé zátočině mezi dvěma tvořícími se korálovými útesy, jež časem vzrostou u jižního australského pobřeží v bradlový pás. Už teď stačily k tomu, aby prorazily dno lodi. a Britannia zde mohla ztroskotat se vším všudy .

Cestující Duncana přirazili bez nesnází ke zcela opuštěnému břehu. Úskalí se zvrásněnými pruhy zde tvořila šedesát až osmdesát stop vysoký břeh. Bez žebříků a skob by bylo nesnadné vylézt na tuto přírodní hradbu. John Mangles však objevil o půl míle jižněji velice vhodnou průrvu, která povstala částečným sesutím skal. Moře zde bezpochyby útočilo za velkých rovníkových bouří na lomivou tufovou*[12] hráz a tak způsobilo, že se vyšší části horniny zřítily.

Glenarvan a jeho druhové se vydali vzhůru úvalem a po dosti příkrém svahu se dostali na vrchol útesu, Robert se vyšplhal jako kočka rovnou po srázu, a tak dorazil na nejvyšší hřeben první.

[12] *Tuf - druh horniny.*

To zarmoutilo Paganela, protože jeho čtyřicetileté nohy podlehly nožkám dvanáctiletým. I on však o mnoho předstihl klidného majora, ale tomu to nijak nevadilo.

Když se skupinka po chvíli opět shromáždila, prohlížela si pláň před sebou. Byla to veliká plocha neobdělané půdy, porostlá křovinami a houštinami, kterou Glenarvan přirovnal ke glenům skotských nížin a Paganel k neúrodným bretaňským suchopárům. Kraj byl při pobřeží podle všech známek neobydlen, ale několik staveb v dálce svědčilo o tom, že zde žije člověk, a to ne divoch, nýbrž zemědělec.

„Mlýn!“ zvolal Robert.

Tři míle odtud se skutečně točily ve větru lopatky mlýna. „Je to opravdu mlýn,“ odpověděl Paganel, který zamířil svůj dalekohled na zmíněný předmět. „Ta skromná a užitečná stavba je skutečným potěšením pro můj zrak.“

„Vzhůru tedy do mlýna,“ odtušil Glenarvan.

Obr. 8 – „Vzhůru do mlýna,“ odtušil Glenarvan.

Vyrazili na cestu. Po půlhodinové chůzi dostávala již půda, zpracovaná lidskou rukou, nový vzhled. Přechod od neplodné země k obdělávané půdě byl náhlý. Místo houštin obklopoval zde nedávno zoranou rovinu živý plot; několik býků a půl tuctu koní se popásalo na loukách,

ohraničených mohutnými akáciemi, které sem byly přesazeny z ohromných školek na Klokaním ostrově. Ponenáhlu se objevovala obilná pole, několik korců vlnících se světle žlutými klasy, kupky sena podobající se velkým úlům, sady obehnané živými ploty, zahrada hodná Horatia*[13], v níž se příjemné pojilo s užitečným, pak stodoly a prozíravě rozmístěná hospodářská stavení a konečně prosté a pohodlné obytné stavení. Nad ním vévodil mlýn se špičatou lomenicí a laskal budovy pohyblivým stínem svých velkých lopat.

V té chvíli vyšel z domu asi padesátiletý muž vlídné tváře. Štěkot čtyř velkých psů ho upozornil na příchod cizinců. Za hospodářem vyšlo pět hezkých a urostlých chlapců, jeho synů, a s nimi jejich matka, velká a statná žena. Nebylo možno zůstat na pochybách: tento muž, obklopený svou zdatnou rodinou uprostřed zcela nových stavení a takřka neobdělané krajiny, byl dokonalým typem irského osadníka, kterého omrzela věčná bída v jeho vlasti, a proto odešel za štěstím a za bohatstvím do zámoří.

Glenarvan a.jeho družina se ještě nepředstavili a neřekli, kdo jsou a co chtějí, a už je vítala tato srdečná slova:

„Buďte vítáni, cizinci, v domě Paddyho O‘Moora.“

„Vy jste Ir?“ řekl Glenarvan, když tiskl osadníkovi pravici.

„Byl jsem,“ odpověděl Padly O‘Moore. „Teď jsem Australan. Pojďte dále, pánové, ať jste kdokoliv, můj dům je vaším domem.“

Tak laskavé pozvání museli přijmout bez váhání. Lady Helena a Mary Grantová byly uvedeny do domu paní O‘Moorové, zatímco osadníkovi synové pomáhali návštěvníkům odkládat zbraně.

Veliká, vzdušná a jasná světnice zaujímala přízemí domu, postaveného ze silných dubových, vodorovně kladených fošen. Důkladnému domu a jeho statným obyvatelům odpovídalo i vnitřní zařízení, které se skládalo z několika dřevěných lavic, přibitých ke stěnám natřeným jasnými barvami, asi z deseti židliček, ze dvou dubových truhel, na nichž se skvěl bílý porcelán a lesklé cínové konvice, a z dlouhého, širokého stolu, kolem něhož mohlo pohodlně zasednout dvacet stolovníků.

Na stole byl připraven oběd. Kouřilo se na něm z polévkové mísy mezi skopovým, rostbífem a kýtou, kolem nichž byly talíře s olivami, hrozny a pomeranči. Bylo zde vše, co člověk potřebuje, ba dokonce v nadbytku. Hostitel a hostitelka tak upřímně pobízeli, tabule byla tak lákavá, velká a bohatá, že by bylo nezdvořilé nepřisednout. Vzápětí přicházela k obědu i čeleď ze statku, neboť hospodář ji pokládal za sobě rovnou, a Padly O‘Moore ukázal rukou na místo vyhrazené pro cizince.

„Očekával jsem vás,“ řekl prostě lordu Glenarvanovi.

„Očekával?“ odpověděl lord užasle.

„Vždycky očekávám ty, kteří přijdou,“ odpověděl Ir.

Lady Helena byla hluboce dojata tak prostým mravem a pohled mylordův jí říkal, že i její muž cítí stejný obdiv jako ona.

S chutí se dali do jídla. Kolem celého stolu se rozproudil rozhovor. Paddy O‘Moore vyprávěl svůj příběh. Byl to stejný příběh jako u všech vystěhovalců, které bída vyhání z jejich vlasti. Přemnozí přicházejí do dalekých zemí hledat bohatství a nacházejí v nich jenom zklamání a neštěstí. Obviňují osud a zapomínají na vlastní nevědomost, lenost a nepravost. Štěstí však přeje odvážným, statečným a čestným.

A takovým byl Paddy O‘Moore. Opustil Dundalk, kde umíral hlady, vypravil se s rodinou do Austrálie, tam vystoupil na břeh v Adelaide, před kovkopským zaměstnáním dal přednost méně nejistému povolání zemědělce a o dva měsíce později založil dnes již vzkvétající hospodářství.

Celé území Jižní Austrálie je rozděleno na šedesátijitrové parcely. Vláda tyto pozemky přiděluje osadníkům. Paddy O‘Moore si z výtěžku prvého pozemku zakrátko přikoupil pozemky další. Jeho rodina se rozrůstala a hospodářství také. Irský rolník se stal velkostatkářem, a přestože jeho statek nebyl starý ani dva roky, měl nyní dvě stě hektarů oseté půdy a pět set kusů dobytka.

[13] *Horatius (65-8 př. n. l.) - římský básník z doby císaře Augusta.*

Vyprávění irského vystěhovalce doprovodili hosté upřímným blahopřáním. Když Paddy O‘Moore dokončil svůj příběh, očekával zřejmě důvěru za důvěru, ale nijak nenaléhal. Byl z těch lidí, kteří říkají: „Takový jsem já, ale netáži se vás, jací jste vy.“ Glenarvan měl ovšem přímý zájem na tom, aby mluvil o Duncanu, o tom, proč je u mysu Bernouilliho, i o svém neúnavném a vytrvalém pátrání. Ale jako člověk, který jde přímo k věci, otázal se nejprve Paddyho O‘Moora na ztroskotání Britannie.

Irova odpověď nebyla příznivá. Nikdy neslyšel o takové lodi. Za celé dva roky neztroskotala na pobřeží žádná loď, ani nad mysem, ani pod ním. A k neštěstí došlo teprve před dvěma lety. Mohl tedy tvrdit s naprostou jistotou, že trosečníci nebyli vrženi na tuto část západního pobřeží.

„A teď, mylorde,“ dodal, „chci se vás otázat, z jakého důvodu jste se na mne obrátil s takovou otázkou.“

Glenarvan vyprávěl osadníkovi o historii listin, o cestě jachty, o všech pokusech, které podnikli na záchranu kapitána Granta. Netajil se tím, že po tak jasném prohlášení jejich hostitele jsou jeho nejlepší naděje zmařeny a že už nedoufá v záchranu trosečníků Britannie.

Taková slova přirozeně vyvolala u Glenarvanových posluchačů bolestný dojem. Robert a Mary ho poslouchali se slzami v očích. Paganel nenalezl jediné slovo útěchy a naděje. John Mangles cítil bezútěšný zármutek. Těchto šlechetných lidí, které Duncan tak marně vezl ke vzdáleným břehům, zmocňovalo se zoufalství, když se ozvala tato slova:

„Mylorde, neztrácejte naději. Jestliže kapitán Grant žije, pak žije na australské půdě!“

Kapitola 7 – Ayrton

Překvapení způsobené těmito slovy není možno vylíčit. Glenarvan vyskočil tak prudce, že převrhl židli, a zvolal:

„Kdo to řekl?“

„Já,“ odpověděl jeden z čeledínů Paddyho O‘Moora, sedící na konci stolu.

„Ty, Ayrtone!“ řekl osadník, překvapený právě tak jako Glenarvan.

„Já,“ odpověděl Ayrton vzrušeným, avšak pevným hlasem, „já, mylorde, Skot jako vy, já, jeden z trosečníků Britannie!“

Toto prohlášení vyvolalo nepopsatelný účinek. Mary Grantová, zpola omdlévajíc vzrušením, zpola umírajíc tentokrát radostí, klesla do náručí lady Heleny. John Mangles, Robert a Paganel vyskočili ze svých míst a spěchali k muži, kterého Paddy O‘Moore právě nazval Ayrtonem.

Byl to pětačtyřicetiletý muž s drsnými rysy a s jiskrnýma očima, zapadlýma hluboko pod vyklenutým obočím. Byl jistě neobyčejně silný, i když byl hubený. Na první pohled samá kost a samý nerv, člověk, jenž podle skotského rčení nemarnil čas nabíráním sádla. Prostřední vzrůst, široká ramena, pevné držení těla a obličej vyzařující inteligenci a energii, přestože v něm byly jisté tvrdé rysy, to vše činilo muže sympatickým. Náklonnost k němu pak ještě zvyšovaly stopy po nedávné bídě, vepsané do jeho tváře. Bylo vidět, že mnoho vytrpěl, i když to byt zřejmě člověk, jenž dovede útrapy snášet, překonávat a přemáhat.

Glenarvan a jeho druhové to vycítili na první pohled. Ayrtonova osobnost dovedla okamžitě zaujmout. Glenarvan tlumočil city všech svých přátel, když ho zahrnul otázkami, na něž Ayrton vzápětí odpovídal. Setkání Glenarvana a Ayrtona vyvolalo u obou zcela zřejmé obapolné pohnutí.

Proto prvé Glenarvanovy otázky přímo pršely jakoby samy od sebe.

„Vy jste trosečník z Britannie?“ ptal se.

„Ano, mylorde, nálodní kapitána Granta,“ odpověděl Ayrton.

„Vy jste se spolu s ním zachránil po neštěstí?“

Obr. 9 – Byl to pětačtyřicetiletý muž s drsnými rysy.

„Ne, mylorde, to ne. V té strašné chvíli jsem byl od ostatních odloučen, byl jsem stržen z paluby a vržen na břeh.“

„Nejste tedy jedním z těch námořníků, o nichž se mluví v listinách?“

„Ne. Nevěděl jsem o těchto listinách. Kapitán je hodil do moře, když jsem už nebyl na palubě.“

„Ale co je s kapitánem? Kde je kapitán?“

„Domníval jsem se, že utonul a zahynul v moři s celým mužstvem Britannie. Byl jsem přesvědčen, že jsem se zachránil jenom já.“

„Vždyť jste přece říkal, že kapitán Grant žije!“

„Ne. Říkal jsem: jestliže kapitán žije…“

„A dodal jste: pak je, na australské půdě…!“

„Může být skutečně jenom zde.“

„Vy tedy nevíte, kde je?“

„Ne, mylorde, znovu opakuji, že jsem se domníval, že utonul ve vlnách nebo zahynul na skaliskách. Teprve od vás jsem se dověděl, že snad ještě žije.“

„A co vlastně víte?“ otázal se Glenarvan.

„Jenom to, že kapitán Grant, žije-li, žije v Austrálii.“

„Kde tedy loď ztroskotala?“ řekl nyní major Mac Nabbs.

To měla být vlastně první otázka ze všech, ale ve vzrušení, které setkání vyvolalo, dychtil Glenarvan především zvědět, kde kapitán Grant je, a nestaral se o místo, kde Britannia ztroskotala. Dosud zmatený, nelogický rozhovor, přeskakující z věci na věc, dotýkající se otázek jen letmo a směšující všechna fakta bez ladu a skladu, dostal nyní rozumnější spád a zakrátko vyvstaly před posluchači podrobnosti této spletité historie zcela jasně a přesně.

Na Mac Nabbsovu otázku odpověděl Ayrton takto:

„Když jsem byl stržen z příďového nástavku, kde jsem stahoval kosatku, byla Britannia hnána dále k australskému pobřeží. Byla od něho nějakých pět set, šest set metrů. Ztroskotala tedy na témž místě."

„Na třicátém sedmém stupni šířky?" otázal se John Mangles.

„Na třicátém sedmém stupni," odpověděl Ayrton.

„Na západním pobřeží?"

„Ne! Na východním pobřeží," odvětil rázně nálodní.

„Kdy?"

„V noci na 27. června 1862."

„Souhlasí! To souhlasí!" zvolal Glenarvan.

„Aspoň vidíte, mylorde," dodal Ayrton, „že jsem mohl právem říci: jestliže kapitán Grant ještě žije, pak jej musíme hledat na australské půdě, a nikde jinde."

„A my ho zde budeme hledat a také ho najdeme a zachráníme, příteli!" zvolal Paganel. „Vy drahocenné listiny," dodal zcela prostoduše, „nutno říci, že jste se dostaly do rukou lidí důvtipných!"

Snad nikdo neslyšel lichotivá Paganelova slova. Glenarvan a lady Helena, Mary a Robert obklopili Ayrtona a tiskli mu ruce. Připadalo jim, že přítomnost tohoto muže je bezpečnou zárukou budoucí záchrany Harryho Granta. Když unikl nebezpečí smrti námořník, proč by nemohl vyjít z tohoto neštěstí živ a zdráv i kapitán? Ayrton milerád opakoval, že kapitán Grant žije jistě tak jako on. Kde, to nemohl říci, jistě však na této pevnině. Na tisíce otázek, jimiž byl zahrnován, odpovídal s nápadnou lehkostí a přesností. Za řeči ho držela miss Mary za ruku. Tento lodník byl druhem jejího otce, byl jedním z námořníků Britannie! Žil s Harrym Grantem, plavil se s ním po mořích a prožíval s ním všechna nebezpečí! Mary nemohla odtrhnout oči od jeho tvrdých rysů a plakala štěstím.

Do té chvíle nikdo nepomyslil na to, aby si ověřil pravdomluvnost a totožnost námořníka. Jenom majora a snad i Johna Manglese, protože nebyli tak důvěřiví, napadlo, zdali si Ayrtonova slova zasluhují úplné důvěry. Takové nenadálé setkání mohlo vzbudit jistá podezření. Pravda, Ayrton uváděl správná fakta a data i nápadné podrobnosti, ale ani nejpřesnější jednotlivosti netvoří ještě pravdu a je známo, že lež se nejčastěji zapřísahá nejpřesnějšími podrobnostmi. Mac Nabbs si tedy ponechal své mínění pro sebe a nevyslovil je.

Obr. 10 – Po chvíli na něj loď narazila.

Pochybnosti Johna Manglese pak byly vbrzku rozptýleny námořníkovými slovy a kapitán ho pokládal za skutečného druha kapitána Granta, když námořník začal dívce vyprávět o jejím otci. Ayrton znal Mary i Roberta dobře. Viděl je v Glasgowě před odjezdem Britannie. Připomněl, jak se účastnili oběda na rozloučenou, který kapitán pro své přátele uspořádal na palubě. Účastnil se ho soudce Mac Intyre. Robert, jemuž tehdy nebylo ještě deset let, byl svěřen do opatrování kormidelníku Dicku Turnerovi, ale utekl mu a vyšplhal se na brámový můstek.

„To je pravda, bylo to tak," řekl Robert Grant.

A Ayrton připomínal ještě tisíce drobností, jimž jako by ani nepřikládal takovou závažnost jako John Mangles. A když ustával, říkala mu Mary svým jemným hlasem:

„Ještě, Ayrtone, ještě nám vyprávějte o otci!"

Nálodní vyhověl dívčinu přání, jak nejlépe dovedl. Glenarvan ho nechtěl přerušovat, ačkoli se mu dralo do mysli na dvacet užitečnějších otázek. Lady Helena však svého muže zadržela, ukazujíc na Marino radostné pohnutí.

Při této rozmluvě vylíčil Ayrton celý příběh Britannie a její cestu Tichomořím. Mary Grantová všechno většinou znala, neboť zprávy o lodi sahaly až do května 1862. Za jeden rok přistal Harry Grant u všech hlavních ostrovů Oceánie. Zastavil se na Hebridách, na Nové Guineji, na Novém

Zélandu, na Nové Kaledonii, narážel na leckdy pramálo oprávněné vlastnické nároky a zakoušel ústrku anglických úřadů, neboť jeho loď byla v britských koloniích signalizována. Přesto však nalezl vhodné místo na západním pobřeží Nové Guineje. Tam se mu zdálo snadné zřídit skotskou osadu a zajistit její rozkvět. Dobrý přístav při cestě na Moluky a na Filipíny by jistě byl vyhledáván loďmi, zejména až by byl proražen Suezský průplav a tak zatlačena do pozadí cesta kolem mysu Dobré naděje.

Když Britannia prozkoumala Novou Guineu, odplula do Callaa, aby si tam doplnila zásoby, opustila tamní přístav 30. května 1862 a vydala se na cestu do Evropy kapskou trasou přes Indický oceán. Tři týdny po odjezdu byla loď za bouře poškozena. Naklonila se na bok. Bylo nutno podetnout stěžně. Ve dně lodi se udělala trhlina a nepodařilo se ji ucpat. Záhy bylo mužstvo vysíleno a na pokraji svých sil. Nestačilo čerpat z lodi vodu. Celý týden byla Britannia hříčkou vichřice. V podpalubí měla na šest stop vody. Zvolna se potápěla. Čluny byly za bouře urvány. Posádka byla odsouzena zahynout na palubě, když v noci na 27. června, jak správně pochopil Paganel, spatřila před sebou východní australský břeh. Po chvíli na něj loď narazila. Byl to strašný náraz. V tom okamžiku byl Ayrton stržen vlnou a hozen na skaliska. Ztratil vědomí. Když přišel k sobě, byl obklopen domorodci, kteří ho unášeli do vnitrozemí. Od té doby už o Britannii neslyšel a právem předpokládal, že se vším všudy ztroskotala na nebezpečných útesech zátoky Twofold.

Tím končilo vyprávění týkající se kapitána Granta. Bylo doprovázeno novými bolestnými výkřiky. Teď ani major neměl důvod pochybovat o jeho věrohodnosti. Avšak po příběhu Britannie upjal se nyní zájem všech tím více k osobním osudům Ayrtonovým.

Listiny byly přece jasným důkazem, že Grant přežil se svými dvěma námořníky neštěstí právě tak jako Ayrton. Z osudů jednoho bylo možno právem soudit na osud ostatních. Ayrton byl tedy vyzván, aby vylíčil své příhody. Jeho vyprávění bylo prosté a krátké.

Trosečník, zajatý domorodým kmenem, byl odvlečen do vnitrozemských krajů v povodí Darlingu, asi čtyři sta mil na sever od třicáté sedmé rovnoběžky. Tam žil ve veliké bídě, protože i sám kmen byl ubohý. Špatně s ním však domorodci nenakládali. Prožil dva roky trudného otroctví. Ale naděje, že opět získá svobodu, Ayrtona neopouštěla. Číhal na nejmenší příležitost, aby se zachránil, přestože útěk byl spojen s četnými nebezpečími.

Jedné noci v říjnu 1864 oklamal bdělost domorodců a zmizel v hlubinách obrovských lesů. Celý měsíc bloudil nesmírnými pustinami, živil se kořínky, poživatelným kapradím a klovatinou z mimóz, ve dne se řídil podle slunce, v noci podle hvězd a nejednou už zoufal. Putoval tak přes bažiny, přes řeky a hory, po celé té neobydlené části pevniny, kterou prošlo na svých odvážných cestách jenom několik cestovatelů. Konečně došel k smrti vysílen do pohostinného domu Paddyho O‘Moora, vstoupil zde do práce a nalezl šťastný život.

Obr. 11 – Trosečník, zajatý domorodým kmenem.

„A když Ayrton chválí mne," řekl irský osadník, když námořník své vyprávění ukončil, „musím pochválit i já jeho. Je to rozvážný.a řádný člověk, dobrý pracovník, a bude-li chtít, zůstane dům Paddyho O'Moora nadlouho i domem jeho."

Ayrton poděkoval Irovi pokývnutím a čekal, až mu budou položeny další otázky. Domníval se však, že oprávněná zvědavost jeho posluchačů byla ukojena. Mohl by nyní odpovídat jenom to, co už stokrát předtím opakoval. Glenarvan chtěl teď rozpříst rozhovor o tom, jaké nové plány by měla výprava stanovit, aby využila setkání s Ayrtonem a jeho zpráv, když se k námořníkovi obrátil major a řekl mu:

„Vy jste byl nálodním na Britannii?"

„Ano," odvětil Ayrton bez váhání.

Protože však pochopil, že majorova otázka vyvěrala z jistého, byť ne silného pocitu nedůvěry a pochybnosti, dodal:

„Při ztroskotání jsem si ostatně zachránil služební smlouvu."

A vzápětí odešel ze společné jídelny, aby přinesl zmíněný doklad. Byl pryč necelou minutu. Ale Paddy O'Moore měl čas říci:

„Mylorde, ujišťuji vás, že Ayrton je počestný člověk. Za dva měsíce, co u mne pracuje, nemohu mu vytknout ani to nejmenší. Znal jsem příběh jeho ztroskotání a jeho zajetí. Je to spořádaný muž a zasluhuje vaší důvěry.“

Glenarvan chtěl odpovědět, že, ani na okamžik nepochyboval o Ayrtonově pravdomluvnosti, když námořník vstoupil a předložil mu svou služební smlouvu. Doklad byl podepsán výpravci Britannie a kapitánem Grantem, jehož písmo Mary bezpečně poznala. V dokladu stálo, že „Tom Ayrton, námořník první třídy, zavazuje se sloužit jako nálodní na palubě trojstěžníku Britannia z Glasgowa“. Nemohlo být tedy déle pochybností o Ayrtonově totožnosti, protože by se dalo těžko předpokládat, že by tento doklad byl v jeho rukou, kdyby mu nepatřil.

„A teď,“ pravil Glenarvan, „vyzývám vás všechny, abyste přispěli radou, a prosím, aby se ihned projednalo, co bude třeba podniknout. Vaše názory pro nás budou, Ayrtone, zvlášť cenné a byl bych vám vděčen, kdybyste nám poradil.“

Obr. 12 – Konečně došel do domu Paddyho O‘Moora.

Ayrton okamžik přemýšlel a potom odpověděl takto:

„Děkuji vám, mylorde, za to, že máte ke mně důvěru, a doufám, že vás nezklamu. Vyznám se poněkud ve zdejších krajích i v mravech domorodců, a budu-li vám moci nějak prospět…“

„To zcela jistě,“ odpověděl Glenarvan.

„Soudím tak jako vy," pokračoval Ayrton, „že kapitán Grant a jeho dva námořníci se zachránili; protože se však nedostali do anglických usedlostí, protože se mezitím neobjevili, jsem přesvědčen, že je stihl stejný osud jako mne a že jsou v zajetí nějakého domorodého kmene."

„To opakujete, Ayrtone, tytéž důvody, které jsem již uplatňoval," řekl Paganel. „Trosečníci jsou zřejmě v zajetí domorodců, jak se toho také obávali. Máme však předpokládat, že byli zavlečeni tak jako vy na sever od sedmatřicáté rovnoběžky?"

„To rozhodně, pane," odpověděl Ayrton. „Nepřátelské kmeny jen zřídka sídlí poblíž okresů, které si Angličané podrobili."

„To ovšem ztíží naše pátrání," řekl dosti zklamaně Glenarvan. „Jak najdeme stopy po zajatcích ve vnitrozemí tak velké pevniny?"

Po této poznámce se rozhostilo mlčení. Lady Helena se tázavě rozhlížela po svých druzích, ale nedostávala žádnou odpověď. I Paganel zcela proti svému zvyku mlčel. Jeho obvyklá důvtipnost selhávala. John Mangles měřil dlouhými kroky společnou jídelnu, jako by se na palubě své lodi octl v nějaké nesnázi.

„A co byste udělal vy, pane Ayrtone?" otázala se posléze lady Helena námořníka.

„Mylady," odpověděl rychle Ayrton, „nastoupil bych na Duncana a jel bych přímo k místu neštěstí. Tam bych se rozhodl podle okolností a snad i podle stop, které bych mohl náhodou nalézt."

„Dobrá," řekl Glenarvan, „jenže musím počkat, až bude Duncan opraven."

„Copak vaše loď je poškozena?" otázal se Ayrton.

„Ano," odpověděl John Mangles.

„A těžce?"

„To ne, ale oprava vyžaduje nářadí, které nemáme na palubě. Jedno křídlo šroubu je poroucháno a může být opraveno jenom v Melbourne."

„Nemůžete plout pod plachtami?" otázal se nálodní.

„Můžeme, jestliže však bude mít Duncan protivítr, bude potřebovat značný čas k cestě do zátoky Twofold, a do Melbourne rozhodně musíme."

„Ať tedy do Melbourne jede!" zvolal Paganel. „My se dostaneme do zátoky Twofold bez něho."

„A jak?" otázal se John Mangles.

„Napříč Austrálií, tak jako jsme šli napříč Amerikou, po třicáté sedmé rovnoběžce."

„A Duncan?" odtušil Ayrton se zvláštním zájmem o loď.

„ Duncan přijede za námi, anebo my přijedeme za Duncanem, to bude záležet na okolnostech. Nalezneme-li cestou kapitána Granta, vrátíme se s ním do Melbourne. Dojdeme-li naopak při svém pátrání až k pobřeží, přijede Duncan za námi. Má někdo nějaké námitky proti tomuto plánu? Majore?"

„Ne," odpověděl Mac Nabbs, „pokud je cesta napříč Austrálií uskutečnitelná."

„Dokonce tak snadno uskutečnitelná," odvětil Paganel, „že navrhuji lady Heleně a miss Grantové, aby jely s námi."

„Mluvíte vážně, Paganele?" otázal se Glenarvan.

„Naprosto vážně, lorde. Cesta je dlouhá nanejvýše tři sta padesát mil! Urazíme-li dvanáct mil denně, bude trvat necelý měsíc, a právě takovou dobu si vyžádá oprava Duncana. Ovšem kdybychom měli projet australským kontinentem pod menší šířkou, kdybychom jej měli procestovat v místech, kde je nejširší, projít těmi nesmírnými pouštěmi, kde jsou strašlivá vedra, zkrátka kdybychom měli vykonat to, oč se ještě nepokusili ani nejodvážnější cestovatelé, pak by to bylo něco jiného! Ale naše sedmatřicátá rovnoběžka protíná provincii, která by mohla být právě tak dobře někde v Anglii, protože v těchto končinách jsou silnice, železnice a hustě obydlená místa. Takovou cestu by bylo možno podniknout třeba v lehkém kočáru nebo v kolesce, která by byla ještě vhodnější. Je to projížďka z Londýna do Edinburghu, nic víc."

„Ale co šelmy?" řekl Glenarvan, neboť chtěl objasnit všechny případné námitky.

„V Austrálii nejsou žádné šelmy."

„A divoši?"

„Na této šířce nejsou divoši a rozhodně nejsou tak krutí jako Novozélanďané."

„A trestanci?“

„V jižních provinciích Austrálie nejsou žádní trestanci, ti jsou jenom ve východních osadách. Provincie Viktorie je nejen všechny vyobcovala, nýbrž vydala zákon, v němž se zakazuje na jejím území pobyt propuštěným trestancům i z ostatních provincií. Viktoriánská vláda dokonce letos pohrozila plavební společnosti, že jí zastaví subvence, jestliže budou její lodi nakládat uhlí v přístavech v západní Austrálii, kde je trestancům pobyt povolen. Jak to, že jste to jako Angličan nevěděl?“

„Předně nejsem žádný Angličan,“ odpověděl Glenarvan.

„Pan Paganel má úplně pravdu,“ řekl Paddy O‘Moore. „A nejenom provincie Viktorie, ale i Jižní Austrálie, Queensland, a dokonce Tasmánie vypovídají ze svých území deportované trestance. Za celou dobu, co mám tento statek, neslyšel jsem o jediném propuštěnci.“

„Já jsem taky žádného nepotkal,“ dodal Ayrton.

„Tak vidíte, přátelé,“ ujal se opět slova Paganel, „jen zcela málo divochů, žádné šelmy, žádní propuštění trestanci – něco takového by se dalo říci jen o málokteré evropské zemi! Platí tedy?“

„Co tomu říkáte, Heleno?“ otázal se Glenarvan.

„Jistě totéž co ostatní, milý Edvarde,“ odpověděla lady Helena a obrátila se ke svým druhům, „vzhůru na cestu!“

Kapitola 8 – Odjezd

Jakmile se Glenarvan jednou rozhodl, nemíval ve zvyku váhat s uskutečněním své myšlenky. Když byl tedy Paganelův návrh přijat, dal okamžitě rozkaz, aby přípravy k odjezdu byly vykonány ve lhůtě co nejkratší. Odjezd byl stanoven na pozítří, 22. prosince.

Jaké mohly být pravděpodobné výsledky této cesty přes Austrálii? Poněvadž bylo nesporně zjištěno, že Harry Grant tu je, mohla mít tato výprava veliký význam. Celkové vyhlídky na úspěch se tím jen zvyšovaly. Nikdo si nenamlouval, že naleznou kapitána přímo na třicáté sedmé rovnoběžce, po níž se měli neúchylně ubírat, ale bylo pravděpodobné, že někde narazí na kapitánovy stopy, a rozhodně je rovnoběžka vedla přímo k dějišti katastrofy. A tam bylo těžiště pátrání.

A kdyby se kromě toho Ayrton rozhodl, že se připojí k cestovatelům, že je převede přes lesy provincie Viktorie a že je dovede na východní pobřeží, pak zde byla další naděje na úspěch. Glenarvan to dobře věděl. Proto mu zvlášť záleželo na tom, aby si zajistil důležitou pomoc Grantova druha. Požádal tedy svého hostitele, zdali by mu nevadilo, kdyby Ayrtonovi nabídli, aby jejich výpravu doprovázel.

Paddy O'Moore k tomu svolil, i když ho mrzelo, že ztratí tak dobrého pracovníka.

„Nuže, Ayrtone, zúčastníte se naší výpravy na pomoc trosečníkům Britannie?"

Ayrton na tuto nabídku ihned neodpověděl. Ba zdálo se, že okamžik váhá. Potom po zralé úvaze řekl:

„Ano, mylorde, půjdu s vámi. A i když vás snad nepřivedu na stopu kapitána Granta, dovedu vás aspoň na místo, kde loď ztroskotala."

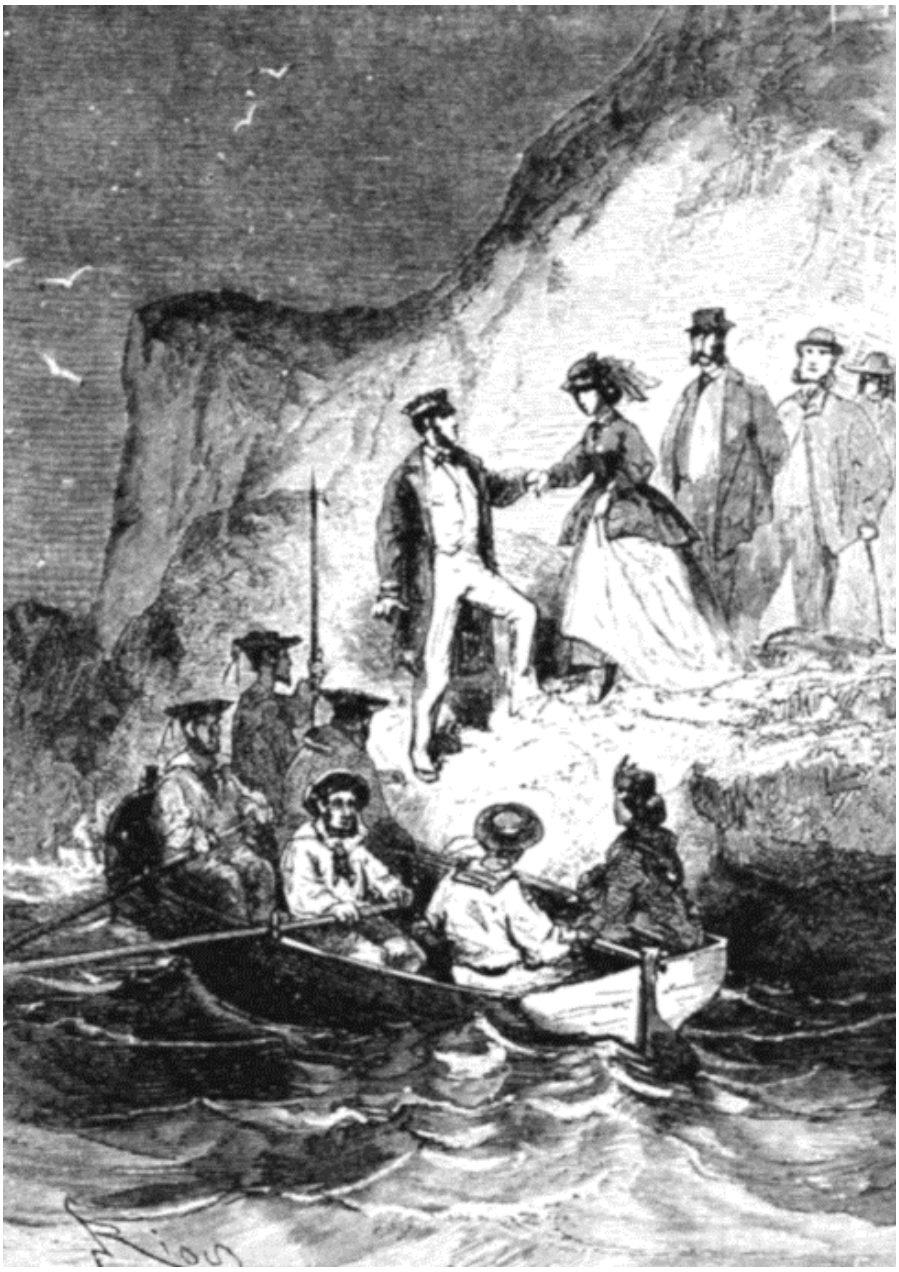
„Děkuji, Ayrtone," odpověděl Glenarvan.

„Ještě jednu otázku, mylorde."

„Prosím, příteli."

„Kde se setkáte s Duncanem?"

„V Melbourne, jestliže nebudeme musit přes celou Austrálii až na opačný břeh. Na východním břehu, jestliže nás pátrání zavede až k němu."

Obr. 13 – Cestující se vrátili na palubu.

„A co kapitán lodi…?“

„Kapitán bude čekat na mé příkazy v melbournském přístavu.“

„Dobře, mylorde,“ řekl Ayrton, „počítejte se mnou.“

„Počítám, Ayrtone,“ odpověděl Glenarvan.

Cestující Duncana vřele děkovali lodnímu mistru Britannie. Děti kapitána Granta zahrnuly námořníka projevy nejvřelejší lásky. Všichni vyjma Paddyho O‘Moora se z jeho rozhodnutí radovali. Ir ztrácel v Ayrtonovi rozvážného a věrného pomocníka. Ale Paddy chápal, jakou váhu Glenarvan zřejmě přikládá účasti nálodního, a proto se s věcí smířil. Glenarvan hostitele požádal, aby mu obstaral dopravní prostředky k cestě přes Austrálii, a když tato záležitost byla dohodnuta, sjednali si ještě cestující, kdy se sejdou s Ayrtonem, a vrátili se na palubu.

Návrat byl radostný. Vše bylo teď jiné. Jakékoliv pochybnosti zmizely. Smělí zachránci už nebudou muset pátrat po třicáté sedmé rovnoběžce nazdařbůh. Nyní bylo nesporné, že Harry Grant nalezl útočiště na pevnině, a všichni pociťovali velikou radost, kterou dává jistota po přestálých nejistotách.

Půjde-li vše hladce, přistane za dva měsíce Duncan s Harrym Grantem u břehů Skotska!

Když John Mangles podporoval návrh, aby se cestovatelé pokusili o cestu napříč Austrálií, předpokládal ovšem, že tentokrát se výpravy zúčastní. Proto o tom hovořil s Glenarvanem. Uplatňoval nejrozmanitější důvody, to, jak je oddán lady Heleně i mylordovi samotnému, jak může být užitečný při organizování karavany i jak je zbytečný jako kapitán na palubě Duncana, zkrátka tisíce znamenitých důvodů kromě toho nejhlavnějšího, o němž nebylo třeba Glenarvana nijak přesvědčovat.

„Jen jedinou otázku, Johne,“ řekl Glenarvan. „Máte naprostou důvěru ke svému zástupci?“

„Naprostou,“ odpovědět John Mangles. „Tom Austin je dobrý námořník. Dovede Duncana na místo určení, spolehlivě loď opraví a přijede s ní ve stanovený den. Tom žije tělem i duší povinnostem a kázni. Nikdy by nedokázal měnit nebo odkládat splnění rozkazu. Můžete se na něho, mylorde, spolehnout jako na mne.“

„Pak souhlasím, Johne,“ odvětil Glenarvan, „pojedete s námi, protože nebude škodit,“ dodal s úsměvem, „budete-li při tom, až nalezneme otce Mary Grantové.“

„Oh mylorde…!“ zakoktal John Mangles.

To bylo vše, co dokázal říci. Na okamžik pobledl a uchopil ruku, kterou mu podával lord Glenarvan.

Příštího dne se John Mangles, doprovázený lodním tesařem a námořníky nesoucími potraviny, vrátil na statek Paddyho O‘Moora. Měl připravit po dohodě s Irem dopravní prostředky.

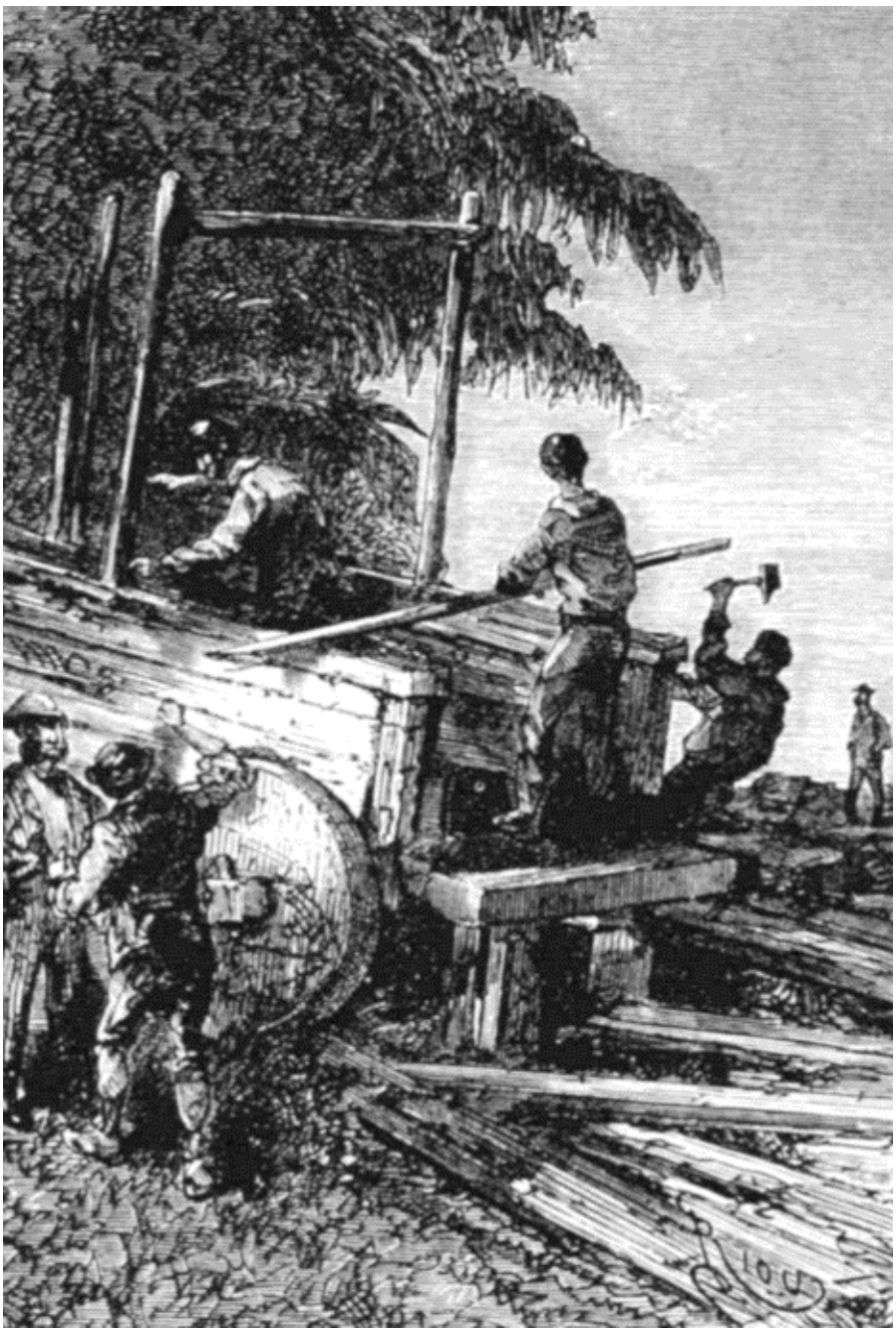
Očekávala ho celá rodina, ochotná pracovat podle jeho pokynů. Byl zde i Ayrton a neskrblil radami, neboť měl cenné zkušenosti.

Paddy i on se shodli v tom, že ženy mají jet ve voze s volským potahem a mužové na koních. Paddy mohl opatřit zvířata i povoz.

Povoz byl dvacet stop dlouhý vůz, potažený plachtou, měl čtyři plná kola bez špicí, loukotí a železných obručí, zkrátka pouhé dřevěné kotouče. Přední náprava byla příliš daleko od nápravy zadní a byla řízena tak primitivním mechanismem, že vůz nemohl dělat ostřejší zatáčky. K přední nápravě byla připevněna oj dlouhá třicet pět stop a podle oje mělo být zapřaženo šest spárovaných volů.

Zvířata měla táhnout hlavou a šíjí, neboť měla být zapřažena jednak jhem připevněným nad jejich čely, jednak chomoutem přitaženým ke jhu železným klínem. Řídit takový úzký, dlouhý, kymácivý a vratký povoz a vést takové spřežení bodcem, to vyžadovalo velkou obratnost. Ale Ayrton se dobře zaučil na irské farmě a Paddy za jeho zručnost odpovídal. Byla tedy Ayrtonovi svěřena úloha formana.

Vůz neměl žádná pera, a nebyl proto nijak pohodlný. Museli však vzít zavděk tím, co bylo. Protože John Mangles nemohl na hrubé konstrukci vozu nic měnit, dal jej aspoň uvnitř upravit co nejpohodlněji. Především vůz rozdělil prkennou příčkou na dvě oddělení. Zadek byl určen za skladiště potravin, zavazadel a pojízdnou kuchyni Mr Olbinetta. Předek musel být zcela vyhrazen pro obě cestovatelky.

Obr. 14 – Měl připravit po dohodě s Irem dopravní prostředky.

Pod zručnou rukou tesařovou změnilo se toto oddělení v pohodlný pokojík s tlustým kobercem, toaletním stolkem a dvěma lůžky pro lady Helenu a Mary Grantovou. Silné kožené záclony mohly oddělení uzavřít a chránit proti nočnímu chladu. Při velkých lijácích zde v nejhorším naleznou útočiště i muži. Obvykle však budou muži nocovat pod stanem. John Mangles se snažil stěsnat na malém prostoru vše, co dvě ženy potřebují, a to se mu také podařilo. Lady Heleně a Mary Grantové se nemělo v tomto pojízdném pokojíku příliš stýskat po pohodlných kabinách Duncana.

S cestovateli to bylo prostší: sedm statných koní bylo vybráno pro lorda Glenarvana, Paganela, Roberta Granta, Mac Nabbse, Johna Manglese a oba námořníky, Wilsona a Mulradyho, kteří doprovázeli svého pána i na této výpravě. Ayrton měl přirozeně místo na kozlíku vozu a Mr Olbinett, kterého jízda na koni nijak nevábila, hodlal se velmi pohodlně zařídit v oddělení zavazadel.

Koně a voli se pásli na loukách kolem statku a nebylo těžké sehnat je dohromady až před samým odjezdem.

Když John Mangles vše zařídil a udělil rozkazy lodnímu tesaři, vrátil se s irskou rodinou na palubu. Irové chtěli oplatit lordu Glenarvanovi návštěvu na palubě jeho lodi. Ayrton pokládal za

vhodné přidružit se k nim také, a tak všichni kolem čtvrté hodiny vystoupili v Johnově doprovodu na lodní můstek Duncana.

Byli přivítáni s otevřenou náručí. Glenarvan nabídl hostům večeři. Chtěl učinit zadost společenské povinnosti a návštěvníci rádi přijali v jídelně jachty oplátku za své australské pohostinství. Paddy O'Moore byl okouzlen. Zařízení kabin, čalouny, gobelíny i celé javorové a palisandrové palubní stavby vyvolávaly jeho obdiv. Ayrton naopak chválil tento nákladný přepych jen mírně.

Nálodní Britannie posuzoval jachtu z hlediska námořníka. Prohlédl si ji v podpalubí, sestoupil až do šroubové komory, prohlédl si stroj, vyptal se na jeho výkonnost a spotřebu, prozkoumal zásobníky uhlí, zásobárnu, prachárnu, a zvláště se zajímal o zbrojnici, o dělo připevněné na přídovém nástavku a o jeho dostřel. Glenarvan viděl, že mluví s odborníkem. Poznával to zcela jasně podle Ayrtonových odborných dotazů. Nálodní posléze ukončil prohlídku, když posoudil ještě stěžňoví a lanoví.

„Máte pěknou loď, mylorde," řekl.

„Hlavně dobrou," odpověděl Glenarvan.

„Jakou má tonáž?"

„Má výtlak dvě stě deset tun."

„Nebudu se příliš mýlit," prohodil Ayrton, „když budu tvrdit, že Duncan lehce udělá při plné páře patnáct uzlů?"

„Přidejte klidně na sedmnáct," odpověděl John Mangles, „a dostanete správné číslo."

„Sedmnáct!" zvolal nálodní. „Ale pak ho nedohoní ani nejlepší válečná loď!"

„Žádná!" odpověděl John Mangles. „ Duncan je skutečná závodní jachta a nedá se prakticky předstihnout."

„Ani pod plachtami?" otázal se Ayrton.

„Ani pod plachtami."

„Pak ovšem, mylorde, a vy, kapitáne," odpověděl Ayrton, „přijměte poklonu od námořníka, který ví, co je to dobrá loď."

„Milý Ayrtone," odvětil Glenarvan, „můžete zůstat na naší jachtě; záleží jenom na vás, aby se naše loď stala vaší lodí."

„Snad se k tomu odhodlám, mylorde," řekl prostě nálodní.

V té chvíli přišel lordovi oznámit Mr Olbinett, že je prostřeno k večeři. Glenarvan a jeho hosté zamířili k nástavbě.

„Chytrý chlapík, ten Ayrton," řekl Paganel majorovi.

„Až příliš, chytrý!" zamumlal Mac Nabbs, protože jemu, i když snad bez důvodu, se nijak nelíbily tvář a chováni nálodního.

Při večeři vyprávěl Ayrton mnoho zajímavých podrobností o australské pevnině. Znal ji dokonale. Dotázal se, kolik námořníků vezme Glenarvan s sebou na výpravu, a když se dověděl, že lorda mají doprovázet jenom dva z nich, Mulrady a Wilson, byl skoro překvapen. Nabádal Glenarvana, aby si utvořil družinu z nejlepších námořníků Duncana. Dokonce na tomto návrhu trval, což – mimochodem řečeno – mohlo rozptýlit jakékoli majorovo podezření.

„Při naší cestě přes Jižní Austrálii," řekl Glenarvan, „snad přece nehrozí žádné nebezpečí?"

„Žádné," spěšně odpověděl Ayrton.

„Nechme tedy na palubě co nejvíce lidí. K obsluze plachtoví i k opravě lodi jich bude na Duncanu třeba. Záleží hlavně na tom, aby se loď včas dostala na místo, které jí bude dodatečně oznámeno. Neoslabujme její posádku!"

Ayrton patrně pochopil Glenarvanův názor a již nenaléhal.

Když nadešel večer, Skotové a Irové se rozloučili. Ayrton a rodina Paddyho O'Moora se vrátili na statek. Koně a vůz měli být připraveni na zítřek. Odjezd výpravy byl stanoven na osmou hodinu ráno.

Lady Helena a Mary Grantová pak přistoupily k posledním přípravám. Byly krátké a zejména zdaleka ne tak pečlivé jako přípravy Jacquese Paganela. Učenec strávil značnou část noci tím, že

rozebíral, čistil, sestavoval a opět rozebíral čočky svého dalekohledu. Proto ještě spal, když ho příštího dne za svítání přišel major s halasem probudit.

John Mangles dal mezitím na statek dopravit zavazadla. Na cestovatele čekal člun a všichni bez otálení nasedli. Mladý kapitán dal Tomu Austinovi poslední rozkazy. Zvláště mu kladl na srdce, aby čekal v Melbourne na rozkazy lorda Glenarvana a za všech okolností je přesně vykonal.

Starý námořník Johnu Manglesovi odvětil, že se na vše může spolehnout. Jménem mužstva přál lordovi mnoho zdaru v jeho výpravě. Člun odrazil a vzduchem zaburácelo hromové hurá.

Za deset minut dorazil člun ke břehu. O čtvrt hodiny později byli již cestovatelé na irském statku.

Vše bylo připraveno. Lady Helena se kochala svým pokojíkem. Zvláště se jí líbil obrovský vůz z mohutných fošen na primitivních kolech. Šest spárovaných volů vyhlíželo velmi patriarchálně a to se k vozu hodilo. Ayrton očekával s bodcem v ruce rozkazy svého nového pána.

„I hrome," řekl Paganel, „tohle je pořádný vůz a bude jistě lepší než všechny dostavníky na světě. Může si člověk přát něco lepšího než dům, který se pohybuje, jede a zastaví, kde je ti libo?"

„Doufám, pane Paganele," odpověděla lady Helena, „že mne poctíte návštěvou v mých salónech."

„Jistěže, mylady," odvětil učenec, „a bude to pro mne ctí! Máte přijímací dny?"

„Pro své přátele budu doma vždycky," odpověděla lady Helena se smíchem, „a vy jste…"

„Nejoddanější ze všech, mylady," dvorně se uklonil Paganel.

Jejich zdvořilůstky přerušil příchod sedmi osedlaných koní, které přiváděl jeden ze synů Paddyho. Lord Glenarvan zaplatil Irovi za všechno, co pro ně opatřil, a nadto mu vřele poděkoval. Těch díků si počestný osadník cenil přinejmenším tolik jako obdržených peněz.

Po chvíli bylo dáno znamení k odjezdu. Lady Helena a miss Grantová usedly do svého oddělení, Ayrton na kozlík a Olbinett do zadní části vozu. Glenarvan, major, Paganel, Robert, John Mangles i oba námořníci, všichni ozbrojeni puškami a revolvery, vyhoupli se na koně: Paddy O'Moore zvolal: „Sbohem!" a celá rodina sborem opakovala jeho pozdrav. Ayrton vydal zvláštní zvuk a pobodl své dlouhé spřežení. Vůz se hnul, dubové fošny zapraskaly, nápravy zaskřípěly v nábojích kol a zakrátko se pohostinná farma počestného Ira ztratila v záhybu cesty.

Kapitola 9 – Provincie Viktorie

Bylo 23. prosince 1864. Prosinec, tak smutný, tak nevlídný a vlhký na severní polokouli, měl by se na tomto kontinentě jmenovat červen. Astronomicky zde bylo už dva dny léto, protože slunce dosáhlo obratníku Kozoroha 21. prosince a nyní se jeho pohyb nad obzorem zkracoval denně o několik minut. Nová cesta lorda Glenarvana měla tedy probíhat v nejteplejším ročním období a v takřka tropickém slunečním žáru.

Anglické državy se v této části Tichomoří souhrnně nazývají Australasie. Tvoří je Nové Holandsko, Tasmánie, Nový Zéland a několik okolních ostrovů. Australský kontinent sám je rozdělen na rozsáhlé, ale nestejně veliké a nestejně bohaté kolonie. Kdo se podívá na moderní mapy Petermannovy nebo Preschoellovy, je především překvapen tím, jak jsou hranice tamních kolonií přímočaré. Angličané vyměřili smluvní linie a ty rozdělují zdejší velké provincie jako podle nějaké šňůry. Neohlíželi se ani na horské hřebeny, ani na toky řek, ani na klimatické rozdíly, ani na různost ras. Jednotlivé kolonie spolu hraničí v pravých úhlech a zapadají do sebe jako dýhy. Na jejich přímočarém a pravoúhlém uspořádání je vidět práci geometra, nikoliv geografa. Jenom pobřeží a jeho rozmanité křivky, fjordy, zátoky, mysy a limany proti tomu za celou přírodu protestují svou půvabnou nepravidelností.

Tento šachovnicový vzhled vždycky a zcela právem dráždil vznětlivého Paganela. Kdyby patřila Austrálie Francii, byli by francouzští zeměpisci zcela jistě nehnali zálibu v úhelnících a pravítkách tak daleko.

Tehdy bylo na tomto velikém tichomořském ostrově šest provincií: Nový Jižní Wales s hlavním městem Sydney; Queensland s hlavním městem Brisbane; provincie Viktorie s hlavním městem Melbourne; Jižní Austrálie s hlavním městem Adelaide; Západní Austrálie s hlavním městem Perth a konečně Severní teritorium prozatím bez hlavního města. Jenom pobřeží jsou osídlena kolonisty. Jen několik málo důležitějších měst se odvážilo nějakých dvě stě mil do vnitrozemí. Naproti tomu nitro pevniny, tedy plocha rovnající se dvěma třetinám Evropy, je takřka úplně neznámé.

Třicátá sedmá rovnoběžka naštěstí neprobíhá nesmírnými pustinami a nepřístupnými končinami, které stály vědu tolik obětí. Glenarvan by je byl nedokázal překonat. Měl projet jenom jižní částí Austrálie a tu tvořil úzký pás provincie Adelaide, plná šíře provincie Viktorie a konečně vrchol vzhůru obráceného trojúhelníku, který tvoří Nový Jižní Wales.

Od mysu Bernouilliho bylo k hranicím provincie Viktorie necelých šedesát dva mil. To byly nanejvýš dva dny jízdy a Ayrton předpokládal, že pozítří večer budou nocovat v Aspley, nejzápadnějším městě provincie Viktorie.

Na začátku každé cesty jedou jezdci i koně vždycky s chutí. Zápal jezdců nevadí, ale čilost koní bylo jistě vhodné krotit. Kdo chce dojet daleko, musí šetřit svého koně. Bylo tedy rozhodnuto, že výprava urazí denně nejvýše pětadvacet až třicet mil.

Nehledě k tomu, že rychlost koní bylo nutno řídit podle pomalejší chůze volů, opravdových mechanických strojů, kteří ztrácejí na čase to, co vydávají na síle. Vůz a lidé i zásoby v něm tvořili jádro karavany, pojízdnou tvrz. Jezdci se sice mohli projíždět krajem po obou jeho stranách, ale nesměli se od vozu odtrhnout.

A tak protože nebyl stanoven žádný cestovní řád, mohl každý do jisté míry dělat, co chtěl, lovci se mohli projíždět plání, společenští lidé rozmlouvat s obyvatelkami vozu, filosofové společně filosofovat. Protože Paganel všechny tyto vlastnosti spojoval v jediné osobě, byl by mohl být všude zároveň.

Při cestě přes provincii Adelaide nedošlo k ničemu zajímavému. Několik mil se střídaly řady nevysokých, ale velice prašných kopců, široko daleko se prostírající lada, jimž se zde souhrnně říká buš, a prérie porostlé houštinami solnatého keře s hranatými listy, na nichž si rády pochutnávají ovce. Tu a tam bylo vidět několik „pig‘s faces“, zvláštní novoholandský druh ovce s prasečí hlavou. Popásaly se mezi sloupy telegrafního vedení, nedávno zřízeného mezi Adelaide a pobřežím.

Obr. 15 – „Prérie moskytů.“

Dosud ty pláně připomínaly jednotvárné prostory argentinských pamp. Táž travnatá rovina. Týž jasně ohraničený obzor. Mac Nabbs tvrdil, že jsou v téže zemi, ale Paganel ujišťoval, že se kraj brzy změní. Po jeho ujištění všichni očekávali, že uvidí ještě překrásné věci.

Kolem třetí hodiny projížděl vůz širokým pásmem bez jediného stromu, nazývaným zde „Mosquitos Plains“ – „prérie moskytů“. Vědec mohl se zeměpiseckým uspokojením prohlásit, že toto pásmo je hodno svého jména. Dotěrný dvoukřídlý hmyz velice bolestně znovu a znovu štípal cestovatele i jejich zvířata. Hmyzu nikdo nemohl uniknout. Palčivost se dala zmírnit čpavkem z přenosné lékárničky. Paganel se nemohl přemoci a posílal ke všem čertům všechny ty zuřivé komáry, kteří zbodali jeho dlouhou postavu na nesčetných místech.

K večeru zpestřilo pláň několik živých plotů z akácií, tu a tam háječek bílých gumovníků, o něco dále přišli na čerstvou stopu vozu, potom uviděli stromy evropského původu, olivy, citrusy i zelené duby, a nakonec jeli podél dobře udržovaných ohrad. V osm hodin dorazili voli, pobízeni Ayrtonovým bodcem, do stanice Red-Gum.

Slovem stanice se označují vnitrozemské podniky, které se zabývají chovem dobytka, hlavním bohatstvím Austrálie. Chovatelům se říká „squatters“, tedy vlastně lidé usedlí, sedláci. „To squat“, sednout si na bobek, je skutečně první postavení každého osadníka vyčerpaného putováním po těchto nedozírných končinách.

Red-Gum-Station nebyl významný podnik. Ale Glenarvan zde byl srdečně přijat. Pod střechou osamělých hospodářství je pro cestovatele vždy prostřeno a každý australský osadník je přívětivým hostitelem.

Příštího dne zapřáhl Ayrton volské spřežení hned za úsvitu. Chtěl dorazit ještě téhož večera na území Viktorie. Půda byla postupně stále nerovnější. Do nedohledna se vlnilo pásmo kopečků, pokrytých nachovým pískem. Vypadalo to jako obrovský, po pláni rozhozený rudý prapor, jehož záhyby se vzdouvají ve větru. Několik „malleys“, bíle skvrnitých jedlí s rovným a hladkým kmenem, rozkládalo zde větve s tmavě zeleným jehličím nad žírnými pastvinami, po nichž se prohánělа stáda dovádivých tarbíků. Později se objevily širé lány křovisek a mladých gumovníků, pak se skupiny rozestoupily, osamocené polokeře se změnily v stromy a objevila se prvá ukázka australských lesů.

Zatím se však blížily hranice Viktorie a vzhled krajiny se znatelně měnil. Cestující cítili, že jedou po nové půdě. Ustavičně se drželi po přímé čáře, protože je žádná překážka, jezero nebo hora, nenutila měnit směr cesty. Vytrvale uskutečňovali v praxi první poučku z geometrie a přísně sledovali nejkratší dráhu od jednoho bodu ke druhému. Postupovali bez únavy a bez obtíží. Jejich rychlost se přizpůsobovala pomalému kroku volů, a i když ta pokojná zvířata nešla rychle, šla aspoň bez zastávky.

Tak urazila karavana ve dvou dnech šedesát mil a pětadvacátého večer dojela k osadě Aspley, prvnímu městu provincie Viktorie, položenému na sto čtyřicátém stupni východní délky ve wimerrském okrese.

Ayrton zavezl vůz do Crown‘s Inn, do „hotelu“ U koruny. Na stole se kouřilo z večeře, která se skládala výhradně ze skopového upraveného na všechny způsoby.

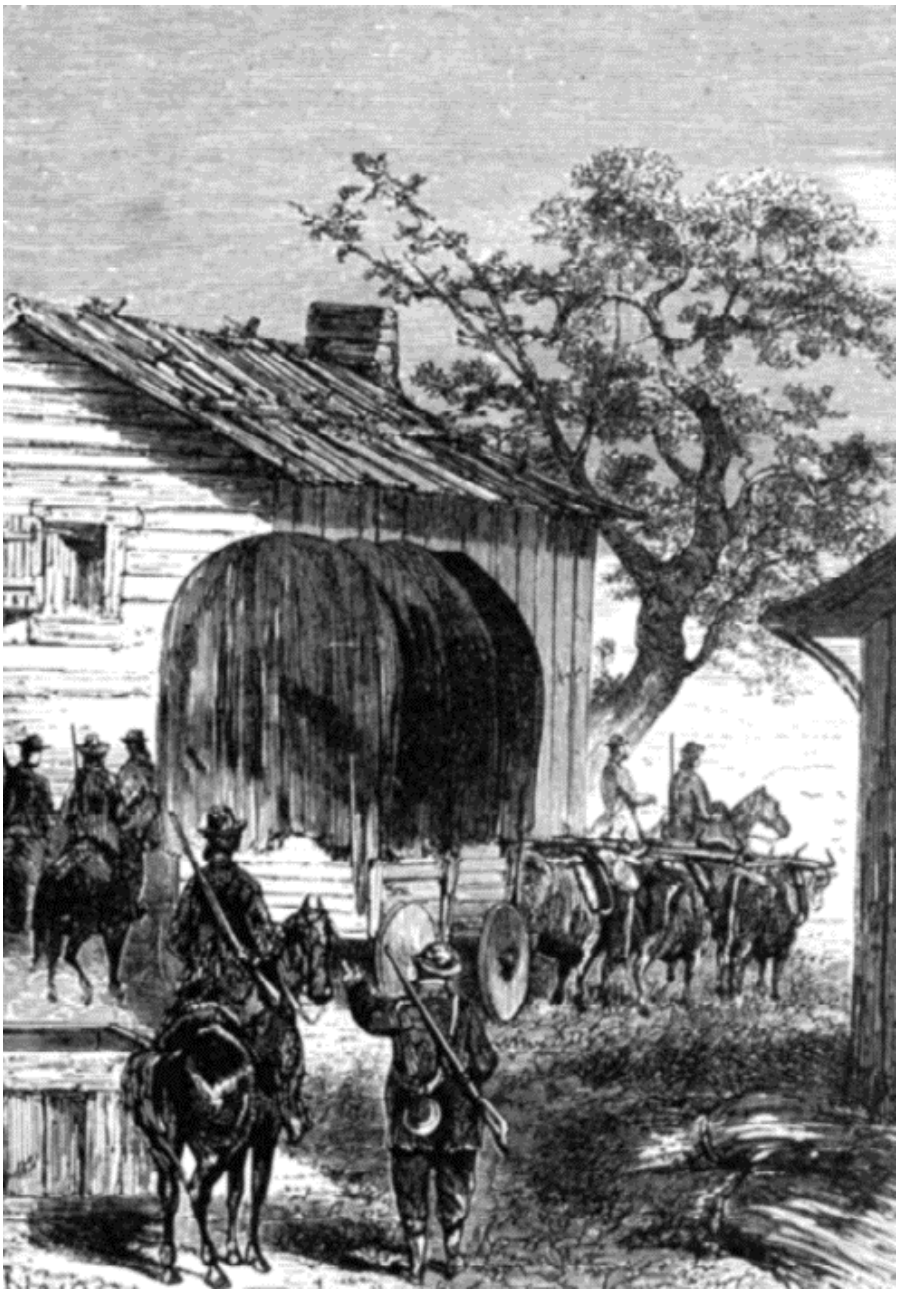
Všichni hodně jedli, ale ještě více hovořili. Každý se chtěl poučit o zvláštnostech australského kontinentu, a tak zahrnoval zeměpisce otázkami. Paganel se nedal pobízet a popsal jim provincii Viktorii, které se přezdívá Šťastná Austrálie.

„Nesprávné označení!“ řekl. „Správnější by bylo nazývat ji Austrálií bohatou, protože se zeměmi je to jako s lidmi: bohatství ještě neznamená štěstí. Austrálie vděčí svým zlatým dolům za to, že je vydána napospas ničivé a divoké smečce dobrodruhů. Sami to uvidíte, až pojedeme přes zlatonosná území.“

„Kolonie Viktorie vznikla teprve nedávno, že?“ otázala se lady Glenarvanová.

„Ano, mylady, existuje jenom třicet let. V úterý šestého června…“

„Ve čtvrt na osm večer,“ dodal major, neboť se rád posmíval Paganelovu puntičkářství v datech.

Obr. 16 – Red-Gum-Station.

„Ne, ve tři čtvrti na sedm a pět minut," odtušil zeměpisec vážně, „založili Ratmann a Falekner v zátoce u Port Phillipu osadu v těch místech, kde se dnes rozkládá velkoměsto Melbourne. Patnáct let byla kolonie částí Nového Jižního Walesu a spadala pod Sydney jako hlavní město. Ale v roce 1851 byla prohlášena za nezávislou a nazvána Viktorie."

„A od té doby se rozrůstala?" otázal se Glenarvan.

„Posuďte sám, můj vznešený příteli," odpověděl Paganel. „Toto jsou čísla poslední statistiky, a ať si o tom myslí Mac Nabbs co chce, neznám nic tak výmluvného jako číslice."

„Spusťte tedy," řekl major.

„Prosím. V roce 1836 měla portphillipská kolonie dvě stě čtyřicet čtyři obyvatele. Dnes jich má provincie Viktorie pět set padesát tisíc. Sedm miliónů stop vinic jí ročně dává sto dvacet jeden tisíc galonů vína. Tři sta tisíc koní cválá po jejích pláních a šest set sedmdesát pět tisíc dvě stě dvanáct kusů hovězího dobytka se popásá na jejích obrovských pastvinách."

„A není tu také nějaké to vepřové?" otázal se Mac Nabbs.

„Jistěže, majore, sedmdesát devět tisíc šest set dvacet pět kusů vepřového dobytka, prosím."

„A kolik ovcí, Paganele?"

„Sedm miliónů sto patnáct tisíc čtyřicet tři, Mac Nabbsi."

„Včetně té, kterou právě pojídáme, Paganele?“

„Ne, bez ní, protože ta už je ze tří čtvrtin snědena.“

„Výborně, pane Paganele!“ zvolala lady Helena a srdečně se rozesmála. „Musí se uznat, že jste v zeměpisných otázkách kovaný, a bratranec Mac Nabbs se bude marně namáhat, aby vás přistihl při nějaké chybě.“

„Ale to přece patří k mému povolání, mylady, znát tyto věci a poučit vás o nich, je-li třeba. Proto mi můžete věřit, když říkám, že v této zvláštní zemi nás čekají divy.“

„Ale zatím…,“ odpověděl Mac Nabbs, který s oblibou zeměpisce popichoval, aby vydráždil jeho vznětlivost.

„Jen počkejte, vy netrpělivý majore!“ zvolal Paganel. „Sotva jste překročil hranice a už se pohoršujete! Tak já vám říkám, rozumíte, já vám opakuji a tvrdím, že zdejší země je nejzajímavější na světě. Její vznik, příroda, plody, podnebí i to, jak má jednou z povrchu země zmizet, udivovaly, udivují a budou udivovat všechny učence na světě. Představte si, přátelé, pevninu, jejíž břehy, a nikoliv její střed, se jako prvé vynořily kdysi z vln, podobny, nějakému obrovskému prstenci; pevninu, v jejímž středu je možná podnes skryto napůl vypařené moře a jejíž řeky každým dnem více vysychají; pevninu, kde není vláha ani ve vzduchu, ani v zemi, kde stromy každoročně ztrácejí kůru, a ne listí, kde se listy stavějí k slunci hranou, a nikoliv plochou, takže nedávají stín, kde je mnoho nehořlavého dříví, kde se kamenné kvádry rozpouštějí v dešti, kde lesy jsou nízké a trávy obrovské; pevninu, kde je podivná zvířena, kde čtyřnožci mají zobáky (jako ježura a ptakopysk), takže přírodovědci byli nuceni zvlášť pro ně vytvořit nový řád ptakořitních, kde klokan poskakuje na nestejně dlouhých tlapách, kde skopci mají prasečí hlavu, kde lišky skáčou ze stromu na strom, kde jsou labutě černé, kde si myši dělají hnízda, kde atlasový pták*[14] přijímá své opeřené přátele ve svých salónech, kde ptáci překonávají všechnu obrazotvornost jak rozmanitostí svého zpěvu, tak svými schopnostmi, kde jeden pták bije jako hodiny a druhý práská bičem jako vozka, jeden napodobuje brusiče a druhý odtikává vteřiny jako kyvadlo pendlovek, kde jeden vítá východ slunce smíchem a druhý oplakává večer jeho západ! Jaký to prapodivný a protismyslný kraj! Co je zde protikladů a jak je zde všechno proti přírodě! Plným právem o něm řekl učený botanik Grimard: ‚To je tedy ta Austrálie, jakoby parodující zákony všehomíra, anebo spíše výzva vmetená do tváře ostatního světa‘!“

Zdálo se, že rychle se valící Paganelova tiráda se vůbec nikdy nezastaví. Výmluvný tajemník Zeměpisné společnosti se už neovládal. Rozohňoval se a rozohňoval, mohutně máchal rukama a vidličkou ohrožoval své sousedy u stolu. Posléze však byl jeho hlas přehlušen hřímanými ovacemi a teprve pak umlkl.

Nikdo samozřejmě nepomýšlel na to, aby po takovém výčtu australských zvláštností žádal po Paganelovi více. A přece si nemohl major odpustit klidnou poznámku:

„A to je všechno, Paganele?“

„Ne, zdaleka ne!“ odsekl učenec s novým zápalem.

„Jakže?“ otázala se lady Helena zvědavě. „To je v Austrálii ještě něco neobyčejného?“

„Ano, mylady, její podnebí! To je tak zvláštní, že překonává i její výtvory.“

„Jděte!“ zvolali všichni Paganelovi posluchači.

„Nemám na mysli zdravotní vlastnosti australského kontinentu: že je tak bohatý na kyslík a tak chudý na dusík, že zde nejsou vlhké větry, protože pasátní větry vanou rovnoběžně s jeho pobřežím, že většina nemocí, počínajíc tyfem a končíc spálou a chronickými nemocemi, se zde nevyskytuje.“

„To však je nemalá přednost,“ řekl Glenarvan.

„Jistěže, ale to nemám na mysli,“ odpověděl Paganel.

„Zdejší podnebí má vlastnost přímo… nepravděpodobnou.“

„A jakou?“ otázal se John Mangles.

„Vy mi to nebudete věřit.“

„Ale budeme,“ zvolali jeho posluchači vrcholně napjatí.

---

[14] *Kračík hedvábný, též atlasový nebo saténový pták. Kromě hnízd si staví jakési besídky, kam v době páření každým rokem odlétá. Do besídek snáší všechny strakaté a pestré předměty.*

„Co je tedy s tím počasím?“

„Dělá lidi lepšími!“

„Lepšími!“

„Ovšem,“ odpověděl učenec přesvědčivě. „Lepšími lidmi! Zde kovy na vzduchu nerezavějí a lidé také ne. Zdejší čisté a suché ovzduší všechno rychle bělí, prádlo i duše. A v Anglii byly dobře známy ctnosti tohoto podnebí, když bylo rozhodnuto, že budou do této země posíláni lidé, aby se zde napravili.“

„Cože? Tento vliv je opravdu znatelný?“ otázala se lady Glenarvanová.

„Ano, mylady, na zvířatech i na lidech.“

„Nežertujete, pane Paganele?“

„Nežertuji. Koně i dobytek jsou zde nápadně poslušní. Uvidíte.“

„To není možné!“

„Ale je! Zločinci dopravení na tento obrozující a ozdravující vzduch se zde polepší v několika letech. Jeho účinky jsou lidumilům dobře známy. V Austrálii se zlepší každá povaha.“

„Jakým se však stanete potom vy, pane Paganele, když jste už teď tak dobrý?“ řekla lady Helena. „Jakým vy se stanete v této privilegované zemi?“

„Znamenitým člověkem, mylady,“ odpověděl Paganel, „stanu se prostě znamenitým člověkem!“

Kapitola 10 – Wimerra river

Příštího dne, 24. prosince, vyrazili časně zrána. Horko už bylo značné, avšak snesitelné, cesta téměř rovinatá a dobře sjízdná pro koně.

Družina projížděla řídkým křovím. Večer se po celodenní jízdě utábořila na březích Bílého jezera se slanou vodou, která se nedala pít.

Jacques Paganel tam musel přiznat, že toto jezero není o nic více bílé než Černé moře černé, Rudé moře rudé, Žlutá řeka žlutá a Modré hory modré. Z vědecké ješitnosti se sice silně přel, ale jeho názory nezvítězily.

Mr Olbinett připravil večeři s obvyklou pečlivostí. Zanedlouho pak cestovatelé, jedni ve voze, druzí pod stanem, usnuli i přes plačtivé vytí dingů, australských šakalů.

Za Bílým jezerem se rozkládala nádherná rovina, pestře posetá kopretinami. Když se příštího dne Glenarvan a jeho druhové probudili, divže nezatleskali nádherné scenérii, prostírající se před jejich zraky. Vyjeli. Jenom několik dalekých pahorků prozrazovalo zvýšení půdy. Až k obzoru byly jenom louky a květy, hýřící jarními barvami. Modré jiskřičky drobnolistého lnu se snoubily s rudým šarlatem zvláštního zdejšího paznehtníku. Půda prosycená solí se ztrácela pod merlíky, lebedami a botvinami, hned sinanými, hned červenanými, z rodu slaměnek, které všechno zaplavovaly. Jsou to rostliny pro průmysl užitečné, protože jejich spalováním a louhováním se získává znamenitá soda. Paganel se uprostřed květů stával botanikem a nazýval tyto rozmanité výtvory jejich jmény; a při své zálibě vyjadřovat všechno čísly neopominul říci, že až doposud se napočítalo v australské květeně na čtyři tisíce dvě stě druhů, rozdělených do sto dvaceti řádů.

Později, když vůz rychle ujel deset mil, projížděl mezi vysokými háji akácií, mimóz a bílých gumovníků, které mají nejrozmanitější květy. Rostlinná říše nebyla v tomto kraji hojně zavodněných plání nijak nevděčná k slunci a ve vůních a barvách vracela to, co jí slunce dávalo v paprscích.

Obr. 17 – Byl to „jabiru“, obrovský jeřáb.

Říše živočišná již byla skoupější ve svých výtvorech. Po pláni poskakovalo několik kasuárů, ale nebylo možné se jim přiblížit. Majorovi se však podařilo obratně skolit kulkou do boku velmi vzácného živočicha, který pozvolna vymírá. Byl to „jabiru“, obrovský jeřáb anglických osadníků. Tento pták byl vysoký pět stop a jeho černý, široký, kuželovitý a silně zašpičatělý zobák byl dlouhý osmnáct palců. Fialové a nachové žíhání hlavy ostře kontrastovalo s lesklou zelení krku, zářivou bělostí hrudi a prudkou červení dlouhých nohou. Příroda jako by na něm vyplýtvala celou paletu základních barev.

Všichni se tomuto ptáku velmi obdivovali a major by si snad odnesl palmu prvenství toho dne. Ale Robert o několik mil dále narazil na nevzhledné zvíře, napůl ježka, napůl mravenečníka, prostě znetvořenou bytost, jako byli živočichové prvotních věků tvorstva, a statečně je ubil k smrti. Z vroubkované tlamy visel zvířeti roztažitý, dlouhý a lepkavý jazyk, kterým lapal mravence, svou hlavní potravu.

„To je přece ježura!“ řekl Paganel a tak označil tohoto savce pravým jménem.

„Už jste někdy viděli takové zvíře?“

„Je strašné,“ odpověděl Glenarvan.

„Strašné, ale zajímavé,“ odtušil Paganel. „A kromě toho je australskou zvláštností a marně bychom je hledali v kterékoliv jiné části světa.“

Paganel si chtěl přirozeně vzít ošklivou ježuru s sebou a uložit ji do oddělení zavazadel. Ale Mr Olbinett se proti tomu postavil tak rozhořčeně, že se vědec vzdal přání uchovat si tuto zvláštnost.

Téhož dne překročili cestovatelé sto čtyřicátý prvý stupeň délky o třicet minut. Zatím viděli jen málo osadníků i málo squatterů. Země se zdála pustá. Po domorodcích nebylo ani stopy, protože divoké kmeny kočují mnohem severněji, v nesmírných pustinách zavlažovaných přítoky Darlingu a Murraye.

Ale Glenarvanově družině se naskytla zajímavá podívaná. Měla možnost spatřit jedno z těch obrovských stád, která odvážní spekulanti přivádějí z východních hor až do provincií Viktorie a Jižní Austrálie.

Kolem čtvrté hodiny odpoledne upozornil John Mangles na to, že tři míle před nimi se valí až k obloze obrovský sloup prachu. Co bylo příčinou tohoto jevu? To bylo velmi těžké říci. Paganel se klonil k tomu, že je to nějaký vzdušný úkaz, a jeho živá obrazotvornost již pro něj hledala přirozené vysvětlení. Ale Ayrton ho zastavil v říši dohadů, do níž se učenec tak rychle vydal, a prohlásil, že prach zvířilo pochodující stádo.

Nálodní se nemýlil. Husté mračno se blížilo. A z mračna k nim doléhalo bučení, ržání a mečení. Do této pastorální symfonie se mísily i lidské zvuky v podobě výkřiků, hvízdání a klení.

Z hlučícího mraku se vynořil muž. Byl to přední honák té čtyřnohé armády. Glenarvan mu vyjel vstříc a bez otálení se s ním seznámil. Honák, či podle jeho skutečného názvu „stockkeeper“, byl majitelem části stáda. Jmenoval se Sam Machell a opravdu přicházel z východních provincií a směřoval do Portlandské zátoky.

Machellovo stádo tvořilo dvanáct tisíc sedmdesát pět kusů, z toho tisíc volů, jedenáct tisíc skopců a sedmdesát pět koní. Všechna tato zvířata byla zakoupena na pláních Modrých hor hubená a přicházela se vypást na vydatné pastviny Jižní Austrálie, kde jsou prodávána s velkým ziskem. A tak měl Sam Machell při výdělku dvou liber na volu a půl libry na skopci získat padesát tisíc franků. Byl to veliký obchod. Ale jaké trpělivosti, jaké energie bylo třeba, aby bylo celé to jankovité stádo dohnáno na místo určení, a jaké obtíže bylo nutno překonávat! Výdělek, který přináší tvrdé zaměstnání stockkeepera, je těžce zasloužený!

Sam Machell stručně vyprávěl svůj příběh a stádo zatím pokračovalo v cestě mimózovými háji. Lady Helena, Mary Grantová a jezdci sestoupili na zem, usadili se ve stínu rozloženého gumovníku a naslouchali vyprávění stockkeepera.

Sam Machell vyjel před sedmi měsíci. Denně urazil okolo deseti mil a jeho nekonečná cesta měla trvat ještě tři měsíce. Jako pomocníky měl s sebou při té namáhavé cestě dvacet psů a třicet mužů, z toho pět černochů, kteří dovedli velmi obratně najít stopy zatoulaného dobytka. Šest vozů postupovalo za armádou. Honáci, vyzbrojení biči, jejichž násada je dlouhá osmnáct palců a řemínek devět stop, projížděli mezi řadami dobytka a hned zde, hned onde zjednávali často porušovaný pořádek, zatímco lehká kavalerie psů pobíhala po okrajích.

Cestovatelé se obdivovali tomu, jak spořádaně stádo postupuje. Různé druhy šly odděleně, protože voli a divocí skopci se špatně snášejí; voli se totiž nikdy nechtějí pást tam, kudy šli skopci. Proto bylo nutno postavit voly do čela, a tak šli, rozděleni do dvou praporů, vpředu. Následovalo pět pluků skopců pod velením dvaceti honáků a četa koní jako zadní voj.

Sam Machell upozornil své posluchače na to, že vojevůdci této armády nejsou ani psi, ani lidé, ale několik volů, bystrých „leadrů“, jejichž autoritu ostatní zvířata uznávala. Šli v prvé řadě s dokonalou vážností, a protože pudově volili nejlepší cestu, pokládali za své samozřejmé právo, že je s nimi ohleduplně zacházeno. A honáci k nim byli opravdu šetrní, neboť stádo poslouchalo voly bezvýhradně. Když se však volům zachtělo zůstat stát, bylo nutno podřídit se jejich vrtochu, a jestliže se voli sami nedali na další cestu, lidé se marně pokoušeli jít po zastávce dále.

Stockkeeper uvedl několik podrobností, jež doplnily historii této výpravy, hodné toho, aby byla popsána, ne-li přímo vedena, slavným řeckým vojevůdcem Xenofontem. Pokud táhla armáda rovinou, bylo to ještě dobré. Nebylo překážek a ani práce nebyla namáhavá. Zvířata se popásala cestou, napájela se z nesčetných lučních potoků, spala v noci, pochodovala ve dne a poslušně se sbíhala na zaštěkání psů. Více obtíží se vyskytovalo teprve v hlubokých vnitrozemských lesích a v eukalyptových a mimózových hvozdech. Čety, prapory .a pluky se pomíchávaly anebo rozptylovaly

a bylo třeba značného času, než byly sehnány opět dohromady. Když naneštěstí zbloudil i některý leader, bylo nutno jej nalézt za každou cenu, protože jinak hrozil všeobecný zmatek, a černoši často strávili celé dni obtížným hledáním. Když se spustily velké lijáky, odmítala líná zvířata jít dále a za silných bouří se těchto hrůzou nepříčetných zvířat zmocňovala bezmezná panika.

Ale stockkeeper přemáhal všechny tyto nové a nové potíže svou energií a čilostí.

Postupoval. Míle se přidávala k míli. Pláně, lesy a hory zůstávaly vzadu. Avšak při přechodu řek museli honáci připojit k tolikerým vlastnostem vlastnost nejdůležitější, trpělivost, na vše připravenou trpělivost, kterou nesměly zlomit nejen hodiny, nejen dni, nýbrž ani týdny. Tehdy býval stockkeeper zastavován na březích vodního toku, jehož proud nebyl nepřekročitelný, ale přesto je zadržel. Překážkou byla totiž svéhlavost stáda: zdráhalo se přejít. Voli se napili vody a obrátili se nazpět. Skopci se rozbíhali na všechny strany, jen aby nemuseli překonávat vodní živel. Čekalo se do noci, aby bylo stádo dovedeno k řece za tmy, ale opatření se nesetkalo s úspěchem. Berani byli násilím hozeni do vody, ale ovce se neodvážily za nimi. Honáci zkoušeli donutit stádo k cestě tím, že po několik dní ponechali zvířata bez vody, avšak stádo se obešlo bez napájení a ani pak se neodvážilo do řeky. Jehňata byla přenesena na druhý břeh v naději, že ovce přiběhnou na jejich nářek; jehňata mečela a ovce se na protějším břehu ani nepohnuly. Tak to trvalo někdy celý měsíc a stockkeeper už nevěděl, co počít s tou svou mečící, řehtající a bučící armádou. Pak jednoho krásného dne bez důvodu, z nějakého vrtochu, bůhví proč a jak dostal se nějaký oddíl přes řeku, a tu nastala nová svízel: honáci museli stádu zabránit, aby se nevrhlo do řeky v nepořádku. V řadách nastal zmatek a mnoho zvířat utonulo v peřejích.

Takové byly podrobnosti vyprávěné Samem Machellem. Za jeho vyprávění přešla spořádaně velká část stáda. Byl čas, aby dohonil čelo své armády a vybral nejlepší pastviny. Rozloučil se tedy s lordem Glenarvanem, vyšvihl se na výtečného domorodého koně, kterého držel jeden z jeho mužů za opraťˇ, a všichni jeho posluchači mu srdečně stiskli ruku. Za několik okamžiků jim zmizel v prašném víru.

Vůz se vydal opačným směrem opět na cestu, kterou na okamžik přerušil; a zastavil se až večer na úpatí hory Talbotovy.

Tehdy Paganel moudře poznamenal, že je 25. prosince – vánoce, tolik slavené v anglických rodinách. Ale stevard na to nezapomněl a za bohatou večeří, podávanou pod stanem, sklidil upřímná blahopřání hodovníků.

Nutno říci, že Mr Olbinett překonal skutečně všechno očekávání. Ze svých zásob mohl vzít hojnost evropských jídel, jaká jsou v australských pustinách skutečnou vzácností. Při této nádherné štědrovečerní hostině se podávala sobí kýta, uzený losos, ječný a ovesný koláč, bylo tu dost čaje, množství whisky a několik lahví portského. Všem se mohlo zdát, že jsou ve velké zámecké jídelně na Malcolmu uprostřed Skotské vysočiny.

Při této hostině nechybělo skutečně nic, počínaje zázvorovou polévkou a konče jemnou paštikou. Ale Paganel se domníval, že je nutno doplnit ji ještě plody divokého pomerančovníku, který rostl na úpatí pahorku. Bylo to „maccaly“ domorodců. Jeho plody nemají valnou chuť, ale roztlučená jádra pálí v ústech jako pepř. Zeměpisec se odhodlal jíst je z lásky k vědě tak svědomitě, že mu patro přímo hořelo, a tak nemohl odpovídat na dotazy o zvláštnostech australských pouští, jimiž ho major zasypával.

Příštího dne, 26. prosince, nedošlo k žádné příhodě, která by zasluhovala zmínky. Dojeli k pramenům Norton Creeku a později ke zpola vyschlé řece Mackenzie. Počasí bylo krásné a horko snesitelné, neboť vál jižní vítr a ochlazoval vzduch, podobně jak to činí na severní polokouli vítr severní. Paganel na to upozorňoval svého přítele Roberta Granta.

„Je to naše štěstí,“ dodal, „protože na jižní polokouli jsou průměrné teploty vyšší než na polokouli severní.“

„A proč?“ otázal se mladý Robert.

„Proč, Roberte?“ odpověděl Paganel. „Nikdy jsi neslyšel o tom, že Země je v zimě blíže Slunci?“

„To ano, pane Paganele.“

„A že zimní chlad je jenom důsledek toho, že sluneční paprsky dopadají na zem šikmo?“

„Samozřejmě.“

„Tak vidíš, chlapče, a právě z téhož důvodu je na jižní polokouli tepleji.“

„Tomu nerozumím,“ odvětil Robert užasle.

„Přemýšlej tedy,“ odpověděl Paganel, „jaká je zde v Austrálii u protinožců roční doba, když my máme u nás v Evropě zimu?“

„Léto,“ řekl Robert:

„No tak, protože právě v této době je Země méně vzdálena od Slunce… rozumíš?“

„Rozumím…“

„… je léto v jižních krajích pro tuto menší vzdálenost teplejší než léto v severních krajích.“

„Pravda, pane Paganele.“

„Když tedy říkáme, že Slunce je Zemi blíže v zimě, je to pravda jenom pro nás, obyvatele severní části zeměkoule.“

„To jsem si právě neuvědomil,“ odpověděl Robert.

„Tak vidíš, chlapče, a teď už si to zapamatuj.“

Robert si rád vzal k srdci toto ponaučení a nakonec se ještě dozvěděl, že průměrná teplota v provincii Viktorii dosahuje tří stupňů Celsia.

Večer se družina utábořila pět mil za jezerem Lonsdaleovým, mezi horou Drummondovou, která se zvedala na severu, a horou Drydenovou, jejíž střední vrcholek překrýval jižní horizont.

Příštího dne v jedenáct hodin dorazil vůz k břehům Wimerry na sto čtyřicátém třetím poledníku.

Průzračné vody půl míle široké řeky plynuly mezi dvěma vysokými řadami gumovníků a akácií. Několik nádherných myrtovitých stromů, mezi jinými i Metrosideros speciosa, zvedalo zde do výše patnácti stop své dlouhé a splývavé větve ozdobené červenými květy. Tisíce ptáků, žluvy, pěnkavy, zlatokřídlí holubi, nemluvě ani o žvatlaných papoušcích, poletovalo v zeleném větvoví. Pod nimi se projížděl na vodní hladině párek bázlivých a plachých černých labutí. Tento vzácný pták australských řek záhy zmizel v zákrutech Wimerry, která rozmarně zavlažovala zdejší půvabný kraj.

Vůz se mezitím zastavil na travnatém koberci, jehož třásně splývaly do dravých vod. Nikde tu nebyl ani vor, ani most. Přesto se výprava musela přes řeku dostat. Ayrton se snažil najít vhodný brod. Čtvrt míle proti proudu se mu zdála řeka méně hluboká a na tomto místě se rozhodl přejít na druhý břeh. Několikerým sondováním se ukázalo, že je tu jenom na tři stopy hloubky. Při tak mělkém dně se mohl vůz odvážit do řeky bez velkého nebezpečí.

„Není možné překročit řeku jinak?“ zeptal se Glenarvan nálodního.

„Není, mylorde,“ odpověděl Ayrton, „ale já nepokládám tento přechod za nebezpečný. Podaří se nám přejít.“

„Lady Glenarvanová a miss Grantová by snad měly opustit vůz?“

„Ale ne. Voli mají pevné nohy a ujišťuji vás, že je udržím ve správném směru.“

„Kupředu, Ayrtone,“ odpověděl Glenarvan, „věřím vám.“

Jezdci obklopili těžkopádný vůz a družina vstoupila odhodlaně do řeky. Když se vozy pokoušejí přebrodit v podobných místech, bývají obyčejně obklopeny řetězem prázdných sudů, které je udržují nad hladinou. Naše družina však takový plovací pás neměla, a proto se musela spoléhat na bystrost volů, ovládaných pevnou rukou obezřetného Ayrtona. Ten řídil spřežení ze svého kozlíku. Major a oba námořníci rozráželi dravý proud několik sáhů před vozem. Glenarvan a John Mangles jeli po obou stranách vozu, aby byli po ruce na pomoc oběma cestovatelkám, a Paganel a Robert uzavírali šik.

Všechno šlo dobře až doprostřed Wimerry. Tam však byla řeka hlubší a voda vystoupila až nad kola. Voli mohli být strženi proudem, ztratit pevnou půdu pod nohama a zavléci s sebou vratký povoz. Ayrton se obětavě vrhl do vody, odvážně chytil voly za rohy a šťastně je opět přivedl na správnou cestu.

V té chvíli došlo k naprosto neočekávanému nárazu. Ozval se praskot. Vůz se povážlivě naklonil. Voda vystoupila až k nohám cestovatelek. Celý vůz se začal stáčet stranou, přestože se Glenarvan a John Mangles pověsili na jeho postranice. Byl to okamžik plný úzkosti.

Voli však naštěstí silně zabrali a tím strhli vůz směrem k opačnému břehu. Dno řeky začalo pod nohama volů a koní stoupat a po chvíli se octli lidé i zvířata v bezpečí na druhém břehu, právě tak promočení jako šťastní.

Pří nárazu se polámala jenom přední náprava vozu a Glenarvanův kůň ztratil obě přední podkovy.

Nehoda vyžadovala rychlou opravu. Cestující na sebe rozpačitě hleděli, když Ayrton navrhl, že dojede do stanice Black-Point, ležící dvacet mil na sever, a že odtud přivede kováře.

„Jeďte, jeďte, milý Ayrtone," řekl mu Glenarvan. „Kolik času potřebujete na cestu tam a zpátky do tábora?"

„Snad patnáct hodin," odpověděl Ayrton, „víc ne."

„Vyjeďte tedy, a než se vrátíte, budeme tábořit na břehu Wimerry."

Za pět minut poté zmizel nálodní na Wilsonově koni za hustou stěnou mimóz.

Obr. 18 – Vůz se povážlivě naklonil.

Kapitola 11 – Burke a Stuart

Zbytek dne strávili členové výpravy v hovorech a na procházkách, Cestovatelé se s obdivem procházeli po březích Wimerry. Popelaví jeřábi a ibisové před nimi prchali s chraptivými skřeky. Atlasový pták se skrýval v nejvyšších větvích divokého fíkovníku, žluvy, lejsci a chvošťáci poletovali mezi lodyhami nádherných lilií, ledňáčkové zanechávali svého obvyklého lovu, zatímco civilizovanější čeleď papoušků, „blue-mountain“ se sedmerými duhovými barvami, maličký „roschill“ s nachovou hlavou a žlutou hrudí i „lori“ s červeným a modrým peřím, pokračovala v ohlušujícím štěbetání na vrcholu kvetoucích gumovníků.

A tak ležíce na trávě u břehu šumících vod nebo zase nazdařbůh se toulajíce mezi trsy mimóz, obdivovali se všichni krásné přírodě až do západu slunce. Po kratičkém soumraku zastihla je noc půl míle od tábora. Vrátili se vedeni nikoliv Polárkou, kterou není na jižní polokouli vidět, nýbrž Jižním křížem, zářícím v polovině dráhy mezi obzorem a nadhlavníkem.

Mr Olbinett prostřel k večeři pod stanem. Všichni usedli ke stolu. Zlatým hřebem večera byla jakási míchanina z pečených papoušků, které obratně postřílel Wilson a chutně upravil stevard.

Po večeři hledali všichni nějakou záminku, aby nemuseli strávit první hodiny překrásné noci spánkem. Lady Helena za všeobecného souhlasu požádala Paganela, aby jim vyprávěl příběhy o velkých australských cestovatelích, které jim už tak dávno slíbil.

To bylo Paganelovi zcela po chuti. Jeho posluchači se rozložili pod nádhernou banksií a kouř doutníků vbrzku stoupal až k listoví ztrácejícímu se ve stínu. Zeměpisec se ujal ihned slova.

„Pamatujete si, drazí přátelé, a major na to zcela jistě nezapomněl, jak jsem vám na palubě Duncana vypočítával cestovatele. Ze všech těch, kteří se pokusili proniknout do vnitrozemí kontinentu, jenom čtyřem se podařilo projít z jihu na sever nebo ze severu na jih. Byli to: Burke v letech 1860 a 1861; Mac Kinley v letech 1861 a 1862; Landsborough v roce 1862 a Stuart také v roce 1862. O Mac Kinleym a o Landsboroughovi vám toho povím jen málo. První šel z Adelaide do Carpentarského zálivu, druhý z Carpentarského zálivu do Melbourne. Oba byli vysláni australskými výbory, aby našli Burka, který se nevrátil a nikdy už se neměl objevit.

A právě o Burkovi a Stuartovi, těchto dvou badatelích, vám chci vyprávět a začnu bez dlouhých úvodů.

20. srpna 1860 vydal se za podpory Melbournské královské společnosti na cestu bývalý irský důstojník Robert O‘Hara Burke. Doprovázelo ho jedenáct mužů. William John Wills, mladý význačný astronom, botanik doktor Beckler; Gray, mladý důstojník indické armády King, Landells, Brahe a několik sipáhíů*[15]. Dvacet pět koní a dvacet velbloudů vezlo cestovatele, jejich zavazadla a zásoby na osmnáct měsíců.

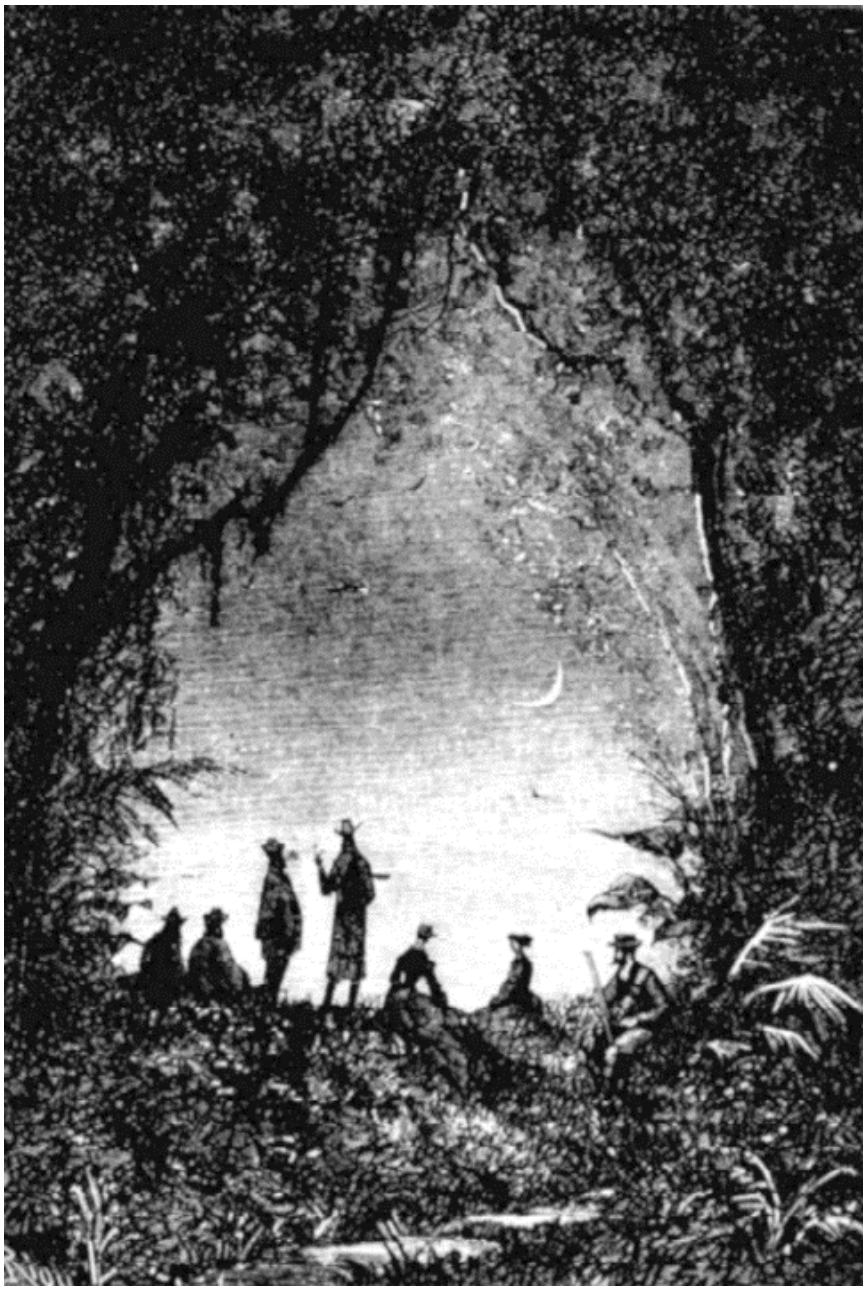
Výprava měla dorazit do Carpentarského zálivu podél toku řeky Cooper. Bez nesnází překročila toky Murraye a Darlingu a dospěla do stanice Menindié na hranicích kolonií.

Tam poznali, že četná zavazadla jsou velkou přítěží. Tato nesnáz i jistá drsnost Burkova charakteru vyvolaly v družině nesoulad. Landells, předák skupiny velbloudů, oddělil se ještě s několika indickými sluhy od výpravy a vrátil se na břehy Darlingu. Burke pokračoval v cestě. Hned po nádherných, hojně zavlažovaných pastvinách, hned po kamenitých a bezvodých cestách sestupoval k toku řeky Cooper. 20. listopadu, tři měsíce po svém odchodu z Melbourne, zřídil první skladiště zásob na březích této řeky.

Cestovatelé se tam nějaký čas zdrželi, protože nemohli najít vhodnou cestu na sever, na níž by byl dostatek vody. Po velkých nesnázích dorazili k táboru, který nazvali Willsova tvrz. Zřídili tam palisádami obehnané stanoviště, ležící na polovině cesty mezi Melbournem a Carpentarským zálivem. Burke pak rozdělil svou družinu na dvě části. Jedna měla zůstat pod Brakovým vedením ve Willsově tvrzi po dobu tří i více měsíců, pokud bude mít dost zásob; a čekat na návrat druhé skupiny. Ta se skládala jenom z Burka, Kinga, Graye a Willse. Vzali si s sebou šest velbloudů a vezli si na tři měsíce zásob, tedy tři centy mouky, padesát liber rýže, padesát liber ovesné mouky,

[15] *Sipáhiové - indičtí vojáci ve službách Angličanů.*

cent sušeného koňského masa, sto liber soleného vepřového a slaniny a třicet liber sucharů, to vše na cestu tam a zpět, dlouhou dva tisíce čtyři sta kilometrů.

Obr. 19 – Po kratičkém soumraku zastihla je noc půl míle od tábora.

Po namáhavém přechodu přes skalnatou poušť došli čtyři muži druhé skupiny k řece Eyre, k nejzazšímu bodu, k němuž došel v roce 1845 Sturt, a odtud zamířili k severu pokud možno přesně po sto čtyřicátém poledníku.

7. ledna překročili obratník za nejprudšího slunečního žáru, často klamáni šalebným zrcadlením, mnohdy bez vody, někdy osvěžováni velkými bouřemi a tu a tam nacházejíce kočující domorodce, na něž si nijak nemohli naříkat; celkem měli málo nesnází, protože jim v cestě nestála ani jezera, ani řeky, ani hory.

12. ledna se objevilo na severu několik pískovcových pahorků, mezi jinými hora Forbesova a pásmo žulových hor, které se nazývají ‚ranges'. Tam nastaly veliké obtíže. Sotva postupovali vpřed. Zvířata odmítala jít dále. ‚Jsme stále v ranges! Velbloudi se třesou strachy…,' napsal Burke do svého cestovního deníku. Přesto však s vypětím všech sil docházejí badatelé k břehům řeky Turner a potom k hornímu toku řeky Flinders, kterou v roce 1841 uviděl Stokes; tato řeka se vlévá do Carpentarské zátoky, vroubena palmovníky a eukalypty.

Blízkost oceánu se projevovala bažinatou půdou. Jeden velbloud v bažinách zahynul. Ostatní se zdráhali přes ně jít. King a Gray s nimi museli zůstat. Burke a Wills pokračovali v cestě na sever a po velkých svízelích, o nichž jsou v jejich poznámkách jenom velice matné zmínky, došli k místu, kde mořský příliv dosahoval až k bažinám, ale oceán nespatřili. Bylo to 11. února 1861.“

„Tito odvážní muži tedy přes bažiny nemohli přejít?“ otázala se lady Glenarvanová.

„Ne, mylady,“ odpověděl Paganel. „Bažinatá půda se pod nimi bořila a museli pomýšlet na návrat ke svým druhům ve Willsově tvrzi. Smutný návrat, na mou věru! Zesláblý a vyčerpaný Burke i jeho kamarád se sotva vlekli, když se shledali s Grayem a Kingem. Pak se výprava vracela na jih cestou již známou a směřovala k říčce Cooper.

Neznáme všechny zvraty, nebezpečí a útrapy této cesty, protože v deníku badatelů o nich nejsou zmínky. Ale muselo to být strašné.

A tak do údolí Cooperu došli jen tři. Gray padl únavou. Čtyři velbloudi zahynuli. Kdyby se však Burkovi podařilo dosáhnout Willsovy tvrze, kde čekal Brahe se zásobou potravin, byli by jeho druhové i on sám zachráněni. Zdvojnásobují tedy své úsilí, vlekou se ještě několik dní a 21. dubna spatřují palisády tvrze, vcházejí do ní!… Téhož dne ji Brahe po pěti měsících marného čekání opustil.“

„Opustil!“ zvolal mladý Robert.

„Ano, opustil! A politováníhodnou hrou osudu právě téhož dne! Vzkaz zanechaný tam Brahem byl psán teprve před sedmi hodinami! Burke nemohl pomýšlet na to, že by Braha dohonil. Opuštění nešťastníci se poněkud posilnili zásobami ze skladiště, ale neměli žádné dopravní prostředky a od Darlingu je ještě dělilo šest set kilometrů.

Tehdy se Burke rozhodl, že půjdou k australským osadám v okolí hory Beznaděje, ve vzdálenosti šedesáti mil od Willsovy tvrze, ačkoli Wills byl proti tomu. Vydají se na cestu. Ze dvou zbývajících velbloudů zahyne jeden v bahnitém přítoku Cooperu a druhý už nemůže udělat ani krok; zabijí ho a živí se jeho masem.

Potraviny jim záhy dojdou. Jedinou potravou tří nešťastníků je ‚nardu‘, vodní rostlina, jejíž výtrusy jsou jedlé. Pro nedostatek vody a pro nedostatek nádob na vodu nemohou se vzdálit od břehů Cooperu. Požár zničí jejich chýši a táborové náčiní. Jsou ztraceni! Zbývá,jim už jenom smrt!

Posléze k sobě Burke zavolal Kinga: ‚Zbývá mi už jenom několik hodin života,‘ řekl mu. ‚Zde jsou mé hodinky a můj deník. Až zemřu, chci, abyste mi dal do pravé ruky pistoli a abyste mě zanechal tak, jak jsem, a nepohřbil mě do země!‘ Po těch slovech Burke už nepromluvil a vydechl příštího dne ráno v osm hodin.

Zděšený, zmatený King se vydal hledat nějaký australský kmen. Když se vrátil, byl mrtev i Wills. Kinga se ujali domorodci a v září ho nalezla Howittova výprava, která byla vyslána hledat Burka zároveň s Mac Kinleym a Landsboroughem. A tak ze čtyř badatelů přežil tuto cestu přes australský kontinent jenom jediný.“

Paganelovo vyprávění zanechalo v myslích posluchačů smutný dojem. Všichni mysleli na kapitána Granta, který možná bloudí po tomto neblahém kontinentě tak jako Burke a jeho druhové. Přečkali trosečníci útrapy, které utrmácely odvážné průkopníky? Toto srovnání bylo tak přirozené, že Mary Grantové vytryskly z očí slzy.

„Můj otec! Můj nebohý otec!“ zašeptala.

„Miss Mary! Miss Mary!“ zvolal John Mangles. „Takové útrapy čekají jenom toho, kdo se vydá do vnitrozemí! Ale kapitán Grant je v rukou domorodců jako King a jako King také bude zachráněn! Vůbec se nedostal do tak těžkého postavení!“

„Rozhodně ne,“ dodal Paganel, „a znovu opakuji, slečno, že Australané jsou pohostinní.“

„Kéž máte pravdu!“ odpověděla dívka.

„A co Stuart?“ otázal se Glenarvan, protože chtěl odvést pozornost od těchto smutných věcí.

„Stuart?“ odpověděl Paganel. „Ten byl šťastnější. Už roku 1848 zahájil John Mac Douall Stuart, váš krajan, přátelé, své cesty, když doprovázel Stuarta do pouští na sever od Adelaide. V roce 1860 se pokusil v doprovodu pouhých dvou mužů proniknout do nitra Austrálie, ale marně. Nedal se však odstrašit. V roce 1861 opustil řeku Chamber v čele jedenácti odhodlaných druhů a zastavil se až dvě stě čtyřicet kilometrů od Carpentarského zálivu. Protože však neměl dostatek

zásob, musel se vrátit do Adelaide, aniž prošel strašnou pevninou. Přesto se odvážil zkusit štěstí potřetí a zorganizovat třetí výpravu a ta měla konečně dosáhnout touženého cíle.

Parlament Jižní Austrálie vřele podporoval tuto novou výpravu a odhlasoval na ni subvenci dvou tisíc liber šterlinků. Stuart učinil všechna opatření, která vyplývala z jeho pionýrských zkušeností. Přidružili se k němu jeho přátelé, přírodopisec Waterhouse, Thring, Kekwick, jeho dřívější druhové Woodforde a Auld, celkem deset lidí. Vzal s sebou dvacet amerických kožených měchů, každý o obsahu sedmi galonů, a 5. Dubna 1862 dorazila výprava do kotliny Newcastle-Waters nad osmnáctým stupněm šířky, to je do místa, které Stuart nemohl překročit. Čára jeho cesty běžela přibližně po třicátém prvém poledníku, a ležela tedy sedm stupňů na západ od dráhy Burkovy.

Kotlina Newcastle-Waters se měla stát základnou dalších výprav. Marně se však Stuart, obklopený hustým lesem, pokoušel proniknout na sever nebo na severovýchod. Stejně bezúspěšně se pokoušel dosáhnout řeky Victoria na západě. Neproniknutelné houštiny uzavíraly všechny cesty.

A tak se Stuart rozhodl, že změní tábořiště, a podařilo se mu přenést je o něco severněji do Howerových bažin. Když odtud zamířil na východ, narazil uprostřed travnatých rovin na potok Daly, podle něhož pak postupoval třicet mil.

Krajina se stávala nádhernou; squatter by měl z těch pastvin radost i bohatství. Eukalypty zde rostly do neobyčejné výše. Stuart pokračoval s úžasem v další cestě. Dosáhl břehů řeky Strangway a Roper, objevené Leichardtem; jejich toky plynuly mezi palmovníky, které se hodily do tamního tropického kraje. Domorodé kmeny přijaly badatele docela přátelsky.

Od tohoto místa se výprava odchýlila k severoseverozápadu a na území pokrytém pískovcem a železitými balvany hledala prameny řeky Adelaide, která se vlévá do zálivu Van Diemenova. Ubírala se tedy zemí Arnhemskou, uprostřed kapustoní, bambusů, sosen a pandánů. Adelaide se rozšiřovala a její břehy se stávaly bahnité; moře bylo nablízku.

V úterý 22. července se Stuart pro velké nesnáze utábořil ve freshwaterských močálech, neboť jeho cestu protínaly nesčetné potoky. Vyslal tři své druhy, aby nalezli schůdnou cestu. Příštího dne musel obcházet nepřekročitelné zátoky a často zabředal do bahnité půdy, ale nakonec přece došel na vyvýšené a travnaté planiny, kde rostly háje gumovníků a stromů s vláknitou kůrou a poletovala hejna husí, ibisů a neobyčejně plachých vodních ptáků. Domorodců zde bylo málo nebo vůbec žádní. Jenom nad vzdálenými tábořišti se tu a tam vznášel kouř.

24. července, devět měsíců po svém odchodu z Adelaide, vychází Stuart v osm hodin dvacet minut ráno severním směrem. Chce ještě téhož dne dorazit k moři. Země je lehce vyvýšená a posetá železnou rudou a vulkanickými balvany. Stromy jsou nyní menší a mají už vzhled přímořské vegetace. Objevuje se široké aluviální údolí, lemované na druhé straně stěnou křovin. Stuart zřetelně rozeznává jekot tříštících se vln, ale nic svým druhům neříká. Prodírají se houštím zataraseným letorosty plané révy.

Stuart učiní několik kroků. Je na březích Indického oceánu. ‚Moře! Moře!‘ volá užasle Thring. Přibíhají ostatní a dlouhým, trojnásobným hurá zdraví Indický oceán.

Kontinent byl tedy překročen počtvrté!

Stuart se podle svého slibu, daného guvernérovi Macdonnellovi, vykoupal v mořských vlnách.

Pak se vrátil do údolí a vryl tam do stromu své iniciálky J. M. D. S. U potůčku s tekoucí vodou byl zřízen tábor.

Příštího dne šel Thring prozkoumat, je-li možné přijít jihozápadním směrem k ústí řeky Adelaide. Půda byla pro koně příliš bažinatá, a tak museli od plánu upustit.

Tehdy si Stuart vyhlédl na mýtině vysoký strom. Osekal jeho spodní větve a na vrcholu vztyčil australskou vlajku. Do kůry stromu vyřezal tato slova: O stopu jižněji kopej v zemi.

A kdyby jednou nějaký cestovatel vykopal na označeném místě jámu, našel by plechovku a v ní listinu, jejíž slova se mi vryla do paměti:

Velká výzkumná výprava napříč Austrálií z jihu na sever.

25. července 1862 dorazili na toto místo badatelé vedení Johnem Mac Douallem Stuartem, když prošli celou Austrálií od jižního moře až k Indickému oceánu. Opustili Adelaide 26. října 1861 a 21.

ledna 1862 vyšli severním směrem z poslední osady. Na paměť této šťastné události zde rozvinuli australský prapor se jménem vodce výpravy.Všechno je v pořádku.

Následují podpisy Stuarta a jeho druhů.

Tak byla zapsána tato velká událost, která měla po celém světě nesmírný ohlas.“

„A spatřili všichni ti stateční mužové zase své přátele na jihu?“ otázala se lady Helena.

„Ano, mylady,“ odpověděl Paganel, „všichni, ale po velikých útrapách. Nejvíc zkusil Stuart. Když se vydal na zpáteční cestu do Adelaide, bylo už jeho zdraví vážně ohroženo kurdějemi. Počátkem září se jeho nemoc zhoršila natolik, že ani nedoufal, že ještě spatří obydlené kraje. Nemohl se už udržet v sedle a ležel v nosítkách zavěšených mezi dvěma koňmi. Koncem října byl zachvácen krajně nebezpečným chrlením krve. Stuartovi druhové zabili koně, aby mohli nemocnému uvařit polévku. 28. října se už Stuart domníval, že umírá. Tu se dostavila spásná krize a 10. prosince dosáhla celá družina první osady.

Obr. 20 – Stuart vztyčil australskou vlajku.

Vítán nadšeným obyvatelstvem vstoupil Stuart do Adelaide 17. prosince. Ale jeho zdraví bylo podlomeno. A tak se zanedlouho, když přijal velkou zlatou medaili Zeměpisné společnosti, nalodil na Indus, plující do jeho milované otčiny, do Skotska, kde ho po našem návratu spatříme*[16].“

[16] *Jacques Paganel se mohl se Stuartem ještě setkat po svém návratu, ale dlouho se neměl těšit ze*

„Tento muž měl neobyčejně silného ducha," řekl Glenarvan, „a silný duch je mnohem spíš než síla tělesná základním předpokladem velkých činů. Skotsko je plným právem hrdé na to, že počítá Stuarta mezi své syny."

„A po něm se žádný jiný cestovatel nepokusil o další objevy?" otázala se lady Helena.

„Pokusil, mylady," odpověděl Paganel. „Často jsem se zmiňoval o Leichardtovi. Tento cestovatel podnikl už v roce 1844 výzkumnou výpravu do severní Austrálie. V roce 1848 podnikl druhou výpravu na severovýchod. Sedmnáct let je nezvěstný. Minulého roku podnítil slavný botanik doktor Müller z Melbourne veřejnou sbírku na uhrazení výloh výpravy. Potřebná částka byla rychle získána a skupina odvážných squatterů, vedená bystrým a odvážným Mac Intyrem, opustila 21. června 1864 pastviny u řeky Paroo. V této chvíli ji pátrání po Leichardtovi zavedlo pravděpodobně hluboko do nitra pevniny. Nechť je jeho výprava úspěšná a nechť i my nalezneme jako on své drahé přátel!"

Tak skončilo zeměpiscovo vyprávění. Bylo už velmi pozdě. Všichni Paganelovi poděkovali a nedlouho potom už každý spokojeně spal, zatímco hodinový pták, skrytý v listoví bílých gumovníků, pravidelně odbíjel vteřiny této klidné noci.

společnosti tohoto slavného cestovatele. Stuart zemřel 5. června 1866 v prostém domě v Nottingham-Hillu.

Kapitola 12 – Železnice z Melbourne do Sandhurstu

Major viděl jen nerad a s jistými obavami Ayrtonův odjezd z tábora u Wimerry do stanice Black-Point, odkud měl nálodní přivést kováře. Ani slovem se však nezmínil o svých osobních pochybnostech a omezil se jenom na to, že bděl nad okolím řeky. Klid těchto pokojných míst nebyl ničím rušen a po několika nočních hodinách se opět objevilo nad obzorem slunce.

Glenarvan se naproti tomu obával jenom toho, aby nespatřil přicházet Ayrtona samotného. Neseženou-li řemeslníky, nebude se moci vůz vydat na další cestu. Výprava se mohla zdržet o několik dní, a protože Glenarvan hořel netrpělivostí a dychtil dosáhnout svého cíle, nepřál si žádné zdržení.

Ayrton naštěstí neztratil nadarmo čas, ani nepodnikl marnou cestu. Příštího dne za svítání se objevil. Doprovázel ho muž, který se představil jako kovář z Black-Pointu. Byl to silný chlapík vysoké postavy, ale nízké a zvířecí tváře, takže se nikomu nemohl zamlouvat. Na tom celkem nezáleželo, jen když rozuměl svému řemeslu. Jisté je tolik, že vůbec nemluvil a jeho ústa se neunavovala zbytečnými slovy.

„Je to dobrý řemeslník?“ otázal se John Mangles nálodního.

„Neznám ho právě tak jako vy, kapitáne,“ odpověděl Ayrton. „Uvidíme.“

Kovář se dal do práce. Řemeslu rozuměl, to bylo vidět z toho, jak opravil přední nápravu vozu. Při práci si počínal obratně a sílu měl neobyčejnou. Major si povšiml, že se mu na silně odřeném zápěstí černal proužek zaschlé krve. Rukávy chatrné košile jen stěží zakrývaly stopy po nedávném zranění. Mac Nabbs se kováře zeptal, od čeho má tyto odřeniny, neboť byly jistě bolestivé. Kovář však neodpověděl a pokračoval v práci. Za dvě hodiny byl vůz opraven. Ještě rychlejší to bylo s Glenarvanovým koněm. Kovář si nezapomněl přinést už zcela hotové podkovy. Byly tak zvláštní, že si toho major povšiml. Vpředu měly totiž hrubě vykovaný trojlístek. Mac Nabbs to ukázal Ayrtonovi.

„To je značka Black-Pointu,“ odpověděl nálodní. „Podle ní je možno sledovat stopu koní, kteří se zatoulají od stanice, a neztratit ji tak mezi jinými.“

Za okamžik byly podkovy připevněny na kopyta koně. Potom si řekl kovář o odměnu a odešel takřka beze slova.

Za půl hodiny byli cestovatelé opět na cestě. Za stěnou mimóz se rozvírala široká otevřená rovina, která se zcela příhodně nazývá „open plain“. Mezi křovinami, vysokými travinami a ohradami, v nichž byla početná stáda, ležely tu a tam kusy křemene a železné rudy. O několik mil dále vrývala kola vozu dosti hluboké koleje do močálovité půdy, v níž bublaly nepravidelné potůčky, zpola skryté za stěnou obrovského rákosí. Potom jeli cestovatelé kolem rozlehlých, silně se vypařujících solných jezer. Průběh cesty byl hladký, a nutno dodat, že i zábavný.

Lady Helena zvala jezdce na návštěvu, ovšem postupně, protože její salón byl velmi malý. Ale každý si tak poněkud odpočinul po únavné jízdě na koni a osvěžil se rozhovorem s touto příjemnou ženou. Lady Helena byla ve svém pojízdném domě dokonalou a přívětivou hostitelkou. Miss Mary jí pomáhala. Při těchto každodenních návštěvách se nezapomínalo ani na Johna Manglese a jeho poněkud vážný hovor nebyl nijak nemilý. Právě naopak.

Takto přeťali cestující velice zaprášenou a pěšími téměř nepoužívanou poštovní silnici z Crowlandu do Horshamu. Minuli několik nevysokých pahorků na hranici talbotského hrabství a večer dorazila družina na místo položené tři míle nad Maryboroughem. Drobounce pršelo, což by bylo v každé jiné zemi rozmočilo půdu; zde však pohlcoval vzduch všechnu vlhkost tak znamenitě, že tábor deštěm nijak netrpěl.

Příštího dne, 29. prosince, se pochod poněkud zpomalil, protože tu bylo pásmo pahorků, které zde vytvářely Švýcarsko v malém. Cesta vedla ustavičně nahoru nebo dolů a vůz nepříjemně drkotal. Cestovatelé šli kus cesty pěšky, a nijak si na to nenaříkali.

V jedenáct hodin dospěli k dosti důležitému městu Carlsbrooku. Ayrton doporučoval, aby se město objelo, protože tak prý získají čas. Glenarvan byl téhož názoru, ale Paganel, dychtící jako

vždy po místních zvláštnostech, přál si Carlsbrook navštívit. To mu bylo ponecháno na vůli a vůz zvolna pokračoval v cestě.

Paganel si jako obvykle vzal Roberta s sebou. Jeho návštěva v městě byla chvatná, ale stačila k tomu, aby si udělal obrázek o australských městech. Byla tam banka, soud, tržnice, škola, kostel a asi sto naprosto stejných cihlových domů. Všechno bylo postaveno podle anglického způsobu do pravidelného čtyřúhelníku s rovnoběžnými ulicemi. Nic nemůže být prostší, ale nic nemůže být také nudnější. Když se město rozrůstá, prodlužují se jeho ulice jako kalhoty dorůstajícího děcka a původní symetrie není ničím porušována.

V Carlsbrooku vládl čilý ruch, což je příznačné pro všechna nově vzniklá města. Zdá se, že v Austrálii rostou města jako houby po dešti. Spěchající lidé chvátali ulicemi; rozesilatelé zlata se tlačili u přepážek došlého zboží; vzácný kov byl dopravován pod eskortou domorodé policie z dolů v Bendigu a na Alexandrově hoře. Všichni tito lidé, pohánění touhou po zisku, myslili jenom na své obchodní záležitosti a cizinci projeli mezi tímto pilným obyvatelstvem nepovšimnuti.

Když strávili asi hodinu projížďkou Carlsbrooku, dostihli oba návštěvníci své druhy mezi řádně obdělávanými polnostmi. Po nich následovaly široké louky, známé pod jménem „Low Level Plains“, na nichž byla nesčetná stáda ovcí a pastýřské chýše. Pak se bez jakéhokoliv přechodu objevila poušť tak náhle, jak je tomu jenom v Austrálii. Simpsonská vrchovina a hora Tarrangower označovaly místo, k němuž na jihu vybíhá na sto čtyřicátém stupni délky okres Loddon.

Do té doby však ještě nepotkali ani jediný kmen domorodců, kteří dosud žijí na stupni divošství. Glenarvan uvažoval, zdali z Austrálie Australané nevymizeli, tak jako vymizeli Indiáni z argentinských pamp. Ale Paganel mu vysvětlil, že na této šířce se objevují domorodci hlavně na rovinách kolem Murraye, který leží sto mil na východ odtud.

„Blížíme se k zemi zlata,“ řekl. „Za necelé dva dny budeme projíždět bohatým krajem kolem Alexandrovy hory. Tam se nahrnuly v roce 1852 davy kovkopů. Domorodci museli uprchnout do vnitrozemských pustin. Jsme v civilizované zemi, i když se nám to nezdá, a naše cesta ještě za dnešního dne přetne železnici, která spojuje Murray s mořem. Ale musím se přiznat, přátelé, že železniční dráha mi v Austrálii připadá jako něco nezvyklého!“

„A proč, Paganele?“ otázal se Glenarvan.

„Proč! Protože se sem nehodí! Já ovšem vím, že vám, protože jste zvyklí kolonizovat daleké državy, protože máte telegrafní spojení a světové výstavy i na Novém Zélandě, připadá něco takového jako samozřejmost! Ale mě jako Francouze to mate a rozvrací všechny mé představy o Austrálii.“

„Protože vidíte jenom minulost, a ne přítomnost,“ odpověděl John Mangles.

„Souhlasím,“ odvětil Paganel. „Ale každého jiného než Angličana nebo Američana budou překvapovat lokomotivy na pouštích, kotouče dýmu ve větvoví mimóz a eukalyptů, ježury, ptakopysci a kasuáři, prchající před rychlovlakem, a divoši nastupující ve tři hodiny třicet do rychlíku z Melbourne do Kynetonu, Castlemainu, Sandhurstu a Echuky. S vašimi železnicemi mizí poezie pouště.“

„Co na tom, když usnadňují cestu!“ odtušil major.

Ostré zahvízdnutí přerušilo rozhovor. Cestující byli necelou míli od dráhy. Lokomotiva pomalu přijíždějící od jihu zastavila se přesně v průsečíku železniční dráhy a cesty, po níž jel vůz.

Železnice, jak správně řekl Paganel, spojovala hlavní město Viktorie s Murrayem, největší australskou řekou. Tento obrovský vodní tok, objevený v roce 1828 Sturtem, pramení v Australských Alpách, rozšiřuje se toky Lachlanu a Darlingu, vytváří celou severní hranici provincie Viktorie a vlévá se do zátoky Setkání poblíže Adelaide. Protéká bohatými, úrodnými kraji, a poněvadž je tu dobré železniční spojení, přibývá na jeho toku směrem k Melbourne squatterských stanic.

Železniční trať byla tehdy dlouhá sto padesát mil a spojovala Melbourne se Sandhurstem, s Kynetonem a Castlemainem. Dráha byla rozestavěna do vzdálenosti ještě dalších sedmdesáti mil až do Echuky, hlavního města kolonie Riverin, založeného právě toho roku na řece Murray.

Třicátá sedmá rovnoběžka protínala železniční dráhu několik mil nad Castlemainem a přesně na Camden-Bridgi, mostu přes Lutton, jeden z nesčetných přítoků Murraye.

Právě k tomuto místu řídil Ayrton svůj vůz a před ním jeli jezdci, kteří se pustili tryskem až ke Camden-Bridgi. Hnala je tam ostatně silná zvědavost.

K železničnímu mostu totiž spěchal značný dav. Obyvatelé okolních stanic vybíhali z domů, pastýři opouštěli svá stáda a přeplňovali cesty vedoucí k dráze. Bylo slyšet časté volání:

„Ke trati! Ke trati!“

Jistě se stalo něco vážného, že tu byl takový shon. Snad došlo k velkému neštěstí.

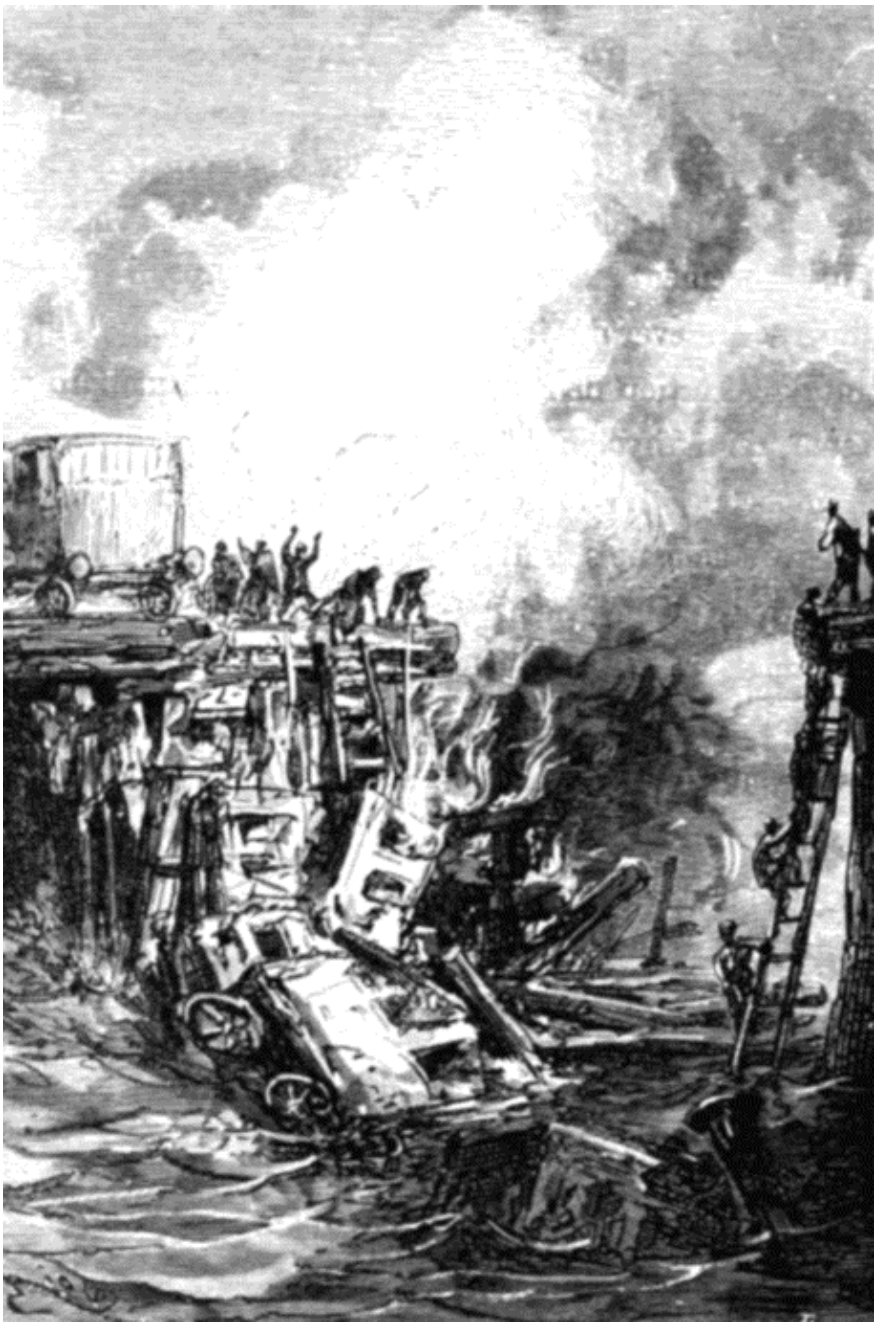
Glenarvan a za ním i jeho druhové pobídli své koně. Za několik minut dorazili ke Camden-Bridgi. Tam poznali příčinu toho, proč se lidé sbíhají.

Stalo se hrozné neštěstí. Nesrazily se tu sice vlaky, ale vlak vykolejil a jeho pád připomínal největší železniční neštěstí na amerických drahách. Most povolil pod tíhou vlaku, anebo se celá souprava vykolejila a pět vozů ze šesti se zřítilo za lokomotivou do řečiště Luttonu. Jenom poslední vagón se zázračně zachránil tím, že se přetrhl spojovací řetěz a vůz zůstal stát na kolejích půl sáhu nad propastí. Pod ním ležela jenom příšerná kupa zčernalých a zpřelámaných náprav; proražených vozů, zkroucených kolejnic a očazených pražců. Kotel při dopadu vybuchl a trosky z něho se rozlétly daleko široko. Z celé té spleti beztvarých předmětů ještě vystupovaly místy plameny a kotouče páry splývající s černým dýmem. Po strašlivém pádu tedy ještě strašlivější požár! Tu a tam bylo vidět tratoliště krve, odtržené údy, zuhelnatělé trupy mrtvol. Nikdo si netroufal určit počet obětí zavalených pod troskami vlaku.

Glenarvan, Paganel, major a Mangles se vmísili do davu a poslouchali, co si lidé říkají. Zatímco pokračovaly záchranné práce, snažil se každý nějak vysvětlit neštěstí.

„Most se zbořil,“ říkal jeden.

„Zbořil?“ odpovídal druhý. „Ale kdepak, vždyť je ještě celý. Zapomněli ho před příjezdem vlaku sklopit. To je to celé.“

Obr. 21 – Stalo se hrozné neštěstí.

Byl to skutečně sklápěcí most, který se otvíral, aby pod ním mohly proplouvat lodi. Zapomněl jej tedy strážce z neodpustitelné nedbalosti zavřít, takže se vlak jedoucí plnou rychlostí zřítil do řečiště Luttonu, když před ním náhle zmizely koleje? Zdálo se, že je to přijatelná domněnka, protože i když polovina mostu ležela pod troskami vagónů, druhá polovina, přitažená k opačnému břehu, dosud visela na neporušených řetězech. Nebylo možné pochybovat! Neštěstí zavinila hlídačova nesvědomitost.

K neštěstí došlo v noci u rychlíku č. 37, který vyjel z Melbourne v jedenáct hodin čtyřicet pět minut v noci. A bylo asi čtvrt na čtyři ráno, když vlak, který před pětadvaceti minutami vyjel ze stanice Castlemaine, dorazil k přejezdu Camden-Bridge a zůstal tam ležet v troskách. Cestovatelé a zřízenci posledního vagónu se ihned snažili přivolat pomoc, ale telegraf nefungoval, protože jeho sloupy ležely na zemi. Tři hodiny to trvalo, než přišli castlemainští úředníci na místo neštěstí. Bylo už šest hodin ráno, když byly zahájeny záchranné práce pod řízením pana Mitchella, generálního inspektora osady, a důstojníka policie, velícího četě policistů. Squatteři a jejich lidé přispěchali na pomoc a nejprve se snažili uhasit požár, který pohlcoval tuto kupu trosek s nepřekonatelnou rychlostí. Na železničním náspu leželo několik znetvořených mrtvol. Bylo však vyloučeno zachránit z této výhně nějakou živou bytost. Oheň rychle dokončil dílo zkázy. Z cestujících vlaku, jejichž

počet nebyl znám, zůstalo naživu jenom deset lidí z posledního vagónu. Železniční správa pro něj právě vyslala výpomocnou lokomotivu, aby jej přivezla zpět do Castlemainu.

Mezitím se Glenarvan představil generálnímu inspektorovi a bavil se s ním i s důstojníkem policie. To byl vysoký, hubený, velmi klidný muž. I když snad choval v srdci nějaké city, nic z nich se neprojevovalo v chladných rysech jeho obličeje. Stál před celou tou zkázou jako matematik před úlohou, snažil se ji rozřešit a vyloučit neznámou. Proto při Glenarvanových slovech: „To je ale velké neštěstí!“ klidně odpověděl:

„Něco horšího, mylorde.“

„Horšího?“ zvolal Glenarvan, překvapený odpovědí. „A co je horšího než neštěstí?“

„Zločin!“ odvětil klidně důstojník policie.

Glenarvan se ani nepozastavil nad vhodností či nevhodností tohoto výrazu a jenom se s tázavým pohledem obrátil na pana Mitchella.

„Ano, mylorde,“ odpověděl generální inspektor, „při vyšetřování jsme nabyli jistoty, že katastrofa je dílem zločinu. Poslední vůz se zavazadly byl vyloupen. Žijící cestovatelé byli přepadeni tlupou pěti až šesti zlosynů. Most zůstal otevřen záměrně, nikoliv z nedbalosti, a když spojíme tento fakt se zmizením hlídače, musíme z toho vyvodit, že tento padouch je spoluviníkem zločinců.“

Důstojník policie zavrtěl při dedukci generálního inspektora hlavou.

„Vy nejste téhož názoru?“ otázal se ho pan Mitchell.

„Ne, pokud se týče spoluviny hlídačovy.“

„Ale jenom za jeho spoluviny,“ pokračoval generální inspektor, „je možné přikládat zločin divochům, kteří kočují kolem Murraye. Bez hlídače by domorodci nemohli otevřít otáčecí most, protože neznají jeho mechanismus.“

„Správně,“ odpověděl důstojník policie.

„A z výpovědi lodníka, jehož loď proplula pod Camden-Bridgem v deset hodin čtyřicet večer,“ pokračoval pan Mitchell, „je nepochybné, že most byl po jeho proplutí uzavřen.“

„Nesporně.“

„Pak se mi zdá, že spoluvina hlídačova je nezvratně prokázána.“

Důstojník policie nepřestával potřásat hlavou.

„Vy snad, pane, nepřisuzujete zločin domorodcům?“ otázal se ho Glenarvan.

„Naprosto ne.“

„A komu tedy?“

V té chvíli se zdvihl půl míle proti proudu řeky značný rozruch. Utvořil se tam hlouček a rychle vzrůstal. Zanedlouho došel na stanici. Uprostřed hloučku nesli dva mužové nějakého člověka. Byla to již chladná mrtvola hlídačova. Hlídač měl srdce probodené dýkou. Vrahové odvlekli jeho tělo proto tak daleko z Camden-Bridge, že chtěli zřejmě zavést první pátrání policie na falešnou stopu.

Tento nález plně potvrzoval důstojníkovy pochybnosti. Divoši neměli se zločinem nic společného.

Obr. 22 – Byla tu už chladná mrtvola hlídačova.

„Lidé, kteří to provedli," řekl, „znají moc dobře tuhle věcičku."

A při těch slovech ukázal pár „darbií", pout zhotovených ze dvou železných náramků a opatřených zámkem.

„Brzy budu mít to potěšení," dodal, „že jim nabídnu tento náramek jako novoroční dárek."

„Vy tedy podezíráte…?"

„Pány, kteří k nám ‚přijeli zdarma na lodích Jejího Veličenstva'."

„Jakže? Trestance?" zvolal Paganel, protože znal toto obrazné rčení, užívané v australských osadách.

„Domníval jsem se," poznamenal Glenarvan, „že deportovaní nemají v provincii Viktorii právo pobytu."

„Pcha!" odtušil důstojník policie. „Toto právo sice nemají, ale používají ho! Někdy trestanci uprchnou a notně bych se mýlil, jestliže tihle nepřicházejí rovnou z Perthu. Nu, vrátí se tam, to mi můžete věřit."

Pan Mitchell k slovům důstojníka policie mlčky přitakal. V tom okamžiku se vůz přiblížil k železničnímu přejezdu. Glenarvan chtěl cestovatelky ušetřit strašlivé podívané na Camden-Bridge. Pozdravil generálního inspektora, rozloučil se s ním a pokynul přátelům, aby ho následovali.

„To nestojí za to," řekl, „abychom přerušovali svou cestu."

Když se Glenarvan vrátil do vozu, pověděl lady Heleně jenom o tom, že se stala železniční nehoda, ale neřekl, jakou roli hrál při tomto neštěstí zločin, ani se nezmínil o bandě trestanců, která řádí v kraji, neboť se rozhodl, že o tom zpraví jenom Ayrtona. Potom přejela družina trať několik set sáhů za mostem a pokračovala v cestě na východ.

Kapitola 13 – První cena ze zeměpisu

Táhlý obrys několika pahorků vystupoval na obzoru a dvě míle od trati uzavíral pláň. Vůz se zakrátko ponořil do úzkých a rozmanitě se vinoucích soutěsek, které vedly do rozkošné krajiny, kde rostly s bujností vpravdě tropickou krásné stromy, jež netvořily ucelené lesy, nýbrž jednotlivé hájky. K nejobdivuhodnějším zde patřily „kasuariny“, které jako by si vypůjčily od dubu mohutný kmen, od akácie její vonné lusky a od sosny její tuhé namodralé jehličí. V jejích haluzích se ztrácely prapodivné šišky stromů Banksia latifolia, jejichž štíhlý kmen je neobyčejně půvabný. Houštiny vysokých keřů s převislými pruty vypadaly jako zelená voda přetékající z přeplněných bazénů. Člověk těkal pohledem mezi všemi těmito přírodními divy a nevěděl, čemu se má dřív obdivovat.

Družina zůstala na okamžik stát. Ayrton zastavil na příkaz lady Heleny spřežení. Veliká kola vozu přestala skřípat na křemičitém písku. Pod stromy se prostíraly dlouhé zelené koberce a jenom několik pravidelných vyvýšenin dělilo půdu na dosud znatelná políčka jako nějakou obrovskou šachovnici.

Paganel nebyl na pochybách, když spatřil tyto zelené samoty, tak poeticky předurčené k věčnému odpočinku. Poznal v nich hřbitovní políčka, jejichž poslední stopy nyní smazává tráva a na něž cestovatel na australském území přichází tak zřídka.

„Háje smrti,“ řekl.

Před jejich očima zde skutečně ležel domorodý hřbitov, ale byl tak svěží, tak stinný, natolik oživený vesele poletujícími ptáky a tak pohostinný, že nevyvolával žádnou smutnou představu. Člověk by jej byl snadno pokládal za nějakou zahradu z ráje, kdy ještě smrt nebyla domovem na zemi. Byl jakoby stvořen pro živé. Avšak hroby, které divoch udržoval se zbožnou úctou, mizely pod spoustami zeleně. Kolonizace zahnala Australana daleko od zemí, kde odpočívali jeho předkové, a postupující osidlování brzy vydá tato pole smrti pasoucím se stádům. Proto jsou hřbitovní háje vzácností a noha lhostejného cestujícího šlape po četných místech, kde odpočívají nedávno zemřelá pokolení.

Paganel a Robert zatím předjeli své druhy a brali se mezi mohylami stinných stromořadí. Bavili se a jeden druhého učili, protože zeměpisec říkal, že mnoho získává s rozhovorů s mladým Grantem. Neujeli však ani čtvrt míle, když lord Glenarvan spatřil, jak se zastavují, sestupují s koně a jak se konečně sklánějí k zemi. Zdálo se, že si prohlížejí nějaký zajímavý předmět, soudě aspoň podle jejich výmluvných pohybů.

Ayrton pohodl spřežení a zanedlouho vůz dohonil oba přátele. Okamžitě se ukázala příčina zastávky a podivu obou jezdců. Ve stínu nádherné banksie spalo pokojným spánkem domorodé dítě, osmiletý chlapec, oblečený do evropských šatů. Mýlka při charakteristických rysech jeho rasy nebyla možná: kučeravé vlasy, téměř černá pleť, zploštělý nos, tlusté rty, neobvykle dlouhé paže, to vše prozrazovalo domorodce. A oduševnělá tvář a oděv dokazovaly, že mladý Australan je už trochu civilizován.

Lady Helenu chlapec velice zaujal, vystoupila z vozu a vzápětí obklopila hluboce spící domorodé dítě celá skupina.

„Nebohé dítě,“ řekla Mary Grantová, „snad nezbloudilo v těchto pustinách?“

„Domnívám se,“ odpověděla lady Helena, „že přišel až zdaleka navštívit tento háj smrti! Jistě zde odpočívají jeho nejdražší!“

„Nesmíme ho však opustit!“ řekl Robert. „Je sám a…“

Láskyplná věta Robertova byla přerušena pohybem mladého domorodce, který se ve spánku obrátil, a tu byli všichni krajně překvapeni, když na jeho zádech spatřili tabulku a na ní četli anglický nápis:

TOLINÉ
BUDIŽ DOPRAVEN DO ECHUKY
POD DOHLEDEM ŽELEZNIČNÍHO ZŘÍZENCE JEFFRIESE SMITHA
PORTO ZAPRAVENO

„To jsou přece Angličané!“ zvolal Paganel. „Posílají dítě jako balík! Podávají je jako zavazadlo! Já to už slyšel, ale nechtěl jsem tomu věřit.“

Obr. 23 – Ve stínu banksie spalo spánkem domorodé dítě.

„Ubohé dítě!“ pronesla lady Helena. „Bylo tedy ve vlaku, který se vykolejil v Camden-Bridgi? Možná že jeho rodiče zahynuli a dítě je teď samo na světě!“

„Pochybuji, mylady,“ odpověděl John Mangles. „Tato tabulka svědčí naopak o tom, že chlapec cestoval sám.“

„Probouzí se,“ řekla Mary Grantová.

Dítě se skutečně probouzelo. Jeho oči se zvolna otvíraly a vzápětí se zase zavřely, když se do nich zabodlo ostré denní světlo. Lady Helena vzala chlapce za ruku. Vstal a užasle se rozhlédl po skupině cestovatelů. Zprvu rozrušil jeho rysy pocit strachu, ale přítomnost lady Heleny ho upokojila.

„Rozumíš anglicky, hochu?“ otázala se mladá žena.

„Rozumím a mluvím anglicky,“ odpovědělo dítě jazykem cestovatelů, avšak s nápadným přízvukem.

Jeho výslovnost připomínala Francouze hovořícího anglicky.

„Jak se jmenuješ?“ zeptala se lady Helena.

„Toliné,“ odpověděl malý domorodec.

„Á, Toliné!“ zvolal Paganel. „Nemýlím-li se, znamená toto slovo v australštině ‚stromová kůra‘?“

Toliné přikývl na souhlas a opět se zahleděl na cestovatelky.

„Odkud ses dostal až sem, chlapče?“ pokračovala lady Helena.

„Z Melbourne, vlakem na Sandhurst.“

„Tys byl ve vlaku, který vykolejil na camdenském mostě?“ otázal se Glenarvan.

„Ano, pane,“ odpověděl Toliné.

„Tys cestoval sám?“

„Sám. Reverend Paxton mě svěřil pod dohled Jeffriese Smitha. Ale zřízenec bohužel zahynul!“

„A tys v tom vlaku nikoho neznal?“

„Nikoho, pane.“

Toliné to vše říkal tichým, jímavým hlasem.

Kam se však ubíral těmito opuštěnými kraji a proč opustil Camden-Bridge? Lady Helena se ho na to otázala.

„Vracel jsem se ke svému kmeni do Lachlanu,“ odpověděl. „Chci vidět svou rodinu.“

„Australany?“ otázal se John Mangles.

„Australany z Lachtanu,“ odpověděl Toliné.

„A ty máš otce a matku?“ řekl Robert Grant.

„Ano, bratře,“ odpověděl Toliné a podával ruku mladému Grantovi, na něhož oslovení „bratr“ hluboce zapůsobilo. Objal mladého domorodce a to stačilo, aby se z nich stali přátelé.

Cestovatelé, živě zaujatí odpověďmi mladého divocha, kolem něho mezitím usedli a poslouchali. Slunce se sklánělo za vysoké stromy. Protože se místo zdálo příhodné pro zastávku a protože málo záleželo na tom, zdali urazí před setměním ještě několik mil, dal Glenarvan rozkaz, aby bylo vše připraveno k utáboření.

Ayrton vypřáhl voly; s pomocí Mulradyho a Wilsona jim navlekl pouta a nechal je pást podle libostí. Byl postaven stan a Olbinett připravoval večeři. Toliné přijal pozvání jen zdráhavě, přestože měl hlad. Všichni tedy usedli ke stolu, obě děti vedle sebe. Robert vybíral pro svého nového kamaráda nejlepší porce a Toliné to přijímal s ostýchavými a roztomilými díky.

Mezitím hovor nevázl. Každý se o chlapce zajímal a vyptával se ho. Všichni chtěli znát jeho příběh. Byl zcela prostý. Chlapcova minulost byla stejná jako minulost všech těch chudých domorodců, kteří jsou od útlého mládí svěřováni do péče charitativních společností, pokud domorodé kmeny sousedí s osadami. Australský lid je mírný. Nechová ke svým potlačovatelům takovou zběsilou nenávist, jakou se vyznačují Novozélanďané a snad i některé severoaustralské kmeny. Domorodci navštěvují velká města, Adelaide, Sydney, Melbourne, a procházejí se po nich ve zcela prostém oděvu. Obchodují tam se svými výrobky, s loveckými a rybářskými nástroji nebo se zbraněmi a někteří náčelníci kmenů umožňují svým dětem anglické vychování.

To učinili i rodiče Toliného, skuteční divoši z Lachlanu, rozsáhlého kraje ležícího za Murrayem. Od pěti let žilo dítě v Melbourne a od té doby nevidělo nikoho ze své rodiny. A přece stále ještě žily v jeho srdci nepomíjející city k rodině, a jen proto, aby opět spatřil svůj kmen, možná že rozvrácený, svou rodinu, možná zničenou, vydal se na svízelnou cestu pustinou.

„A až se obejmeš se svými rodiči, vrátíš se do Melbourne, chlapče?“ otázala se lady Glenarvanová.

„Ano,“ odpověděl Toliné a upřel na mladou ženu pohled plný upřímné lásky.

„A co chceš dělat, až budeš velký?“

„Chci své bratry vyvést z bídy a nevědomosti! Chci je učit.“

Tato slova, vyslovená s takovým zápalem osmiletým dítětem, vyvolala u cestovatelů obdiv a nadšení. Paganel byl dojat do hloubi srdce a pocítil k mladému domorodci skutečnou náklonnost.

Je třeba připomínat, že až dosud se mu tento divoch v evropském oděvu pramálo zamlouval? Nepřišel přece do Austrálie, aby viděl Australana ve svrchníku! Chtěl jej vidět v obyčejném tetování. Tento „slušný“ oblek mátl jeho představy. Ale od okamžiku, kdy promluvil Toliné s takovým zanícením, změnil Paganel své mínění a stal se jeho obdivovatelem.

Po tomto rozhovoru měl se ostatně milý zeměpisec stát nejlepším přítelem malého Australana.

Na další otázku lady Heleny totiž Toliné odpověděl, že navštěvuje v Melbourne obecnou školu, vedenou reverendem Paxtonem.

„A čemu se tam učíte?“ otázala se lady Glenarvanová.

„Učíme se náboženství, počtům, zeměpisu…“

„Vida, zeměpisu!“ zvolal Paganel, neboť zeměpis byl jeho citlivou stránkou.

„Ano, pane,“ odpověděl Toliné. „Před lednovými prázdninami jsem dokonce dostal ze zeměpisu první cenu.“

„Tys dostal ze zeměpisu cenu, chlapče?“

„Zde je, pane,“ řekl Toliné a vytáhl z kapsy knížku.

Byla to malá, vázaná bible. Na rubu prvé stránky bylo napsáno toto uznání: „Obecná škola v Melbourne, 1. cena ze zeměpisu, Toliné z Lachlanu.“

Paganel se déle neudržel! Žasl nad Australanem, který je silný v zeměpise, a políbil Tolinéhо na obě tváře, právě tak jako kdyby on sám byl reverendem Paxtonem a udílel chlapci cenu. Paganel však jistě věděl, že to není vzácný jev na australských školách. Mladí divoši jsou velmi nadaní pro zeměpisné vědy, rádi se jim učí a naopak na počty jsou dosti těžkopádní.

Toliné ovšem vůbec nechápal, proč ho učenec tak náhle zahrnuje láskou. Lady Helena mu musela vysvětlit, že Paganel je slavný zeměpisec, a je-li třeba, i vynikající profesor.

„Profesor zeměpisu!“ odpověděl Toliné. „Ó pane, vyzkoušejte mě!“

„Vyzkoušet, chlapče?“ řekl Paganel. „Ale nic lepšího si nemohu přát! Chtěl jsem to dokonce udělat i bez tvého svolení. Nebude mě mrzet, když se dovím, jak se učí zeměpis na obecné škole v Melbourne!“

„A co když toho bude vědět Toliné víc než vy, Paganele?“ řekl Mac Nabbs.

„To jistě!“ zvolal zeměpisec. „Bude vědět víc než tajemník Francouzské zeměpisné společnosti!“

Potom si narovnal brýle na nose, vztyčil se v celé své výši a vážným hlasem, jak se sluší na profesora, začal zkoušet.

„Žáku Toliné,“ řekl, „vstaňte!“

Protože Toliné stál, nemusel vstávat. Čekal tedy ve skromném postoji na zeměpiscovy otázky.

„Žáku Toliné,“ pokračoval Paganel, „jaké známe světadíly?“

„Oceánii, Asii, Afriku, Ameriku a Evropu,“ odpověděl Toliné.

„Výborně. Promluvme si nejprve o Oceánii, protože v ní jsme. Jaké jsou její hlavní části?“

„Dělí se na Polynésii, Indonésii, Mikronésii a Megalésii. Hlavní ostrovy v ní jsou Austrálie, patřící Angličanům, Nový Zéland, patřící Angličanům, Tasmánie, patřící Angličanům, ostrovy Chathamské, Aucklandské, Macquariovy, Kerma- dekovy, Makin, Maraki atd., patřící Angličanům.“

„Dobře,“ odpověděl Paganel, „co však Nová Kaledonie, ostrovy Sandwichovy, Mendanovy a Pomotu?“

„Tyto ostrovy jsou pod protektorátem Velké Británie.“

„Cože! Pod protektorátem Velké Británie?“ zvolal Paganel. „Já mám dojem, že naopak Francie…“

„Francie?“ podivil se chlapec.

„Hleďme, hleďme!“ řekl Paganel. „Tak to se tedy učíte v obecné škole v Melbourne?“

„Ano, pane profesore. A není to snad správné?“

Obr. 24 – „Žáku Toliné," řekl, „vstaňte!"

„Jistě, jistě, naprosto správné!" odvětil Paganel. „Celá Oceánie patří Angličanům! To je samozřejmá věc! Půjdeme dále!"

Paganel se tvářil napůl rozzlobeně, napůl užasle a major z toho měl radost.

Zkoušení pokračovalo.

„Přistupme k Asii," řekl zeměpisec.

„Asie," odpověděl Toliné, „je obrovská země. Hlavní město: Kalkata. Nejdůležitější města: Bombaj, Madrás, Kalikat, Aden, Malacca, Singapore, Pegu, Kolamba; ostrovy Lakadivy, Maledivy, Čagoské atd. Patří Angličanům."

„Dobře, žáku Toliné. A Afrika?"

„V Africe jsou dvě důležité kolonie: na jihu je to kolonie Kapská s hlavním městem Cape Town a na západě jsou to anglické osady s nejdůležitějším městem Sierra Leone."

„Znamenitá odpověď!" řekl Paganel, neboť se už začínal smiřovat s tímto svérázně anglickým zeměpisem. „Znamenité vyučování! Alžír, Maroko a Egypt… ty jsou ovšem z britských atlasů vymazány! Teď bych si velice rád trochu pohovořil o Americe!"

„Ta se dělí," pokračoval Toliné, „na Ameriku Severní a Ameriku Jižní. Severní patří Angličanům, protože je tam Kanada, Nový Brunšvik, Nové Skotsko a Spojené státy, spravované guvernérem Johnsonem!"

„Guvernérem Johnsonem!“ zvolal Paganel. „To je, prosím, nástupce velikého a moudrého Lincolna, kterého zavraždil šílený stoupenec otrokářství! Výborně! Lepší to už být nemůže. A Jižní Amerika ovšem se svou Guayanou, ostrovy Falklandskými, souostrovím Shetlandským, Jižní Georgií, Jamajkou, Trinidadem atd. atd. náleží také Angličanům! Nebudeme se o něco takové přít. Ale prosím tě, Toliné, rád bych věděl, co si myslíš, anebo co si spíše myslí tvoji profesoři, o Evropě!“

„Evropa?“ odpověděl Toliné a ani v nejmenším nechápal zeměpiscovo rozčilení.

„Ano, Evropa! Komu patří Evropa?“

„Evropa přece patří Angličanům,“ odpovědělo dítě s naprostou jistotou.

„O tom nepochybuji,“ odtušil Paganel. „Ale jak? To bych se rád dověděl.“

„Protože je tam Anglie, Skotsko, Irsko, Malta, ostrovy Jersey a Guernesey, Orkneje, Hebridy, Shetlandy…“

„Dobře, Toliné, ale jsou ještě jiné státy a o těch se, chlapče, nezmiňuješ!“

„Které, pane?“ odpověděl hoch bez nejmenších rozpaků.

„Španělsko, Rusko, Rakousko, Prusko, Francie.“

„To jsou provincie, a ne státy,“ řekl Toliné.

„Ale jdi!“ zvolal Paganel, strhnuv si s očí brýle.

„Ovšem, Španělsko, hlavní město Gibraltar.“

„Úžasné! Jedinečné! Skvělé! A co Francie, protože já jsem Francouz a docela rád bych se dověděl, komu patřím!“

„Francie,“ odpověděl klidně Toliné, „je anglickou provincií s hlavním městem Calais.“

„Calais!“ zvolal Paganel. „Cože, ty myslíš, že Calais ještě patří Anglii?“

„Ovšem.“

„A že je to hlavní město Francie?“

„Ano, pane, a je sídlem guvernéra lorda Napoleona…“

Při těchto slovech již Paganel propukl v smích. Toliné nevěděl, co si má myslit. Byl zkoušen a odpovídal, jak nejlépe uměl. Nemohl za své podivné odpovědi, vůbec ani netušil, že jsou tak podivné. Nevypadal však nijak rozpačitě a vážně vyčkával, až utichne nepochopitelný Paganelův smích.

„Vidíte,“ řekl major Paganelovi se smíchem. „Neměl jsem pravdu, když jsem tvrdil, že žák Toliné toho ví možná víc než vy?“

„Měl, milý majore,“ odtušil zeměpisec. „Tak takhle se vyučuje zeměpis v Melbourne! Ti učitelé z obecné školy jsou ale podaření! Evropa, Asie, Amerika, Oceánie, celý svět patří Angličanům! Na mou věru, to chápu, že při takové výchově se domorodci podvolují! A co Měsíc, Toliné, ten je, chlapče, také anglický?“

„Bude,“ odpověděl vážně mladý divoch.

Po těch slovech Paganel vstal. Nemohl to už vydržet. Přemáhaje smích, odešel na čtvrt míle od tábora, kde se mohl dosyta smát.

Glenarvan mezitím došel do cestovní knihovničky pro jednu knihu. Byl to Nástin zeměpisu od Samuela Richardsona, dílko v Anglii velice ceněné, jehož autor se vyzná ve vědě lépe než melbournští učitelé.

„Tu máš, hochu,“ řekl Tolinému, „vezmi si a schovej tuto knížku. Tu a tam máš v zeměpise chybné názory a bylo by dobře, kdyby sis je opravil. Dávám ti ji v upomínku na naše setkání.“

Toliné si vzal knihu beze slov. Pozorně si ji prohlížel, nedůvěřivě kroutil hlavou a nemohl se odhodlat dát si ji do kapsy.

Mezitím nastala noc. Bylo deset hodin večer. Cestovatelé museli pomýšlet na spánek, aby mohli časně ráno vstát. Robert nabídl Tolinému polovinu svého lůžka. Malý domorodec nabídku přijal.

O něco později se lady Helena a Mary Grantová vrátily do vozu a cestovatelé ulehli pod stanem. Paganelův smích se ještě občas mísil s líbezným a tlumeným zpěvem divokých strak.

Když však příštího dne v šest hodin vzbudil spící cestovatele sluneční paprsek, marně hledali australské dítě. Toliné zmizel. Spěchal neprodleně do Lachlanu? Urazil ho Paganelův smích? Nikdo nevěděl.

Když se však lady Helena probudila, nalezla na svých prsou kytici prostinkých citlivek a Paganel v kapse svého kabátu Zeměpis od Samuela Richardsona.

Kapitola 14 – Doly na Alexandrově hoře

V roce 1814 sir Roderick Impey Murchison, dnešní předseda Královské zeměpisné společnosti v Londýně, zkoumal utváření horského řetězu, který se táhne od severu k jihu nedaleko jižního australského pobřeží. Zjistil, že mezi tímto řetězem a pohořím Uralu je značná podobnost.

A protože je Ural pohoří zlatonosné, uvažoval učený geolog o tom, zdali by nebylo možno nalézt v australském řetězu také tento vzácný kov. Nemýlil se.

O dvě léta později mu bylo skutečně zasláno z Nového Jižního Walesu několik ukázek zlata, a Murchison proto podnítil emigraci většího počtu cornwallských dělníků do zlatonosných krajů Nového Holandska.

První zlaté valouny našel v Jižní Austrálii Francis Dutton. První naleziště v Novém Walesu objevili Forbes a Smith.

Jakmile byl dán první signál, sjížděli se kovkopové ze všech koutů světa, Angličané, Američané, Italové, Francouzově, Němci i Číňané. Ale teprve 3. Dubna 1851 objevil Hargraves velmi bohatá ložiska zlata a nabídl guvernérovi kolonie Sydney, siru Ch. Fitz-Royovi, že mu za mírnou částku pěti set liber šterlinků prozradí, kde ložisko je.

Jeho nabídka nebyla přijata, ale zpráva o objevu se roznesla. Zlatokopové vyrazili k Summerhillu a Lewis Pondsu. Bylo založeno město Ophyr a bohaté nálezy záhy ukázaly, že je hodno svého biblického jména.

Do té doby se nemluvilo o provincii Viktorii, která však měla vyniknout bohatstvím svých nalezišť.

A o několik měsíců později byly nalezeny v provincii první valouny a záhy se zlato hojně těžilo ve čtyřech okresech. Tyto čtyři okresy byly Ballarat, Ovens, Bendigo a Alexandrova hora, všechny velmi bohaté. Ale na řece Ovens byla práce obtížná pro množství vody, v Ballaratu velmi často zklamalo výpočty zlatokopů nestejnoměrné rozložení zlatých polí a v Bendigu nevyhovovala půda nárokům dělníků. Na Alexandrově hoře byly dány na pravidelné půdě všechny podmínky úspěchu a tamní zlato dosahovalo na všech světových trzích nejvyšší ceny, to je až čtrnácti set čtyřiceti jednoho franku za libru.

A právě k tomuto místu, poznamenanému nejednou osudnou zkázou i nečekaným nálezem, vedla třicátá sedmá rovnoběžka. ty, kdo hledali kapitána Harryho Granta.

31. prosince postupovali cestovatelé po velmi nerovné půdě, která unavovala koně i voly, když tu spatřili oblé vrcholky Alexandrovy hory. Tábořiště bylo rozbito v úzké soutěsce tohoto malého pohoří a zvířata se šla pást se spoutanýma nohama mezi balvany křemene. Cestovatelé nebyli ještě v místech zlatokopeckých nalezišť. Až teprve příštího dne, prvního dne roku 1866, vrýval vůz své koleje do cest tohoto bohatého kraje.

Jacques Paganel i jeho druhové byli uneseni, když míjeli tuto slavnou horu, nazývanou v australském jazyku Geboor. Toto místo bylo přímo zaplaveno hordami dobrodruhů, zlodějů i poctivých lidí, těch, kteří věšejí, i těch, kteří jsou věšeni. Při prvních zprávách o velkém objevu opustili onoho zlatého léta 1851 města, pole i lodi jejich obyvatelé, squatteři i námořníci. Zlatá horečka se změnila v epidemii a šířila se jako mor. Tenkrát zemřelo mnoho a mnoho lidí, kteří si již mysleli, že se na ně štěstěna usmála! Štědrá příroda, jak se říkalo, rozhodila na nějakých dvaceti pěti stupních šířky této zázračné Austrálie milióny. Nastala chvíle sklizně a tito noví ženci spěchali na žně. Řemeslo „diggera“ – zlatokopa – stalo se nejvyhledávanější, a i když je pravda, že mnozí při práci klesali, podlehnuvše útrapám, někteří se přece jen obohatili jediným úderem motyky. O ztroskotancích se mlčelo, o šťastných se mluvilo. A taková přízeň osudu měla ohlas po celém světě. V krátké době zaplavily pobřeží Austrálie vlny zlatachtivých příslušníků všech tříd a jen do Melbourne přijelo za čtyři poslední měsíce roku 1852 padesát čtyři tisíce vystěhovalců, to je celá armáda, avšak bez velitele, bez kázně, armáda po vítězství, jež nebylo dosud vybojováno, zkrátka padesát čtyři tisíce drancovníků nejhrubšího zrna.

V těch prvních letech šíleného opojení panoval nevýslovný zmatek. Třináct let uplynulo od těch dob a nyní se na zlatonosném území dolovalo spořádaně a podle přísného pořádku.

Naleziště se už ostatně vyčerpávalo. Kopalo se tu bez ustání, až se narazilo na dno. A jak by se byly nevyčerpaly tyto poklady nashromážděné přírodou, když od roku 1852 do roku 1858 vyrvali zlatokopové z půdy Viktorie šedesát tři milióny sto sedm tisíc čtyři sta sedmdesát osm liber šterlinků? Počet vystěhovalců se tedy značně zmenšil; vystěhovalci nyní proudili do krajů dosud nedotčených dolováním.

Kolem jedenácté hodiny dorazila výprava do srdce nalezišť. Tam stálo skutečné město s továrnami, bankovním domem, kostelem, kasárnami, domky a redakcí novin. Nechyběly zde ani hotely, statky a vily.

Glenarvan byl zvědav na návštěvu velikých dolů na Alexandrově hoře, a tak pustil vůz pod vedením Ayrtona a Mulradyho napřed. Měl je dohonit za několik hodin. Paganel byl tímto rozhodnutím nadšen, a jak bylo jeho zvykem, ujal se úlohy průvodce celé skupinky.

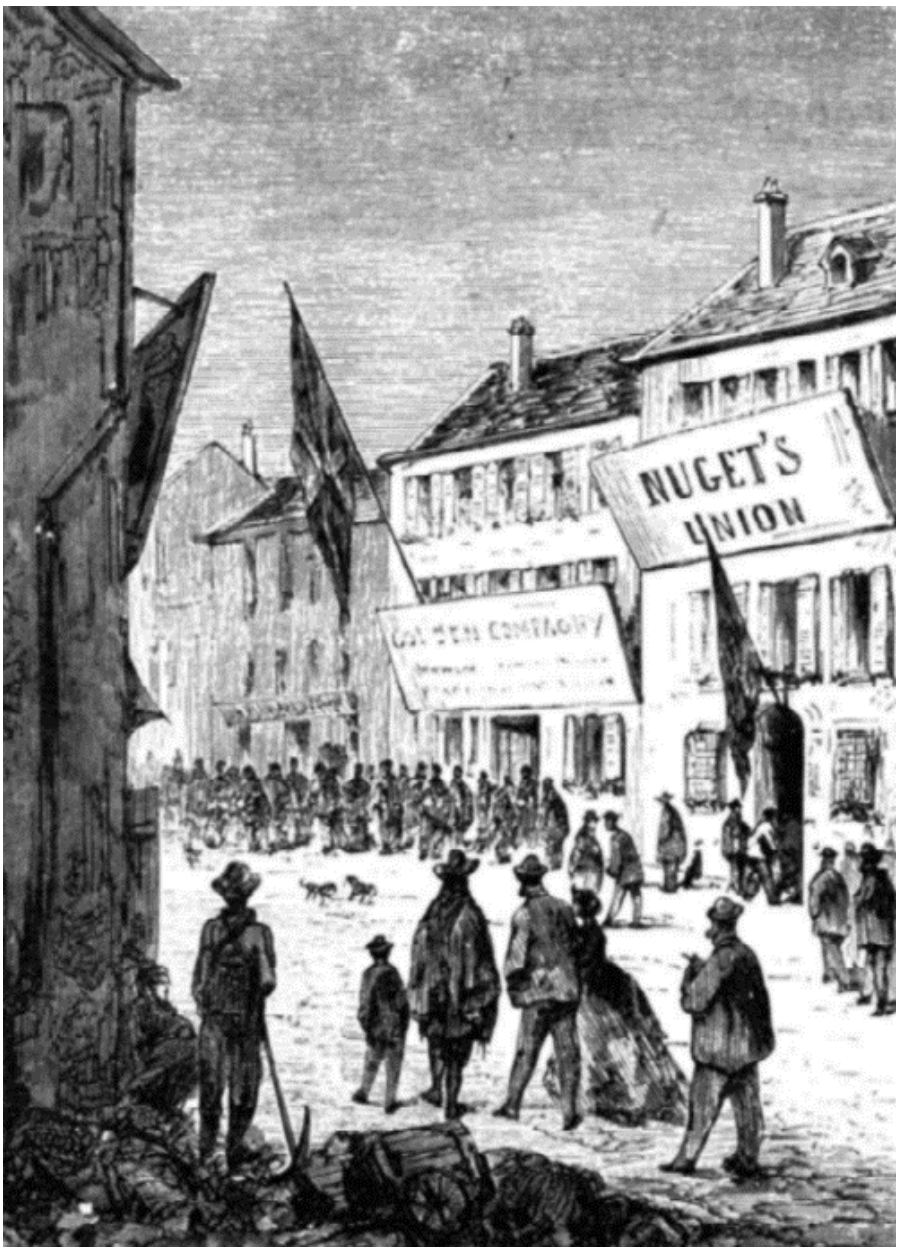
Podle jeho rady zamířili k bance. Ulice byly široké, dlážděné a pečlivě kropené. Obrovské plakáty nejrůznějších zlatokopeckých společností upoutávaly zrak. Všude bylo slyšet stroje propírající písek a drtící vzácný křemen.

Za domy se prostírala naleziště, rozlehlá území, na nichž se dolovalo. Tam kopali dělníci najatí a dobře placení společnostmi.

Prostým okem nebylo možné spočítat otvory, jimiž zde byla země provrtána. Ocel krumpáčů jiskřila na slunci a bez ustání kreslila ve vzduchu oblouky ocelových záblesků. Mezi dělníky byli lidé všech národností. Pracovali s nezájmem jako lidé, kteří pracují na cizím.

„Bylo by však nesprávné," řekl Paganel, „myslit si, že na australské půdě už není ani jediný z těch posedlých dobrodruhů, kteří zkoušejí štěstí ve zlatokopecké hře. Vím dobře, že většina z nich prodává svou práci společnostem, a je to nutné, protože všechna zlatonosná území jsou prodávána nebo pronajímána vládou. Ale tomu, kdo nemá nic, kdo si nemůže ani najímat, ani kupovat, zbývá přece jen ještě naděje na zbohatnutí."

„Jaká?" zeptala se lady Helena.

Obr. 25 – Tam stálo skutečné město.

„Naděje, že se mu podaří ‚jumping‘,“ odpověděl Paganel. „ A tak my, kteří nemáme žádné právo na naleziště, můžeme přece jenom – samozřejmě máme-li velké štěstí – zbohatnout.“

„Ale jak?“ zeptal se major.

„Jumpingem, jak jsem už měl to potěšení říci.“

„Co je to?“ zeptal se znovu major.

„To je dohoda, mlčky uznávaná mezi zlatokopy, která sice vede často k násilnostem a nepokojům, ale kterou úřady dodnes nedokázaly odstranit.“

„Ale Paganele,“ řekl Mac Nabbs, „co nás tak napínáte!“

„Nuže, uznává se, že se každý pozemek na zlatonosném území, na němž se – s výjimkou hlavních svátků – čtyřiadvacet hodin nepracuje, stává veřejným majetkem. Každý, kdo se ho zmocní, může na něm kopat a zbohatnout, přeje-li mu náhoda. Hleď si tedy, Roberte, najít nějakou takovou opuštěnou díru, chlapče, a bude tvá!“

„Pane Paganele,“ řekla Mary Grantová, „neponoukejte mého bratra k takovým věcem.“

„Vždyť je to jenom žert, drahá slečno,“ odpověděl Paganel, „a Robert to dobře ví. On a zlatokopem! Nikdy! Rýt v zemi, obracet ji a vzdělávat, pak do ní sít a sklízet za svou námahu bohatou žeň, budiž! Ale hrabat se v ní naslepo jako krtek a pak jí vyrvat kousek zlata, to je truchlivé zaměstnání; k tomu musí mít člověk pusto v duši a daleko k lidem, aby se na ně dal!“

Když si cestující prohlédli hlavní oblast těžby a když prošli mezi haldami, které tvořil ponejvíce křemen, jílovitá břidlice a písek vzniklý větráním skal, došli k bance.

To byla veliká budova s národní vlajkou na štítě. Lorda Glenarvana přijal generální ředitel a provedl ho po svém podniku. Zde těžařské společnosti na kvitanci ukládaly zlato vydolované z útrob země.

Návštěvníkům byly ukázány zvláštní vzorky zlata a ředitel jim pověděl mnoho zajímavých podrobností o různých způsobech těžby tohoto kovu.

Obvykle se zlato vyskytuje ve dvou podobách, naplavené, nebo zvětralé. Bývá ve stavu minerálním, smíšeno s aluviálními naplaveninami, nebo uloženo v podloží křemene. A tak se při jeho dolování postupuje podle povahy terénu, buď se dobývá na povrchu, nebo pod zemí.

Je-li zlato naplavené, leží na dně potoků, údolí a roklí stupňovitě podle své velikostí, zprvu ve valouncích, pak v plíšcích a konečně v šupinkách.

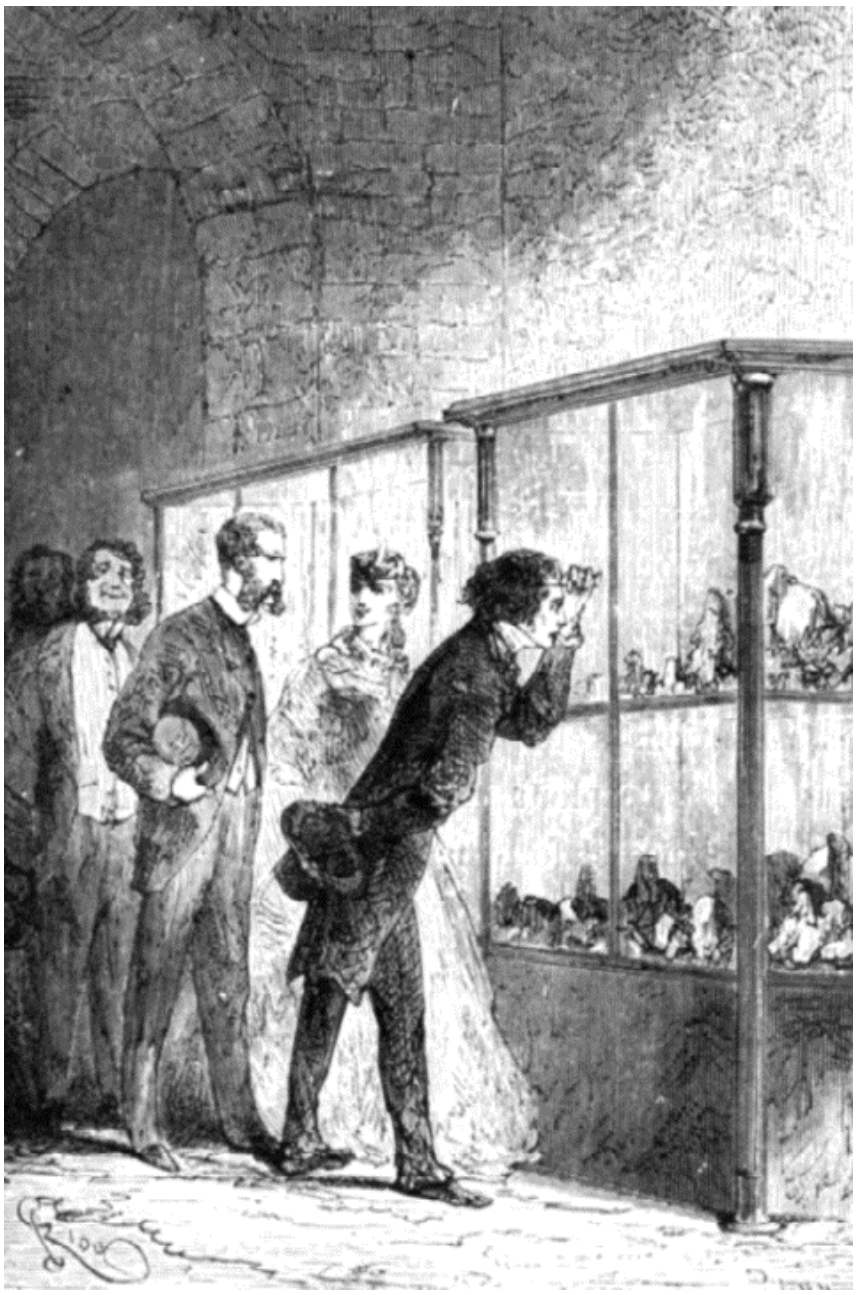
Je-li to naopak zlato zvětralé, jehož podloží bylo rozloženo činností vzduchu, bývá soustředěno na jediném místě v hromadách a tvoří takzvané „kapsy“, jak říkají zlatokopové. V takových kapsách je potom celé bohatství.

Na Alexandrově hoře se zlato dobývá zejména v jílovitých slojích a v břidlicovitých skalách. Tam bývají celá hnízda zlatých hrud a nejeden šťastný zlatokop zde objevil hlavní jádro nalezišť.

Když si návštěvníci prohlédli různé-ukázky zlata, prošli mineralogickým muzeem banky. Viděli zde roztříděné a označené všechny nerosty, z nichž se skládá australská půda. Zlato není jejím jediným bohatstvím a Austrálii lze zcela právem pokládat za obrovskou klenotnici, v níž příroda shromáždila nejvzácnější skvosty: Pod vitrínami jiskřily bílé topasy, rovnající se topasům brazilským, východní granáty, augity, krásně zelený druh čediče, balasové rubíny, zastoupené nachovými spinely a překrásnou růžovou odrůdou, safíry, světle modré a tmavě modré jako korundy a právě tak hledané jako safíry malabarské nebo tibetské, jiskřivé rubly a konečně malý diamantový krystal, jenž byl nalezen na březích Turonu. Nic nechybělo v této skvoucí sbírce vzácných kamenů a zlato, do něhož mohly být zasazeny, nebylo daleko odtud. Nikdo si nemohl přáti více, leda to, aby se všechny octly ve zlatém rámci.

Glenarvan poděkoval řediteli banky za jeho ochotu, které plně využil, a rozloučil se s ním. Potom se cestovatelé vydali na další prohlídku nalezišť.

Přestože byl Paganel naprosto lhostejný k pozemským statkům, při každém kroku si pozorně prohlížel půdu. Bylo to silnější než on a nic nepomáhaly žerty jeho přátel. Každou chvíli se shýbl, sebral nějaký kámen, kus podloží, úlomek křemene; pozorně je prohlížel a vzápětí je opovržlivě zahazoval. Tak se choval po celou procházku po nalezištích.

Obr. 26 – prošli mineralogickým muzeem banky.

„Ale, ale, Paganele,“ otázal se ho major, „snad jste něco neztratil?“

„Ovšem,“ odpověděl Paganel, „v zemi zlata a vzácných kamenů pokládá člověk vždy za ztracené to, co nenašel. Nevím, proč bych si tak rád odnesl nějaký valoun, vážící několik uncí nebo třeba i dvacet liber, více ne.“

„A co byste s ním dělal, ctihodný příteli?“ řekl Glenarvan.

„To by mi nedělalo starosti,“ odpověděl Paganel. „Daroval bych jej své vlasti! Uložil bych jej ve Francouzské bance…“

„A ta by jej přijala?“

„Ovšem, ve formě obligace na železnici!“

Všichni Paganelovi blahopřáli. k tomu, jakým způsobem zamýšlel nabídnout valoun „své vlasti“, a lady Helena mu přála, aby nalezl největší nugget na světě.

Za žertů prošli cestovatelé většinu nalezišť: Všude se pracovalo pravidelně, mechanicky, ale bez zájmu.

Po dvouhodinové procházce si Paganel povšiml velmi slušného hostince a navrhl, aby se v něm posadili a odpočinuli si, než se budou muset vydat za vozem. Lady Helena souhlasila, a protože v každém hostinci se podává osvěžení, požádal Paganel hostinského, aby přinesl nějaký místní nápoj.

Pro každého byl přinesen jeden „nobler“, což není nic jiného než grog, ale grog „naruby“. Místo malé sklenky likéru do velké sklenice vody se dává sklenka vody do velké sklenice likéru, přidá se cukr a už se pije. Bylo to trochu příliš australské a k velkému údivu hostinského se z nobleru zředěného karafou vody stal opět britský grog.

Potom se cestovatelé rozhovořili o dolech a zlatokopech. Byla k tomu nanejvýš vhodná chvíle. Paganel byl velmi spokojen s tím, co viděl, ale přesto připouštěl, že dříve, v prvních letech těžby na Alexandrově hoře, to jistě bylo zajímavější.

„Země,“ začal vyprávět, „byla tehdy provrtána a poseta davy pracovitých mravenců, a jakých mravenců! Všichni vystěhovalci měli mravenčí píli, ale ne jejich spořivost! Zlato se hýřivě rozhazovalo. Propíjelo se, prohrávalo se, a tento náš hostinec býval ‚peklem‘, jak se tehdy říkávalo. Hry v kostky končívaly hrou s noži. Policie nic nezmohla, a mnohokrát byl guvernér provincie nucen vytáhnout proti vzbouřeným zlatokopům s pravidelným vojskem. Podařilo se mu však napravit kovkopům hlavu; každému dolujícímu vystavil kutací právo a po jistých obtížích se mu je poštěstilo prosadit, takže vcelku zde byly menší nepořádky než v Kalifornii.“

„Může tedy vykonávat zlatokopecké řemeslo kdokoliv?“ otázala se lady Helena.

„Může, mylady. K tomu nikdo nepotřebuje maturitu. Stačí pilné ruce. Dobrodruzi, které z domova vyhnala bída, přicházeli sem většinou bez peněz, bohatí s krumpáčem, chudí s nožem, a všichni se vrhali do této práce s takovou náruživostí, s jakou by jistě nepřistupovali k poctivé práci! Tehdy byl na zlatonosné kraje zcela zvláštní pohled! Země byla pokryta stany obyčejnými i dehtovanými, chatrčemi a domky z hlíny, prken i větví. Uprostřed všeho vévodil veliký vládní stan s britskou vlajkou, modré cvilinkové stany policistů a podniky směnárníků, nákupčích zlata a obchodníků, kteří spekulovali na tuto směsici bohatství a chudoby a nakonec se vždycky obohatili. Člověk by musel vidět ty mocně zarostlé diggery v rudých lněných košilích, žijící ve vodě a v blátě. Vzduch byl plný nepřetržitého lomozu krumpáčů a smrdutých výparů ze zvířecích koster hnijících na zemi. Dusivý prach zahaloval v mračnech nebohé zlatokopy, kteří se na úmrtnosti podíleli vysokým procentem, a v méně zdravé zemi by jistě všichni byli zahynuli na tyfus. A kdyby aspoň ti dobrodruzi měli úspěch! Kolik snah zůstalo bez výsledku! Vždyť často na jednoho zbohatlého zlatokopa připadlo sto nebo snad dvě stě tisíc ubožáků, kteří zemřeli v chudobě a zoufalství.“

„Mohl byste nám říci, Paganele,“ otázal se Glenarvan, „jak se postupovalo při dobývání zlata?“

„Nic nebylo jednoduššího,“ odpověděl Paganel. „První zlatokopové zlato rýžovali tak, jak se to dosud dělá v některých částech Cévennes ve Francii. Dnes postupují společnosti jinak; jdou až k prameni, k žíle, z níž pocházejí drátky, šupinky a valouny. Rýžovníci se však prostě spokojovali s tím, že propírali zlatonosné písky. Kopali, sbírali kusy země, o nichž se domnívali, že obsahují vzácný kov, a propírali je vodou, aby oddělili zlato od země. Propírání se provádělo nástrojem amerického původu, takzvanou ‚craddie‘ neboli kolébkou. Byl to truhlík dlouhý asi pět až šest stop, podobající se rakvi bez víka a rozdělený na dvě přihrádky. První byla opatřena hrubým sítem, pod ním pak byla další síta s drobnějšími otvory. Druhá přihrádka se v dolní části zužovala. Písek se pokládal na síto na jednom konci, nalila se na něj voda a rukou se nástrojem třepalo či spíše kolébalo. Kamení zůstalo na prvním sítu, kov a písek na dalších – podle velikostí prosívaných kousků – a rozpuštěná hlína odtékala s vodou na dolním konci. Tak vypadal tento všeobecně používaný nástroj.“

„I ten si však musel zlatokop koupit,“ řekl John Mangles.

„Kupovalo se od zbohatlých nebo zruinovaných zlatokopů, podle okolností,“ odpověděl Paganel, „anebo se rýžovalo bez kolébky.“

„Ale čím?“ otázala se Mary Grantová.

„Obyčejnou pánví, drahá Mary, obyčejnou železnou pánví. Země se protřásala, jako se protřásá obilí, jenže místo pšeničných zrn se někdy vyzískala zrna zlatá. V prvních letech si nejeden zlatokop nadělal jmění bez jakýchkoliv dalších nákladů. Vidíte, přátelé, že to byly šťastné doby, přestože pár holínek stál sto padesát franků a za sklenici limonády se platilo deset šilinků! Kdo

přišel včas, tomu štěstí přálo. Zlata bylo všude hojnost, leželo volně na zemi, potoky tekly zlatým řečištěm, zlato se nacházelo až v melbournských ulicích a zlatým prachem se dláždilo. A tak od 26. ledna do 24. února 1852 bylo z Alexandrovy hory do Melbourne převezeno pod vládními eskortami za osm miliónů dvě stě třicet osm tisíc sedm set padesát franků vzácného kovu. To činí denní průměr sto šedesát čtyři tisíce sedm set dvacet pět franků.“

„Téměř tolik jako důchod ruského cara,“ řekl Glenarvan.

„Chudák!“ odtušil major.

„Jsou známy nějaké případy náhlého zbohatnutí?“ otázala se lady Helena.

„Jsou, mylady.“

„A vy je znáte?“ řekl Glenarvan.

„Samozřejmě!“ odpověděl Paganel. „V roce 1852 byl nalezen v ballaratském okrese valoun o váze pěti set sedmdesáti tří uncí a v roce 1861 prut o váze osmi set třiceti čtyř unci. A konečně nalezl v Ballaratu jeden zlatokop valoun vážící šedesát pět kilogramů, což při sedmnácti stech dvaceti dvou francích za libru činí dvě stě dvacet tři tisíce osm set šedesát franků! To už je pěkné kopnutí krumpáčem, když vynese rentu jedenácti tisíc franků!“

„Jak dalece vzrostla těžba zlata po objevení zdejších dolů?“ otázal se John Mangles.

„Nesmírně, milý Johne. Na počátku tohoto století činila jeho těžba jenom čtyřicet sedm miliónů ročně, a dnes, počítáme-li do toho těžbu evropskou, asijskou a americkou, odhaduje se na devět set miliónů, to jest téměř na miliardu.“

„Je tedy, pane Paganele,“ řekl mladý Robert, „na místě, na němž stojíme, pod našima nohama možná mnoho zlata?“

„Ano, chlapče, milióny! Chodíme po něm, a tak jím vlastně opovrhujeme!“

„Austrálie, je tedy vyvolená země?“

„Ne, Roberte,“ odpověděl zeměpisec. „Zlatonosné země nejsou vyvolené. Rodí jenom zahálčivé lidi, a nikdy silné a pracovité národy. Podívej se na Brazílii, Mexiko, Kalifornii a Austrálii! Kde jsou v devatenáctém století? Nejlepší země, chlapče nejsou země zlata, ale země železa!“

Kapitola 15 – Australian and New Zealand gazette

2. ledna za východu slunce překročili cestovatelé pomezí zlatonosných území a hranici talbotského hrabství. Kopyta jejich koní se nyní bořila do prašných cest hrabství Dalhousie. O několik hodin později se přebrodili přes řeky Colban a Campaspe na 144°35' a 144°45' východní délky. Vykonali už polovinu cesty. Ještě patnáct dnů takového šťastného pochodu a družinka dorazí ke břehům zátoky Twofold. Všichni byli zdrávi. Paganelovy předpovědí o zdejším zdravém podnebí se splnily. Pršelo málo nebo vůbec ne a teplota byla velmi příjemná. Koně a voli nijak netrpěli. Ani lidé si nemohli naříkat.

Od Camden-Bridge došlo v denním pořádku jenom k jediné změně. Když se Ayrton dověděl o zločinném neštěstí na dráze, byl nucen učinit některá opatření, do té doby zbytečná. Lovci nesměli ztrácet vůz z dohledu. Když se tábořilo, byl vždy jeden z mužů na stráži. Ráno a večer se dával do zbraní suchý prach. Bylo zřejmé, že krajem se potulovala banda zločinců, a přestože nebylo žádného důvodu k okamžitým obavám, bylo nutné, aby cestovatelé byli na vše připraveni.

Netřeba snad dokládat, že všechna tato opatření se prováděla bez vědomí lady Heleny a Mary Grantové, protože je Glenarvan nechtěl lekat.

A jednali skutečně správně. Neopatrnost, ba pouhá nedbalost mohla přijít draho. Glenarvan neměl ostatně s touto situací starosti sám. Na všech samotách a na všech stanicích činili obyvatelé a squatteři opatření proti jakémukoliv útoku nebo překvapení. Domy se na noc zamykaly. Psi puštění v ohradách štěkali, jakmile se někdo blížil. Každý pastýř, shánějící na koni svá četná stáda k večernímu návratu, měl na sedle karabinu. Zpráva o zločinu spáchaném na camdenském mostě vedla ke všem těmto četným opatřením a nejeden osadník, který dosud spával při otevřených oknech a dveřích, nyní se za soumraku zavíral na petlice.

I provinciální úřady projevily horlivost a obezřelost. Do kraje byly vyslány oddíly domorodého četnictva. Zvláště byla zabezpečena poštovní služba. Do té doby jezdily dostavníky po hlavních cestách bez doprovodu. A toho dne, právě v okamžiku, kdy Glenarvanova družina míjela cestu z Kilmoru do Heathcotu, projížděl po ní plným tryskem dostavník, zahalený do víru prachu. Přestože vůz bleskurychle zmizel, stačil Glenarvan zahlédnout záblesky karabin policistů, cválajících u jeho dvířek. Člověku se mohlo zdát, že se octl v oné neblahé době, kdy se po objevu prvních nalezišť vrhla na australskou pevninu spodina evropských národů.

Ve vzdálenosti asi jedné míle od kilmorské silnice zmizel vůz mezi husté obrovské stromy a poprvé od mysu Bernouilliho projížděli cestovatelé jedním z těch lesů, které se táhnou na ploše několika set kilometrů.

Všichni vykřikli úžasem, když spatřili eukalypty vysoké dvě stě stop, jejichž pórovitá kůra byla silná až pět palců. Pně o objemu dvaceti stop byly zbrázděny praménky vonné pryskyřice a tyčily se do výše sto padesáti stop nad zemí. Jediná větev, jediná haluz, jediný svévolný výhonek, ba ani jediný suk neporušoval jejich profil. Z ruky soustružníkovy by nevyšly hladší.

Bylo zde na sta těchto navlas stejně silných sloupů. Rozvětvovaly se až v neobyčejné výši do košatých korun a tyto větve byly na koncích obaleny a olemovány střídavými listy; v úžlabí listů visely jednotlivé květy, jejichž kalich se podobal obrácenému poháru.

Pod tímto věčně zeleným stropem proudil volně vzduch, a tak ustavičný průvan vysušoval ze země vláhu. Koně, stáda volů i vozy mohli se pohodlně ubírat mezi těmito stromy široce a pravidelně rozestavenými jako prořezaná tyčkovina. Nebyl to ani háj zarostlý houštinami ostružin, ani prales zabarikádovaný vyvrácenými kmeny a propletený změtí lián, jímž mohou prorazit průkopníkům cestu jenom oheň a železo. Travnatý porost u paty stromů, plocha zeleně v jejich korunách, dlouhé řady štíhlých pilířů, málo stínu, celkem žádný chládek, zvláštní světlo, podobné paprskům procházejícím jemnou tkaninou, pravidelné odlesky, jasné zrcadlení na zemi, to vše tvořilo svéráznou podívanou, plnou nových dojmů. Les australského kontinentu se v ničem nepodobá lesům z Nového světa. Eukalyptus, „tara“ domorodců, patřící do řádu myrt, jejichž rozličné druhy je stěží možno vypočítat, je nejrozšířenějším stromem australské flóry.

Obr. 27 – Vykřikli úžasem, když spatřili eukalypty vysoké dvě stě stop.

Pod těmito klenbami zeleně není husté šero ani hluboká tma jen proto, že listy na stromech mají nezvyklou polohu. Žádný list se nestaví k slunci plochou, ale přímo svou ostrou hranou. Oko vidí toto zvláštní listí jenom z profilu. Proto pronikají sluneční paprsky až k zemi, jako kdyby procházely mezi zdviženými příčkami okenice.

Všichni cestovatelé si toho povšimli a každý se nad tím podivoval. Proč se listy tak podivně pokládají? Tato otázka platila samozřejmě Paganelovi. Odpověděl s jistotou člověka, kterého nic neuvede do rozpaků.

„Mne zde nepřekvapuje zvláštnost přírody," řekl. „Příroda ví, co dělá, ale botanikové nevědí vždycky, co říkají. Příroda se nezmýlila, když obdařila zdejší stromy zvláštním listím, ale lidé se hrubě zmýlili, když je nazvali ‚eukalyptus'."

„Co znamená to slovo?" otázala se Mary Grantová.

„Pochází z řečtiny a znamená ‚dobře kryji'. Botanikové se pro jistotu dopustili omylu v řečtině, aby tento omyl nebyl tak nápadný, je však, zřejmé, že eukalyptus kryje špatně."

„Správně, milý Paganele," odpověděl Glenarvan, „ale teď nám vysvětlete, proč ty listy tak rostou?"

„Z čistě fyzikální příčiny, přátelé," odpověděl Paganel. „Snadno ji pochopíte. Protože ve zdejších krajích je vzduch suchý, deště řídké a půda vysušená, stromy nepotřebují, ani vítr, ani

slunce. Jelikož není vláha, není ani míza. Proto jsou zde listy tak úzké, snaží se samy bránit proti světlu a chránit se před příliš velkým vypařováním. Proto se vystavují působení slunečních paprsků hranou, a nikoliv plochou. Nemůže být nic důvtipnějšího než takový list.“

„A nic sobečtějšího!“ odtušil major. „Listy myslí jenom na sebe, a vůbec ne na cestovatele.“

Všichni celkem s Mac Nabbsem souhlasili, vyjma Paganela, který byl šťasten, že jede pod stromy bez stínu, i když si utíral s čela pot. Ale tato vlastnost listí byla nemilá. Cesta těmito lesy je často dlouhá, a proto i nepříjemná, neboť nic zde nechrání cestujícího před slunečním žárem.

Celý den jel vůz pod nekonečnými řadami eukalyptů. Nikde nebylo vidět jediného živého tvora. Jen několik papoušku kakadu hnízdilo ve vrcholcích stromů, ale v té výši je člověk. sotva rozeznal a jejich žvatlání se měnilo v nezřetelný šumot. Tu a tam přeletělo v některé vzdálené aleji hejno papouščích samiček a oživilo ji letmým pestrobarevným paprskem. Jinak v tomto obrovském chrámu zeleně vládlo hluboké ticho a jen dusot koní, tu a tam několik slov nesouvislého hovoru a čas od času Ayrtonova pobídka lhostejného spřežení rušily nesmírné samoty.

Večer se utábořili cestovatelé pod eukalypty, na nichž byly patrné známky nedávného ohně. Vypadaly jako vysoké tovární komíny, neboť oheň je od země až ke koruně zevnitř vyhloubil. Zbýval jim jenom korový obal, ale nijak jim to neškodilo. Avšak tento zlozvyk squatterů či domorodců nakonec zničí všechny ty krásné stromy a ty pak zmizí jako libanonské věkovité cedry, které neopatrní táborníci spalují.

Olbinett rozdělal oheň podle Paganelovy rady v jednom z dutých kmenů oheň dostal ihned silný tah a kouř se ztrácel v potemnělém houští korun. Provedli nezbytná opatření na noc a Ayrton, Mulrady, Wilson a John Mangles se postupně až do svítání střídali na stráži.

Po celý den 3. ledna rozprostíral nekonečný les před nimi další a další svá dlouhá pravidelná stromořadí. Zdálo se, že nikdy neskončí. K večeru však řady stromů prořídly a po několika mílích se na malé plošince objevila skupina úhledných domků.

„Seymour!“ zvolal Paganel. „To je poslední město na naší cestě provincií Viktorií.“

„Je to důležité město?“ otázala se lady Helena.

„Mylady,“ odpověděl Paganel, „je to obyčejná osada, která se právě mění v okresní město.“

„Najdeme tam nějaký slušný hotel?“ řekl Glenarvan.

„Doufám,“ přitakal zeměpisec.

„Pojďme tedy do města, protože naše statečné cestovatelky se asi nebudou zlobit, když si tam jednu noc odpočinou.“

„Milý Edvarde,“ odpověděla lady Helena. „Maty a já přijímáme, ale jenom pod tou podmínkou, že to nebude znamenat zdržení.“

„Ani v nejmenším,“ odvětil Glenarvan, „naše spřežení je unaveno a zítra stejně vyrazíme za svítání.“

Obr. 28 – Večer se utábořili cestovatelé pod eukalypty.

Bylo nyní devět hodin. Slunce se sklánělo k obzoru a vrhalo už jenom šikmé, mlhou pohlcované paprsky. Zvolna se šeřilo. Celá družina vjela do širokých ulic Seymouru pod vedením Paganela, který se snad vždycky dokonale vyznat tam, kde nikdy nebyl. Vedl jej však jeho instinkt, a tak zeměpisec došel přímo k hotelu Velká Británie.

Koně a voli byli zavedeni do stáje, vůz zatažen do kůlny a cestovatelé uvedeni do celkem pohodlných pokojů. V deset hodin se stolovníci sešli u tabule, kterou si Olbinett znalecky prohlížel. Paganel se v Robertově společnosti právě vrátil z procházky městem a vylíčil své noční dojmy zcela stručným způsobem. Vůbec nic neviděl.

Avšak člověk méně roztržitý by byl postřehl v seymourských ulicích jistý ruch: tu a tam se tvořily skupinky a zvolna se rozrůstaly; lidé se bavili ve dveřích domů; se zřejmým nepokojem se jeden druhého dotazoval; bylo hlasitě předčítáno několik deníků a o jejich zprávách se rokovalo. Tyto příznaky by byly nemohly uniknout sebeméně bedlivému pozorovateli. Paganel však neměl o ničem tušení:

Ale major, i když nešel tak daleko, i když dokonce ani nevyšel z hotelu, dobře věděl, jaké oprávněné obavy znepokojují městečko. Stačila desetiminutová rozmluva s hovorným správcem hotelu Dicksonem a už věděl, oč jde. Nezmínil se však o tom ani slovem. Teprve po večeři, když lady Glenarvanová, Mary a Robert odešli do svých pokojů, pozdržel major své druhy a řekl jim:

„Pachatelé zločinu na železnici ze Sandhurstu jsou už známi.“

„A byli zatčeni?“ otázal se kvapně Ayrton.

„Ne,“ odpověděl Mac Nabbs, nedávaje najevo, že si povšiml zájmu nálodního, neboť za těchto okolností to byl zájem celkem oprávněný.

„To je zlé,“ dodal Ayrton.

„A komu se ten zločin přisuzuje?“ otázal se Glenarvan.

„Čtěte,“ odpověděl major, podávaje Glenarvanovi číslo Australian and New Zealand Gazette, „a uvidíte, že policejní inspektor se nemýlil.“

Glenarvan přečetl nahlas tyto řádky:

Sydney 2. ledna 1866. – Je ještě v živé paměti, že v noci z 29. na 30. Prosince minulého roku došlo k železničnímu neštěstí na Camden-Bridgi, pět mil za stanicí Castlemaine na trati z Melbourne do Sandhurstu. Noční rychlík odjíždějící v 11 hod. 45 min. se v plné jízdě zřítil do řeky Lutton.

Camdenský most byl při příjezdu vlaku otevřen.

Četné krádeže spáchané po neštěstí a mrtvola hlídačova nalezená půl míle od Camden-Bridge dokazovaly, že neštěstí bylo dílem zločinu.

A vyšetřování skutečně ukázalo, že zločin spáchala tlupa trestanců, kteří utekli před šesti měsíci z perthské trestnice v Západní Austrálii ve chvíli, kdy měli být převezeni na ostrov Norfolk[17].*

Uprchlých trestanců je dvacet devět a jejich náčelníkem je jistý Ben Joyce, zločinec nejhoršího druhu, který přijel před několika měsíci do Austrálie neznámou lodí a kterého doposud spravedlnost ještě nikdy nedopadla.

Obyvatelé měst, osadníci a squatteři ve stanicích se vyzývají, aby se měli na pozoru a aby zaslali generálnímu inspektorovi všechny zprávy, které by mohly prospět pátrání.

J. P. MITCHELL, G. I.

Když Glenarvan článek dočetl, obrátil se Mac Nabbs na zeměpisce a řekl mu:

„Tak vidíte, Paganele, že v Austrálii mohou být trestanci.“

„Uprchlí samozřejmě ano!“ odpověděl Paganel. „Ale řádně deportovaní ne. Nemají právo tu být.“

„Přesto zde jsou,“ odtušil Glenarvan. „Nemyslím však, že by jejich přítomnost mohla nějakým způsobem změnit naše plány a přerušit naši cestu. Co o tom soudíš, Johne?“

John Mangles ihned neodpověděl; váhal, protože nechtěl oběma dětem způsobit zármutek tím, že by navrhl upustit od započatého pátrání, ale zároveň se obával, aby se výprava nedostala do nebezpečí.

„Kdyby s námi nebyla lady Glenarvanová a Mary Grantová,“ řekl, „dělal bych si s tou bandou ničemů málo starostí.“

Glenarvan mu rozuměl a dodal:

„Je samozřejmé, že nejde o to, abychom upustili od svého úkolu. Ale snad by bylo vzhledem k našim družkám prozíravější, kdybychom se vrátili za Duncanem do Melbourne a pokračovali pak v pátrání po Harrym Grantovi na východě. Co o tom soudíte, Mac Nabbsi?“

„Než odpovím,“ odpověděl major, „slyšel bych rád názor Ayrtonův.“

Když byl takto nálodní přímo vybídnut, podíval se na Glenarvana.

„Myslím,“ řekl, „že jsme dvě stě mil od Melbourne a že nebezpečí, je-li jaké, je stejné na cestě k jihu jako na cestě na východ. Obě jsou stejně málo užívané a žádná z nich není lepší. Kromě toho si myslím, že třicet zločinců nemůže vylekat osm dobře vyzbrojených a statečných mužů. Nebude-li mít někdo lepší návrh, šel bych tedy kupředu.“

„Správná řeč, Ayrtone,“ odpověděl Paganel. „Budeme-li v cestě pokračovat, můžeme narazit na stopy po kapitánu Grantovi. Budeme-li se vracet na jih, budeme se od nich naopak vzdalovat.

[17] *Ostrov Norfolk, kde je velká věznice, leží na východ od Austrálie. (Pozn, aut.)*

Smýšlím tak jako vy a vůbec nemám strach z těch perthských uprchlíků. S těmi by si jistě dovedl statečný člověk poradit!“

Potom bylo o návrhu pokračovat v dosavadní cestě hlasováno a byl jednomyslně schválen.

„Ještě jednu poznámku, mylorde,“ řekl Ayrton v okamžiku, kdy se již rozcházeli.

„Prosím, Ayrtone.“

„Nebylo by vhodné poslat na Duncana rozkaz, aby připlul k východnímu pobřeží?“

„Nač?“ odpověděl John Mangles. „Na odeslání tohoto rozkazu budeme mít čas, až budeme v zátoce Twofold. Kdyby nás něco nepředvídaného donutilo odbočit do Melbourne, mohli bychom pak litovat, že už tam Duncan není. Nehledě k tomu, že ještě nemůže být opraven. Ze všech těchto důvodů myslím, že bude lépe vyčkat.“

„Dobře!“ souhlasil Ayrton a už dále nenaléhal.

Příštího dne opustila ozbrojená a na vše připravená družina Seymour. O půl hodiny později se ponořila do eukalyptového lesa, který se na východě zase objevil. Glenarvan by byl raději jel holou krajinou. Na novině není tolik možností k nástrahám a léčkám jako v hustém lese. Neměli však na vybranou a vůz se po celý den proplétal mezi jednotvárnými vysokými stromy. Jel podél severní hranice angleseyského hrabství, překročil sto čtyřicátý šestý poledník a večer se družina utábořila na pomezí murrayského okresu.

Kapitola 16 – Major tvrdí, že to jsou opice

Příštího dne, 8. ledna ráno, vstoupili cestovatelé na rozlehlé území murrayské. Tento rozsáhlý a neobydlený okres se prostírá až k nejvyšším hřebenům Australských Alp. Civilizace ho ještě nerozdělila na hrabství. Je to málo známá a málo navštěvovaná část provincie. Její lesy jednoho dne padnou pod sekyrou drvoštěpa, na její pastviny vtrhnou stáda squatterů. Ale zatím je to půda nedotčená, tak jak se vynořila z Indického oceánu, pustina. Na anglických mapách jsou tato území označena výmluvným názvem „Reserve for the blacks“ – Černošská rezervace. Tam byli totiž černoši surově zahnáni osadníky. Na odlehlých pláních, pod nepřístupnými lesy, bylo jim vyhrazeno trochu místa, kde australští praobyvatelé pozvolna vymírají. Kterýkoliv bílý člověk, osadník, přistěhovalec, squatter nebo drvoštěp, může překročit hranice těchto rezervací. Jenom černoch z nich nikdy nesmí vyjít.

Paganel se cestou rozhovořil o ožehavé otázce domorodých kmenů. V této věci panoval jednotný názor, že totiž britský systém koneckonců hubí porobené kmeny a vyhání je z krajů, kde bydleli jejich předkové. Tato zhoubná snaha je všude patrná, a v Austrálii zejména. V prvních letech po zřízení kolonie se deportovaní i sami osadníci dívali na černochy jako na divou zvěř. Pořádali na ně štvanice a stříleli je. Vyvražďovali je a dovolávali se právnických autorit, aby dokázali, že Australan stojí mimo zákon, a proto vraždění těchto ubožáků prý nemůže být zločinem. Sydneyské noviny dokonce navrhovaly účinnější prostředek, jak se zbavit kmenů od jezera Hunter: hromadně je otrávit.

Jak je zřejmé, Angličané si při kolonizaci pomáhali na počátku svých výbojů vraždami. Jejich ukrutnosti byly hrozné. Počínali si v Austrálii právě tak jako v Indii, kde zmizelo pět miliónů Indů beze stopy, nebo jako v Kapsku, kde miliónové hotentotské obyvatelstvo se ztenčilo na sto tisíc. Proto domorodci, decimovaní krutým zacházením a opilstvím, na celém kontinentě dík vyvražďující civilizaci pozvolna vymírají. Pravda, někteří guvernéři vydali proti krvelačným drvoštěpům dekrety! Trestali několika ranami bičem bělocha, který uřízl černochovi nos nebo uši, nebo mu usekl malíček, aby si z něho „udělal dýmku“. Nadarmo! Vraždění se organizovalo ve velkém měřítku a celé kmeny byly vyhubeny. Stačí uvést jenom Van Diemenův ostrov, kde bylo počátkem století pět set tisíc domorodců a v roce 1863 už jen sedm! A Mercure nedávno konstatoval, že do Hobart Townu přišel poslední Tasmánec.

Ani Glenarvan, ani major, ani John Mangles Paganelovi neodporovali. I kdyby byli Angličany, nebyli by mohli bránit své rodáky. Fakta mluvila jasnou a nezvratnou řečí.

„Před padesáti lety,“ dodal Paganel, „byli bychom na své cestě potkali ještě četné kmeny a nyní se za celou dobu neukázal ani jediný domorodec. Za necelé století bude tento kontinent úplně bez černých obyvatel.“

Opravdu se zdálo, že rezervace je zcela opuštěná. Nikde nebylo stopy po tábořišti nebo chatrčích. Pláně se střídaly s vysokými hvozdy a krajina pozvolna nabývala divokého vzhledu. Ba zdálo se, že žádný živý tvor, člověk ani zvíře, nepřichází do těchto odlehlých končin, když se Robert pojednou zastavil před eukalyptovým hájem a zvolal:

„Opice! Podívejte, opice!“

A ukazoval na velké černé tělo, které s neobyčejnou obratností klouzalo z větve na větev a přehupovalo se z vrcholku na vrcholek, jako kdyby je ve vzduchu udržovaly létací blány. Snad v této podivné zemi opice nelétaly jako jistý druh lišek, jimž příroda propůjčila netopýří křídla?

Vůz se mezitím zastavil a všichni pozorovali živočicha, který se ponenáhlu ztrácel v korunách eukalyptů. Po chvíli ho spatřili, jak se rychlostí blesku spustil na zem, jak kličkoval a poskakoval po zemi a jak se potom jeho dlouhé paže chytily hladkého kmene obrovského gumovníku. Všichni byli zvědavi, jak se onen tvor vyšplhá na přímý a kluzký strom, který nemohl ani obejmout. Ale opice do kmene střídavě zasekávala jakousi sekerku, tak v něm dělala malé záseky a po těchto opěrných

bodech pravidelně rozložených dostala se až k větvím gumovníku. V několika vteřinách zmizela v hustém listí.

„Co je tohle za opici?“ otázal se major.

„Ta opice,“ odpověděl Paganel, „je čistokrevný Australan!“

Zeměpiscovi druhové měli sotva čas pokrčit údivem rameny, když se nedaleko nich ozvaly výkřiky, které by bylo možno zapsat takto: „Kou-í! Kou-í!“ Ayrton pobodl voly a asi po sto krocích se cestovatelé neočekávaně octli v táboře domorodců.

Jaký to truchlivý obraz! Na holé zemi stálo deset stanů. Stany zvané „guňo“ byly zhotoveny z pruhů kůry zasunutých za sebe jako tašky a chránily ubohé obyvatele jenom z jedné strany. Tyto lidské bytosti, sešlé bídou, byly odpuzující. Bylo zde asi třicet mužů, žen a dětí, oděných do roztrhaných klokaních kůží. Když se vůz přiblížil, byl prvním pohybem domorodců pokus o útěk. Ale několik slov, která pronesl Ayrton v jejich nesrozumitelné řeči, Australany patrně uklidnilo. Vrátili se tedy zpola důvěřivě, zpola bázlivě jako zvířata, když jim podáváme pamlsek.

Domorodci, vysocí pět stop čtyři palce až pět stop sedm palců, neměli černou pleť, ale spíše barvu vybledlých sazí, chomáčkovité vlasy, dlouhé paže, vystouplá břicha, zjizvená a zarostlá těla s tetováním nebo zářezy, které si dělají při pohřebních obřadech. Nemůže být většího protikladu k evropskému ideálu krásy než jejich obludná tvář, obrovská ústa, zploštělý nos přimáčknutý k tvářím, vystupující spodní čelist s bílými, ale šikmými zuby. Žádný lidský tvor se nikdy tolik nepodobal zvířeti.

„Robert se nemýlil,“ řekl major, „jsou to opice – čistokrevné opice, chcete-li!“

„Mac Nabbsi,“ odpověděla lady Helena, „dával byste tedy za pravdu těm, kteří je štvou jako divou zvěř? Ti nebozí tvorové jsou lidé.“

„Lidé!“ zvolal Mac Nabbs. „Nanejvýše přechodné bytosti mezi člověkem a orangutanem! A to kdybych změřil jejich lícní úhel, byl by jistě tak ostrý jako u opice!“

V této věci měl Mac Nabbs pravdu. Lícní úhel australského domorodce je velmi ostrý a nápadně blízký lícnímu úhlu orangutana, totiž šedesát až šedesát dva stupně. Proto do jisté míry právem navrhoval de Rienzi, aby tito nebožáci byli zařazeni do zvláštního plemene, které nazval Pithecomorphes, to jest lidé podobní opicím.

Obr. 29 – Bylo zde asi třicet mužů, žen a dětí.

Ale lady Helena měla mnohem víc pravdu než Mac Nabbs, když tyto domorodce stojící na posledním lidském stupni pokládala za bytosti s duševním životem. Mezi zvířetem a Australanem je nepřeklenutelná propast, propast dvou různých druhů. Pascal správně řekl, že člověk nikde není zvířetem. Je ovšem pravda, že neméně moudře dodává, že andělem také ne.

Lady Helena a Mary Grantová, jaty soucitem, vystoupily z vozu a vztahovaly k ubohým tvorům láskyplnou ruku: rozdávaly jim potraviny a divoši je hltavě jedli.

Avšak útrpnost obou cestovatelek vzbuzovaly především ženy. Nic se nedá srovnávat s postavením Australanek. Macešská příroda jim odmítla i sebemenší půvab a navíc jsou to otrokyně, kterých se jejich pán zmocňuje surovým, únosem, a jako jediným svatebním darem je zahrnuje ranami „waddie“, okované hole. Od té chvíle předčasně a překotně stárnou, jsou zavaleny veškerými obtížnými pracemi kočovného života a přitom nosí v rákosovém uzlíku své děti a zároveň rybářské a lovecké náčiní i zásoby Phormia tenax, z něhož si dělají nitě. Musí pro rodinu obstarávat potravy; honí ještěrky, vačice a hady až v korunách stromů; štípají dříví na oheň; sloupávají kůru na stany. Zkrátka žena tu je ubožák neznající odpočinku a jí až po svém pánovi nechutné zbytky, které on nechá.

V té chvíli se několik nešťastnic, které snad již dávno neměly žádnou potravu, pokoušelo přilákat ptáky na nasypané zrní.

Nehybně, jako mrtvé ležely na rozpálené zemi a celé hodiny čekaly, až jim přijde důvěřivý pták na dosah ruky! Jejich vynalézavost stačila jenom na takovouhle léčku a na tu se mohl dát polapit skutečně pouze australský pták.

Mezitím byli domorodci získáni dary, obklopili cestovatele a ti se nyní museli mít na pozoru před okradením. Mezi sebou mluvili Australané sykavou řečí, artikulovanou mlaskáním jazyka. Podobalo se to zvířecímu křiku. Ale v jejich hlase zněly velmi měkké úlisné tóny, často se opakovalo slovo „noki, noki“ a posunky domorodců je činily dostatečně srozumitelným. Znamenalo to „dejte, dejte“ a vztahovalo se to na různé drobnosti cestovatelů. Mr Olbinett ‚měl co činit, aby ohlídal oddělení zavazadel a zejména zásoby výpravy. Vyhladovělí ubožáci vrhali na vůz děsivé pohledy.

Zatím dal Glenarvan na Heleninu žádost rozdat něco potravin. Domorodci porozuměli jeho úmyslu a přivítali jej projevy, které by byly pohnuly sebenecitelnějším srdcem.

Mr Olbinett se jako slušný muž domníval, že je povinen nejprve rozdávat ženám. Ale ta nešťastná stvoření se neodvážila jíst dříve než jejich strašliví velitelé. A ti se vrhli na suchary a sušené maso jako na nějakou kořist.

Když si Mary Grantová pomyslila, že její otec je zajatcem takových neurvalých domorodců, zalily se jí oči slzami. Představovala si, co všechno asi vytrpěl člověk jako Harry Grant v zajetí u kočovných kmenů, při věčné bídě, hladu a surovém zacházení. John Mangles ji starostlivě pozoroval, uhodl její myšlenky a vyhověl tedy jejímu přání, když oslovil nálodního z Britannie.

„Ayrtone,“ řekl mu, „vy jste se dostal z rukou těchto divochů?“

„Ano, kapitáne,“ odpověděl Ayrton. „Všechny vnitrozemské kmeny jsou si podobné. Jenže tady vidíte jenom hrstku těch ubožáků, kdežto na březích Darlingu žijí početné kmeny, kterým vládnou náčelníci mající strašlivou moc.“

„Co však může dělat mezi těmi domorodci Evropan?“ otázal se John Mangles.

„Totéž, co jsem dělal já,“ odpověděl Ayrton. „Loví s nimi zvěř a ryby, účastní se jejich bojů. Jak jsem vám už řekl, zachází se s ním podle toho, jaké služby prokazuje, a je-li to jen trochu obratný a statečný člověk, získá si v kmeni významné postavení.“

„Je však vězněn?“ řekla Mary Grantová.

„Je střežen,“ dodal Ayrton, „a nesmí se ani ve dne, ani v noci na krok hnout!“

„Vám se však podařilo uprchnout, Ayrtone,“ řekl major, který se vmísil do rozhovoru.

„Ano, pane Mac Nabbsi, díky tomu, že mezi mým a sousedním kmenem došlo k boji. Zachránil jsem se. Dobrá. Nemrzí mě to. Ale kdybych to měl prožívat znovu, dal bych myslím přednost věčnému otroctví před útrapami, které jsem prožil při cestě přes vnitrozemské pustiny. Kéž by se kapitán Grant nepokusil o takovou záchranu!“

„Ovšem, samozřejmě,“ odpověděl John Mangles, „my si musíme, miss Mary, přát, aby váš otec zůstal v rukou domorodého kmene. Nalezneme tak jeho stopy snáze, než kdyby bloudil ve vnitrozemských lesích.“

„Vy doufáte, že ho nalezneme?“ otázala se dívka.

„Stále doufám, miss Mary, že vás jednoho dne přece jen uvidím šťastnou!“

Jen zvlhlé oči Mary Grantové mohly poděkovat mladému kapitánovi za ta slova.

Za jejich rozmluvy nastal mezi divochy neobvyklý ruch. Vyráželi halasivý křik, rozbíhali se na všechny strany a chápali se zbraní. Zdálo se, že se jich zmocnil zběsilý hněv.

Glenarvan nevěděl, co tím zamýšlejí; major si však zavolal Ayrtona a řekl;

„Když jste žil tak dlouho mezi Australany, jistě rozumíte i těmto lidem.“

„Jen trochu,“ odpověděl nálodní, „protože každý kmen mluví jiným nářečím. Ale myslím, že nám divoši chtějí z vděčnosti předvést boj.“

To bylo skutečně příčinou jejich shonu. Domorodci se bez jakékoliv výstrahy na sebe vrhli se zuřivostí tak dokonale a tak dobře předstíranou, že ten, kdo by o tom nevěděl, bral by jejich malou válku vážně. Ale Australané jsou podle názoru cestovatelů znamenití herci a při této příležitosti rozvinuli své pozoruhodné nadání.

Jejich útočné a obranné zbraně tvoří palice, dřevěné kyje, jimiž lze rozrazit i nejtvrdší lebku, a jakési „tomahavky“, velice tvrdé naostřené kameny, gumou vlepené mezi dvě hole. Tato sekera má

rukojeť dlouhou deset stop. Je to strašlivý nástroj válečný i velice užitečný nástroj mírový, neboť se jím podle potřeby mohou usekávat větve nebo hlavy a porážet lidé nebo stromy.

Všechny tyto zbraně poletovaly v rukou řvoucích domorodců. Bojovníci se vrhali jeden na druhého, jedni padali jako mrtví a druzí vyráželi vítězný křik. Ženy, hlavně staré, podněcovaly muže k boji, vrhaly se na předstírané mrtvoly a mučily je se zdánlivou krutostí. Každým okamžikem se lady Helena obávala, aby se hra nezvrhla v opravdovou bitvu. A nadto se do boje vrhly bez okolků i děti. Chlapci a také děvčata si v divokém zápalu rozdávali pádné pohlavky.

Obr. 30 – Všechny zbraně poletovaly v rukou domorodců.

Předstíraný boj trval asi deset minut, když se bojující náhle zastavili. Zbraně jim vypadly z rukou. Po ryčné vřavě nastalo hluboké ticho. Domorodci ustrnuli ve své poslední pozici jako postavy živých obrazů. Vypadali jako zkamenělí.

Co bylo příčinou této změny a proč najednou tak znehybněli jako sochy? To se vzápětí ukázalo.

Nad korunami gumovníků v té chvíli zakroužilo hejno papoušků kakadu. Vzduchem se neslo jejich žvatlání a ostré barvy jejich peří se podobaly letící duze. A přílet tohoto třpytivého oblaku papoušků přerušil boj. Byl vystřídán lovem, který je prospěšnější než válka.

Jeden domorodec uchopil červeně pomalovaný nástroj zvláštního tvaru, opustil své doposud nehybné druhy a zamířil mezi stromy a keře k hejnu papoušků kakadu. Kradl se bez nejmenšího hluku, nezašustil o jediný lístek, nezakopl o jediný kamének. Byl to plazící se stín.

Když divoch došel do příhodné vzdálenosti, vrhl svůj nástroj vodorovným směrem asi dvě stopy nad zemí. Zbraň tak proletěla dráhu nějakých čtyřicet stop; potom se náhle, aniž se dotkla země, prudce vymrštila v pravém úhlu a vyletěla do výše jednoho sta stop, smrtelně zasáhla tucet ptáků a obloukem se vrátila zpět k nohám lovce.

Glenarvan a jeho druhové byli ohromeni. Nemohli uvěřit vlastním očím.

„To je bumerang!“ řekl Ayrton.

„Bumerang!“ zvolal Paganel. „Australský bumerang!“

A jako dítě se rozběhl pro zázračný nástroj, „aby se podíval, co v něm je“.

Člověk se opravdu mohl domnívat, že jeho dráhu usměrnil nějaký vnitřní mechanismus, nějaké pero, které se náhle uvolnilo. Nic takového však v něm nebylo.

Bumerang byl docela jednoduše jediný kus tvrdého a zahnutého dřeva, dlouhého třicet až čtyřicet palců. Uprostřed byl silný asi tři palce a oba konce byly ostře zašpičatělé. Jeho dutá část ustupovala o patnáct milimetrů a jeho vnější strana měla dvě velmi ostré hrany. Bylo to právě tak prosté jako nepochopitelné.

„Tak to je ten pověstný bumerang!“ řekl Paganel, když si bedlivě prohlédl podivný nástroj. „Kus dřeva a nic víc. Proč se však po určité době vodorovného letu vymršťuje do výše a vrací se k rukám vrhače? Učenci a cestovatelé dosud nevysvětlili tento jev.“

„Není to snad něco podobného jako u obruče, která se při jistém způsobu hodu vrací k výchozímu bodu?“ řekl John Mangles.

„Anebo spíše zpáteční faleš jako u kulečníkové koule, udeříme-li ji v určitém bodě?“ dodal Glenarvan.

„To rozhodně ne,“ odpověděl Paganel. „V obou těchto případech musí být nějaký pevný bod a ten je podnětem k zpětnému pohybu; u obruče je to země a u koule sukno. Zde však takový pevný bod není, nástroj se země vůbec nedotkne, a přece se vymrští do značné výše!“

„Jak to tedy vysvětlujete vy, pane Paganele?“ otázala se lady Helena.

„Nevysvětluji to, mylady, konstatuji to jako všichni přede mnou. Jev nesporně závisí na způsobu hodu a na zvláštním tvaru bumerangu. Ale hod sám je ještě tajemstvím Australanů.“

Čas však utíkal a Glenarvan si pomyslil, že nemá smyslu odkládat další cestu na východ. Chystal se právě požádat cestovatelky, aby opět nastoupily do vozu, když přiběhl jeden divoch a s velkým vzrušením pronesl několik slov.

„Aha,“ řekl Ayrton, zpozorovali kasuáry!“

„Jakže! Půjdou na lov?“ otázal se Glenarvan.

„To musíme vidět,“ zvolal Paganel. „To bude velmi zajímavé. Možná že se zase uplatní bumerang.“

„Co o tom soudíte, Ayrtone?“

„To nebude trvat dlouho, mylorde,“ odpověděl nálodní.

Domorodci neztráceli ani okamžik. Zabít kasuára je pro ně velkým požehnáním. Kmen má zajištěnou potravu na několik dní. Proto vynakládají lovci všechnu svou obratnost, aby se takové kořisti zmocnili. Jak se jim však podaří bez pušek skolit a bez psů dostihnout tak hbité zvíře? To bylo na této podívané nejzajímavější, a proto chtěl Paganel lov vidět.

Emu neboli kasuár lysý, zvaný domorodci „murek“, začíná být na australských rovinách vzácný. Je to velký pták, vysoký dvě a půl stopy, a jeho bílé maso chutná jako krocani. Na hlavě má rohovitou lysinku, oči má světle hnědé, zobák černý, zahnutý směrem dolů, na nohou má silné drápy a jeho křídla jsou skutečné pahýly, takže jich nemůže používat k letu. Peří, či vlastně skoro srst, je na krku tmavší než na prsou. I když kasuár nelétá, dovede rychle běhat a mohl by směle závodit na dostihách i s.nejrychlejším koněm. Lze ho tedy chytit jenom lstí, a to ještě musí člověk být zvlášť obratný.

Proto se na domorodcovu výzvu rozestavilo deset Australanů jako střelecká četa. Bylo to na překrásné pláni, modrající se květy divoce rostoucího indiga. Cestovatelé se zastavili na mýtině v mimózovém háji.

Když se domorodci přiblížili, vyrazilo půl tuctu kasuárů na útěk a skryli se míli odtud. Jakmile lovec kmene zjistil, kde kasuárové jsou, dal svým pomocníkům znamení, aby se zastavili. Lehli si na zem, kdežto lovec vytáhl ze své sítě dvě velmi dovedně sešité kasuáří kůže a ihned se do nich přistrojil. Pravici vystrčil nad hlavu a natřásaje se napodoboval chůzi emu hledajícího potravu.

Domorodec zamířil k hejnu. Hned se zastavoval, předstíraje, že zobe zrní, hned zvířoval nohama prach a ztrácel se v prašném oblaku. Všechno jeho počínání bylo dokonalé. Pohyby emu napodoboval naprosto věrně. Lovec vyrážel tlumené hudrování, jímž by se dal i sám pták ošálit. A to se také stalo. Zanedlouho byl divoch uprostřed nic netušícího hejna. Náhle se v jeho ruce mihl kyj a pět emu ze šesti se skácelo k zemi.

Lovec měl štěstí, lov byl ukončen.

Tehdy se Glenarvan, cestovatelky a celá družina s domorodci rozloučila.

Kapitola 17 – Chovatelé dobytka milionáři

Po klidné noci, strávené na 146°15' východní délky, pokračovali cestovatelé dne 6. ledna v sedm hodin ráno v další cestě přes rozsáhlý okres. Ubírali se stále k vycházejícímu slunci a stopy jejich kroků zanechávaly na rovině neúchylně přímou čáru. Dvakrát narazili na stopy squatterů a obojí stopy by se byly zaměnily, kdyby byl Glenarvanův kůň nezanechával v prachu značku Black-Pointu, rozeznatelnou podle dvou trojlístků.

Často brázdily rovinu klikaté, zimostrázem obrostlé potůčky, v nichž voda bývala jen občas, a nikoli stále. Pramenily na svazích Buffalos-Ranges, nepříliš vysokého pohoří, jehož malebný obrys se vlnil na obzoru.

Bylo rozhodnuto, že tam budou cestovatelé toho dne tábořit. Ayrton pobídl spřežení a voli dorazili k pohoří po pětatřicetimílové jízdě poněkud unaveni. Stan byl postaven pod vysokými stromy. Nadešla noc. Rychle se navečeřeli, neboť po takovém pochodu myslil každý víc na spánek než na jídlo.

Paganel, který měl hlídat jako první stráž, neulehl a s puškou na rameni hlídal tábor, procházeje se sem a tam, aby se snáze ubránil spánku.

Přestože nesvítil měsíc, byla noc téměř jasná, neboť na nebi zářilo jižní souhvězdí. Učenec se bavil četbou ve veliké, stále otevřené knize oblohy, tak zajímavé pro toho, kdo jí rozumí. Hluboké ticho spící přírody bylo přerušováno jenom řinčením pout na nohou koní.

Paganel se tedy nechával unášet svým astronomickým přemítáním a staral se více o věci nebeské než o věci pozemské, když jej ze snění vytrhl vzdálený zvuk.

Nastražil napjatě sluch a k velkému překvapení se mu zdálo, že rozeznává zvuky piana. Až k němu doléhal rozechvělý zvuk několika širokých akordů.

Nemohl se mýlit.

Piano v pustině! řekl si Paganel. Něco takového nikdy nepřipustím.

Bylo to skutečně nad všechno očekávání a Paganel by byl raději uvěřil, že to nějaký zvláštní australský pták napodobuje zvuky prvotřídního klavíru, tak jako jiní napodobují zvuky hodin a brusiče.

Ale v tom okamžiku se k němu donesl čistě modulovaný hlas. K pianistovi se přidal pěvec. Paganel naslouchal, ale nevzdával se. Za několik okamžiků však už nemohl být na pochybách a rozeznával i nápěv, který doléhal k jeho sluchu. Bylo to Il mio tesoro tanto z Dora Juana.

I hrome! pomyslil si zeměpisec. Ať už jsou australští ptáci jakkoliv podivní, a i kdyby to byli ti nejmuzikálnější papoušci na světě, nemohou přece zpívat Mozarta!

Potom poslouchal jemnou mistrovskou árii až do konce. Líbezná melodie, nesoucí se jasnou nocí, působila nepopsatelným dojmem. Paganel byl dlouho pod jejím nevýslovným kouzlem. Hlas potom umlkl a vše se opět ponořilo do hlubokého ticha.

Když Wilson přišel vystřídat Paganela, zastihl učence v hlubokém zamyšlení. Paganel nic námořníkovi neřekl. Rozhodl se, že o této zvláštnosti poví až zítra Glenarvanovi, a šel si lehnout do stanu.

Příštího dne byla celá družina probuzena nenadálým štěkotem. Glenarvan okamžitě vstal. Na pokraji lesíka poskakovali dva nádherní pointeři na štíhlých nohou, překrásné ukázky anglického stavěcího psa. Když se cestovatelé přiblížili, zmizeli psi mezi stromy a štěkali ještě zběsileji.

„Že by v téhle pustině byla stanice?“ žasl Glenarvan. „A lovci – vždyť tohle jsou přece lovečtí psi!“

Paganel zrovna otvíral ústa, aby vyprávěl svůj zážitek z minulé noci, když se objevili dva mladí muži, jedoucí na dvou krásných čistokrevných koních.

Oba džentlmeni, oblečení v elegantní lovecké obleky, se zastavili, když spatřili družinku tábořící zde cikánským způsobem. Patrně uvažovali o tom, co znamená přítomnost ozbrojených mužů v těchto místech, ale vtom zpozorovali, že z vozu vystupují cestovatelky.

Ihned seskočili na zem a s klobouky v ruce jim vyšli vstříc.

Glenarvan šel neznámým naproti, a protože zde byl cizincem, pověděl, kdo je. Oba mladí mužové se uklonili a starší z nich řekl:

„Mylorde, mohly by nám tyto dámy, vaši druhové a vy sám prokázat to potěšení a dopřát si oddechu na naší farmě?“

„S kým mám tu čest, pánové?“ zeptal se Glenarvan.

„Michal a Sandy Pattersonovi, majitelé Hottamské stanice. Jste na našich pozemcích a na farmu je to jenom čtvrt míle.“

„Pánové,“ odpověděl Glenarvan, „nerad bych zneužíval tak přívětivého pozvání…“

„Mylorde,“ pravil Michal Patterson, „přijmete-li, budeme velice šťastni, že vás můžeme pohostit uprostřed pustiny.“

Glenarvan se na znamení souhlasu uklonil.

„Pane,“ řekl nyní Paganel, obraceje se k Michalu Pattersonovi, „nebudete pokládat za dotěrnou otázku, zdali jste to zpíval včera vy tu božskou árii z Mozarta?“

„Byl jsem to já, pane,“ odpověděl džentlmen, „a můj bratr Sandy mě doprovázel.“

„Přijměte tedy, pane,“ odvětil Paganel, „nejupřímnější blahopřání od náruživého francouzského obdivovatele této hudby.“

Paganel podal mladému muži ruku a ten jí srdečně stiskl. Michal Patterson potom ukázal vpravo, kudy mají jít. Koně byli ponecháni na starost Ayrtonovi a oběma námořníkům.

Cestovatelé, vedeni oběma bratry, ubírali se s netajeným obdivem do Hottamské stanice.

Byla to nádherná usedlost, udržovaná v přísném rázu anglických parků. Nesmírné pastviny, ohrazené šedými ploty, táhly se do nedohledna. Na nich se pásly tisíce volů a milióny ovcí. Četní pastýři a ještě četnější psi hlídali tuto hlučnou armádu. Do hučení a mečení se mísilo štěkání dog a ostré práskání bičů.

Na východě se pohled zastavoval u lesa myall a gumovníků, nad nímž se tyčila do výše sedmi tisíc pěti set stop velebná Hottamská hora. Na všechny strany se rozbíhala dlouhá stromořadí zelených jehličnatých stromů. Tu a tam byly husté skupinky „grasstree“, keřů vysokých deset stop. Tyto keře se podobají trpasličí palmě a ztrácejí se v koruně úzkých a dlouhých listů. Vzduch voněl vavřínovou kalinou, z jejíchž bílých květů se linuly nejjemnější libé vůně.

K půvabným skupinám těchto domácích stromů se družily stromy přenesené z evropských zemí. Broskvoň, hrušeň, jabloň, fíkovník, pomerančovník i dub byly pozdraveny nadšenými výkřiky cestovatelů, kteří, pokud nežasli nad tím, že kráčejí ve stínu stromů své země, podivovali se přinejmenším ptákům, především „atlasovým ptákům“ s hedvábným peřím a „sericulím“, oděným zpola do zlata a zpola do černého sametu.

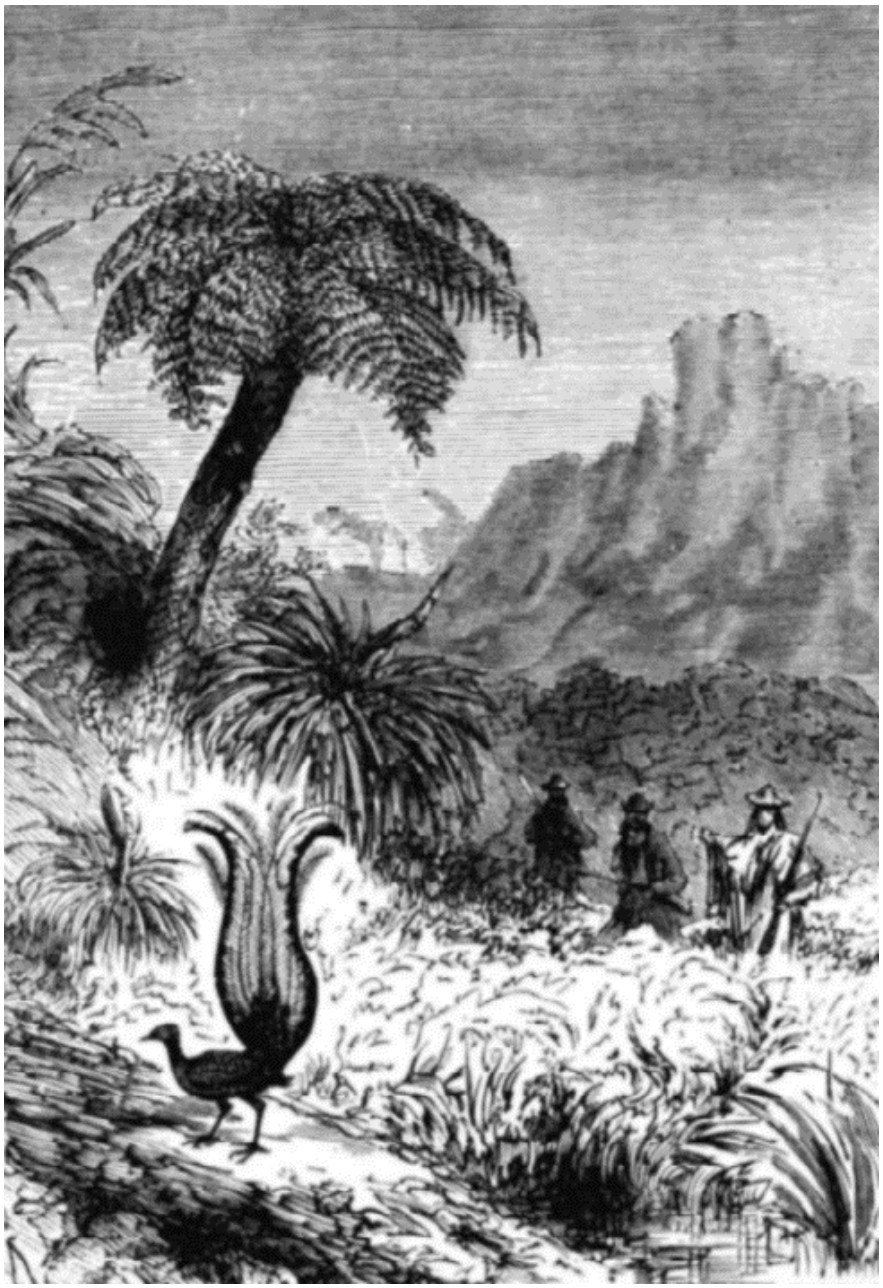
Mezi jiným se mohli poprvé obdivovat i ptáku „menura“.

Je to pták-lyra, jehož chvost se podobá tomuto hudebnímu nástroji. Prchal mezi stromovitým kapradím, a když jeho ocas narážel na větve, byli všichni téměř překvapeni, že neslyší libozvučné akordy. Paganel dostal chuť zahrát si na něj.

Glenarvan se však neomezoval jen na obdivování pohádkových divů této oázy, vytvořené v australské pustině. Poslouchal vyprávění mladých džentlmenů. V Anglii, uprostřed civilizované krajiny, byl by příchozí nejprve pověděl svému hostiteli, kdo je a kam jde. Zde však Michal a Sandy Pattersonovi pokládali za svou povinnost se vzácnou šetrností povědět všechno o sobě cestovatelům, jimž nabízeli pohostinství. Vyprávěli tedy svůj příběh.Byl to příběh příznačný pro všechny mladé, nadané a pilné Angličany, kteří se nedomnívají, že bohatý člověk nemusí pracovat. Michal a Sandy Pattersonovi byli syny londýnského bankéře. Ve dvaceti letech jim otec řekl: „Zde máte několik miliónů, chlapci. Jděte do nějaké daleké kolonie, založte tam nějaký užitečný podnik a v práci načerpejte životní zkušenosti. Poštěstí-li se vám, dobře. Setkáte-li se s nezdarem, co na tom. Nebudeme litovat miliónů, které vám pomohou stát se muži.“ Oba mladíci uposlechli. Vybrali si kolonii Viktorii v Austrálii, kde zaseli otcovské bankovky, a nelitovali toho. Po třech letech se už jejich hospodářství zdárně rozvíjelo.

V provinciích Viktorie, Nový Jižní Wales a Jižní Austrálie je přes tři tisíce stanic, řízených jednak squattery, kteří pěstují dobytek, jednak settlery, jejichž hlavní činnost se zaměřuje na obdělávání půdy. Až do příchodu obou mladých Angličanů bylo nejvýznamnějším podnikem tohoto

druhu hospodářství Jamiesonovo, ležící na ploše jednoho sta kilometrů a ohraničované pětadvacetikilometrovým tokem Paroo, jednoho z přítoků Darlingu.

Obr. 31 – Mezi jiným se mohli poprvé obdivovat i ptáku „menura“.

Nyní je Hottamská stanice převyšovala jak rozlohou, tak bohatstvím. Oba mladí mužové byli zároveň squatteři i settleři. Se vzácnou dovedností, a což je ještě nesnadnější, s neobyčejnou rozhodností spravovali svůj nesmírný majetek.

Jak víme, tato stanice byla hodně vzdálena od nejdůležitějších měst, neboť ležela uprostřed málo navštěvovaných pustin Murraye. Zaujímala prostor ležící mezi 146°48' a 147° východní délky, tedy území dlouhé a široké dvacet kilometrů, nacházející se mezi Buffalos-Ranges a Hottamskou horou. V obou severních rozích tohoto obrovského čtyřúhelníku se zvedaly nalevo hora Aberdeenská a napravo vrcholky High-Barvenu. Bylo zde dost krásných a křivolakých vod, totiž potoků a přítoků řeky Oven, která se na severu vlévá do řečiště Murraye. Proto se zde stejně dařilo pěstování dobytka i obdělávání půdy. Deset mil akrů půdy, znamenitě rozdělené v hony a pečlivě obdělávané, dávalo domácí i exotické plodiny, kdežto na zelenajících se pastvinách se vykrmovalo několik miliónů kusů dobytka. Však také produkty z Hottamské stanice měly na castlemainských a melbournských trzích vysoký kurs.

Michal a Sandy Pattersonovi končili své vyprávění těmito podrobnostmi o svém podnikání, když se na konci kasuarinového stromořadí vynořila farma.

Byl to hezký domek ze dřeva a z cihel, skrytý v háječku emerofil. Měl ladné tvary švýcarského domku a podél jeho zdí se táhla jako antické impluvium veranda s čínskými lampióny. Nad okny byly napjaty pestré záclony, jakoby kvetoucí všemi barvami. Všechno bylo neobyčejně hezké a vkusné, ale zároveň i pohodlné. Na trávnících a v okolních houštinách stály bronzové sloupy s elegantními svítilnami. Za soumraku se celý tento park rozsvěcoval bílými plynovými světly, do nichž proudil plyn z malého plynojemu, skrytého v loubí myall a stromovitých kapradin.

Kromě toho zde nikde nebylo vidět hospodářská stavení, stáje nebo kůlny, zkrátka nic, co bychom hledali u venkovského hospodářství. Veškeré příslušenství – skutečná vesnice o více než dvaceti chýších a domcích – leželo čtvrt míle odtud v horském údolíčku. Elektrické dráty umožňovaly okamžité spojení vsi a panského domu. A ten, vzdálen všeho ruchu, zdál se ztracen uprostřed exotického lesa.

Obr. 32 – By1 to hezký domek ze dřeva a z cihel.

Zanedlouho došla družina na konec kasuarinové aleje. Přes malý, neobyčejně vkusný železný můstek, klenoucí se nad bublajícím potůčkem, vcházelo se do pěstěného parku. Přešli jej.

Cestovatelům vyšel naproti správce domu, muž vysoké postavy; dveře domu se otevřely a hosté Hottamské stanice vstoupili dovnitř.

Ležel před nimi všechen umělecký přepych této farmy. Za předpokojem, ozdobeným dekoracemi z jezdeckých a loveckých předmětů, otvíral se prostorný salón s pěti okny. Piano plné starých i nových partitur, malířské stojany s rozmalovanými plátny, podstavce s mramorovými sochami, několik obrazů holandských mistrů na zdech, nákladné koberce, hebké pod nohama jako hustý trávník, nástěnné gobelíny, oživené spanilými mytologickými výjevy, u stropu antický lustr; dále vzácné majoliky, drahocenné a svrchovaně vkusné drobnůstky, plno drahých a vybraných maličkostí, které v takové farmě musely člověka udivovat, to vše zde dokazovalo nesmírné bohatství. Vše, co mohlo zpříjemnit dlouhou chvíli těchto australských přistěhovalců, vše, co mohlo v mysli vybavit vzpomínku na evropské mravy, zaplňovalo tento pohádkový salón. Člověku se zdálo, že je v některém francouzském nebo anglickém zámku.

Pět oken propouštělo jemným tkanivem záclon mřížkované a už nyní stínem verandy tlumené světlo. Lady Helena přistoupila k oknu a vydechla obdivem. Z této strany se dům zdvihal nad širokým údolím, táhnoucím se až k úpatí hor na východě. Sled luk a lesů, tu a tam větší mýtina, soubor ladně zaoblených pahorků, reliéf vlnící se půdy, to všechno skýtalo pohled vymykající se jakémukoliv popisu. Zdejší krajině se nemohl rovnat žádný jiný kraj na světě, ba ani proslavené Rajské údolí na norských hranicích u Telemarku. Toto široké panoráma, rozčleněné velkými plochami stínu a světla, měnilo se každou chvíli podle rozmarů slunce. Nikdo nemohl snít o ničem krásnějším.

Mezitím byla z rozkazu Sandyho Pattersona připravena snídaně a za necelou čtvrthodinu po příchodu usedli cestovatelé k bohatě prostřenému stolu.

Vbrzku poznali oba bratři cíl výpravy a projevili živý zájem o Glenarvanovo pátrání. Dávali oběma kapitánovým dětem také nejlepší naději.

„Harry Grant," řekl Michal, „zřejmě upadl do rukou domorodců, když se neobjevil v pobřežních osadách. Listiny dokazují, že znal přesně místo, kde se nalézá, a jestliže se nedostal do některé anglické kolonie, musel být v okamžiku, kdy vstoupil na zem, zajat divochy."

„Přesně totéž se stalo jeho nálodnímu Ayrtonovi," odvětil John Mangles.

„A vy, pánové," otázala se lady Helena, „jste nikdy neslyšeli o ztroskotání Britannie?"

„Nikdy, mylady," odpověděl Michal.

„A jak podle vašeho mínění zacházejí Australané se zajatým kapitánem Grantem?"

„Australané nejsou krutí, mylady," odvětil mladý squatter, „a miss Grantová se může v tomto směru upokojit. Je mnoho dokladů o jejich mírnosti a několik Evropanů žilo dlouho mezi nimi, a přece si nemohli stěžovat na jejich surovost."

„Mezi jinými King," řekl pohotově Paganel, „jediný zachráněný z Burkovy výpravy."

„Nejenom tento statečný badatel," podotkl Sandy, „nýbrž i jistý anglický voják jménem Buckley, který v roce 1803 uprchl z Port Phillipu na pobřeží, dostal se mezi domorodce a žil s nimi třiatřicet let."

„A od té doby přineslo jedno z posledních čísel časopisu Australasian zprávu, že se mezi rodáky po šestnáctiletém otroctví vrátil jakýsi Morill. Kapitánův osud bude jistě týž jako jeho, protože i on se stal zajatcem domorodců po ztroskotání Péruvienny v roce 1846 a byl jimi odveden do vnitrozemí. Myslím tedy, že máte všechny naděje na úspěch."

Tato slova způsobila všem hostům mladého squattera nesmírnou radost. Potvrzovala zprávy, které již uvedli Paganel a Ayrton.

Když pak cestovatelky odešly od stolu, přešla řeč na trestance. Squatteři věděli o neštěstí na Camden-Bridgi, ale přítomnost uprchlých trestanců je nijak neznepokojovala. Zločinci se neodváží zaútočit na stanici, jejíž osazenstvo čítá přes sto mužů. Kromě toho se dalo soudit, že se nevydají do pustin kolem Murraye, kde nemají co dělat, ani k osadám Nového Jižního Walesu, kde jsou cesty silně střežené. To byl i názor Ayrtonův.

Lord Glenarvan nemohl odříci svým hostitelům a musel strávit na Hottamské stanici celý den. Těchto dvanáct hodin zpoždění znamenalo vlastně dvanáct hodin odpočinku. Koně i voli se tam mohli znamenitě zotavit v pohodlných stájích.

Pozvání bylo tedy přijato a oba mladí mužové předložili svým hostům program dne, který byl s radostí přijat.

V poledne netrpělivě hrabalo půdu u vchodu domu sedm čistokrevných koní. Pro dámy byl určen krásný lehký kočár s dlouhými opratěmi a jeho kočí mohl brzy ukázat svou zručnost v ovládání čtyřspřeží. Jezdci, doprovázení psovody a vyzbrojení výbornými loveckými puškami, vyhoupli se do sedla a cválali vedle dvířek kočáru, zatímco smečka pointerů radostně štěkala v houštinách.

Čtvrt hodiny se kavalkáda projížděla alejemi a stromořadími krásného parku, který byl tak velký jako nějaký malý německý státeček. Reuss-Schleitz nebo Sachsen-Gotha by se do něho byly vešly celé. A co se týče zvěře, celá armáda nadháněčů by jí nenahnala lovcům do rány více. Proto se záhy ozvaly salvy výstřelů, znepokojivé pro klidné obyvatele lesů a plání. Mladý Robert se činil po boku majora Mac Nabbse. Odvážný chlapec byl přes sestřino napomínání neustále v čele a první ve střelbě. Ale John Mangles slíbil, že na něho dohlédne, a to Mary Grantovou uklidnilo.

Při tomto lovu bylo zastřeleno několik svérázných australských zvířat, o nichž do té doby Paganel věděl jenom to, jak se jmenují, mezi jinými „wombat“ a „bandikut“.

Wombat je býložravec, který si dělá doupata jako jezevec, je velký jako ovce a má znamenité maso.

Bandikut je druh vačnatce, který by dokázal obelstít evropskou lišku a mohl by ji učit, jak loupit v drůbežárnách. Toto zvíře dosti odpuzujícího vzhledu, dlouhé půldruhé stopy, skolil Paganel, a proto je z lovecké ješitnosti pokládal za půvabné. „Roztomilé zvířátko,“ říkal.

Robert mezi jinými pěknými kusy zastřelil velmi obratně jednoho kunovce tečkovaného, malého vačnatce s černou, bíle skvrnitou kožešinou, která se vyrovná kožešině kuny, a párek vačic, které se skrývaly v hustém listí vysokých stromů.

Obr. 33 – Ale ze všech byl nesporně nejzajímavější lov na klokany.

Ale ze všech těchto hrdinných činů byl nesporně nejzajímavější lov na klokany. Kolem čtvrté hodiny vyplašili psi stádo těchto zvláštních vačnatců. Mláďata se rychle schovala do mateřských vaků a celé stádo prchalo v řadě za sebou. Nic není podivnějšího než obrovské klokaní skoky, při nichž se zadní nohy, dvakrát delší než přední, vymršťují jako péra. V čele stáda uháněl pět stop vysoký samec, nádherný klokan, „starý muž“, jak říkají bushmani, australští zálesáci.

Lovci se za nimi hnali čtyři až pět mil. Klokani nepolevovali a psi se jim nesnažili přiblížit, protože se plným právem obávají jejich mocných tlap, vyzbrojených ostrým nehtem. Posléze se však stádo vyčerpané během zastavilo a „starý muž“ se opřel o kmen stromu,. chystaje se k obraně. Jeden pointer se nestačil včas zastavit a doběhl až ke stádu. Vzápětí vylétl nešťastný pes do vzduchu a klesl k zemi s rozpáraným břichem. Ani celá smečka by jistě nestačila na tyto statné vačnatce. Štvanici bylo tedy nutno ukončit střelbou, a jenom kulka mohla skolit obrovské zvíře.

V tom okamžiku se Robert málem stal obětí své nerozvážnosti. Ve snaze, aby měl co nejjistější ránu, přiblížil se tak blízko ke klokanovi, že ten se na něho skokem vrhl. Robert padl na zem, rozlehl se výkřik. Mary Grantová, neschopna, promluvit, s očima takřka zastřenýma slzami, zděšeně vztahovala z kočáru ruce k svému bratrovi. Žádný lovec se neodvažoval na zvíře vystřelit, protože by byl mohl zasáhnout i chlapce.

Tu se však vrhl na klokana s taseným loveckým nožem John Mangles, a nedbaje nebezpečí, probodl zvířeti srdce. Když zvíře kleslo k zemi, povstal Robert bez jediného poranění. Vzápětí se vrhl do sestřina náručí.

„Díky, pane Johne! Díky!“ řekla Mary Grantová a podala mladému kapitánovi ruku.

„Měl jsem ho na starosti,“ řekl John Mangles a uchopil chvějící se dívčinu ruku.

Touto příhodou lov skončil. Stádo klokanů se po smrti svého vůdce rozprchlo a samcova kůže byla odnesena na farmu. Bylo šest hodin večer. Pro lovce byla připravena znamenitá večeře. Mezi jinými jídly se těšila největší pozornosti polévka z klokaního ocasu, upravená po australském způsobu.

Po zmrzlině a chladivých desertních nápojích přešli stolovníci do salónu. Večer byl zasvěcen hudbě. Lady Helena byla znamenitá pianistka a ochotně spojila své nadání s uměním obou squatterů. Michal a Sandy Pattersonovi zazpívali s dokonalým přednesem árie z posledních děl Gounoda, Victora Massého, Féliciena Davida i nepochopeného génia Richarda Wagnera.

V jedenáct hodin byl podáván čaj, výborný čaj, jak ho dovedou připravit jen Angličané. Když však Paganel požádal, že by chtěl ochutnat čaj australský, přinesli mu tekutinu černou jako inkoust, litr vody, v níž se čtyři hodiny vařilo půl libry čaje. Paganel se sice ošklíbal, ale prohlásil nápoj za výtečný.

O půlnocí byli hosté zavedení do pěkných, pohodlných pokojů a tam ještě ve spánku snili o příjemných zážitcích dne.

Nazítří se časně ráno rozloučili s oběma mladými squattery. Při tom byly vysloveny mnohé díky a sliby, že se opět sejdou v Evropě na zámku Malcolm. Potom se vůz dal do pohybu, objel úpatí Hottamské hory a zakrátko zmizela cestovatelům farma z očí jako nějaký prchavý přelud. Ještě pět mil kráčely nohy jejich koní po půdě stanice.

Teprve v devět hodin zanechala družina za sebou poslední plot a vydala se přes téměř neznámé končiny provincie Viktorie.

Kapitola 18 – Australské Alpy

Obrovská překážka přetínala cestu na jihovýchodě. Byl to řetěz Australských Alp, rozložitá hradba, jejíž křivolaké bašty se prostírají v délce patnácti set mil a zadržují mračna ve výši čtyř tisíc stop nad zemí.

Zamračené nebe propouštělo k zemi jenom mírné teplo, tlumené hustou tkání par. Teplota byla tedy příjemná, ale pochod na silně zvlněném terénu byl obtížný. Kopcovitost krajiny byla stále zřetelnější a zřetelnější. Tu a tam se vypínal nějaký pahorek, zelenající se mladými gumovníky. Později tvořily pak tyto ostře vystupující pahrbky první výběžky velkých Alp. Výprava musela bez ustání stoupat a to bylo nejlépe znát na tom, jak se voli namáhali, až jejich jha praštěla pod tahem těžkého vozu; tažná zvířata hlučně supala a svaly na nohou se jim napínaly k prasknutí. Osy vozu skřípaly při nečekaných nárazech, jimž Ayrton nemohl ani při největší obratnosti předejít. Cestovatelky všechno vesele snášely.

John Mangles a jeho dva námořníci jeli několik set kroků vpředu. Hledali sjízdné přechody, neli vlastně průlivy, neboť všechny tyto nerovnosti půdy se velmi podobaly úskalím, mezi nimiž vůz hledal nejvhodnější průplav. Byla to skutečná plavba po vzduté zemi.

Těžká a často nebezpečná práce. Mnohokrát musela Wilsonova sekyra prorážet cestu mezi nepropustnými houštinami křovisek. Jílovitá a vlhká půda klouzala pod nohama. Cestu prodlužovaly tisíce zajížděk, k nimž cestovatele nutily nepřekonatelné překážky, vysoké žulové balvany, hluboké bystřiny a podezřelé močály. Večer tábořili pod úpatím Alp, na březích řeky Cobongy, při okraji planinky porostlé čtyři stopy vysokými polokeři, jejichž světle červené listí skýtalo příjemný pohled.

„To bude těžká cesta," řekl Glenarvan, pohlížeje na horský řetěz, jehož obrys splýval s noční tmou. „Alpy! Takový název nutí k úvahám."

„Tak zlé to zase není, milý Glenarvane," odpověděl mu Paganel. „Nemyslete si, že musíte přejít celé Švýcarsko. V Austrálii jsou Grampiany, Pyreneje, Alpy a Modré hory jako v Evropě a Americe, ale jenom v malém. To docela prostě ukazuje, že zeměpisci mají omezenou obrazotvornost a že lidský jazyk je velmi chudý na vlastní jména."

„A jaké jsou tedy tyto Australské Alpy?" otázala se lady Helena.

„Jenom kapesní vydání hor," odpověděl Paganel. „Ani nebudeme vědět, že je přejdeme."

„To mluvte jenom za sebe!" řekl major. „Jenom roztržitý člověk může přejít horský řetěz a nevědět o tom."

„Roztržitý!" zvolal Paganel. „Ale já už přece nejsem roztržitý. Ať mi to naše dámy dosvědčí. Nedodržoval jsem snad svůj slib od té doby, co jsem vkročil na pevninu? Může mi někdo vytknout nějaký omyl?"

„Žádný, pane Paganele," řekla Mary Grantová. „Jste nyní nejdokonalejší člověk na světě."

„Příliš dokonalý!" dodala lady Helena se smíchem. „Ta roztržitost vám slušela."

„Že je to pravda, mylady?" odpověděl Paganel. „Teď když nemám žádnou vadu, stane se ze mne člověk jako každý jiný. Doufám však, že co nevidět provedu nějakou pořádnou mýlku, které se notně zasmějete. Víte, když nedělám žádné omyly, mám dojem, že jsem se minul povoláním."

Příštího dne, 9. ledna, pokračovala družina v cestě přes Alpy přes ujišťování optimistického zeměpisce jenom s největšími obtížemi. Musela postupovat nazdařbůh a zacházet do úzkých a hlubokých soutěsek, které mohly být také slepé.

Ayrton by se byl jistě octl na rozpacích, kdyby se byla po jednohodinovém pochodu nečekaně neobjevila na jedné horské cestě krčma, „tap" nejhoršího druhu.

„Na mou věru!" zvolal Paganel. „Majitel téhle hospody v těchto místech jistě majetek nenadělá! Proč tu asi je?"

„Aby nám dal informace, které potřebujeme pro další cestu," odpověděl Glenarvan. „Pojďme dovnitř."

Glenarvan, následován Ayrtonem, vstoupil do krčmy. Majitel byl obhroublý muž s drsnou tváří, který jistě pokládal sám sebe za hlavního zákazníka, aspoň pokud šlo o džin, brandy a whisky z jeho krčmy. Obyčejně vídal snad jenom cestující squattery a nějaké honáky dobytka.

Mrzutě odpovídal na otázky, které mu byly položeny. Ale jeho odpovědi stačily, aby Ayrton zjistil, kudy jet dále. Glenarvan odměnil námahu hospodského několika mincemi a chystal se hospodu opustit, když jeho zrak padl na plakát visící na zdi.

Byla to policejní vyhláška. Upozorňovala na útěk perthských trestanců a vypisovala cenu na hlavu Ben Joyce. Sto liber šterlinků tomu, kdo ho vydá policii.

„Toho padoucha musí rozhodně pověsit," řekl Glenarvan nálodnímu.

„A hlavně ho musí chytit!" odpověděl Ayrton. „Sto liber! To jsou přece peníze! Ani za ně nestojí."

„Ale ten krčmář se mi také moc nelíbí," dodal Glenarvan, „i přes tu vyhlášku."

„Mně také ne," souhlasil Ayrton.

Glenarvan a nálodní se vrátili k vozu. Zamířili k místu, kde končí cesta k Lucknowu. Tam se vinula úzká stezka, šikmo stoupající přes horský řetěz. Vydali se vzhůru.

Byl to namáhavý výstup. Nejednou museli jít cestovatelky i jejich druhové pěšky. Mužové museli pomáhat těžkému povozu a tlačit jej za kola, často jej přidržovat na nebezpečných svazích, vypřahat voly, protože spřežení se nemohlo v prudkých zatáčkách otočit, podpírat vůz, když hrozilo, že sjede nazpátek, a nejednou musel Ayrton vzít na pomoc i koně, kteří byli také vyčerpáni výstupem.

Jeden kůň, buď následkem dlouhé únavy, nebo z jiné příčiny, toho dne padl.

Náhle se zhroutil, aniž bylo možno podle nějakého příznaku předem tušit tuto nehodu.

Byl to kůň Mulradyho, a když ho chtěl nálodní zdvihnout, shledal, že je mrtev.

Ayrton si přišel prohlédnout zvíře ležící na zemi a zdálo se, že si nedovede nijak vysvětlit jeho okamžitou smrt.

„Zvíře si nejspíše strhalo nějakou cévu," řekl Glenarvan.

„Zřejmě," odpověděl Ayrton.

„Vezmi si mého koně, Mulrady," dodal Glenarvan, „sednu si k lady Heleně do vozu."

Mulrady uposlechl. Družina pokračovala ve vyčerpávajícím výstupu a zanechala mrtvolu zvířete napospas havranům.

Pohoří Australských Alp není příliš široké a jeho základna jde do šířky necelých osmi mil. Jestliže tedy přechod, jejž Ayrton zvolil, vybíhal na východní svah, mohla výprava překročit tuto vysokou překážku za čtyřicet osm hodin. Potom by nebylo ani stopy po nepřekonatelných překážkách a po nesjízdné cestě až k moři.

10. ledna dosáhli cestovatelé nejvyššího bodu přechodu asi ve výši dvou tisíc stop. Octli se na volné plošině, odkud byl daleký rozhled. Na severu se leskly klidné vody jezera Oméo s nesčetnými tečkami vodního ptactva a za jezerem širé roviny Murraye. Na jihu se prostíraly zelenavé plochy Gippslandu s bohatými nalezišti zlata, s vysokými lesy a s celkovou tvářností panenské krajiny. Tam byla příroda dosud paní svých výtvorů, toků svých vod i svých vysokých stromů, jichž se ještě nedotkla sekyra. Jen málo squatterů se až dosud odvažovalo podstoupit s touto přírodou boj. Jako kdyby byl tento alpský řetěz odděloval dvě rozdílné krajiny, z nichž jedna si uchovala svou divočinu. Slunce nyní zapadalo a několik paprsků prodírajících se zardělými oblaky rozžíhalo barvy murrayského okresu. Naproti tomu Gippsland, skrytý za hřebenem hor, ztrácel se v mlhavé tmě a člověku se zdálo, že stín halil celou tuto zaalpskou krajinu do předčasné tmy. Tento protiklad si živě uvědomovali diváci stojící mezi dvěma ostře oddělenými kraji a při pohledu na panenský a neznámý kraj, přes nějž měli nyní cestovat až k viktorijským hranicím, zmocnilo se všech jisté vzrušení.

Utábořili se přímo na planině a příštího dne začali sestupovat. Sestup byl dosti rychlý. Na cestě překvapilo cestující neobyčejně prudké krupobití a donutilo je vyhledat útočiště pod skalami. Z bouřlivých mračen nepadaly kroupy, ale celé kusy ledu. Prak by je byl nevrhal prudčeji a několik pěkných boulí poučilo i Paganela a Roberta, že se musí před jejich přívaly schovat. Vůz byl na mnoha místech protrhán. Ostatně málokteré plátno by vydrželo nárazy těchto ostrých kusů ledu, z

nichž některé se zatínaly i do kůry stromů. Výprava musela počkat, až se přežene neuvěřitelný liják, jestliže nechtěla být ukamenována. Šlo o necelou hodinu a družina se pak znovu vydala po svažujících se skalách, které byly po krupobití ještě celé kluzké.

Navečer sjížděl vůz, silně roztřesený a na mnoha místech rozviklaný, ale doposud pevně sedící na svých dřevěných kolech, mezi osamělými sosnami posledních svahů Alp. Přechod vyúsťoval do gippslandských plání.

Alpské pohoří bylo tedy šťastně zdoláno a cestovatelé se mohli utábořit na noc.

12. ledna za svítání pokračovali v cestě se zápalem, který nebylo možno nepozorovat. Každý již spěchal k cíli, k Tichému oceánu, k tomu místu, kde ztroskotala Britannia. Vždyť jenom tam mohli s užitkem navázat na stopy trosečníků, a nikoliv v těchto opuštěných končinách Gippslandu. Proto Ayrton naléhal na lorda Glenarvana, aby poslal Duncanu rozkaz, že má přijet na pobřeží, aby tak byly po ruce všechny prostředky k dalšímu pátrání. Podle Ayrtona bylo nezbytné použít cesty z Lucknowa vedoucí do Melbourne. Později by to bylo těžké, protože do hlavního města nevedou vůbec žádné přímé spoje.

Zdálo se, že bude vhodné řídit se radami nálodního. Paganel doporučoval, aby se podle nich jednalo. I on se domníval, že přítomnost jachty na pobřeží by mohla být za takových okolností velmi užitečná, a dodával, že později, až překročí cestu z Lucknowa, nebudou moci zprávu do Melbourne vyslat.

Glenarvan byl na vahách a snad by byl odeslal rozkazy, na něž zvláště naléhal Ayrton, kdyby byl proti tomuto rozhodnutí nevystoupil se vší rozhodností major. Dokázal, že výprava se nemůže bez Ayrtona obejít, neboť on kraj poblíže pobřeží jistě zná, že kdyby náhodou připadli na stopy Harryho Granta, byl by nálodní spíš než kdokoliv jiný schopen výpravu po nich vést, a že konečně jenom Ayrton sám může označit místo, kde Britannia ztroskotala.

Mac Nabbs tedy navrhoval, aby se v cestě pokračovalo a nic se na jejím plánu neměnilo. Stejného názoru byl i John Mangles. Mladý kapitán dokonce upozornil na to, že rozkazy mylordovy dojdou na Duncana snáze, budou-li odeslány ze zátoky Twofold, než kdyby byly svěřeny poslovi, který by musel projet dvě stě mil zdejší divočinou.

Tento názor zvítězil. Bylo rozhodnuto, že s rozkazy se počká až do příjezdu do zátoky Twofold. Major pozoroval Ayrtona. Nálodní se mu zdál dosti zklamán, ale nic neřekl a podle svého obyčeje si nechal svůj úsudek pro sebe.

Pláně táhnoucí se pod úpatím Australských Alp byly rovinaté a jen mírně se svažovaly k východu. Jejich jednotvárný vzhled porušovaly tu a tam větší háje mimóz a eukalyptů i různé druhy gumovníků. Půdu pokrývaly keře Gastrolobia grandiflora s nápadnými květy. Několik bezvýznamných creeků, prostých potůčků zarostlých sítinami a pokrytých orchidejemi, přeťalo nejednou cestu výpravy. Všechny přebrodili. Hejna dropů a kasuárů zdaleka prchala, jakmile se cestovatelé přiblížili. Přes křoviska poskakovala klokaní stáda jako nějací gumoví panáci. Avšak lovci z naší výpravy vůbec nepomýšleli na nějaký hon a nebylo ani vhodné zbytečně namáhat beztak již unavené koně.

Nad krajem leželo nyní dusné vedro. Vzduch byl přesycen elektřinou. Zvířata i lidé cítili její vliv. Šli kupředu a víc si nepřáli. Mlčení bylo přerušováno jenom Ayrtonovými výkřiky, jimiž povzbuzoval zmožené spřežení.

Ve dvě hodiny odpoledne projížděli zajímavým kapradinovým lesem, který by byl vyvolal u méně utrmácených lidí obdiv. Tyto stromovité rostliny, vysoké až třicet stop, byly právě v květu. Koně i jezdci pohodlně projížděli pod jejich splývavými haluzemi a občas zazvonila o dřevnatou lodyhu kapradin hvězdička některé ostruhy. Pod nehybnými slunečníky rostlin byl chládek a jistě nikdo si na něj nehodlal naříkat. Jacques Paganel, halasný jako vždy, si několikrát okázale a spokojeně oddechl. Vyplašil tak hejna papoušků a kakadu. Nastal koncert ohlušujícího štěbetání.

Zeměpisec se přidával k jejich křiku a jásotu, když tu náhle jeho přátelé spatřili, jak se na svém koni zakymácel a vzápětí se zřítil jako podťatý. Byla to snad nějaká závrať, či snad se začal dusit vysokou teplotou?

Všichni k němu spěchali.

„Paganele! Paganele! Co se vám stalo?“ zvolal Glenarvan.

„Jenom to, milý příteli, že už nemám koně,“ odpověděl Paganel a vyprošťoval se ze třmenů.

„Jakže! Váš kůň?“

„Mrtev, skácel se jako kůň Mulradyho!“

Obr. 34 – Projížděli zajímavým kapradinovým lesem.

Glenarvan, John Mangles a Wilson prohlíželi zvíře. Paganel měl pravdu. Jeho kůň padl stejně neočekávaně jako kůň námořníkův.

„To je podivné,“ řekl John Mangles.

„Opravdu, velice divné,“ zamumlal major.

Tato nová nehoda působila Glenarvanovi značné starosti. Ve zdejších pustinách si nemohl opatřit nové koně. Kdyby tedy koně jeho výpravy pohubila nějaká epidemie, bylo by velmi obtížné pokračovat v další cestě.

A ještě téhož dne se mělo ukázat, že slovo epidemie je správné. Třetí kůň, kůň Wilsonův, skácel se mrtev, a což bylo ještě vážnější, padl také jeden vůl. Počet jízdních a tažných zvířat se tak ztenčil na pět volů a čtyři koně.

Situace se stávala vážnou. Jezdci se mohli konečně i bez koní odvážit jít pěšky. Mnoho squatterů již přešlo přes tyto opuštěné kraje. Co však by se stalo s cestovatelkami, kdyby musely opustit vůz? Dokázaly by ujít sto dvacet mil, které výpravu ještě dělily od zátoky Twofold?

John Mangles a Glenarvan si s velkými obavami prohlíželi zbývající koně. Snad by se dalo předejít dalšímu hynutí zvířat. Při prohlídce nenalezli žádný příznak nemoci nebo vysílení: Všechna zvířata byla naprosto zdravá a statně snášela namáhavou cestu. Glenarvan proto doufal, že si ta podivná epidemie nevyžádá dalších obětí.

To byl i názor Ayrtona, jenž přiznával, že tomu vůbec nerozumí.

Vydali se na další pochod. Pěší si chodili střídavě odpočinout do vozu. Večer, po pochodu dlouhém jen deset mil, bylo dáno znamení k zastávce a postaven tábor. Noc šťastně minula ve velikém háji stromovitých kapradin, mezi nimiž poletovali obrovští netopýři, výstižně pojmenovaní „létající lišky“.

Příští den, 13. leden, proběhl dobře. Včerejší nehody se neopakovaly. Zdravotní stav výpravy byl uspokojivý. Koně i voli si vedli statečně. V salóně lady Heleny bylo velice živo, neboť do něho přicházelo mnoho návštěvníků. Mr Olbinett se velmi čile staral o osvěžení. Při třiceti stupních tepla to bylo nutné. Vypilo se půl soudku skotského piva. Jacques Paganel pil hodně a ještě víc rozprávěl de omni re scibili, to jest o všem možném.

Zdálo se, že den, který tak dobře začínal, také dobře skončí. Urazili už patnáct mil a šťastně projeli dosti pahorkovitou krajinou s červenou půdou. Všechno opravňovalo k naději, že ještě téhož večera se utáboří na březích důležité řeky Snowy, která se na jihu Viktorie vlévá do Tichého oceánu. Zanedlouho začala kola vozu vrývat své koleje do širokých černavých naplavených rovin, mezi trsy bující trávy a nových lánů gastrolobií. Nadešel večer a jasně ohraničený pás mlhy vyznačoval na obzoru tok Snowy. S největším vypětím ujela výprava ještě několik mil. Za mírným vrškem se za záhybem cesty objevil vysoký les. Ayrton zamířil se zchváceným spřežením mezi vysoké kmeny, ztrácející se v šeru, a dostal se už na pokraj lesa, půl míle od řeky, když se vůz náhle zabořil až do poloviny kol.

„Pozor!“ vykřikl na jezdce jedoucí za ním.

„Copak je?“ otázal se Glenarvan.

„Jsme v bahně,“ odpověděl Ayrton.

Křikem i bodcem pobízel voly, ale ti vězeli v bahně až po kolena a nemohli z místa.

„Utáboříme se zde,“ řekl John Mangles.

„To je to nejlepší, co můžeme udělat,“ odpověděl Ayrton.

„Zítra si s tím za světla poradíme.“

„Zastávka!“ zvolal Glenarvan.

Po krátkém soumraku nastala rychle noc, ale vedro nepolevilo. Vzduch byl naplněn dusivými parami. Obzor chvílemi zaplanul oslepujícími záblesky vzdálené bouře.

Přichystali si nocleh. Jakžtakž si upravili zabořený vůz. Temná klenba vysokých stromů chránila stan cestovatelů. Jestliže se proti nim nespikne ještě déšť, nemusí si výprava nijak naříkat.

Ayrtonovi se po jisté námaze podařilo vyvést všechny voly z bořivé půdy. Trpělivá zvířata už do ní zapadala až po boky. Nálodní zavedl voly ke čtyřem koním a nikomu nedovolil, aby se zvířatům staral o píci. Vždyť této práci rozuměl a Glenarvan si toho večera povšiml, že nálodní svou péči zdvojnásobil. Poděkoval mu tedy, nebol nejvíc záleželo na tom, aby spřežení bylo zachováno při životě.

Obr. 35 – Obzor chvílemi zaplanul oslepujícími záblesky bouře.

Mezitím cestující dosti chvatně povečeřeli. Protože únava a horko přehlušovaly hlad, netoužil nikdo po jídle, ale po odpočinku. Lady Helena a miss Grantová popřály svým druhům dobrou noc a odebraly se na svá obvyklá lůžka. Z mužů pak jedni vklouzli do stanu a jiní si lehli do husté trávy pod vysokými stromy, což je v této zdravé zemi docela příjemné.

Pozvolna všichni usnuli těžkým spánkem. Tma ještě zhoustla, když se nebe pokrylo těžkými mračny. Bylo naprosté bezvětří. Noční ticho bylo přerušováno jen houkáním „moreporků“, kteří s nečekanou přesností dodržovali rozpětí malé tercie právě tak jako smutné evropské kukačky.

Y jedenáct hodin se po těžkém a neklidném spánku probudil major. Do polopřivřených očí mu padla nejasná záře, míhající se pod vysokými stromy. Podobala se bělavé pokrývce, třpytící se jako jezerní hladina, a Mac Nabbs se zprvu domníval, že se to po zemi táhnou první odlesky požárů.

Vstal a zašel do lesa. Byl velice překvapen, když shledal, že jde o čistě přírodní úkaz. Před ním se prostírala obrovská plocha světélkujících hub. Zářící výtrusy těchto tajnosnubných svítily ve tmě dosti silně*[18].

[18] *Tento úkaz zpozoroval v Austrálii již Drummond, a to u hub, jež nejspíše náležejí do čeledi Agaricus olearicus. (Pozn, aut.)*

Protože major nebyl nijak sobecký, chtěl probudit Paganela, aby se učenec přesvědčil o tomto úkazu na vlastní oči, když ho zarazila jiná věc.

Fosforeskující záře osvětlovala les do vzdálenosti půl míle a Mac Nabbsovi se zdálo, že na jeho osvětleném okraji zahlédl rychle přebíhající stíny. Neklamaly ho oči? Nezdálo se mu něco?

Mac Nabbs si lehl k zemi a po chvíli bedlivého pozorování zřetelně rozeznal několik mužů, kteří se postupně skláněli a napřimovali, jako kdyby hledali v zemi dosud čerstvé stopy.

Bylo nutno zvědět, co ti muži zamýšlí.

Major neváhal, nezdržoval se probouzením svých druhů a začal se plazit po zemí jako divoch v prérii, až zmizel ve vysoké trávě.

Kapitola 19 – Dramatický obrat

Byla to strašlivá noc. Ve dvě hodiny ráno začalo pršet a přívaly deště se lily z bouřlivých mračen až do rána. Stan neposkytoval už dostatečný úkryt. Glenarvan a jeho druhové se uchýlili do vozu. Nikdo nespal. Mluvilo se o nejrůznějších věcech. Jenom major, jehož krátkou noční nepřítomnost nikdo nezpozoroval, poslouchal bez jediného slova. Strašlivý liják nepřestával. Všichni se obávali, aby se Snowy nerozvodnila, což by pro vůz uvázlý v bahnité půdě bylo velmi považlivé. Proto Mulrady, Ayrton a John Mangles šli nejednou přezkoumat úroveň vodní hladiny a vraceli se promočeni až na kůži.

Konečně se rozednilo. Déšť ustal, ale, sluneční paprsky nemohly proniknout hustými mraky. Velké kaluže nažloutlé vody pokrývaly zem jako opravdové kalné a bahnité rybníky. Teplé výpary sálaly z rozmočené půdy a prosycovaly vzduch nezdravou vlhkostí.

Glenarvanovou první starostí byl vůz. Ten byl podle jeho mínění nejdůležitější. Prohlédli si těžké vozidlo. Uvízlo v tuhém jílu uprostřed velké prolákliny. Předek byl téměř celý zabořený do bahna a zadek až po nápravu. Bylo nesnadné vyprostit vůz, a to i spojenými silami mužů, volů a koní.

„Rozhodně si musíme pospíšit," řekl John Mangles.

„Jakmile jíl uschne, dá nám to víc práce."

„Ano, pospěšme si," odpověděl Ayrton.

Glenarvan, oba námořníci, John Mangles a Ayrton zašli do lesa, kde strávila noc zvířata.

Byl to vysoký gumovníkový les pochmurného vzhledu. Byly zde jenom uschlé prořídlé stromy s kůrou oloupanou již před staletími a podobající se vlastně korkovým dubům v době sklizně. Gumovníky zdvihaly do výše dvou set stop řídkou síť svých bezlistých větví. Jediný pták nehnízdil v těchto nebetyčných kostrách, jediný lístek se nechvěl na jejich suchém větvoví, chrastícím jako spleť kostí. Jaká je příčina tohoto jevu, v Austrálii dosti častého, že celé lesy epidemicky hynou? Nikdo neví. Ani ti nejstarší domorodci, ani jejich předkové, pohřbení odedávna v hájích smrti, neviděli je zelené.

Glenarvan pozoroval při chůzi šedivé nebe, na němž se jasně rýsovaly i nejmenší větévky gumovníků jako jemné krajky. Ayrton byl překvapen, že koně a voli už nebyli na místě, kam je zavedl. Zvířata se spoutanýma nohama přece nemohla odejít daleko.

Hledali je po celém lese, ale nadarmo. Užaslý Ayrton se tedy vracel k řece Snowy, jejíž břehy byly lemovány nádhernými mimózami. Známým způsobem přivolával spřežení, avšak zvířata se neozývala. Nálodní vyhlížel velmi starostlivě a jeho druhové na sebe sklíčeně pohlíželi.

Strávili hodinu marným hledáním a Glenarvan se už chtěl vrátit k vozu, od něhož se vzdálili dobrou míli, když zaslechl zaržání. Téměř vzápětí se ozvalo i zabučení.

„Tamhle jsou!" zvolal John Mangles a zmizel ve vysokých trsech gastrolobia, v nichž se mohlo skrýt i celé stádo.

Glenarvan, Mulrady a Ayrton se vrhli za ním a brzy užasli právě tak jako on.

Čtyři voli a tři koně leželi na zemi mrtví jako všechna zvířata, která padla cestou. Jejich mršiny už byly chladné a hejno vyhublých krkavců, krákorajících v mimózách, číhalo na tuto nenadálou kořist.

Glenarvan a jeho lidé na sebe pohlédli a Wilsonovi se bezděčně vydralo z hrdla zaklení.

„Co naplat, Wilsone!" řekl lord Glenarvan, sám se sotva ovládaje. „Nemůžeme nic dělat. Ayrtone, odveďte posledního vola a koně! Budeme je ještě potřebovat, a možná že nás zachrání."

„Kdyby vůz netrčel v bahně," odpověděl John Mangles, „stačila by nám tato dvě zvířata; při krátkých denních etapách bychom se s nimi dostali na pobřeží. Musíme za každou cenu vyprostit ten zatracený vůz z bahna."

„Pokusíme se o to, Johne," odpověděl Glenarvan. „Vraťme se do tábora, ostatní tam jistě budou znepokojeni, že tak dlouho nejdeme."

Ayrton rozvázal nohy volu, Mulrady koni a všichni se vraceli podél křivolakých břehů řeky.

Za půl hodiny již Paganel a Mac Nabbs, lady Helena a Mary Grantová věděli, co se přihodilo.

„Na mou věru!“ nemohl se přemoci major. „Je to škoda, Ayrtone, že jste nedal u Wimerry okovat všechna naše zvířata.“

„Proč, pane?“ otázal se Ayrton.

„Protože ze všech našich koní unikl osudu jenom ten, kterého jste svěřil rukám svého kováře!“

„Opravdu,“ řekl John Mangles, „to je zvláštní náhoda!“

„Náhoda, nic víc,“ odpověděl nálodní a upřeně pohlédl na majora.

Mac Nabbs sevřel rty, jako kdyby chtěl zadržet slova, která mu již málem uklouzla. Glenarvan, Mangles a lady Helena snad čekali, že major svá slova nějak doplní, ale ten se odmlčel a zamířil k vozu, jejž si Ayrton prohlížel.

„Co tím myslel?“ otázal se Glenarvan Johna Manglese.

„Nevím,“ odpověděl mladý kapitán. „Ale major rozhodně nikdy nemluví nazdařbůh.“

„Nemluví, Johne,“ řekla lady Helena. „Mac Nabbs má jistě proti Ayrtonovi nějaké podezření.“

„Podezření?“ prohodil Paganel a pokrčil rameny.

„Jaké?“ odpověděl Glenarvan. „Snad ho nepodezírá, že by dokázal zabíjet naše koně a voly? Proč by to dělal? Cožpak není Ayrtonův zájem shodný se zájmem naším?“

„Máte pravdu, Edvarde,“ přisvědčila lady Helena, „a já bych dodala, že nálodní nám podal od počátku cesty dost nepopíratelných důkazů o své věrnosti.“

„Ovšem,“ odpověděl John Mangles. „Co však potom znamená majorova poznámka?“

„Snad si ještě nemyslí, že nálodní je srozuměn s těmi trestanci?“ zvolal neprozřetelně Paganel.

„S jakými trestanci?“ otázala se miss Grantová.

„Pan Paganel se mýlí,“ vpadl živě do rozmluvy John Mangles. „Ví přece dobře, že v provincii Viktorii nejsou trestanci.“

„Eh! Samozřejmě, máte pravdu!“ odvětil Paganel a byl by vzal svá slova nejraději nazpět. „Kam jsem to dal jenom hlavu? Kdo kdy slyšel v Austrálii o nějakých trestancích? Ostatně jakmile vstoupí na australskou půdu, stávají se z nich nejlepší lidé! Podnebí, miss Mary, umravňující podnebí…“

Nebohý učenec, ve snaze napravit svou neprozřetelnost, zabředal stále hlouběji jako jejich vůz. Lady Helena na něho hleděla a to mu bralo všechnu odvahu. Protože ho však nechtěla přivádět do větších rozpaků, odvedla Mary ke stanu, kde se Mr Olbinett právě snažil udělat snídani podle všech pravidel kuchařského umění.

„Za to bych měl být deportován já,“ řekl zkroušeně Paganel.

„Také myslím,“ odtušil Glenarvan.

A po této vážně míněné odpovědi, jež důstojného zeměpisce zdrtila, odešel Glenarvan s Johnem Manglesem k vozu.

V té chvíli se Ayrton a oba námořníci snažili vyprostit vůz z hluboké koleje. Vůl i kůň, zapřažení vedle sebe, táhli ze všech sil. Postraňky byly napjaté k prasknutí a chomouty hrozivě povolovaly. Wilson a Mulrady zabírali za kola, kdežto nálodní pobízel nesourodé spřežení výkřiky i bodcem. Těžké vozidlo se nehýbalo. Jíl byl už suchý a vůz v něm vězel tak, jako kdyby byl zatmelen v cementu.

John Mangles dal jíl polít, aby změkl. Marně. Vůz se ani nepohnul. Po opětovném úsilí se lidé i zvířata zastavili. Cestovatelé se museli vzdát naděje, že vůz dostanou z bláta, ledaže by jej kus po kuse rozebrali. A protože neměli potřebné nářadí, nemohli se o nic takového pokusit.

Ale Ayrton chtěl stůj co stůj překonat tuto překážku, a proto se chystal k novému pokusu, když jej lord Glenarvan zastavil.

„Už dost, Ayrtone, už dost,“ řekl. „Musíme si zbývajícího vola i koně šetřit. Budeme-li muset pokračovat v cestě pěšky, ponese jeden obě cestovatelky a druhý naše zásoby. Mohou nám tedy ještě prokázat platné služby.“

„Dobře, mylorde,“ odpověděl nálodní a vypřáhl vyčerpaná zvířata.

„A teď, přátelé,“ dodal Glenarvan, „vraťme se do tábora, abychom rozvážili a posoudili situaci, viděli, co je vhodné a co ne, a abychom se na něčem ustanovili.“

Za několik okamžiků byli již cestovatelé po špatné noci osvěženi slušnou snídaní a zahájili diskusi. Všichni byli vyzváni, aby řekli své mínění.

Především bylo nutno určit naprosto přesně polohu tábora. Paganel, pověřený tímto úkolem, zhostil se ho s obvyklou svědomitostí. Výprava podle něho uvázla na třicáté sedmé rovnoběžce a na 147°53' východní délky, u břehů řeky Snowy.

Obr. 36 – Těžké vozidlo se nehýbalo.

„Jaká je přesná poloha pobřeží zátoky Twofold?“ otázal se Glenarvan.

„Sto padesát stupňů,“ odpověděl Paganel.

„A tyto dva stupně, sedm minut se rovnají…?“

„Sedmdesáti pěti mílím.“

„A Melbourne je daleko…?“

„Nejméně dvě stě mil.“

„Dobrá. Tím je naše poloha určena,“ řekl Glenarvan. „Co tedy máme učinit?“

Odpověď byla jednomyslná: jít bez prodlení k pobřeží. Lady Helena a Mary Grantová se zavazovaly, že denně ujdou deset mil. Statečné ženy se nelekaly ujít vzdálenost dělící řeku Snowy od zátoky Twofold v případě potřeby i pěšky.

„Jsi statečná, drahá Heleno,“ řekl lord Glenarvan. „Máme však jistotu, že u zátoky nalezneme vše, co potřebujeme?“

„Nesporně," odpověděl Paganel. „Eden je staré městečko. Jeho přístav bude mít jistě stálé spojení s Melbourne. Dokonce myslím, že třicet pět mil odtud, ve farnosti Delegate na hranicích provincie Viktorie, budeme moci doplnit zásoby výpravy a opatřit si nové dopravní prostředky."

„A co Duncan?" otázal se Ayrton. „Nemyslíte, mylorde, že by bylo vhodné povolat jej do zátoky?"

„Co o tom soudíte, Johne?" obrátil se Glenarvan na Manglese.

„Myslím, že byste, mylorde, neměl v této věci spěchat," odpověděl mladý kapitán po chvilce přemítání. „Vždycky budete mít čas poslat Tomu Austinovi rozkazy a povolat jej na pobřeží."

„To je samozřejmé," připojoval se Paganel.

„Nezapomínejte, že ve čtyřech nebo pěti dnech budeme v Edenu!"

„Ve čtyřech nebo pěti dnech!" odtušil Ayrton, potřásaje hlavou. „Počítejte s patnácti nebo dvaceti, kapitáne, nechcete-li později litovat svého omylu!"

„Patnáct nebo dvacet dní na cestu dlouhou sedmdesát pět mil!" zvolal Glenarvan.

„Nejméně, mylorde. Máte před sebou nejneschůdnější část Viktorie, pustinu, kde nic není, jak říkají squatteři, pláně zarostlé houštinami bez prosekaných cest, místa, kde nebylo možno vybudovat stanice. Budete muset postupovat se sekyrou nebo s pochodní v ruce, a věřte mi, že to nepůjde rychle."

Ayrton mluvil rozhodně. A Paganel, když se k němu obrátily tázavé pohledy, potvrdil slova nálodního přikývnutím.

„Připouštím takové potíže," odvětil nyní John Mangles. „Dobrá! Pošlete tedy své rozkazy Duncanu za patnáct dní, mylorde."

„Dodávám ještě," pokračoval Ayrton, „že hlavní nesnáze nebudou možná spočívat v překážkách na cestě. Budeme však muset překročit Snowy a pravděpodobně čekat, až klesne voda."

„Čekat!" zvolal mladý kapitán. „Cožpak nemůžeme najít brod?"

„Pochybuji," odpověděl Ayrton. „Dnes ráno jsem hledal schůdné místo, ale marně. V této době se jen zřídka najdou tak rozvodněné řeky, jako je Snowy, a proti takové shodě okolností nemohu nic dělat."

„Je Snowy hodně široká?" otázala se lady Glenarvanová.

„Široká a hluboká, mylady," odpověděl Ayrton. „Je široká jednu míli a má dravý proud. I pro dobrého plavce by bylo nebezpečné odvážit se do ní."

„Tak si udělejme člun," zvolal Robert, který si věděl se vším rady. „Porazíme strom, vydlabeme jej, nasedneme do něho a je to."

„Ten synek kapitána Granta je hned hotov!" řekl Paganel.

„A má pravdu," odpověděl John Mangles. „Stejně to budeme muset udělat. Myslím proto, že je škoda času na zbytečné diskuse."

„Co tomu říkáte, Ayrtone?" otázal se Glenarvan.

„Jenom tolik, mylorde, že za měsíc, nepřijde-li nějaká pomoc, budeme ještě trčet na březích Snowy!"

„Máte snad nějaký lepší plán?" otázal se John Mangles trochu netrpělivě.

„Ano, aby Duncan opustil Melbourne a přijel k východnímu pobřeží!"

„To je pořád jenom Duncan! A jak nám jeho přítomnost na pobřeží usnadní cestu?"

Ayrton se na okamžik zamyslil a potom vyhýbavě odvětil:

„Nechci vám nijak vnucovat své názory. Dělám to, co je v zájmu všech, a jsem připraven vyrazit, jakmile dá mylord rozkaz k odchodu."

Pak zkřížil ruce.

„To není žádná odpověď, Ayrtone," odtušil Glenarvan.

„Vysvětlete nám svůj plán a my ho prohovoříme. Co navrhujete?"

Ayrton klidně a pevně pravil:

„Navrhuji, abychom se nepouštěli přes Snowy, protože na to nyní nejsme vybaveni. Přímo zde je nutno počkat na pomoc a ta může přijít jenom z Duncana. Utábořím se na tomto místě, protože zde máme dostatek zásob, a ať jeden z nás doručí Tomu Austinovi rozkaz, že má přijet do zátoky Twofold."

Ayrtonův nečekaný návrh byl přijat s úžasem a John Mangles neskrýval svou nelibost.

„Zatím," pokračoval Ayrton, „vody Snowy buď poklesnou, takže budeme moci nalézt schůdný brod, anebo si budeme muset udělat člun, a pak na to budeme mít čas. To je, mylorde, plán, který předkládám k vašemu schválení."

„Dobře, Ayrtone," odpověděl Glenarvan. „Vaše myšlenka zasluhuje, abychom o ní vážně uvažovali. Jejím hlavním nedostatkem je, že znamená zdržení, ale uvaruje nás těžkých útrap a snad i skutečných nebezpečí. Co o tom soudíte, přátelé?"

„Mluvte také, milý Mac Nabbsi," řekla nyní lady Helena.

„Od počátku diskuse jenom posloucháte a jste velmi skoupý na slovo."

„Protože chcete znát můj názor," odpověděl major, „povím jej zcela otevřeně. Myslím, že Ayrton mluvil jako rozvážný a obezřelý člověk, a já se připojuji k jeho návrhu."

Takovou odpověď nikdo nečekal, neboť Mac Nabbs byl dosud proti všem Ayrtonovým návrhům. Také Ayrton byl překvapen a vrhl na majora chvatný pohled. Avšak Paganel, lady Helena i oba námořníci byli už předtím silně nakloněni podporovat Ayrtona. Po Mac Nabbsových slovech již déle neváhali.

Glenarvan pak prohlásil, že plán nálodního je v zásadě přijat.

„Nuže, Johne," dodal, „nezdá se vám teď, že opatrnost velí, abychom takto jednali a utábořili se na břehu řeky, než přijde pomoc?"

„Ano," odpověděl John Mangles, „pokud se ovšem našemu poslovi podaří překročit Snowy, kterou my sami překročit nemůžeme!"

Všichni pohlédli na nálodního, který se sebejistě usmíval.

„Posel nepůjde přes řeku," řekl.

„Ale!" podivil se John Mangles.

„Půjde prostě zpátky na cestu z Lucknowa a ta ho zavede přímo do Melbourne."

„Dvě stě padesát mil pěšky?" zvolal mladý kapitán.

„Na koni," odtušil Ayrton. „Zbyl nám jeden zdravý kůň. To znamená čtyři dny. Přidejte dva dny, než dopluje Duncan do zátoky; dvacet čtyři hodiny na cestu zpět do tábora a za týden bude posel zpátky i s posádkou Duncana."

Major přikyvováním schvaloval Ayrtonova slova, což jenom vyvolávalo Johnův údiv. Ale s Ayrtonovým návrhem všichni souhlasili a šlo už vlastně jenom o to, aby byl takto schválený plán uskutečněn.

„Nyní, přátelé," řekl Glenarvan, „zbývá ještě zvolit našeho posla. Bude mít namáhavý a nebezpečný úkol, to nijak neskrývám. Kdo se obětuje pro své přátele a dopraví naše pokyny do Melbourne?"

Wilson, Mulrady, John Mangles, Paganel i Robert se okamžitě nabízeli. Zejména John nápadně naléhal, aby mu bylo toto poslání svěřeno. Ale zatím se ještě nevyslovil Ayrton a ten se nyní ujal slova:

„Jestliže mylord dovolí, pojedu já. Znám zdejší kraj. Mnohokrát jsem prošel neschůdnějšími místy. Prorazím i tam, kde by jiný uvázl. Vyhrazuji si proto v zájmu všech právo jít do Melbourne sám. Mylordův dopis mi zjedná důvěru vašeho kormidelníka a za šest dnů si troufám přivést Duncana do zátoky Twofold."

„Správně řečeno," odpověděl Glenarvan. „Jste bystrý a statečný člověk, Ayrtone, a jistě se vám to podaří."

Nálodní byl nesporně nejzpůsobilejší k tomuto obtížnému úkolu. Všichni to uznali, a proto ustoupili. John Mangles se pokusil o poslední námitku, když řekl, že Ayrtonova přítomnost je nezbytná pro další pátrání po stopách Britannie a Harryho Granta. Ale major připomenul, že výprava zůstane utábořena na březích Snowy až do Ayrtonova návratu, že bez něho nebudou moci stejně pokračovat v dalším pátrání, a proto jeho nepřítomnost nemůže na žádný způsob škodit věci kapitána Granta.

„Jeďte tedy, Ayrtone," řekl Glenarvan. „Pospěšte si a vraťte se přes Eden do našeho tábora na řece Snowy."

V očích nálodního, se mihl záblesk radosti. Odvrátil hlavu, ale přestože to učinil velmi rychle, John Mangles tento záblesk postřehl. Přitom instinktivně vycítil, že jeho nedůvěra k Ayrtonovi vzrůstá.

Nálodní se hned začal připravovat na cestu. Oba námořníci mu pomáhali. Jeden chystal Ayrtonovi koně a druhý zásoby. Glenarvan psal zatím dopis určený Tomu Austinovi.

Přikazoval kormidelníkovi Duncana, aby bez prodlení odplul do zátoky Twofold. Doporučoval mu nálodního jako člověka, k němuž může mít plnou důvěru. Po příjezdu na pobřeží měl Tom Austin vyslat z jachty oddíl námořníků, který by pod vedením Ayrtonovým…

Když Glenarvan dospěl k tomuto místu, Mac Nabbs, jenž lorda pozorně sledoval, se ho zvláštním tónem otázal, jak píše Ayrtonovo jméno.

„Ale tak, jak se vyslovuje," odpověděl Glenarvan.

„To je chyba," řekl klidně major. „Vyslovuje se Ayrton, ale píše se Ben Joyce!"

Kapitola 20 – Aland – Zealand

Vyslovení Ben Joyceova jména zapůsobilo jako hromová rána. Ayrton prudce vyskočil. V pravici třímal revolver. Třeskl výstřel. Glenarvan klesl. Zvenčí zarachotily rány z pušek.

John Mangles a oba námořníci, zprvu překvapení, chtěli se vrhnout na Ben Joyce, ale smělý trestanec už zmizel a připojil se ke své bandě roztroušené na pokraji gumovníkového lesa.

Stan nebyl dostatečnou ochranou před kulkami. Bylo nutno ustoupit. Lehce poraněný Glenarvan vstal.

„Do vozu! Do vozu!“ zvolal John Mangles a odváděl lady Helenu a Mary Grantovou do vozu, za jehož silnými postranicemi byly po několika vteřinách v bezpečí.

Tam se John, major, Paganel a oba námořníci chopili pušek a chystali se odrazit trestance. Glenarvan a Robert dostihli obě cestovatelky, kdežto Olbinett přibíhal na pomoc obráncům.

Všechny tyto události se zběhly rychlostí blesku. John Mangles bedlivě pozoroval okraj lesa. Po Ben Joyceově zmizení výstřely náhle ustaly. Po hlučné přestřelce nastalo hluboké ticho. Mezi větvemi gumovníků se ještě vlnilo několik obláčků bílého dýmu. Vysoké trsy gastrolobií znehybněly. Po útoku už nebylo ani stopy.

Major a John Mangles se odvážili na průzkum až mezi vysoké stromy. Místo bylo opuštěné. Bylo tam vidět četné lidské stopy a na zemi se kouřila z několika doutnáků. Major je z opatrnosti uhasil, protože by stačila jiskra a vznítila by v takovém suchém lese nebezpečný požár.

„Trestanci zmizeli,“ řekl John Mangles.

„Zmizeli,“ odpověděl major, „a to mě znepokojuje. Raději bych je měl proti sobě přímo. Lepší je tygr na rovině než had v trávě. Prozkoumejme křoviny kolem vozu.“

Obr. 37 – Třeskl výstřel.

Major a John prohledali nejbližší okolí. Od kraje lesa až po břehy Snowy nikde nenarazili na jediného trestance. Ben Joyceova banda se rozprchla jako hejno škodné. Zmizela však za příliš podivných okolností, aby se cestovatelé mohli cítit naprosto bezpeční. Proto se rozhodli, že se budou mít na pozoru. Vůz, opravdová zabořená pevnost, stal se středem tábora a každou hodinu se střídali dva muži na stráži.

První starostí lady Heleny a Mary Grantové bylo ošetřit Glenarvanovu ránu. V okamžiku, kdy se její manžel skácel, zasažen Ben Joyceovou kulí, lady Helena se k němu zděšeně vrhla. Potom přemáhajíc svou úzkost, odvedla tato statečná žena Glenarvana do vozu. Tam bylo zraněné rameno obnaženo a major zjistil, že kulka pronikla masem, ale nezpůsobila žádné vnitřní zranění. Domníval se, že ani kost, ani svalstvo nebyly zasaženy. Rána silně krvácela, ale Glenarvan mohl pohybovat prsty i předloktím a sám uklidnil své přátele, že rána nebude mít vážnější následky. Když byla rána obvázána, nechtěl, aby se o něm dále mluvilo. Přítomní si tedy začali objasňovat události.

Cestovatelé, kromě Mulradyho a Wilsona, kteří hlídali venku, usadili se jakžtakž ve voze. Pak pobídli majora, aby mluvil.

Než začal major s vlastním vyprávěním, seznámil lady Helenu s tím, co nevěděla, že totiž z Perthu uprchla tlupa trestanců, že se objevila v provincii Viktorii a že spáchala železniční neštěstí.

Podal jí číslo Australian and New Zealand Gazette, zakoupené v Seymouru, a dodal, že policie vypsala cenu na hlavu nebezpečného bandity Ben Joyce, který se za osmnáct měsíců smutně proslavil svými zločiny.

Jak ale Mac Nabbs odhalil tohoto Ben Joyce v nálodním Ayrtonovi? Právě tuto záhadu si chtěli všichni vysvětlit, a major ji objasnil.

Od prvního okamžiku Mac Nabbs podvědomě Ayrtonovi nedůvěřoval. Dvě nebo tři bezvýznamné maličkostí, pohled, který si vyměnil nálodní s kovářem u Wimerry, Ayrtonovy rozpaky, když měl projíždět městy a městečky, jeho naléhání, aby byl Duncan povolán na pobřeží, podivné hynutí zvířat svěřených do jeho péče a konečně i jistá neupřímnost v jeho jednání, všechny tyto pozvolna shromažďované jednotlivosti vyburcovaly majorovo podezření.

Přesto by byl nemohl vyslovit proti němu přímé obvinění, kdyby nebylo událostí z minulé noci.

Mac Nabbs se mezi vysokými polokeři připlazil až do samé blízkostí podezřelých stínů, jež půl míle od tábora upoutaly jeho pozornost. Světélkující rostliny matně ozařovaly tmu.

Tři muži prohlíželi čerstvé otisky v zemi a Mac Nabbs v jednom z nich poznal kováře z Black-Pointu. „To jsou oni," říkal jeden. – „Ano," odpovídal druhý, „tuhle je trojlístek podkovy." – „Tak to jde už od Wimerry." – „Všichni koně už pošli." – „Jed je po ruce." – „To by stačilo rozbít celou jízdu. Užitečná rostlina, taková Gastrolobia grandiflora."

„Potom zmlkli," dodal Mac Nabbs, „a odešli. Nevěděl jsem však ještě dost. Sledoval jsem je. Po chvíli pokračovali v rozhovoru: ‚Ben Joyce je prohnaný chlapík,' řekl kovář, ‚výborný nálodní s tím smyšleným ztroskotáním! To bude terno, když se ten jeho plán podaří! Zpropadený Ayrton!' – ‚Říkej mu Ben Joyce, vždyť si to jméno zaslouží!' V tom okamžiku vycházeli ničemové z gumovníkového lesa. Věděl jsem, co jsem chtěl vědět, a vrátil jsem se do tábora, přesvědčen, že všichni trestanci se v Austrálii nepolepší; ovšem, nic ve zlém, Paganele!"

Major domluvil. Jeho zamlklí druhové přemítali.

„Ayrton nás tedy zavlekl až sem," řekl Glenarvan a tvář mu zbledla hněvem, „aby nás zde oloupil a povraždil!"

„Ano," odpověděl major.

„A od Wimerry jde jeho banda po našich stopách, špehuje nás a číhá na vhodnou příležitost?"

„Ano."

„Tak ten bídák není námořníkem z Britannie? Ukradl mu však jeho jméno, ukradl mu jeho služební smlouvu!"

Všechny pohledy se upíraly na Mac Nabbse, neboť i on si jistě položil tuto otázku.

„Ze všech těchto záhad můžeme vyvodit několik pevných bodů," odpověděl s obvyklým klidem. „Podle mého názoru se ten člověk skutečně jmenuje Ayrton. Ben Joyce je jeho válečné jméno. Je nesporné, že zná Harryho Granta a že byl na Britannii nálodním. Tato fakta byla prokázána přesnými podrobnostmi, které Ayrton uvedl, a navíc i potvrzena slovy trestanců, která jsem vám tlumočil. Nezaplétejme se teď do zbytečných dohadů a pokládejme za nesporné, že Ben Joyce je Ayrton, tak jako Ayrton je Ben Joyce, to znamená námořník z Britannie, který se stal náčelníkem tlupy trestanců."

Mac Nabbsovo vysvětlení bylo přijato bez námitek.

„Mohl byste mi nyní říci," ozval se Glenarvan, „jak a proč se octl nálodní Harryho Granta v Austrálii?"

„Jak? To nevím," odpověděl Mac Nabbs, „a policie také prohlašuje, že o tom neví nic víc než já. Proč? To nemohu říci. To je záhada, kterou objasní teprve budoucnost."

„Policie ani neví, že Ayrton a Ben Joyce jsou jedna osoba," řekl John Mangles.

„Máte pravdu, Johne," odpověděl major, „a taková podrobnost by jistě mohla usměrnit její pátrání."

„Ten ničema se tedy vetřel na farmu Paddyho O'Moora se zločinnými úmysly?" řekla lady Helena.

„To je jisté," přisvědčil Mac Nabbs. „Chystal proti Irovi nějakou špatnost, ale naskytla se mu lepší příležitost. Náhoda mu přivedla do cesty nás. Slyšel Glenarvanovo vyprávění o ztroskotání Britannie, a protože je to smělý muž, okamžitě se rozhodl, že toho využije. Bylo rozhodnuto o naší

výpravě. Na břehu Wimerry navázal spojení s jedním ze svých lidí, s kovářem z Black-Pointu, a zanechával za námi zřetelnou stopu. Jeho tlupa nás sledovala. Jedovatá rostlina mu umožňovala vybíjet pozvolna naše voly a koně. Pak nadešla vhodná chvíle, zavedl nás do bažin řeky Snowy a vydal trestancům, jejichž je náčelníkem.“

Tím bylo řečeno o Ben Joyceovi vše. Major odhalil jeho minulost a bídák se objevil v pravém světle jako smělý a nebezpečný zločinec. Jeho záměry, nyní jasně prokázané, vyžadovaly od Glenarvana největší obezřetnost. Naštěstí je odhalený bandita méně nebezpečný než zrádce.

Avšak tento jasný výklad jejich postavení měl ještě závažnější důsledky. Na ty nikdo nepomyslil. Jenom Mary Grantová, když poslouchala rozmluvu o věcech minulých, uvažovala i o budoucnosti.

John Mangles si povšiml první, jak zbledla a zesmutněla. Pochopil, co se děje v její mysli.

„Slečno Mary! Slečno Mary!“ zvolal. „Vy pláčete!“

„Ty pláčeš, mé dítě?“

„Můj otec, mylady, můj otec!“ odpověděla dívka.

Nemohla mluvit dále. Ale v mysli všech se náhle rozbřesklo. Každý chápal zármutek Mary, i proč jí kanuly z očí slzy, i proč se jí z hrudi vydralo na rty jméno jejího otce.

Odhalení Ayrtonovy zrady zmařilo všechny naděje. Trestanec si vymyslil ztroskotání, aby mohl Glenarvana zavést do pustiny. Trestanci to jasně řekli v rozmluvě, při níž je přistihl Mac Nabbs. Britannia vůbec neztroskotala na úskalích zátoky Twofold! Harry Grant nikdy nevkročil na australský kontinent!

Už podruhé zavedl chybný výklad listin zachránce Britannie na falešnou stopu!

Tváří v tvář takové situaci, tváří tvář bolu obou dětí pohroužili se všichni do chmurného mlčení. A kdo by byl mohl ještě najít slova povzbuzení? Robert plakal v náručí své sestry. Paganel rozhněvaně hučel:

„Ty bídná listino! Můžeš se chlubit, žes podrobila mozky desítky poctivých lidí nejtěžším zkouškám!“

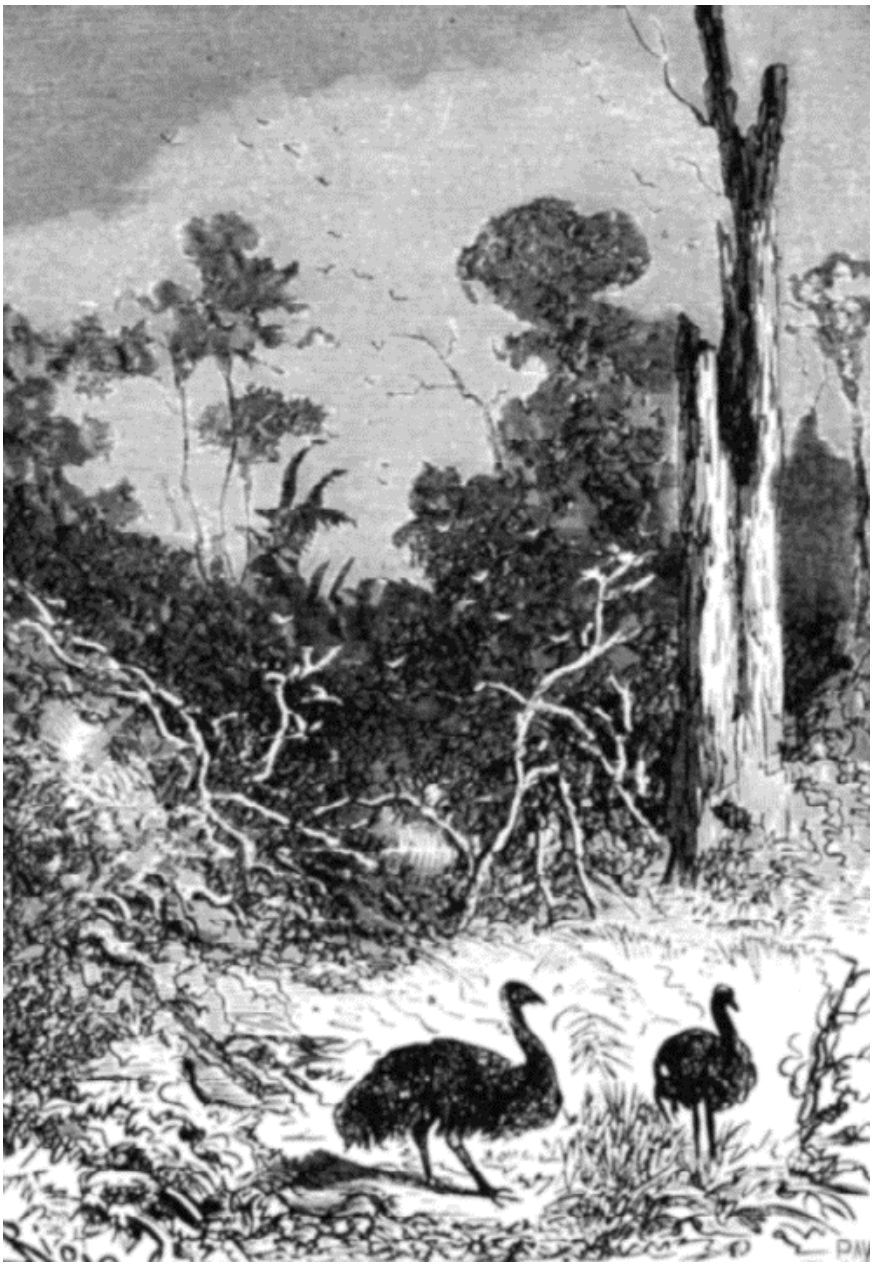
A důstojný zeměpisec, opravdu rozzlobený sám na sebe, tloukl se do čela, div si je neprorazil.

Mezitím vyšel Glenarvan za Mulradym a Wilsonem, kteří byli venku na stráži.

Na okolní rovince, prostírající se mezi okrajem lesa a řekou, panoval hluboký klid. Nebeskou klenbu zastírala těžká, nehybná mračna. V tomto zmrtvělém ovzduší by se jasně nesl sebemenší hluk, ale nic nebylo slyšet. Ben Joyce a jeho banda se nejspíše stáhli do značné vzdálenosti, neboť hejna ptáků poskakujících na spodních větvích stromů, několik klokanů, kteří klidně okusovali mladé letorosty, i pár emu, jejichž důvěřivé hlavy se vynořovaly mezi vysokými křovinami, to vše dokazovalo, že tyto pokojné samoty neruší přítomnost člověka.

„Nic jste za tu hodinu neslyšeli ani neviděli?“ zeptal se Glenarvan obou námořníků.

„Nic, mylorde,“ odpověděl Wilson. „Trestanci budou nejspíš několik mil odtud.“

Obr. 38 – I pár emu, jejichž důvěřivé hlavy se vynořovaly mezi křovinami.

„Jistě jich nebylo dost, že se neodvážili na nás zaútočit," dodal Mulrady. „Ben Joyce si bude muset tlupu posílit o několik sobě rovných banditů, jakých se potuluje kolem Alp dost a dost."

„To je možné, Mulrady," odpověděl Glenarvan. „Ti ničemové jsou zbabělí. Vědí, že jsme ozbrojeni, a dobře ozbrojeni. Možná že čekají s útokem, až se setmí. Na sklonku dne budeme musit zdvojnásobit ostražitost. Jen kdybychom mohli odejít z této bahnité planiny a pokračovat v pochodu k pobřeží! Ale rozvodněná řeka nám leží v cestě. Zlatem bych zaplatil vor, který by nás převezl na druhý břeh!"

„A proč nám, mylorde," řekl Wilson, „nedáte rozkaz, abychom takový vor zhotovili? Dřeva je tu dost."

„Ne, Wilsone," odpověděl Glenarvan, „tahle Snowy není řeka, to je nesplavná bystřina."

V té chvíli přišli za Glenarvanem John Mangles, major a Paganel. Byli právě prozkoumat Snowy. Její vody, rozvodněné posledními dešti, vystoupily celou stopu nad normál. Dravý proud se podobal americkým peřejím. Nebylo možné odvážit se do těch hučících vln a bouřlivých strží, přetínaných tisícerými protiproudy, v nichž se tvořily bezedné víry.

John Mangles prohlásil, že přes řeku se vydat nemohou.

„Ale," dodal, „nebylo by správné, abychom zde nečinně čekali. To, co jsme chtěli učinit před Ayrtonovou zradou, je nyní ještě naléhavější."

„Co říkáš, Johne?“ otázal se Glenarvan.

„Říkám, že bez pomoci se neobejdeme, a protože nemůžeme jít do zátoky Twofold, musíme se dostat do Melbourne. Zbyl nám jeden kůň. Dejte mi ho, mylorde, a já pojedu do Melbourne.

„Ale je to nebezpečný podnik, Johne,“ řekl Glenarvan.

„Nehledě ani k nebezpečím takové dvousetmílové cesty neznámým územím, budou stezky i cesty jistě hlídány Ben Joyceovými bandity.“

„Vím to, mylorde, ale vím i to, že nemůžeme zůstat v tomto postavení. Ayrton žádal týden na to, aby přivedl naše lidi z Duncana. Já se chci vrátit na břehy Snowy za šest dní. Co Vaše Milost tedy poroučí?“

„Než se k tomu Glenarvan vysloví,“ řekl Paganel, „musím podotknout jednu věc. Souhlasím, aby se jelo do Melbourne, ale nesouhlasím, aby tato nebezpečí podstupoval John Mangles. Je kapitánem Duncana, a proto se do takového podniku nemůže pustit. Půjdu místo něho já.“

„Správně řečeno,“ odpověděl major. „A proč byste to měl být vy, Paganele?“

„Nejsme tu ještě my?“ zvolali Mulrady a Wilson.

„A myslíte snad,“ odtušil Mac Nabbs, „že já se lekám takové dvousetmílové jízdy na koni?“

„Přátelé,“ řekl Glenarvan, „jestliže už někdo z nás musí do Melbourne, ať ho určí los. Paganele, napište všechna jména…“

„Vaše ovšem ne, mylorde,“ podotkl John Mangles.

„A proč ne?“ otázal se Glenarvan.

„Vás odloučit od lady Heleny, zvláště když ještě nemáte ani zahojenou ránu?“

„Glenarvane,“ řekl Paganel, „vy nemůžete opustit výpravu.“

„Ne,“ přidal se major. „Vaše místo je zde, Edvarde, vy nesmíte odjet.“

„Na cestě hrozí nebezpečí,“ odpověděl Glenarvan, „a nepostoupím své místo jiným. Pište, Paganele! Zamíchejte mé jméno ke jménům mých přátel a ať mi přeje osud, aby padlo první!“

Museli se sklonit před takovou vůlí. Jméno Glenarvanovo bylo připojeno k ostatním.

Přistoupili k losování a los padl na Mulradyho. Statečný námořník radostně vykřikl.

„Mylorde, jsem připraven k odjezdu,“ řekl.

Glenarvan stiskl Mulradymu ruku. Potom se vrátil do vozu a stráž nad táborem svěřil majorovi a Johnu Manglesovi.

Lady Heleně ihned sdělili rozhodnutí vyslat do Melbourne posla a seznámili ji i s výsledkem losování. Poděkovala Mulradymu slovy, která se vryla chrabrému námořníkovi hluboko do srdce. Všichni věděli, že je statečný, bystrý, silný, že snese jakoukoliv námahu, a los opravdu nemohl volit lépe.

Mulradyho odjezd byl stanoven na osmou hodinu večer, po soumraku. Wilson si vzal na starost koně. Dostal nápad, že mu vymění zrádnou podkovu, kterou měl kůň na levé noze, a že ho oková podkovou jednoho z koní, kteří v noci pošli. Trestanci nebudou moci poznat Mulradyho stopu a nebudou ho moci pronásledovat, i kdyby měli koně.

Zatímco se Wilson zabýval přípravami, chystal se Glenarvan napsat Tomu Austinovi dopis; avšak poraněná ruka mu vadila, a proto požádal Paganela, aby napsal dopis místo něho.

Učenec; který se právě zabýval jedinou utkvělou myšlenkou, takřka nevnímal, co se kolem něho děje. Musíme poznamenat, že Paganel při všech těchto nepříjemných událostech myslel jenom na mylný výklad Grantových listin. Probíral jejich slova, aby v nich nalezl nový smysl, a byl úplně ponořen do hlubokých myšlenek.

Proto neslyšel Glenarvanovu prosbu a lord ji byl nucen opakovat.

„Ach ano, ovšem,“ odpověděl Paganel, „prosím!“

A při těch slovech si Paganel mechanicky vytáhl zápisník. Vytrhl z něho čistou stránku a potom se s tužkou v ruce přichystal ke psaní. Glenarvan začal diktovat tyto příkazy:

„Prosím, aby Tom Austin neprodleně vyplul na moře a zavezl Duncana…“

Když Paganel dopsal toto slovo, sklouzly mu oči náhodou na číslo Australian and New Zealand Gazette, které leželo na zemi. Noviny byly přehnuté a bylo vidět jenom posledních pět slabik jejich titulu. Paganelova tužka se zastavila a Paganel jako by úplně zapomněl na Glenarvana, na jeho dopis, na jeho diktát.

„Nu, Paganele?“ řekl Glenarvan.

„Oh!“ vydechl zeměpisec.

„Co je vám?“ otázal se major.

„Nic, nic!“ odpověděl Paganel.

Potichu si však opakoval:

„Aland! Aland! Aland!“

Vstal a zvedl noviny. Zatřepal jimi a jenom stěží zadržel slova deroucí se mu na rty.

Lady Helena, Mary, Robert a Glenarvan na něho hleděli, ale vůbec nerozuměli jeho nevysvětlitelnému vzrušení.

Paganel se podobal člověku, který se náhle pomátl. Ale tento stav duševního rozrušení netrval dlouho. Učenec se pozvolna uklidňoval, radostný lesk jeho očí pohasl, Paganel znovu usedl a klidným tónem pravil:

„Prosím, mylorde, jsem vám k službám.“

Glenarvan pokračoval tedy v diktátu:

„Prosím, aby Tom Austin neprodleně vyplul na moře a zavezl Duncana na třicátou sedmou rovnoběžku na východním pobřeží Austrálie…“

„Austrálie?“ řekl Paganel. „Ovšem, Austrálie!“

Pak dokončil dopis a podal jej Glenarvanovi k podpisu. Ten se podepsal jen s námahou, neboť mu vadilo nedávné poranění. Dopis byl zalepen a zapečetěn. Paganel, jehož ruka se dosud chvěla rozčilením, připsal adresu:

Tom Austin

kormidelník na jachtě Duncan

Melbourne

Pak vyběhl z vozu, a mávaje rukama, stále si opakoval táž nesrozumitelná slova:

„Aland! Aland! Zealand!“

Kapitola 21 – Čtyři dny úzkosti

Zbytek dne minul bez dalších příhod. Přípravy k Mulradyho odjezdu byly skončeny. Statečný námořník byl šťasten, že lordovi mohl prokázat svou věrnost.

Paganel se opět choval chladnokrevně a jako jindy. Jeho oči sice ještě prozrazovaly, že je čímsi živě zaujat, ale byl zřejmě rozhodnut zachovat tuto věc v tajnosti. Měl jistě vážné důvody, že tak jednal, neboť major ho zaslechl, když si opakoval, jako kdyby sám sebe přemáhal:

„Ne! Ne! Nevěřili by mi! A pak, nač to? Už je příliš pozdě!“

Potom učenec vysvětlil Mulradymu, jak se dostane do Melbourne. Nabádal ho, aby jel stále jenom po cestě a nesnažil se nadjíždět si v málo známých končinách. Nebylo tedy nic jednoduššího. Zabloudit Mulrady nemohl.

Několik mil od tábora, za místem, kde číhal jistě Ben Joyce a jeho tlupa, nehrozilo už žádné další nebezpečí. Jakmile projede, troufá si Mulrady nechat trestance daleko za sebou a zdárně splnit svůj důležitý úkol.

V šest hodin společně povečeřeli. Spustil se prudký liják. Stan neposkytoval dostatečný útulek a všichni se uchýlili do vozu. Tam bylo ostatně bezpečno. Jíl držel vůz pevně v zemi, takže do ni byl zapuštěn jako pevnost svými základy. Výzbroj se skládala ze sedmi pušek a sedmi revolverů, a tak cestovatelé mohli přečkat i dlouhé obležení. Střeliva i potravy měli dostatek. A za šest dnů zakotví Duncan v zátoce Twofold. Za dvacet čtyři hodiny poté vyrazí jeho mužstvo k druhému břehu Snowy, a i když nebude řeka ještě splavná, budou se muset trestanci stáhnout před takovou přesilou. Ale především bylo nutné, aby se Mulradymu podařil jeho nebezpečný podnik.

V osm hodin byla už hustá tma. Nadešla chvíle odjezdu. Kůň připravený pro Mulradyho byl přiveden. Z větší opatrnosti omotali zvířeti nohy plátnem, takže se dotýkalo země úplně tiše. Kůň vyhlížel znaveně, a přece na síle a jistotě jeho nohou závisela záchrana všech. Major radil Mulradymu, aby koně šetřil, jakmile se dostane z dosahu trestanců. Raději ať se o půl dne zpozdí, ale ať bezpečně dorazí na místo.

John Mangles podal svému námořníkovi revolver, který sám pečlivě nabil. V pevné ruce to byla nebezpečná zbraň, neboť šest ran, vypálených v několika vteřinách, uvolní snadno cestu zatarasenou zločinci.

Mulrady se vyšvihl do sedla.

„Tento dopis odevzdej Tomu Austinovi,“ řekl mu Glenarvan. „Ať neztrácí ani hodinu! Ať odjede do zátoky Twofold, a jestli nás tam nenajde, protože nebudeme moci překročit Snowy, ať se k nám neprodleně vypraví! A teď vzhůru, statečný hochu, a mnoho zdaru!“

Glenarvan, lady Helena, Mary Grantová i ostatní stiskli Mulradymu ruku.

Méně statečnému člověku, než byl náš námořník, bylo by se sevřelo srdce, když vyjížděl do takové temné a deštivé noci, po cestách neznámých pustin, kde na každém kroku číhalo nebezpečí.

„Sbohem, mylorde,“ řekl klidně a za okamžik zmizel na stezce, která se vinula při okraji lesa.

V té chvíli vítr ještě zesílil. Vysoké větve eukalyptů ve tmě dutě chrastily. Bylo slyšet, jak jejich suché haluze padají na rozmoklou zem. Za této bouřlivé vichřice se skácel nejeden obrovitý strom, který doposud stál, přestože v něm už nebyla míza. Nad praskotem dřeva skučel vítr a mísil své zlověstné kvílení s hukotem Snowy. Těžká mračna, hnaná větrem od východu, vláčela se až u samé země jako rozervaná pára. Ponurá tma ještě zvyšovala hrůzu noci.

Po odjezdu Mulradyho se cestovatelé schovali do vozu. Lady Helena a Mary Grantová, Glenarvan a Paganel byli v předním, pevně uzavřeném oddělení. V druhém bylo dost místa pro Olbinetta, Wilsona i Roberta.

Major a John Mangles hlídali venku. To byla nezbytná opatrnost. Trestanci mohli příliš snadno zaútočit.

Oba spolehliví strážci konali tedy stráž a s filosofickým klidem vzdorovali náporům deště, který ve tmě bičoval jejich tváře. Snažili se pohledem proniknout temnoty, příhodné pro různé nástrahy, neboť sluch nemohl nic postřehnout v tom burácení bouře, skučení větru, chrastění větví, pádu stromů a hukotu rozpoutaných vod.

Obr. 39 – V té chvíli vítr ještě zesílil.

Ale vichřice se chvílemi na několik okamžiků utišovala. Vítr se odmlčoval, jako kdyby nabíral dech. Jenom Snowy hučela mezi nehybným rákosím a černou stěnou gumovníků. Ticho se v takovém chvilkovém utišení zdálo tím hlubší. Major a John Mangles pak napjatě naslouchali.

Při jednom takovém ztišení k nim dolehlo ostré zahvízdnutí.

John Mangles přispěchal k majorovi.

„Slyšel jste?“ řekl mu.

„Slyšel,“ odvětil Mac Nabbs. „Byl to člověk, nebo zvíře?“

„Člověk,“ odpověděl John Mangles.

Oba dva potom naslouchali. Znovu se ozvalo nevysvětlitelné zahvízdnutí a po něm následovalo cosi jako výstřel, avšak téměř neslyšitelný, neboť bouře opět burácela s novou prudkostí. Mac Nabbs a John Mangles se neslyšeli. Šli si stoupnout do zátiší za vozem.

V tom okamžiku se nadzdvihly kožené závěsy a Glenarvan se připojil ke svým dvěma druhům. Slyšel jako oni zlověstné zahvízdnutí i výstřel, který dolehl až pod plachtu.

„Kterým směrem?“ otázal se.

„Tam,“ řekl John a ukázal na temnou stezku ve směru, kudy jel Mulrady.

„Jak daleko?“

„Vítr zvuk trochu nesl,“ odpověděl John Mangles. „Budou to nejméně tři míle.“

„Pojďme!“ řekl Glenarvan a hodil si pušku přes rameno.

„Ne!“ odpověděl major. „Je to lest a má nás vylákat od vozu.“

„A co když Mulrady padl do rukou těch bídáků?“ odvětil Glenarvan, uchopiv Mac Nabbse za ruku.

„To se dozvíme zítra,“ odpověděl chladně major, pevně odhodlán zabránit Glenarvanovi v nějakém zbytečně ukvapeném činu.

„Nemůžete opustit tábor, mylorde,“ řekl John, „půjdu sám.“

„Nepůjdete!“ odtušil rázně major. „Chcete snad, aby nás pobili po jednom, abychom zmenšovali své síly a vydali se těm zločincům na milost a nemilost? Jestliže se stal Mulrady jejich obětí, pak je to neštěstí, ale není třeba dovršovat je ještě dalším. Mulrady jel, protože na něho padl los. Kdyby byl los padl místo na něho na mne, byl bych jel tak jak on, ale nepožadoval bych a ani bych neočekával žádnou pomoc.“

Major jednal po všech stránkách správně, když zadržel Glenarvana a Johna Manglese. Bylo nerozumné a vlastně zbytečné pokoušet se dojít až k námořníkovi, vydat se do temné noci proti trestancům číhajícím kdesi v houštinách. Nepatrný Glenarvanův oddíl nebyl tak početný, aby mohl obětovat ještě dalšího muže.

Zdálo se však, že Glenarvan nechce uznat tyto důvody. Jeho ruka svírala pušku. Chodil sem a tam kolem vozu. Při sebemenším zvuku napínal sluch. Snažil se proniknout pohledem zlověstnou tmu. Mučil se pomyšlením, že jeden z jeho lidí byl smrtelně zraněn a nyní leží bez pomoci a marně volá ty, pro něž se obětoval. Mac Nabbs pochyboval, podaří-li se mu Glenarvana zadržet, nechá-li se unést svými city a vrhne-li se Ben Joyceovi slepě do rány.

„Edvarde,“ řekl mu, „uklidněte se. Poslechněte přítele. Pomyslete na lady Helenu, na Mary Grantovou a na všechny ostatní! A kam vlastně chcete jít? Kde chcete Mulradyho hledat? Byl přepaden dvě míle odtud! Na které cestě? Kudy se chcete dát?…“

V té chvíli zaznělo jako v odpověď na majorova slova zoufalé volání.

„Slyšte!“ řekl Glenarvan.

Výkřik přicházel z téže strany, odkud zazněl výstřel, ale nanejvýše ze vzdálenosti čtvrt míle.

Glenarvan odstrčil Mac Nabbse a již vyběhl na stezku, když se tři sta kroků od vozu ozvalo:

„Pomoc! Pomoc!“

Byl to sténavý a zoufalý hlas. John Mangles a major se vrhli tím směrem.

Za několik okamžiků spatřili, jak se podél houští s námahou vleče žalostně úpící lidské tělo.

Byl to těžce raněný Mulrady a když ho jeho druhové zdvihli, ucítili na svých rukou krev.

Déšť nyní ještě zhoustl a ve větvích „mrtvých stromů“ běsnil vítr. V nejprudší vichřici přinášeli Glenarvan, major a John Mangles Mulradyho tělo.

Jakmile vstoupili do vozu, všichni vstali. Paganel, Robert, Wilson a Olbinett odešli ven a lady Helena uvolnila nebohému Mulradymu své oddělení. Major svlékl námořníkovi kabát, z něhož trčela krev a voda. Obnažil ránu. Nešťastník měl v pravém boku ránu dýkou.

Mac Nabbs ránu zručně zavázal. Nemohl ještě říci, zdali zbraň nezasáhla nějaký důležitý orgán. Z rány prýštil nachový a přerývaný proud krve. Bledost a bezvědomí zraněného dokazovaly, že byl zraněn těžce. Major ránu prozatímně omyl čerstvou vodou a pak na ni přiložil hustý chomáč hubky, přes něj cupaninu a všechno převázal obinadlem. Podařilo se mu zastavit krvácení. Za pomoci ostatních položil potom Mulradyho na druhý bok, podložil mu hlavu i prsa a lady Helena dala námořníkovi napít trochu vody.

Za čtvrt hodiny se zraněný, který do té doby ležel úplně nehybně, nepatrně pohnul. Otevřel oči. Jeho rty bez ustání cosi šeptaly, a když se k němu major naklonil, zaslechl, jak opakuje:

„Mylorde… dopis… Ben Joyce…“

Major opakoval jeho slova a podíval se na své druhy. Co tím Mulrady myslel? Ben Joyce námořníka přepadl, ale proč? Nebylo to tedy jen proto, aby ho zadržel a znemožnil mu přivolat pomoc z Duncana? Dopis přece…

Glenarvan prohledal Mulradymu kapsy. Dopis určený Tomu Austinovi v nich však nenalezl.

Noc minula v obavách a úzkostech. Cestovatelé nevycházeli ze strachu, že raněný každou chvíli zemře. Stravovala ho prudká horečka. Lady Helena a Mary Grantová, dvě milosrdné sestry, neopouštěly Mulradyho ani na okamžik. Nikdy neošetřovaly nemocného pečlivější a úslužnější ruce.

Nadešel den. Přestalo pršet. Vysoko na nebi se ještě valila těžká mračna. Země byla poseta úlomky větví. Jíl rozmočený přívaly deště se ještě slehl. Přístup k vozu byl nesnadný, ale vůz už nemohl zapadnout hlouběji.

John Mangles, Paganel a Glenarvan se vydali ihned za svítání na obhlídku kolem tábora. Vystoupili po stezce dosud zbrocené krví. Nikde neviděli stopy po Ben Joyceovi a jeho bandě. Postoupili až k místu, kde došlo k útoku. Tam leželi na zemi dva mrtví, které Mulrady skolil kulkami. Jeden z nich byl kovář z Black-Pointu. Jeho tvář strhaná smrtí budila hrůzu.

Glenarvan nepokračoval v dalším průzkumu. Opatrnost mu velela, aby se příliš nevzdaloval. Vrátil se tedy k vozu, zachmuřen nad vážností situace.

„Nemůžeme už vyslat do Melbourne dalšího posla," řekl.

„Je to však nutné, mylorde," odpověděl John Mangles, „a já se pokusím projít sám, když se to nepodařilo mému námořníkovi."

„Ne, Johne. Ty nemáš ani koně, aby ses mohl vypravit do takové dálky!"

Mulradyho kůň, jediný, který jim zbyl, se opravdu neukázal. Padl také pod ranami vrahů? Zatoulal se kdesi v pustině? Nezmocnili se ho trestanci?

„Buď jak buď," pokračoval Glenarvan, „nemůžeme se dále oslabovat. Počkejme týden, čtrnáct dní, dokud vody Snowy neklesnou na normální výši. Po krátkých etapách dojdeme do zátoky Twofold a odtamtud pošleme Duncanu po bezpečnějších cestách rozkaz, aby připlul k pobřeží."

„To je jediné možné rozhodnutí," odpověděl Paganel.

„Žádné oslabování tedy, přátelé," opakoval Glenarvan. „Jediný člověk se vystavuje příliš velkému nebezpečí, když se odváží do této pustiny zaplavené bandity. Teď je hlavní, aby náš námořník vyvázl, a pak už si nějak poradíme!"

Glenarvan si počínal v obou směrech správně; především bylo nutno zapovědět jakýkoliv osamocený pokus a potom bylo nutno trpělivě vyčkat na březích Snowy, až bude možné dostat se přes řeku. Necelých třicet pět mil je dělilo od Delegate, prvního města za hranicemi Nového Jižního Walesu, kde jistě najdou dopravní prostředky na cestu do zátoky Twofold. Odtamtud zatelegrafují do Melbourne příslušné rozkazy pro Duncana.

Byla to rozumná opatření, ale učiněná poněkud opožděně. Jaké nesnáze, nemluvě už ani o vražedném útoku na námořníka, mohl si Glenarvan ušetřit, kdyby byl nevyslal Mulradyho na cestu z Lucknowa!

Po návratu do tábora nalezl své druhy již méně sklíčené. Zdálo se, že se jim vrátila naděje.

„Je mu lépe! Je mu lépe!" volal Robert, který běžel lordu Glenarvanovi v ústrety.

„Mulradymu?"

„Ano, Edvarde," odpověděla lady Helena. „Nastal obrat. Major má už větší jistotu. Náš námořník zůstane naživu."

„Kde je Mac Nabbs?" otázal se Glenarvan.

„U něho. Mulrady s ním chtěl mluvit. Nesmíme je vyrušovat."

Zraněný se před hodinou skutečně probral z bezvědomí a horečka mu klesla. Jakmile se však Mulradymu vrátilo vědomí a jakmile mohl promluvit, myslel jenom na to, že chce hovořit s lordem Glenarvanem anebo, protože ten nebyl přítomen, s majorem. Mac Nabbs dobře viděl, jak je námořník zesláblý, a chtěl mu proto zakázat jakýkoliv hovor, ale Mulrady naléhal tak usilovně, že major musel ustoupit.

A když se Glenarvan vrátil, trvala již rozmluva několik minut. Nezbývalo než vyčkat na Mac Nabbsovo vysvětlení.

Po chvíli se ve voze pohnul závěs a major se objevil. Došel ke svým přátelům, stojícím pod gumovníkem, u něhož byl postaven stan. Majorův obvykle chladný obličej prozrazoval těžké chmury. Když Mac Nabbs spočinul pohledem na lady Heleně a na dívce, byl v jeho očích bolestný zármutek.

Glenarvan ho oslovil a major řekl zhruba vše, co se právě dověděl.

Mulrady vyjel z tábora a pustil se po jedné ze stezek, které mu ukázal Paganel. Spěchal, pokud mu to dovolovala noční tma. Podle svého odhadu urazil asi dvě míle, když se na hlavu jeho koně vrhlo několik mužů – myslí, že jich bylo pět. Kůň se vzepjal. Mulrady uchopil revolver a vypálil. Zdálo se mu, že dva z útočníků skolil. Při šlehnutí výstřelu poznal Ben Joyce. Ale to bylo vše. Neměl čas vypálit celý zásobník. Dostal prudkou ránu do pravého boku a spadl s koně.

Ještě však neztratil vědomí. Vrazi ho pokládali za mrtvého. Cítil, jak mu prohledávají kapsy. Potom zaslechl, jak jeden trestanec řekl: „Mám dopis.“ – „Ukaž,“ odpověděl Ben Joyce, „a teď je Duncan náš!“

Obr. 40 – Několik mužů se vrhlo na hlavu jeho koně.

Když Mac Nabbs došel ve svém vyprávění k tomuto místu, nemohl Glenarvan zadržet výkřik.

Mac Nabbs pokračoval:

„A teď,“ přikázal Ben Joyce, „běžte chytit koně! Za dva dny budu na palubě Duncana a za čtyři dny v zátoce Twofold. Tam se sejdeme. Lordův oddíl bude ještě trčet v bažinách u Snowy. Přejděte řeku po mostě Kemple-piet, jděte na pobřeží a čekejte na mne. Potom už najdu způsob, jak vás dostat na palubu. Jakmile se dostaneme na moře, budeme s takovou lodí, jako je Duncan, pány Indického oceánu.“ – „Ať žije Ben Joyce!“ provolávali trestanci. Mulradyho kůň byl přiveden a

Ben Joyce zmizel tryskem po cestě z Lucknowa, kdežto jeho banda se vydala na jihovýchod k řece Snowy. Přestože byl Mulrady vážně raněn, měl ještě tolik sil, že se dovlekl až na tři sta kroků od tábora, kde jsme ho našli téměř mrtvého. To byl Mulradyho příběh. Nyní chápete, proč ten srdnatý námořník tolik naléhal, aby mohl mluvit.“

Tato zjištění zdrtila Glenarvana i jeho druhy.

„Piráti! Piráti!“ zvolal Glenarvan. „Povraždí mé mužstvo! Můj Duncan padne do rukou takových banditů!“

„Ano, protože Ben Joyce loď přepadne,“ odpověděl major, „a pak…“

„Musíme se dostat na pobřeží dříve než ti bídáci!“ řekl Paganel.

„Jak se ale dostaneme přes Snowy?“ zeptal se Wilson.

„Tak jako oni,“ odvětil Glenarvan. „Půjdou přes most Kemple-piet, půjdeme přes něj také.“

„Co však uděláme s Mulradym?“ otázala se lady Helena.

„Poneseme ho! Budeme se střídat! Cožpak mohu vydat své mužstvo Ben Joyceově tlupě bez boje?“

Myšlenka přejít Snowy po kemplepierském mostě byla uskutečnitelná, ale odvážná. Trestanci mohli toto místo obsadit a bránit se. Bylo by jich nejméně dvacet proti sedmi! Jsou však chvíle, kdy nerozhoduje početní poměr a kdy se jde kupředu stůj co stůj.

„Mylorde,“ řekl nyní John Mangles, „než podnikneme tento poslední pokus, než se odvážíme k mostu, bylo by prozíravé vypravit se tam na průzkum. Provedu to.“

„Půjdu s vámi, Johne,“ odpověděl Paganel.

Když byl návrh schválen, připravili se John Mangles a Paganel okamžitě k odchodu.

Měli jít po proudu Snowy, sledovat její břeh až k místu, o němž se zmiňoval Ben Joyce, a hlavně zůstat nepozorováni, poněvadž trestanci se jistě potulují po březích řeky.

Oba stateční lidé si vzali potraviny a dobře nabité zbraně a zakrátko zmizeli ve vysokém rákosí při řece.

Celý den na ně ostatní čekali. Stmívalo se už a oba muži se stále ještě nevraceli. Všichni už o ně měli silné obavy.

Kolem jedenácté hodiny konečně Wilson oznámil, že přicházejí. Paganel a John Mangles byli krajně utrmáceni desetimílovým pochodem.

„Co most? Našli jste ho?“ otázal se Glenarvan, který jim vyběhl naproti.

„Ano, je to liánový most,“ řekl John Mangles.

„Trestanci po něm skutečně přešli. Ale…“

„Ale…,“ zašeptal Glenarvan, neboť tušil novou ránu.

„Spálili ho za sebou!“ odpověděl Paganel.

Kapitola 22 – Eden

Nebyl čas na zoufání, bylo nutno jednat. Protože kemplepierský most byl zničen, bylo nutno stůj co stůj přeplavit Snowy a dorazit na pobřeží zátoky Twofold dřív než Ayrtonova tlupa. Proto nikdo neztrácel čas zbytečnými řečmi a příštího dne, 16. ledna, vypravili se John Mangles a Glenarvan k řece, aby ji prozkoumali a zjistili možnosti přechodu.

Dravé a deštěm rozvodněné vody neopadávaly. S nepopsatelnou zuřivostí se valily vpřed. Odvážit se do nich znamenalo jistou smrt. Glenarvan zůstal nehybně stát se zkříženýma rukama a se skloněnou hlavou.

„Mám se pokusit přeplavat na druhou stranu?“ řekl John Mangles.

„Ne,“ odpověděl Glenarvan a zadržel rukou odvážného muže, „počkáme!“

A oba dva se vrátili do tábora. Den minul v největší úzkosti. Desetkrát se snad Glenarvan vrátil ke Snowy. Snažil se vymyslit nějaký odvážný způsob, jak se dostat na druhý břeh, ale marně. Kdyby se mezi těmito břehy valil proud lávy, nebyl by přechod tak nepřekonatelný.

Během těchto dlouhých hodin čekání věnovala se lady Helena co nejpečlivějšímu ošetřování Mulradyho. Major jí při tom radil. Námořníkovi se navracely síly. Mac Nabbs mohl nyní prohlásit, že žádný důležitý orgán nebyl poraněn. Zeslábloст nemocného se mohla vysvětlit velikou ztrátou krve. Když se jeho rána zacelila a krvácení zastavilo, major nabyl přesvědčení, že úplné uzdravení Mulradyho závisí teď jenom na čase a na odpočinku. Lady Helena si vymínila, že Mulrady zůstane v předním oddělení vozu. Námořník byl ve velkých rozpacích. Nejvíce starostí mu působilo to, že jeho stav by mohl Glenarvana zdržet, a proto mu museli slíbit, že jej pod Wilsonovým dohledem nechají v táboře, jestliže se výprava bude moci odvážit přes Snowy.

Bohužel to nebylo možné ani toho dne, ani dne následujícího, 17. ledna. Glenarvan byl zoufalý, že musí čekat. Marně se ho snažili lady Helena a major uklidňovat a nabádat k trpělivosti. Jak neztrácet trpělivost, když v té chvíli možná Ben Joyce už vstupoval na palubu jachty! Když Duncan už vytáhl kotvy a plnou parou jel k neblahému pobřeží, když se k němu každou hodinou blížil!

John Mangles v duchu prožíval všechny tyto Glenarvanovy úzkosti. Proto ve snaze zdolat za každou cenu překážku zhotovil po australském způsobu člun ze širokých kusů kůry gumovníku. Tyto velice lehké pláty byly spojeny dřevěnými tyčemi a tvořily tak značně vratké plavidlo.

S tímto vratkým člunem podnikl kapitán a námořník 18. ledna pokus. Vynaložili na to všechnu zručnost, sílu, obratnost a odvahu. Jakmile se však dostali do proudu, překotili se a málem zaplatili pokus vlastním životem. Proud zanesl člun pryč. John Mangles a Wilson se nedostali ani na deset sáhů do řeky, nyní rozvodněné dešti až na šíři jedné míle.

Ve dnech 19. a 20. ledna se situace nezměnila. Major a Glenarvan vystoupili pět mil proti proudu Snowy, ale nikde nenašli místo vhodné k přeplutí. Všude se valila řeka stejně prudce, s touž bouřlivou rychlostí. Všechny vody z jižního svahu Australských Alp se vlévaly do tohoto jediného řečiště.

Museli se vzdát naděje, že Duncana zachrání. Šest dnů uplynulo od Ben Joyceova odjezdu. Jachta už jistě byla na pobřeží a v rukou trestanců!

Bylo však nemožné, aby tento stav trval déle. Dočasné zátopy rychle pomíjejí a napomáhá tomu dokonce sama jejich dravost. Paganel 21. ledna ráno také skutečně zjistil, že vodní hladina začíná klesat. Ohlásil Glenarvanovi výsledek svého pozorování.

„A co na tom teď záleží?“ odpověděl Glenarvan. „Teď už je pozdě!“

„Kvůli tomu přece nezůstaneme trčet v táboře,“ odtušil major.

„To je pravda,“ odpověděl John Mangles. „Zítra snad bude řeka splavná.“

„A zachrání to nějak moje nebohé lidi?“ zvolal Glenarvan.

„Prosím, mylorde, vyslechněte mě,“ odvětil John Mangles. „Znám Toma Austina. Jistě vykonal vaše rozkazy a vyplul, jakmile to bylo možné. Kdo nám však říká, že Duncan byl hotov, že byl již opraven, když Ben Joyce dorazil do Melbourne? A co když jachta nemohla vyplout na moře, co když se o den o dva zdržela?“

„Máš pravdu, Johne!“ odpověděl Glenarvan. „Musíme do zátoky Twofold. Jsme jenom třicet pět mil od Delegate!“

„Ovšem,“ řekl Paganel, „a v tomto městě nalezneme rychlé dopravní prostředky. Kdož ví, nepřijdeme-li včas, abychom zabránili neštěstí?“

„Vzhůru!“ zvolal Glenarvan.

John Mangles a Wilson začali ihned stavět plavidlo větších rozměrů. Zkušenost je poučila, že kusy kůry nemohou odolat dravému proudu, John skácel několik gumovníkových kmenů a zhotovil z nich hrubý, ale pevný vor. Byla to zdlouhavá práce, a když minul den, nebylo plavidlo ještě hotové. Bylo dokončeno až příštího dne.

Hladina Snowy znatelně poklesla. Vodní příval se opět měnil v řeku, i když s dravým proudem. Ale John doufal, že popluje-li šikmo, pokusí-li se do určité míry proudu využít, že se dostane na protější břeh.

V půl jedné naložili na vor tolik potravin, kolik bylo pro všechny potřeba na dvoudenní cestu. Zbytek byl zanechán s volem, vozem a stanem na místě. Mulradymu bylo tak dobře, že mohl být převezen. Rychle se zotavoval.

V jednu hodinu všichni nastoupili na vor, přivázaný u břehu lanem. John Mangles zhotovil na jeho pravé straně jakési veslo a svěřil je Wilsonovi. Toto veslo mělo tlačit plavidlo proti proudu a mírnit je, aby nebylo příliš rychle unášeno proudem. Sám se pak postavil na záď a doufal, že bude moci člun řídit obhroublým veslovým kormidlem. Lady Helena a Mary Grantová byly uprostřed voru vedle Mulradyho, Glenarvan, major, Paganel, Robert a Olbinett byli kolem nich, aby jim mohli pomoci, kdyby bylo třeba.

„Vše připraveno, Wilsone?“ otázal se John Mangles svého námořníka.

„Všechno, kapitáne,“ odpověděl Wilson a uchopil pevnou rukou veslo.

„Pozor, a tlač nás proti proudu.“

John Mangles odvázal vor a prudce jej odrazil proti vodám Snowy. Asi patnáct sáhů šlo všechno dobře. Wilson stačil vor udržet, aby jej proud neunášel. Po chvíli se však plavidlo dostalo do víru a začalo se natáčet, a ani veslo, ani kormidlo je nemohly udržet v přímém směru. Přes všechno úsilí se John Mangles a Wilson v okamžiku octli v obrácené poloze, takže nemohli vor ovládat.

Nedalo se nic dělat. Ničím nebylo možno zadržet vířivý pohyb voru. Otáčel se závratnou rychlostí a snášel se po proudu. John Mangles stál s bledým obličejem a se sevřenými rty a díval se na vířící vodu.

Přesto se vor dostal do středu Snowy. Byl nyní půl míle po proudu od výchozího místa. Tam měl proud neobyčejnou prudkost, a protože rozrážel víry, vrátil plavidlu větší stabilitu.

John a Wilson se znovu chopili vesel a podař$o se jim dát voru šikmý směr. Jejich úsilí mělo úspěch a plavidlo se začalo přibližovat k levému břehu. Byli od něho již jenom padesát sáhů, když se Wilsonovo veslo náhle zlomilo. Vor byl nyní bez opory a proud jej rychle unášel. John chtěl vor udržet, i když hrozilo nebezpečí, že zlomí kormidlo. Wilson mu se zkrvavenýma rukama pomáhal.

Konečně dosáhli cíle a člun narazil po více než půlhodinové jízdě na strmý protější břeh. Náraz byl prudký. Kmeny se roztrhly, provazy se zpřetrhaly a voda se s jekotem vhrnula do voru. Cestovatelé měli sotva čas zachytit se keřů vyčnívajících nad hladinou. Přitáhli k sobě Mulradyho a obě ženy, které byly zpola promočené. Krátce, zachránili se všichni, ale většinu potravin a zbraní kromě majorovy pušky unášel proud s troskami voru.

Řeka byla překročena, Družina byla nyní takřka bez prostředků, třicet pět mil od Delegate, uprostřed neznámých pustin na viktorijských hranicích. Zde nelze potkat ani osadníka, ani squattera, neboť kraj je neobydlený, pokud nepočítáme surové tuláky a lupiče.

Bylo rozhodnuto, že se vydají bez otálení dále. Mulrady viděl, že bude na obtíž, a žádal, aby ho zde nechali, třeba samotného, že počká na pomoc z Delegate.

Glenarvan to odmítl. Nemohl dorazit do Delegate dříve než za tři dny a na pobřeží za pět dní, to je 26. ledna. A Duncan opustil Melbourne 16. ledna. Co tedy nyní záleží na několika hodinách zpoždění?

Obr. 41 – Přesto se vor dostal do středu Snowy.

„Ne, milý příteli," řekl. „Nikoho neopustíme. Uděláme nosítka a střídavě tě poneseme."

Nosítka zhotovili z eukalyptových větví pokrytých haluzemi a Mulrady se na ně chtě nechtě musel posadit. Glenarvan se rozhodl, že ponese svého námořníka jako první. Uchopil nosítka za jeden konec, Wilson za druhý a vykročili.

Jak smutný to byl pohled a jak špatně končila jejich cesta, tak dobře započatá! Po Harrym Grantovi už nepátrali. Australská pevnina, na níž nebyl, na níž nikdy nebyl, mohla se nyní stát osudnou těm, kteří pátrali po jeho stopách. A až tito neohrožení vlastenci dorazí na pobřeží, nenaleznou tam ani Duncana, aby se mohli vrátit do vlasti!

První den minul v mlčení a ve stísněné náladě. Každých deset minut se střídali nosiči nosítek. Všichni námořníkovi druhové podstupovali bez reptání tento namáhavý úkol, ztěžovaný ještě velikým vedrem.

Do večera urazili jenom pět mil a utábořili se v gumovníkovém lesíku. Ze zbytku potravin, zachráněných při ztroskotání, měli večeři. Ale nadále mohli už spoléhat jenom na majorovu pušku.

Noc byla zlá. Dalo se do deště. Zdálo se, že se dlouho nerozednívá. Vydali se na další cestu. Major neměl jedinou příležitost k výstřelu. Ten neblahý kraj byl horší než pustina, protože se mu vyhýbala i zvěř.

Naštěstí našel Robert hnízdo dropů a v něm tucet velkých vajec, která Olbinett uvařil v horkém popelu. Tato vejce a několik stonků šruchy, rostoucí v roklích, to byla celá jejich snídaně 22. ledna.

Cesta byla teď krajně obtížná. Písčité roviny byly zarostlé bodláčím, jemuž se v Melbourne říká „dikobraz“. Drásalo šaty na cáry a nohy do krve. Statečné ženy si však nenaříkaly; šly hrdinně vpřed, dávajíce tak ostatním příklad a povzbuzujíce hned toho, hned onoho slovem či pohledem.

Večer se zastavili na úpatí hory Bulla-Bulla na březích říčky Jungalla. Večeře by bývala byla chudičká, kdyby byl Mac Nabbs konečně neskolil velkou myš, Mus conditor, která je známá jako výtečná pochoutka. Olbinett ji opekl a všem se zdálo, že by byla ještě lepší, než se o ní říká, kdyby byla velká aspoň jako ovce. Museli se s ní však spokojit.

23. ledna se zemdlení, avšak dosud nezlomení cestovatelé vydali na další cestu. Když obešli horu, přišli do velikých prérií, jejichž tráva vypadala jako velrybí kostice. Byla to spleť šípů, změť ostrých bodáků a výprava si musela razit cestu hned sekyrou, hned ohněm.

Toho dne se museli obejít bez snídaně. Nic není tak pusté jako tento kraj posetý kousky křemene. Cestovatele mučil nejenom hlad, ale i palčivá žízeň. Rozpálený vzduch ještě zdvojnásoboval jejich útrapy. Glenarvan a jeho druhové neušli za hodinu ani půl míle. Kdyby měli zůstat bez vody a jídla až do večera, padli by na této cestě a více by nevstali.

Ale člověk nemá nikdy zoufat, ani když mu dojdou všechny prostředky, ani když myslí, že již klesne vyčerpáním.

Vodu nalezli cestovatelé v „cephalotech“, v kalíšcích naplněných osvěživou tekutinou a visících z větví korálovitých keřů. Všichni uhasili žízeň, a tak se jim vrátily síly.

A najedli se toho, co zachraňuje domorodce, když nemají ani zvěř, ani hmyz, ani hady. Paganel objevil ve vyschlém korytě jednoho creeku rostlinu, o jejíchž znamenitých vlastnostech nejednou slyšel od svých kolegů ze Zeměpisné společnosti.

Bylo to „nardu“, tajnosnubná rostlina, kterou se ve vnitrozemských pustinách živili také Burke a King. Pod jejími listy, podobnými trojlístkům, rostly suché výtrusy. Cestovatelé si tyto výtrusy, velké jako čočka, rozdrtili mezi dvěma kameny na jakousi mouku, z té si udělali chléb a zahnali tak největší hlad. Nardu zde rostlo ve velkém množství. Olbinett je tedy nasbíral a potrava pro výpravu byla na několik dní zajištěna.

Příštího dne, 24. ledna, šel Mulrady kus cesty pěšky. Jeho rána se už úplně zacelila. Město Delegate bylo vzdáleno jenom deset mil a večer se výprava utábořila na 149° východní délky na samé hranici Nového Jižního Walesu.

Několik hodin už padal drobný a ostrý déšť. Nikde by se byli před ním nemohli ukrýt, kdyby byl John Mangles náhodou neobjevil opuštěnou a chatrnou dřevorubeckou chýši. Museli vzít zavděk touto ubohou chatrčí z větví a travin. Wilson chtěl rozdělat oheň, aby si upekli chléb z nardu, a nasbíral suché dříví ležící na zemi. Když však chtěl dřevo zapálit, nedařilo se mu to. Obsahovalo totiž velké množství kamencovité látky, jež znemožňuje spalování. Bylo to nehořlavé dřevo, o němž se zmiňoval Paganel při svém podivném výčtu australských přírodnin.

Museli se tedy obejít bez ohně, bez chleba a museli spát ve vlhkých šatech, zatímco chechtaví ptáci, skrytí ve vysokých větvích, jako by se posmívali nešťastným cestovatelům.

Útrapy naší výpravy se však už blížily ke konci. A byl svrchovaný čas. Obě ženy se nadlidsky přemáhaly, ale sil jim od hodiny k hodině ubývalo. Už nešly, jenom se vlekly. Příštího dne vyrazili cestovatelé za svítání. V jedenáct hodin se před nimi objevilo Delegate v hrabství Wellesley, vzdálené padesát mil od zátoky Twofold.

Tam si rychle opatřili další dopravní prostředky. Když Glenarvan viděl, že už je tak blízko pobřeží, vrátila se mu naděje. Možná že přijde na pobřeží dřív než Duncan, jestliže se jachta jen trochu opozdila! Za dvacet čtyři hodiny bude u zátoky!

Když se všichni posilnili důkladným jídlem, nasedli v poledne do dostavníku taženého pěti statnými koni a tryskem opustili Delegate.

Postilióni, povzbuzení příslibem knížecího spropitného, o překot ujížděli s rychlým vozem po velmi dobré silnici. Neztráceli ani dvě minuty přepřahaním na stanicích, rozestavených každých deset mil. Jako kdyby na ně z Glenarvanova nitra přeskočil jeho zápal.

Celý den i celou noc jeli rychlostí šest mil za hodinu.

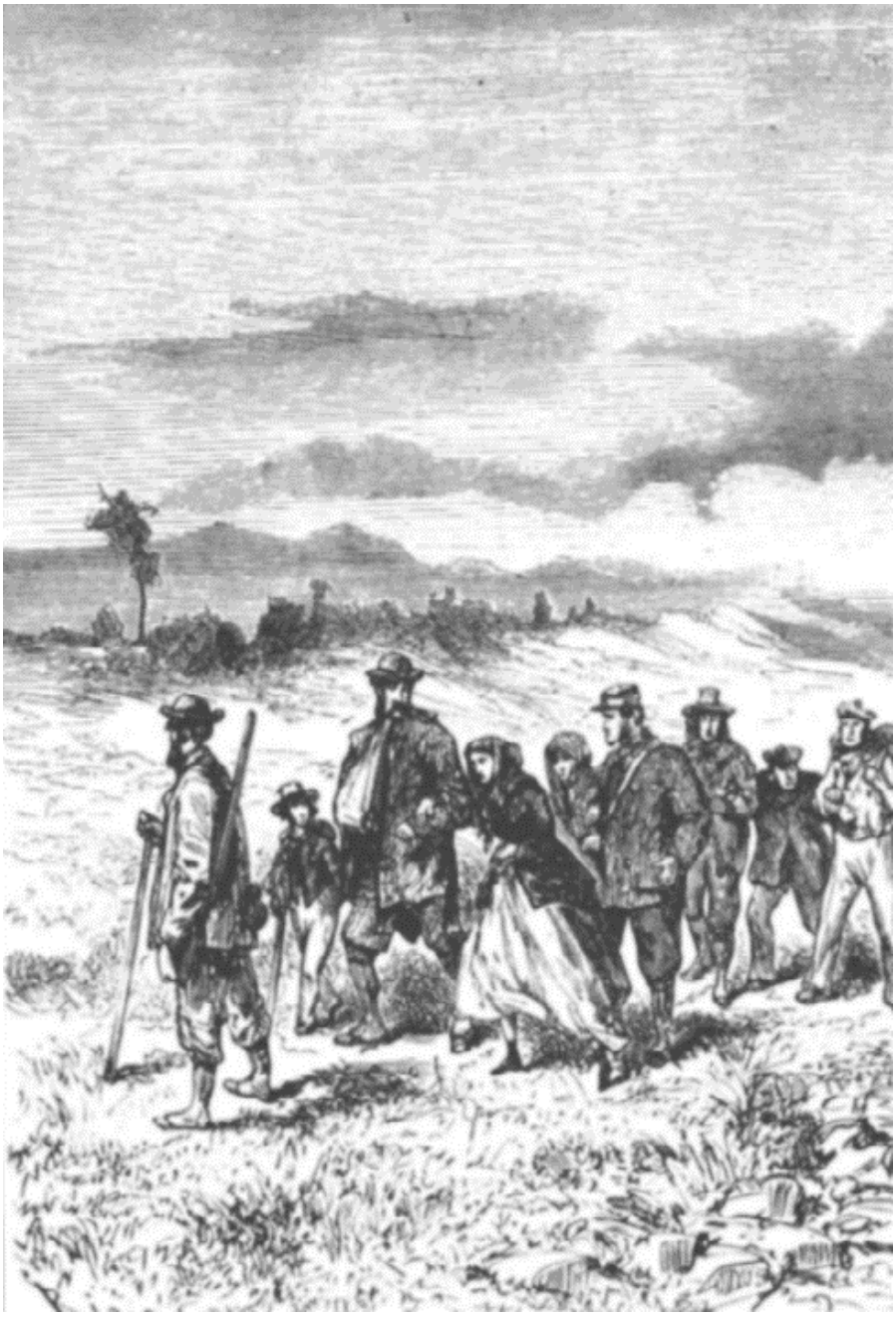
Příštího dne za svítání zvěstoval dutý hukot blízkost moře. Museli zátoku objet, aby se dostali přímo k místu na třicáté sedmé rovnoběžce, kde měl Tom Austin čekat na příchod cestovatelů.

Když se objevilo moře, zalétly všechny pohledy na jeho vlny a pátraly po jeho nedozírné hladině. Byl zde Duncan a lavíroval zde snad jako zázrakem, podobně jako tomu bylo před třemi měsíci u mysu Corrientes na argentinském pobřeží?

Nikdo nic neviděl. Na obzoru splývalo nebe a voda v jediné čáře. Jediná plachta se nevznášela po širých prostorách oceánu.

Ještě zbývala jediná naděje. Snad Tom Austin pokládal za nutné zakotvit v zátoce Twofold, neboť moře bylo rozbouřené a loď nebyla v takové blízkosti břehů bezpečná.

„Do Edenu!“ řekl Glenarvan.

Obr. 42 – Obě ženy už nešly, jenom se vlekly.

Dostavník okamžitě odbočil napravo po kruhovité cestě, která se táhla podél břehů zátoky, a zamířil k městečku Edenu, vzdálenému pět mil.

Postilióni zastavili nedaleko majáku, který vyznačuje vjezd do přístavu. V rejdě kotvilo několik lodí, ale žádná z nich neměla na vratiráhnu malcolmskou vlajku.

Glenarvan, John Mangles a Paganel vystoupili z vozu, spěchali na celnici a dotazovali se úředníků, které lodi sem v posledních dnech připluly.

Již týden nevplula do přístavu žádná loď.

„Snad ještě nevyplul!“ zvolal Glenarvan, protože nyní, když mu svitla nová naděje, nechtěl už zase zoufat. „Možná že jsme přijeli dříve než naše jachta!“

John Mangles potřásl hlavou. Znal Toma Austina. Jeho kormidelník by se nikdy neopozdil při plnění rozkazů o deset dní.

„Chci vědět, na čem jsem,“ řekl Glenarvan. „Lepší jistota než pochybnost.“

Za čtvrt hodiny byl zaslán přístavní správě v Melbourne telegram.

Potom se cestující dali zavézt do hotelu Victoria.

Ve dvě hodiny byla lordu Glenarvanovi doručena depeše. Stálo v ní toto:

Lord Glenarvan, Eden, zátoka Twofold
Duncan odplul osmnáctého tohoto měsíce neznámo kam.
J. Andrew, správce přístavu

Depeše vypadla Glenarvanovi z rukou.

Nebylo již pochybností! Počestná skotská jachta se v Ben Joyceových rukou stala pirátskou lodí!

Tak tedy skončila jejich cesta přes Austrálii, započatá za tak příznivých okolností. Stopy kapitána Granta a trosečníků byly snad nenávratně ztraceny a tento nezdar zaplatila životem celá posádka jachty. Lord Glenarvan, neohrožený zachránce, jehož v pampách nemohly zastavit ani spiknuvší se živly, začal podléhat v boji a byl nyní na australské pevnině přemožen lidskou špatností.

Konec druhého dílu